

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**SKRB ZA KAKOVOSTNO STAROST
V KRAJEVNI SKUPNOSTI MAVČIČE**

NADA JERALA

LJUBLJANA 2009

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Nada Jerala
Naslov naloge: Skrb za kakovostno starost v Krajevni skupnosti Mavčiče
Kraj: Podreča
Leto: 2009
Št. strani: 111
Št. prilog: 5 **št. grafov:** 2 **št. tabel:** 4
Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš
Deskriptorji: kakovostna starost, potrebe v starosti, pristočasne dejavnosti, socialne mreže, lokalna skupnost, skupnostna skrb

Povzetek:

Človek je socialno bitje v vseh obdobjih življenja, na starost pa žal pre pogosto ostane sam. V svoji diplomski nalogi želim predstaviti, kako se s tem spopadajo starostniki in odgovorni v naši krajevni skupnosti Mavčiče.

S prvim delom raziskave sem želela ugotoviti, kako živijo stari ljudje v naši skupnosti in katere dejavnosti oz. kakšne aktivnosti so jim v skupnosti na voljo. Drugi del raziskave pa se osredotoča na ponudbo in stališča akterjev do organiziranja pristočasnih dejavnosti v lokalni skupnosti, ki so namenjene starejšim prebivalcem.

Title: Taking care for quality of aging in local community of Mavčiče

Descriptors: age quality (quality of aging), needs in old age, leisure activities, social connections (networking), local community, community care

Abstract:

One of the essential needs of a human being in all stages of life is the need for company and social interaction, which very often remains unfulfilled as the years go by. With my research I wanted to present how this problem is tackled in our local community Mavčiče.

In the first part I wanted to find out how old people live in our community and what kind of activities are available to them. The second part focuses on the offer of activities designed for elderly people and standpoints of the ones who organize them in our local community .

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**SKRB ZA KAKOVOSTNO STAROST
V KRAJEVNI SKUPNOSTI MAVČIČE**

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Nada Jerala

Ljubljana 2009

PREDGOVOR

Kot majhno deklenco me je varovala babica, ki sem jo imela zelo rada in sem ji zaupala. Tudi kasneje, v času odraščanja in v puberteti, je bila ona tista, na katero sem se obračala in z njo delila drobce vsakdanjega življenja. Največ so mi pomenili najini jutranji pogovori ob beli kavi. Babice že skoraj desetletje ni več med nami in velikokrat se spomnim nanjo in na njeno brezpogojno ljubezen do nas, vnukov. Hvaležna sem življenju, da sem jo poznala in za dobro popotnico, ki mi jo je podarila. Zaradi toplega odnosa z babico sem se najbrž tudi kasneje v življenju vedno dobro počutila med starejšimi in dobri odnosi z njimi so bili zame nekaj samoumevnega. Prav zaradi prijetnih izkušenj s starimi ljudmi sem se odločila za opravljanje študijske prakse na področju dela s starimi in nenazadnje tudi za temo diplomske naloge.

Pri opravljanju študijske prakse sem spoznavala stare v različnih okoljih in iz različnih zornih kotov. Ob stiku z njimi sem ugotavljala, da so pogosto zelo osamljeni in odvisni od pomoči sorodnikov in sosedov. Presunila me je samost starih ljudi, pomanjkanje pristnega človeškega stika, priklenjenost na hišo ali celo posteljo. Ta opažanja so me usmerila k opazovanju in raziskovanju življenja starih ljudi v skupnosti kjer živim.

Teoretični del naloge zajema osnovna spoznanja o starosti in staranju, predsodkih in stereotipih o starih ljudeh, kakovostni starosti in pripravah nanjo, potrebah v starosti in socialnih omrežjih starostnikov. V drugem delu teoretičnega uvoda pišem o socialnem delu s starim človekom in skupnostnem socialnem delu. Na koncu povzemam še nekaj ciljev in strategij iz dokumentov pomembnih za področje socialnega varstva starejših v Sloveniji in o pokritosti institucionalne oskrbe in pomoči na domu v Sloveniji.

V raziskovalnem delu diplome sem se osredotočila na skrb za kakovostno starost v KS Mavčiče. Dotakniti sem se želela vseh področij življenja starega človeka in zadovoljevanja potreb, pri čemer v prvi vrsti poudarjam pomen osebnih medčloveških odnosov in nematerialnih potreb ljudi.

Vzporedno sta potekali dve raziskavi. S prvo raziskavo sem želela ugotoviti kako živijo stari ljudje v naši skupnosti, kako zadovoljujejo svoje potrebe, kakšne so njihove socialne mreže, in ali bi se udeleževali dejavnosti, ki bi se organizirale v skupnosti ter kakšna je njihova seznanjenost o dejavnostih in storitvah, ki so na voljo. Drugi del raziskave pa se osredotoča

na ponudbo in stališča akterjev do organiziranja dejavnosti v lokalni skupnosti, ki so primerne za najstarejše prebivalce skupnosti.

Na tem mestu bi se rada zahvalila vsem, ki so me spodbujali pri odločitvi za študij in me v času študija podpirali in verjeli vame.

Zahvaljujem se vsem, ki so sodelovali v raziskavi in intervjujih, za njihovo odprtost in pripravljenost pomagati. Posebej se zahvaljujem najstarejšim prebivalcem naše skupnosti, da so me tako toplo in prijazno sprejeli ter prispevali dragocene podatke za nastanek moje naloge.

Zahvala gre tudi moji družini za potrpežljivost in podporo ter mentorju doc. dr. Sreču Dragošu za sprejeto mentorstvo, pomoč in usmerjanje k cilju. Hvala.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	6
1.1 STAROST IN STARANJE	6
1.2 PREDSDODKI IN STEREOTIPI O STARIH LJUDEH	9
1.3 KAKOVOSTNA STAROST IN PRIPRAVA NANJO	12
1.4 POTREBE V STAROSTI	15
1.5 SOCIALNA OMREŽJA STAROSTNIKOV	22
1.5.1 NEFORMALNE PODPORNE MREŽE	23
1.5.2 FORMALNE PODPORNE MREŽE	25
1.5.3 SOCIALNA OMREŽJA IN SOCIALNI KAPITAL	26
1.6 SOCIALNO DELO IN STAR ČLOVEK	29
1.6.1 ZNAČILNOSTI SOCIALNEGA DELA S STARIMI LJUDMI	29
1.6.2 NAČELA GERONTOLOŠKEGA SOCIALNEGA DELA	31
1.6.3 SODOBNE PROFESIONALNE VLOGE SOCIALNIH DELAVCEV	33
1.6.4 STORITVE ZA PREMAGOVANJE SOCIALNIH STISK IN TEŽAV	34
1.7 SKUPNOSTNO SOCIALNO DELO	35
1.7.1 POSAMEZNIK IN SKUPNOST	35
1.7.2 SKUPNOSTNO SOCIALNO DELO	37
1.7.3 MODELI SKUPNOSTNEGA SOCIALNEGA DELA	39
1.8 SOCIALNO VARSTVO STAREJŠIH V SLOVENIJI	42
1.9 POKRITOST INSTITUCIONALNE OSKRBE STAROSTNIKOV IN OSKRBE NA DOMU V SLOVENIJI	50
1.9.1 INSTITUCIONALNA OSKRBA STAROSTNIKOV V SLOVENIJI	50
1.9.2 IZVAJANJE POMOČI NA DOMU	51
2. OPREDELITEV PROBLEMA	54
3. METODOLOGIJA	56
3.1 VRSTA RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	56
3.2 MERSKI INSTRUMENT	57
3.3 POPULACIJA	57
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	58
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	58
3.6 OPISNE DEFINICIJE POJMOV IN SPREMENLJIVK V RAZISKAVI	60
4. REZULATI	63
4.1 RAZISKAVA 1	63
4.1.1 SAMOSTOJNOST	63
4.1.2 POVEZANOST	65
4.2 RAZISKAVA 2	69
4.2.1 KRAJEVNO PODROČJE DELOVANJA AKTERJEV	69

4.2.2	STORITVE IN/ALI DEJAVNOSTI ZA STARE NAD 75 LET, KI JIH NUDI AKTER.....	70
4.2.3	INFORMIRANJE UPORABNIKOV	72
4.2.4	KOMU JE NAMENJENA PONUDBA DEJAVNOSTI/STORITEV	73
4.2.5	KDO SO LJUDJE, KI DELAJO S STAROSTNIKI?	74
4.2.6	SODELOVANJE/DELOVANJE V KS MAVČIČE	74
4.2.7	RAZISKAVA NA TEMO KAJ SI STARI ŽELIJO IN/ALI KAKŠNE SO NJIHOVE POTREBE, V OBČINI KRANJ ALI KS MAVČIČE.....	78
4.2.8	ODZIVI NA RAZISKAVO.....	79
4.2.9	MNENJE AKTERJEV O ORGANIZIRANJU IN VODENJU RAZLIČNIH DEJAVNOSTI ZA STARE NAD 75 LET V NJIHOVEM DOMAČEM OKOLJU TER POTREBE, KI JIH SREČUJEJO PRI SVOJEM DELU.....	80
4.2.10	SODELOVANJE MED AKTERJI SOCIALNIH STORITEV.....	82
5.	RAZPRAVA	84
5.1	ŽIVLJENJE STAROSTNIKOV V KS MAVČIČE	84
5.1.1.	SAMOSTOJNOST.....	84
5.1.2	POVEZANOST	85
5.2	PONUDBA DEJAVNOSTI IN VLOGA AKTERJEV POMOČI SOCIALNIH STORITEV	89
5.2.1	OPIS SKUPNOSTI	89
5.2.2	DEJAVNOSTI, KI SO NAMENJENE STARIM V SKUPNOSTI.....	91
5.2.3	INFORMIRANJE UPORABNIKOV	93
5.2.4	SODELOVANJE/DELOVANJE V KS MAVČIČE	94
5.2.5	MNENJE AKTERJEV O ORGANIZIRANJU IN VODENJU RAZLIČNIH DEJAVNOSTI ZA STARE NAD 75 LET V NJIHOVEM DOMAČEM OKOLJU, TER POTREBE, KI JH SREČUJEJO PRI SVOJEM DELU	97
5.2.6	RAZISKAVA NA TEMO KAJ SI STARI ŽELIJO IN/ALI KAKŠNE SO NJIHOVE POTREBE	98
5.2.7	ODZIVI NA RAZISKAVO.....	99
5.2.8	SODELOVANJE MED AKTERJI IN NJIHOVO DELOVANJE V SKUPNOSTI.....	100
6.	SKLEPI	101
6.1	RAZISKAVA 1.....	101
6.2	RAZISKAVA 2.....	102
7.	PREDLOGI.....	105
8.	LITERATURA IN VIRI.....	107
9.	POVZETEK.....	110
10.	DODATEK	112

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 STAROST IN STARANJE

*»Starost je pojav, ki je najbolj odvisen od posameznika ...
Očistila sem stare vzorce, ki so me prikazovali kot bolno starko!
Vidim se vitalno, srečno, zdravo, obdano z bogastvom narave
in samo srce mi veleva, kaj naj delam.
Sem samostojno bitje, v celoti skrbim sama zase ...
Uživam v tem, kar počnem ...«*

Martina Kralj, 63 let (Drnovšek, 1997; v Hvalič Touzery, 2003: 52)

France Bučar je v reviji Pogledi zapisal: »Ne vem, kdaj se začne starost, kar pomeni, da bi vsaj moral vedeti, kaj je starost, če hočem vedeti, kdaj se začne. Če odmislim preprost razmislek, da je starost obdobje, ko se po številu preživelih let približujem pričakovanemu koncu, je to samo statistika, ki ne pove ničesar. Živim lastno življenje, ne statistično. Nekaterim, ki me opazujejo, je stvar jasnejša: nima mobilnega telefona. Zaostaja, ne more se vživeti v sodobno življenje. Star je.«

Kaj je torej starost? Stanje, ko se posamezniku iz fizioloških vzrokov vse bolj zmanjšujejo možnosti za udejanjanje svojih človeških potencialov? In kdaj pride do tega? Časovna meja je zelo relativna... Je tudi prisilna brezposelnost začetek staranja? Sta tudi zavestno zanemarjanje lastnih zmogljivosti in kronična lenoba pohod v starost?

Starost je... ko se prepustiš toku in čakaš samo še konec, čeprav si pri tem želiš, da bi bil ta konec čimbolj oddaljen.

Vsakdo sam določi, kdaj je star. Ko ni več zmožen ujeti življenjskega ravnotežja in smisla svoje dejavnosti. Ko življenje izgubi smisel in vrednost (Gerdina, 2008: 32-33).

Kaj sploh pomeni biti star ali ostarel? Kaj je tisto, kar koga ali kaj »dela« starega? Opredelitev starosti sploh ni tako enostavna kot se zdi na prvi pogled. O staranju obstaja cela vrsta različnih teorij in pogledov, ki se med seboj razlikujejo glede na to, kateremu vidiku človekovega življenja daje posamezni avtor prednost.

Tudi raziskovanja pri in o starejših ljudeh so težavna. »Vsak človek nosi v sebi znamenja preteklosti. Zgodnje izkušnje in doživetja v mnogočem vplivajo na obnašanje starejšega. V življenju se ti vplivi na osebnost kopičijo, pri čemer se nekateri medsebojno krepijo, drugi delujejo zopet samostojno ali pa se med seboj nevtralizirajo. In prav to zapletenost dejavnikov, ki oblikujejo osebnost in prek nje obnašanje starejših, je izredno težko zajeti« (Požarnik, 1981: 5).

Želja vsakega človeka nedvomno je, da bi se normalno staral brez večjih pretresov. Pri mnogih ljudeh je staranje spontan proces, ki ga niti ne opazijo niti ne omenjajo. Nekateri pa se s starostnimi spremembami ne morejo soočiti in jih prenašajo kot breme (Hojnik Zupanc, 1997: 12).

Na staranje in občutek starosti vpliva tudi vrsta zunanjih dejavnikov. Ko razmišljamo o staranju in starosti moramo imeti v mislih to, da gre, kot pravi Dragoš (2000: 303) za kompleksen fenomen in so zato potrebni različni prijemi, teorije in izkušnje, ki nas lahko le bolj ali manj približajo razumevanju starosti in staranja.

Staranje lahko opredelimo kot biološki, kulturni, ekonomski, socialni in fenomenološki pojav. Biološki vidik nam je najlažje razumljiv, saj se vsi staramo že od samega začetka, pri tem so nam v pomoč časovne enote, kot so rojstni dnevi in upokojitveni prag. Da je starost tudi kulturni pojav, odvisen od navad, vrednot in simbolov, se lahko prepričamo s primerjavo različnih družb ali pa različnih časovnih obdobjih znotraj neke družbe (Dragoš, 2000: 293).

Psihološke teorije staranja se večinoma opirajo na strukturo osebnosti oz. na razvojne dejavnike, ki osebnost oblikujejo. Po teh teorijah je od stopnje zrelosti človekove osebnosti odvisno, kako se počuti v starosti. Osebnostno manj zreli in manj sposobni ljudje se po tej razlagi starajo prej, ljudje z veliko interesi, aktivni in samostojni pa pozneje. Te teorije zavračajo misel, da se po določenem letu starosti človek postara, in trdijo, da je človek star toliko, kolikor se počuti. Psihološko starost naj bi ugotavljali predvsem iz odnosa človeka do sebe (Požarnik, 1981: 12).

Socialne teorije staranja ugotavljajo, da lahko razumemo spremembo osebnosti v procesu staranja le, če opazujemo odnos med človekom in njegovim socialnim okoljem. Po tej teoriji je človekovo telesno počutje, doživljanje in vedenje v starosti odvisno predvsem od

pričakovanj okolja v katerem živijo, pa tudi od dohodka, prometnih zvez, stanovanjskih razmer v katerih živijo, stopnje onesnaženosti zraka in drugega (*ibid.*).

Socialne teorije opisujejo staranje kot pojav, ko se človek začne umikati iz dotedanjega aktivnega življenja in postaja pri zadovoljevanju potreb vedno bolj odvisen od pomoči drugih. Tako govorimo o teoriji zmanjšane aktivnosti, ki govori o tem, da staranje spremlja proces upadanja aktivnosti. Med starimi ljudmi in družbo je vse manj interakcij, kar je značilno za večino ljudi. Človek se torej z leti bolj umika v zasebnost.

Teorija aktivnosti je nasprotna prejšnji. Njeni avtorji poudarjajo, da večina zdravih ljudi ostane dejavna tudi v starosti, zaradi ekonomskih okoliščin pa je vzdrževanje in razvijanje telesne, mentalne in socialne aktivnosti nujno za uspešno staranje (Milošević Arnold, 1999: 6).

Definicije o starosti se spreminjajo tako v zdravstvenih kot tudi v družboslovnih teorijah. Vse pogosteje slišimo besedno zvezo »aktivno staranje«, ki se navezuje na teorijo aktivnosti in se uporablja tudi na področju gospodarstva in politike. »Koncept aktivnega staranja ni omejen na ohranjanje zdravja s telesnimi aktivnostmi. Aktivno staranje je povezano s trajno udeležbo v socialnem, gospodarskem, kulturnem, duhovnem in civilnem življenju. Celotna družba nosi odgovornost za to, da ponudi priložnosti za aktivno staranje. Vse ustrezne interesne skupine, vključno s tistimi na nacionalnih, regionalnih in lokalnih ravneh, naj prispevajo k temu cilju.« (Iz Ljubljanske deklaracije 18. mednarodnega kongresa EURAG, Ljubljana 2005; v Pavliha, 2009: 6)

Pečjak (1998: 9-13) opisuje tri vidike staranja: koledarskega, biološkega in psihološkega, ki se medsebojno povezujejo, a se lahko hkrati dokaj oddaljijo eden od drugega. Koledarska starost ne more biti zanesljivo merilo drugih vidikov starosti. Vsi vemo, da se enako stari ljudje zdijo različno stari. Pri oceni starosti se lahko zmotimo tudi za deset ali več let. Pri bolezni progeriji pa se pojavljajo telesni znaki staranja že v mladosti, včasih celo v otroštvu. Očitno se biološka ura razlikuje od koledarske in je lahko višja ali nižja od nje. Še bolj pa se razlikujejo stari ljudje glede na psihološke starostne znake. Ti lahko nastopijo že pri mladih ljudeh, medtem ko se nekateri mladostni znaki ohranijo do pozne starosti.

Mnogi strokovnjaki (npr. Birren in Schroots, 1984; v Pečjak, 1998: 12) pojmujejo staranje kot proces pridobivanja in izgubljanja. Ta dva procesa potekata povezano in sočasno. V vsakem

življenjskem obdobju posameznik nekaj pridobiva in nekaj izgublja. Razlika je le v tem, da v mladosti več pridobiva kot izgublja, a v tretjem življenjskem obdobju praviloma več izgublja kot pridobiva.

1.2 PREDSDOKI IN STEREOTIPI O STARIH LJUDEH

Proces staranja je povezan s predsodki in stereotipi o staranju, ki so v veliki meri negativni. Če povzamem po Ule Nastran (1997: 156) je stereotipiziranje proces opisovanja ljudi na osnovi njihove skupinske pripadnosti, ne pa na podlagi njihove enkratnosti in posebnosti. Gre za način človekovega poenostavljanja, pri čemer je pomemben kategorialni sistem, oblikovan v socialnih interakcijah.

Predsodke definiramo kot »vrsto stališč, ki niso argumentirana in preverjena, a jih spremljajo intenzivne emocije in so odporna na spremembe« (Rot, 1972; v Nastran Ule, 1997: 163). Pri tem se moramo zavedati, da predsodki, kot navaja Nastran Ule (1999: 14, 16), spadajo med najtrdovratnejše tvorbe v človeški zgodovini, hkrati pa so mnogo bolj povezani z našo nezavedno duševno močjo kot pa z zavestno.

Ker predsodki niso nič drugega kot zmote, »osvobojene« empiričnega preverjanja, jih ne moremo korigirati z empirično evidenco, ampak z vrednotami. Zato se predsodkom ne moremo izogniti s poučevanjem, ampak s privzgojo drugačnih vrednot, oziroma s prevzgojo, kadar želimo že obstoječe predsodke spremeniti. Torej s socializacijo (Dragoš, 2000: 299, 300). Prav zato je pomembna in potrebna medgeneracijska povezanost, saj se prav preko osebne izkušnje v odnosih z drugimi predsodki in stereotipi postopno zmanjšujejo.

O tem, kako močni so predsodki, lepo piše Požarnik (1981: 6), ki pravi, da je kljub napredku gerontologije podoba o starostnikih še vedno neverjetno izkrivljena in polna predsodkov. Tako na primer kar naprej beremo, da so starejši ljudje manj sposobni, nazadnjaški, teže prilagodljivi in betežni, kar da je vse posledica »naravnih« procesov staranja človeškega organizma. V resnici vse to ne drži in spremembe osebnosti in socialnega vedenja praktično nimajo nič opraviti s telesnimi spremembami. Res je, da bomo zaradi telesnih sprememb nekoč umrli, toda kako bomo živeli v starosti, je odvisno od povsem drugih dejavnikov.

Strinjam se s Hvalič Touzery (2003: 54), ki pravi, da trenutno v družbi obstaja psihološko ozračje, v katerem velja prepričanje, da stari ljudje nimajo več kaj prispevati oziroma dati

drugim. Sama sem se prav pri pisanju diplomske naloge pogosto srečala s stereotipom, po katerem naj bi bili stari ljudje nekoristni. Ko sem se z različnimi ljudmi pogovarjala o temi diplomske naloge, je bila pogosta njihova pripomba, češ, kaj se ukvarjaš s starimi, saj na mladih svet stoji. Sama se s tem stališčem ne strinjam. Naj navedem primer, s katerem se srečujem vsak dan in ki govori o tem, kako pomembni so stari v življenju vseh treh generacij. Kako pomembno je, da otrok ni sam, ko pride iz šole domov, da je tam nekdo, ki ga pričaka, pozdravi in predvsem pozorno posluša, vemo vsi, ki smo starši. Danes smo večinoma vse mame zaposlene in prihajamo domov nekaj ur kasneje kot otroci. Pri tem, kje in kako ta čas preživijo otroci, so lahko dedki in babice v veliko pomoč. Otroka pričakajo in skupaj z njimi povzamejo dnevne dogodke. Otrok lahko trenutne težave, s katerimi se srečuje, napetosti in občutke izrazi ter jih nekomu zaupa. Ta oseba, dedek ali babica, ki nima več toliko vsakodnevnih obveznosti, pa je tam in mu posveti svoj čas in popolno pozornost. Pozno popoldan ali zvečer, ko se vrneta starša, je za to že prepozno, otrok je bolečino ali pa veselje že predelal in nič več ne čuti potrebe, da bi svoje občutke še s kom delil.

Simona H. Touzery (2003: 53-56) opisuje najpogostejše negativne stereotipe, ki spremljajo stare ljudi, in hkrati skuša dognati kakšna je pravzaprav resnica:

Stereotip: V starosti neizogibno oslabijo telesne funkcije, bolezni so pogoste. Dejstvo je, da so telesne in duševne bolezni, ki nastopijo s starostjo, različne in se ne pojavljajo pri vseh ljudeh istočasno. Te spremembe ne bi smeli pripisovati zgolj starosti, kajti pogosto gre za bolezni, ki so ozdravljive. Res pa je, da so kronične bolezni bolj pogoste po 75. letu, medtem ko začnejo telesne funkcije slabeti že zgodaj, v največji meri med 30-im in 40-im letom starosti (McGoran, 1995: 40). Poslabšanje zdravja je tudi posledica vsakodnevnega življenja in se razlikuje glede na družbene skupine in dežele (Mullely, 1997).

Stereotip: Staranje je bolezen. Staranje ni bolezen, vendar je zaradi mnogih patologij v kasnejšem življenju težko ločiti med samim učinkom staranja na telo in učinki patoloških dejavnikov, saj ti delujejo na vsakega posameznika drugače. Bolezni najbolj prizadenejo tkiva, ki imajo manjše sposobnosti popravljanja in regeneracije. Staramo se enako hitro ne glede na bolezen (<http://medenosrce.ksmf.org/pogled.asp?ID=415>).

Stereotip: Nekoristnost starih ljudi. Položaj starih ljudi je poseben zaradi številnih dejavnikov, ki jim vzbujajo občutek, da več dobijo kot dajejo in da nimajo več kaj prispevati oziroma dati drugim. Dejstvo je, da so stari ljudje zelo dejavni pri prostovoljskem delu v

skupnosti. Veliko jih skrbi za vnuke in daje družini denarno ali praktično pomoč. Zakonski partnerji starih ljudi, ki so tudi sami stari, pogosto nastopajo v vlogi negovalca svojega partnerja ali pa tudi drugih sorodnikov (Mulley, 1997). Tovrstna pomoč je v naši družbi precej razširjena, čeprav se ji ne daje ustreznega priznanja.

Stereotip: Starost se izenačuje z onemoglostjo in nesamostojnostjo. Podatki kažejo, da v celoti ne more skrbeti zase 12% oseb v starosti nad 65 let, 5% pa jih potrebuje stalno oskrbo, nego in varstvo. Tako vidimo, kako daleč od resnice je trditev, da so stari ljudje onemogli in da ne morejo biti samostojni. Res je, da se z višanjem starosti potrebe po pomoči povečujejo, vendar pa to ne pomeni, da so stari, ki potrebujejo pomoč, onemogli in nesamostojni, le vseh stvari ne morejo več opravljati sami.

Stereotip: Neizogibna odvisnost od drugih in potreba po institucionalizaciji. Večina starih ljudi (88% starih med 60. in 84. letom) ne potrebuje pomoči pri dnevnih življenjskih opravilih, vendar pa se po 84. letu starosti poveča delež tistih, ki potrebujejo pomoč, na skoraj dve tretjini (McGoran, 1995: 40). V Sloveniji je v institucionalni oskrbi le 2% ljudi starih od 65 do 79 let. Ta delež se viša s starostjo, kljub temu da 90% ljudi, starih 80 let ali več, živi doma (SURs, Rezultati raziskovanj; št. 702/1998: 23).

Stereotip: Upad zainteresiranosti in sposobnosti za spolnost v starosti. Biološka osnova človekove spolnosti se s staranjem spreminja. Dejstvo je, da ob višji starosti upad sposobnosti in interesa za spolno aktivnost ni nujen. Spolno življenje se sicer malo spremeni, prilagodi, vendar pa se ne ustavi z določeno starostjo. Raziskave kažejo, da tistim, ki jim je bila spolnost pomembna v življenju, takšna ostane še naprej (French, 1995: 5). Res pa je, da se spolna aktivnost in zanimanje zanjo s starostjo zmanjšujeta.

Stereotip: Stari ljudje so vsi enaki. Dejstvo je, da so stari ljudje vsaj tako različni med seboj, kot pripadniki ostalih generacij, če ne celo bolj. Razlike med posamezniki se z višjo starostjo dejansko povečajo zaradi vrste osebnih življenjskih izkušenj in različnega prilagajanja na starost (McGoran, 1995: 40). Ne moremo reči, da so stari ljudje homogena, temveč so heterogena skupina ljudi.

Kot vsi stereotipi so tudi starostni stereotipi pomanjkljivi, ker pretiravajo, posplošujejo in pogosto sploh ne ustrezajo resnici. Ne samo, da stigmatizirajo starega človeka, temveč tudi

vplivajo na njegovo subjektivno doživljanje in vedenje. Tako se zlahka počutijo starejše kot so v resnici (Mali, 2002: 318).

Ker je starost močno stigmatizirana, celo ljudje, ki so kronološko stari, ne želijo biti povezani z njo. Da bi se negativni stereotipi o starosti uničili, Simona Hvalič (2003: 56) predlaga, naj mediji začnejo prikazovati bolj pozitivno sliko staranja in naj začnejo bolj pogosto govoriti o starosti in starih ljudeh. Zaradi strahu pred staranjem in nevednostjo, kaj se bo zgodilo z nami na stara leta, smo ljudje namreč močno podvrženi reklamnim sporočilom o kozmetičnih pripomočkih in o zdravi prehrani, ki prikrivajo in zadržujejo procese staranja (French, 1995; v H. Tozzery, 2003: 56).

1.3 KAKOVOSTNA STAROST IN PRIPRAVA NANJO

Vsakdo se stara na svoj edinstven način. Starost doleti vsakogar, ki jo dočaka, vendar pa jo ljudje različno doživljamo. Staranje vsakomur prej ali slej prinese določene izgube ali primanjkljaje na pomembnih življenjskih področjih. Od sposobnosti posameznika, da se prilagodi tem izgubam, in od njegovih reakcij nanje je v veliki meri odvisna kvaliteta njegovega življenja v starosti.

Zdravo staranje in z njim povezana kakovostna starost ni omejena le na obdobje starosti. Na to, kako se bomo počutili v starosti, lahko vplivamo preko celega življenja. Pri tem je kakovost naše starosti v veliki meri odvisna od tega, kakšno stališče bomo zavzeli do življenja, starosti, staranja in preteklosti.

Kakovostno starost lahko opredelimo kot obdobje po 60. ali 65. letu, ki ga označujejo dobro fizično stanje – zdravje, prijetno počutje in topli socialni odnosi (Lehr, 1984; v Pečjak, 1999: 6). Drugi avtorji dodajajo še zadovoljstvo s seboj, pozitivno oceno svojega življenja, ugodno mnenje o sebi ipd. Vsekakor veliko ljudi ne doživlja kakovostne starosti, kar pa je odvisno od kriterijev, socialnega stanja, dežele, a tudi pričakovanj.

Kakovostno starost omogočajo mnogi zdravstveni, socialni, vedenjski in psihološki dejavniki, ki se prepletajo in vplivajo drug na drugega. Primarni so vsekakor zdravstveni, kajti za človeka, ki ga tarejo starostne in druge bolezni, nikakor ne moremo reči, da doživlja kakovostno starost. Velja pa tudi obratno. Dobro zdravje samo po sebi še ne zagotavlja

kakovostnega življenja, če ga ne spremljajo dobro počutje, zadovoljstvo s seboj in topli socialni odnosi (Pečjak, 1999: 6).

Pečjak (1999: 6-9) opisuje vedenjske in psihološke dejavnike, na katere lahko posameznik pri skrbi za kakovostno starost bolj ali manj vpliva:

- **Prava prehrana**, o kateri se danes veliko piše. Žal si mnogi podatki nasprotujejo, tako da isto hrano nekateri prehrambeni strokovnjaki svetujejo, drugi zavračajo. Na splošno velja, da naj bi ljudje v tretjem življenjskem obdobju uživali več vlaknin, rudnin in jedi, ki vsebujejo veliko vitaminov, zlasti antioksidantov, manj pa nasičenih maščob in holesterola. Pri tem je pomembna predelava in postopki obdelave hrane. Enako pomembna je količina hrane. Reklo: »Vitki živijo dlje« moramo razmeti dobesedno.
- **Vaje in dnevna fizična aktivnost**. Rekreativni šport in telovadba sta poglavitno zdravilo proti telesnemu propadanju. Telesno stanje vpliva na duševno. V starejših letih je najprimernejša vsakodnevna aerobna vadba. Vaje morajo biti manj naporene in z odmori. Poleg aerobnih vaj zdravniki priporočajo tudi gimnastiko, ki preprečuje propadanje mišic in demineralizacijo kosti. Neprimerni so eksplozivni športi, ki zahtevajo nenadne silovite gibe.
- **Delo vse življenje**. Ponavadi menimo, da je z upokojitvijo dela konec. Toda tako kot pretirano delo starejšega izčrpa, ga nedelo v psihološkem pogledu ubije. Vzame mu motivacijo in interese, izloči od drugih, posebno mlajših ljudi, navda z žalostjo in obupom. Človek brez dela izgubi smisel svojega življenja. Priporoča se honorarno delo in razni konjički. Veliko možnosti daje prostovoljno delo v karitativnih in drugih dejavnostih.
- **Duševna telovadba**. Tako, kot propada mišica, če se ne napreza, propada tudi duh. Ena od definicij pravi: »Mlad si, dokler se učiš in si radoveden.« Z duševno telovadbo zaviramo in upočasnimo upad inteligence, pozornosti, spomina in drugih funkcij. Intelektualno aktivnost spodbujajo različni hobiji, umetnost, branje knjig, inteligentne igre in sodelovanje v profesionalnih društvih. Za starejše je zelo primeren računalnik, čeprav mnogi starejši ljudje do njega čutijo odpor, ki je predvsem emocionalne narave. Računalniške igre spodbujajo pozornost in duševno aktivnost, internet pa človeku odpira pogled v svet, predvsem takrat, ko je zaradi bolezni priklenjen na posteljo.
- **Pozitivni socialni odnosi**. Tople medsebojne odnose je najlažje vzpostaviti v svoji družini. Ljudje, ki dolgo živijo, so dobro vključeni v svoje družine in imajo pogoste

stike s prijatelji. Osamelim starejšim ljudem celo hišni ljubljenci, na katere se navežejo, podaljšujejo življenje (Pečjak, 1998:173). Za mnoge starejše so edina pot do medsebojnih odnosov razna društva, skupine za samopomoč in klubi, kjer lajšajo duševne bolečine, si pomagajo pri reševanju raznih življenjskih problemov ali pa nudijo skupno druženje in praznovanje različnih dogodkov.

- **Pozitivne emocije.** Človek ni samo intelektualno, temveč tudi emocionalno bitje. Negativne emocije znižujejo duševno in telesno odpornost proti življenjskim stresom in vplivajo celo na imunski sistem organizma. Dobra volja, optimizem, veselje, posebno pa smeh krepijo njegovo odpornost in s tem imunski sistem. Starejši ljudje naj gledajo več filmskih in TV komedij in berejo več zabavnih knjig.
- **Pozitivna samopodoba.** Za kakovostno življenje je najprimernejša realna samopodoba, v kateri se vidi posameznik takšnega, kot je v resnici. Še boljša pa je rahla precenjenost, tako da je dovolj aktiven in napreduje, obenem pa ne pride do razočaranj.

Božidar Voljč (2007: 2-8) takole opisuje **zdravo staranje**: Cilj zdravega staranja je, da ostanemo čim dlje telesno in družbeno aktivni, samostojni in neodvisni, vendar čustveno povezani z okolico. Če smo v svojem delovnem obdobju znali zdravo, mirno in aktivno živeti, je velika verjetnost, da bo taka tudi starost v letih, ki prihajajo. Življenje je možno oblikovati in bogateti do zadnjega, čeprav nihče ne ve, koliko časa bo živel. Za zdravje v starosti opustimo škodljive navade in razvade. Star medicinski pregovor pravi, da je za dolgo življenje potrebna kakšna kronična bolezen, ki nas prisili v urejeno in zmerno življenje.

V starosti bolj kot prej razmišljamo o preteklem življenju. Zato je starost najbolj primeren čas življenja za duhovno zorenje. K zdravemu staranju sodi tudi duševni mir, ta pa je povezan s sposobnostjo razumevanja in odpuščanja. Poskusimo postati boljši, ne škodimo nikomur, pozabimo na zavist, sovraštva in zamere in ne dopustimo, da bi nas spremljale do smrti. Starost je lahko tudi lepa, lahko nudi veliko zadovoljstev, a to je v prvi vrsti odvisno od nas samih, šele potem od drugih.

Ramovš (2003: 49) navaja dva pogoja, ki jih moramo upoštevati za kakovostno starost. Prvi pogoj je, da upoštevamo celotnega človeka z vsemi njegovimi razsežnostmi (od biofizikalne do eksistencialne) in potrebami, zmožnostmi, možnostmi ter nalogami. Pri tem pa je seveda treba biti bolj pozoren na tiste lastnosti, ki so posebej značilne za tretje življenjsko obdobje.

Drugi pogoj, ki se ga moramo vselej zavedati, pa je, da je vsak človek edinstven in enkraten in takšna je tudi njegova priprava na kakovostno starost.

Starost pride sama od sebe, toda ne kakovostna starost; nanjo se je treba zavestno pripraviti v srednjih letih. Da bo naša starost kakovostna, mora poskrbeti vsakdo sam. Pri pripravi nanjo nas ovirajo družbene značilnosti, kot sta tabuizacija starosti in marginalizacija starih ljudi ter številčno naraščajoče neravnovesje med generacijami. Kljub temu se moramo na kakovostno starost pripravljati že v srednjih letih in se zavedati, da je to obdobje drugačno od mladosti in srednjih let, a enako pomembno in smiselno kot prejšnja obdobja. Pri oblikovanju kakovostne starosti imamo vsi ljudje skupna nekatera temeljna izhodišča (Ramovš, 2003: 49, 50). Prvo je, da moramo sami skrbeti za zadovoljevanje vseh človeških potreb, saj: »*Brez samopomoči ni pomoči za kakovostno starost*«. Drugo izhodišče pa se nanaša na *medčloveško solidarnost*: nihče si ne more zagotoviti kakovostne starosti brez drugih ljudi in nikogar ni, ki ne bi mogel drugim pomagati k bolj kakovostni starosti. Solidarna pomoč drugim k njihovi kakovostni starosti je najuspešnejša vaja za lastno kakovostno staranje. Tu pa smo vsi učitelji in vsi učenci.

1.4 POTREBE V STAROSTI

Potrebe so temeljni mehanizmi živih bitij, da se ta ohranjajo in napredujejo. Vsaka potreba je informacija, kaj živo bitje trenutno potrebuje za svoj obstoj in napredek, obenem pa je motivacijska energija za doseg ali uresničenje tega. Živo bitje občuti ta notranji energijski potencial kot napetost, stisko ali nujo, dokler energija ni porabljena, oziroma potreba zadovoljena (Ramovš, 2000: 321).

Potrebe so tista gibala našega ravnanja, ki nas silijo k določenim aktivnostim in obnašanjem. Dejstvo je, da so nekatere potrebe nedvomno povezane z določenimi vrednotami. Na same vrednote pa vpliva zadovoljenost temeljnih potreb in motivov (Musek, 1993: 152, 153).

Telesne in čustvene potrebe starih niso dosti drugačne od potreb srednje generacije, le da jih je v starosti težje uresničevati (Voljč, 2007: 7).

De Vries in Bouwkamp navajata dve osnovni potrebi, ki sta temeljnega pomena za človekovo življenje. To sta potrebi po avtonomiji in povezanosti, obstajata istočasno in sta osnovni izraz našega obstoja, ki govori, da smo tako samostojna celota kot del večje celote.

Naša **potreba po avtonomiji** se izraža kot samoohranitev in širjenje samega sebe. Želimo biti to, kar smo, se razvijati in odkrivati, kar nosimo v sebi. Poleg tega imamo potrebo po neodvisnosti in svobodi v svojih interesih in govorjenju. Iščemo načine obvladovanja situacij, želimo biti sposobni učinkovitega in odgovornega reagiranja na vse dogodke v svojem življenju (Agnal, 1973; v De Vries in Bouwkamp, 1995: 24).

Potreba po povezanosti se izraža v ohranjanju in širjenju našega konteksta (*ibid.*). Izraža se tudi v naši potrebi, da nas drugi opazijo in cenijo (Kempler, 1982; v De Vries in Bouwkamp, 1995: 24). Kot posamezniki obstajamo le v odnosu do drugih. Samo ob njih lahko doživimo samega sebe kot človeka. Zaradi tega želimo, da nas drugi vidijo in sprejmejo v naši posebnosti, takšne, kakršni smo. Ta občutek pride najjasneje do izraza, ko občutimo, da smo nujno potrebni večji del celote, na primer, da smo potrebni svoji družini. To je osnovno priznanje našega obstoja. Druga potreba je želja po tem, da vsebinsko prispevamo k življenju drugih (Kempler, 1991; v De Vries in Bouwkamp, 1995: 24, 25). Naša povezanost z drugimi je pogoj za naš individualni obstoj in je osnova naše rasti.

Nekateri psihologi skušajo potrebe bolj podrobno razčleniti. Utemeljitelj humanistične psihologije Abraham Maslow v svojem **hierarhičnem modelu potreb** razlikuje več skupin ali ravni. Najbolj temeljne potrebe so fiziološke, sledijo potrebe po varnosti, nato potrebe po socialni pripadnosti, potrebe po spoštovanju in samospoštovanju, na vrhu lestvice pa je potreba po samoaktualizaciji, kamor spada izpopolnjevanje samega sebe, avtonomnost, uresničitev svojih možnosti in potencialov ter ustvarjalnost (Maslow, 1970; v Pečjak 2007: 155).

Človek skuša najprej zadovoljiti temeljne potrebe, nato pridejo na vrsto višje in še višje. Osnovna zadovoljitev nižjih potreb je izhodišče za normalno zaznavanje in zadovoljevanje višjih potreb. Značilnost nižjih potreb je tudi, da delujejo kot direktna nuja, ki ne trpi veliko časovnega odlaganja (dihanje, uživanje tekočine in hrane...). Potrebe, ki so višje na lestvici, pa so bolj gibljive: njihovo zadovoljitev je mogoče dalj časa odlagati, deloma pa tudi nadomeščati (Ramovš, 2000: 321, 322). Potrebe na zgornjem delu lestvice posameznik zadovoljuje pozneje v življenju, čeprav jih deloma tudi prej, npr. v zrelih srednjih letih in mlajši starosti (Maslow, 1970; v Pečjak 2007: 155).

Za razumevanje človeka in njegovih potreb moramo na nanj gledati celostno. Ramovš (2003: 65-67) je razvil **sistemske celostni ali holistični pogled** na človeka. Po tem modelu je človek nedeljiva celota, ki jo sestavlja šest razsežnosti. V celoti zadovoljene potrebe, ki izhajajo iz teh razsežnosti, pa tvorijo kakovostno, polno človeško življenje in posledično tudi kakovostno starost. Glavne značilnosti teh razsežnosti in potrebe, ki jih zadovoljujemo v posamezni razsežnosti, so:

1. **Biofizikalna ali telesna razsežnost** je osnova vseh višjih razsežnosti ter skupni imenovalec človeka z drugo živo in neživo naravo. Njen energetski potencial so vse organske potrebe in fizikalno-kemijske zakonitosti, ki jim je podvržen človek in druga živa in neživa narava. V tej razsežnosti ima človek potrebe po rasti, zdravju, hrani in tekočini, toploti, gibanju, počitku...
2. **Psihična ali duševna razsežnost** je nematerialna komunikacijska izmenjava med človekom in okoljem. Gre za zaznavanje okolja in sebe s čutili, intelektualno predelavo informacij, spomin, navade, obnašanje na zavedni in nezavedni ravni. V tej razsežnosti zadovoljujemo potrebe po informacijah, užitku, varnosti, veljavi...
3. **Noogena ali duhovna razsežnost** je človekovo dojemanje samega sebe kot osebe in njegova zavestna orientacija v ekološki celoti prostorsko-časovne stvarnosti. Glavne potrebe, ki jih zadovoljujemo v tej razsežnosti, so potreba po svobodi, odgovornosti in življenjski orientaciji.
4. **Medčloveško družbena razsežnost**. Sem sodijo povezave med ljudmi na ravni temeljnih odnosov in parcialnih razmerij v temeljnih človeških skupinah ter razmerja v družbi. V tej razsežnosti zadovoljujemo potrebe po temeljnih medčloveških odnosih in funkcionalnih razmerjih, po lastnem ugledu v družbi...
5. **Zgodovinsko kulturna razsežnost** obsega človekov individualni ali ontogenetski razvoj od spočetja do smrti. V tej razsežnosti temelji tudi delitev človeškega življenja v tri glavna obdobja (mladost, srednja leta in starost) in s tem delitev družbe na tri generacije. V tej razsežnosti ima človek potrebe po razvoju, napredku, učenju, ustvarjalnosti, delovni uspešnosti ter po predajanju svojih življenjskih spoznanj in izkušenj drugim ljudem.
6. **Eksistencialna ali bivanjska razsežnost** zajema človekovo spraševanje o smislu posameznega dejanja, trenutka ali situacije, pa tudi iskanje smisla za daljše obdobje svojega življenja ter smisla življenja, zgodovine in celotne stvarnosti. Energetski potencial te razsežnosti je človekova volja do smisla.

Ne glede na to, da mora imeti človek za kakovostno in uravnoteženo življenje zadovoljene potrebe v vseh razsežnostih, pa so v določenih življenjskih obdobjih nekatere potrebe v ospredju bolj, druge manj, nekatere pa so značilne predvsem za določeno obdobje življenja. Ramovš (2000: 322) poudarja, da v tretjem življenjskem obdobju izstopajo predvsem višje tri človeške razsežnosti; medčloveško-družbena, zgodovinsko-kulturna in eksistencialna, s svojimi specifičnimi potrebami:

1. Potreba po osebnem medčloveškem odnosu

Potreba po soljudeh je živa vse življenje: nenehno potrebujemo raznovrstna razmerja za preživetje in od spočetja naprej tudi osebni odnos. Potreba po tesni medčloveški povezanosti z nekim »svojim« človekom je najbolj pereča nematerialna potreba v starosti. V preteklosti je bil to najpogosteje krvni sorodnik ali krajevni sosed. Danes te vezi nadomeščajo odnosi, v katere stari vstopajo po svoji lastni pobudi na prijateljskem principu.

Medčloveški odnosi in razmerja med ljudmi se pri konkretnih stikih najbolj udejanjajo s komunikacijo. V komuniciranju se v celoti kažejo oblika, vsebina in kakovost medčloveških odnosov in razmerij. Odnos je osebno človekovo stališče, ki izhaja iz njegove osebne svobode in odločitve. Je nekaj notranjega, duhovnega, izvorno človeškega in osebno enkratnega. Je torej kakovost v povezanosti med ljudmi.

Ob starem človeku je lahko veliko ljudi, vendar, če nikogar od njih ne doživlja kot svojega, je osamljen. Osamljenost je v starosti ena najhujših tegob. Osamljeni stari ljudje začnejo doživljati tudi svojo bogato življenjsko preteklost kot nekaj praznega in nevrednega. Osamljenost je za starega človeka nekaj tako hudega kot telesna podhranjenost, saj star osamljen človek začne hirati, izgubi tek, oslabi njegov imunski sistem in zboli (Ramovš, 2003: 98-105).

Požarnik opozarja na to, da je treba ločiti osamljenost in osamo. Pri osamljenosti govorimo o osebnem doživljanju socialnih odnosov, osama pa je objektivno stanje. Osamljen je potemtakem človek, ki se tako počuti, ki pravi, da je osamljen ne glede na število dnevnih ali tedenskih stikov z drugimi ljudmi.

Stari ljudje se nad osamljenostjo bolj pritožujejo na podeželju kot v mestih, kar je razumljivo, saj ima starejši človek v mestu več možnosti za razvedrilo in stike z drugimi ljudmi. Najmanj osamljeni pa so starejši ljudje, ki imajo še živega zakonskega partnerja (Požarnik, 1981: 135).

Podobne ugotovitve, kot jih navaja Požarnik, izhajajo iz raziskave javnega mnenja v Sloveniji iz leta 1992, ki jo navaja Dragoš (2000: 245). Po rezultatih te raziskave lahko sklepamo, da ne drži stereotip o starejših, da živijo sami in zapuščeni, kot tudi ne predsodek o zagrenjenosti in nergaštvu, ker da z ničemer niso zadovoljni, saj se samoocene socialnih mrež in materialne situacije na lestvici od 1 do 5 gibljejo okoli 4. Gledano v celoti so stari zadovoljni z življenjem v družini in stiki s sorodstvom ter prijatelji, nekoliko slabše pa s trenutno materialno situacijo družine. Opazno, čeprav rahlo, je odstopanje v zvezi z družinskimi oz. sorodniškimi odnosi in ne z materialnim stanjem izraženo le pri kategoriji, ki živi v primestnih naseljih. To je verjetno posledica razmer, s katerimi se dandanes srečuje vse več skupnosti, tudi KS Mavčiče, kjer gre za življenje izven mesta v razmerah, ki tudi niso več vaške. To je lahko prijetno samo za tiste, ki se za to prostovoljno odločijo in lahko odidejo, če se jim zahoče. V nemobilnih pogojih, ko je človek odvisen od prevoza drugih oseb, pa taka kombinacija postaja usodna za kvaliteto življenja. In prav na to populacijo prebivalstva je treba biti pozoren pri dolgotrajni oskrbi starejšega prebivalstva.

Pa vendar, ne glede na to kje človek živi, je za temeljni osebni odnos, kot navaja Ramovš (2003: 98-101), dovolj ena sama oseba, ki jo star človek čuti kot svojo in je gotov v trdnost in trajnost odnosa z njo. Ta edini odnos je staremu človeku dovolj, da zaupa tudi drugim »tujim« ljudem. Medgeneracijske skupine za kakovostno starost in individualno prostovoljsko družabništvo s starim človekom so postmoderna oblika rednega osebnega stika, v katerem star človek lahko najde nekoga, ki ga vzame za svojega.

Če star človek nima zadovoljene potrebe po temeljnem ali medčloveškem odnosu z nekom, je osamljen, pa naj je okrog njega še toliko ljudi. Ta potreba je pri današnjih starih ljudeh med najmanj zadovoljenimi, zato je osamljenost ena od njihovih najbolj razširjenih in najhujših stisk (Ramovš, 2003: 105).

2. Potreba po predajanju svojih življenjskih izkušenj in spoznanj mladi in srednji generaciji

Človekove življenjske izkušnje so njegovo največje in najbolj osebno bogastvo, so temelj, ki daje vrednost vsemu drugemu premoženju. Da star človek doživlja svoje življenje kot nekaj vrednega, najbolj pripomore to, da drugi, zlasti mlajši od njega, njegove življenjske izkušnje jemljejo resno (Ramovš, 2003: 105).

Bistvo medsebojnih odnosov je zlasti medsebojno pretakanje življenjskih izkušenj. Pri vsakem pravem odnosu in pravem sodelovanju pridobivajo vse generacije. Pomembna družinska naloga, ki jo navaja Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 76), je, da povabimo starega človeka, naj ostane na poseben način udeležen v družini. Na starega človeka v družini se moramo obrniti, da nam pove o svojem življenju, o ljudeh, ki jih je poznal, o svetu, v katerem je živel. Tako lahko prinese v družino pomembno dimenzijo, ko skupno sedanost poveže s preteklostjo, da bi jo lahko vzeli s seboj v prihodnost.

Ves kulturni napredek človeštva temelji na človekovi temeljni potrebi, da v drugem, zlasti pa v tretjem življenjskem obdobju preda svoje življenjske izkušnje in spoznanja drugim ljudem in kulturi nasploh. Človeška izkušnja se iz roda v rod prenaša samo v osebem odnosu.

V preteklosti so bile za preživetje in kakovost življenja mlajših generacij pomembne predvsem izkušnje starih ljudi v zvezi z vidiki materialnega preživetja. Danes so tovrstne izkušnje nekoristne in nepotrebne, saj zaradi hitrega materialnega napredka v nekaj letih zastarijo. Danes so vse bolj iskane in cenjene izkušnje o medčloveškem sožitju, o globljem notranjem dogajanju v človeku, o človekovem osebem spoprijemu s prijetnim in težavnim v življenju. Na tovrstne izkušnje pa ljudje doslej niso bili posebej pozorni, zato se jih slabo zavedajo in o njih navadno ne znajo govoriti. Za sedanjo srednjo generacijo je ena od odločilnih nalog pri pripravi na starost tudi večja pozornost do osebnega razvoja ter medčloveških odnosov in komunikacije, tudi zato, da bodo svoja spoznanja in izkušnje v prihodnosti lažje in boljše prenesli mlajšim generacijam (Ramovš: 105-108).

Da bi človek v tretjem življenjskem obdobju uspešno predajal svoja življenjska spoznanja mlajšima generacijama, se mora sam nenehno učiti. Odprt mora biti za sprejemanje novih znanj in izkušenj, ki bodo tako še bolj zanimive za mlajše, pri tem pa je pomembno, da zna poslušati, saj ga bodo potem tudi drugi z zanimanjem poslušali (Ramovš, 2008: 108, 109).

Če v starosti človek ne more zadovoljiti temeljne potrebe po predajanju svojih življenjskih izkušenj mlajšima generacijama, vključno z vseživljenjskim učenjem novega, doživlja svoje dotedanje življenje kot nesmiselno (Ramovš, 2003: 109).

3. Potreba po doživljanju smisla starosti

Skozi vse življenje je pri potrebi po doživljanju smisla v ospredju doživljanje smisla trenutnega dela, doživljanja in dogajanja. Človek občuti svojo potrebo po smislu kot

brezpogojno možnost, da je njegovo življenje smiselno v celoti, s slehernim trenutkom ali situacijo vred. Če obstaja ena sama situacija v življenju, ki bi ne vsebovala nikakršne smiselne možnosti za človeka, bi to pomenilo, da življenje kot celota nima svojega smisla.

Predpogoj za osebno iskanje smisla starosti je torej, da človek sprejme starost s prepričanjem, da je prav tako smiselno obdobje življenja, kot so bila mladostna ali srednja leta. To pomeni, da jo sprejme kot posebno obdobje življenja, ki ima svoje posebne možnosti in naloge, prav tako pa svoje posebne omejitve in težave. Po Franklovih ugotovitvah se človek v nerešljivi tragiki, predvsem v pozni starosti in v predsmrtnem obdobju, uresničuje le z vztrajnim iskanjem smiselnega stališča do svojih hudih izkušenj. Pri tem mu lahko pomaga verovanje, ki je uokvirjeno v religijah, saj je preizkušena pot za iskanje osebnega odgovora na smisel celote človeškega življenja.

Doživljanje smisla življenja ni samoumeven nameček, ampak najvišji človeški dosežek pri dejavni skrbi za kakovostno življenje na vsej življenjski poti.

Nezadovoljenost potrebe po doživljanju smisla starosti se kaže kot bivanjska praznота in brezcilnost v doživljanju same starosti in lahko povsem onemogoči kakovostno starost, kar pa je povsem brez potrebe, kajti staranje in z njim vse tegobe, ki jih prinaša, so neizbežna naravna danost, ki je ne moremo odstraniti (Ramovš, 2003: 110-113).

Za večjo medgeneracijsko povezanost in posledično solidarnost ter lažje razumevanje starosti je potrebno razumevanje pojma »generacija«. Kaj so pravzaprav generacije, kaj pomeni generacijska luknja, praznina? Odgovor sem našla na spletu v kratkem članku »Understanding Generations«.

Generacijska luknja je prazno mesto, ki nastane, ko se ljudje rodijo v različnih časih in ne razumejo drug drugega zaradi različnih vrednot, komunikacije in zanimanj. Generacija temelji na sklopu ljudi, rojenih v določenem obdobju, te skupine so lahko zelo različne.

Da bi razumeli generacijo, moramo odkriti vrednote različnih generacij. Te vrednote jih potem posledično povezujejo. Poznavanje generacijskih razlik pomaga, da imajo pripadniki različnih generacij drug do drugega več spoštovanja. Poznavanje svojih lastnih prioritet in vrednot je pomembno za doseganje poklicnih uspehov in napredka v odnosih z drugimi. Vrednotni sistem je formiran z direktnimi učinki od zunanjih sil in reakcij ljudi nanje. To so

okolje, starševska vzgoja in dogodki iz mladosti. Vsaka generacija ima svoje vplive na vrednote. Ljudem se ni treba strinjati z vrednotami druge generacije, vendar pa se lahko potrudijo, da bi razumeli njihov pogled na svet in njihovo mišljenje.

Z raziskovanjem vrednot različnih generacij lahko bolje razumemo medsebojne odnose in se naučimo sodelovati z drugimi.

1.5 SOCIALNA OMREŽJA STAROSTNIKOV

Človek je po svojem bistvu družbeno bitje. Medčloveške povezave so zanj nekaj temeljnega, kar nujno potrebuje za preživetje, podobno kakor sta na telesnem področju nujna hrana in zrak. Medčloveška razmerja in odnosi so za človeka v resnici kot mreža, v katero je ujet vse življenje, če hoče ali ne. Imenujemo jo socialna mreža. To je področje, kjer se vrši zadovoljevanje potreb, kjer ljudje opažajo svoje konkretne možnosti in opravljajo svoje življenjske naloge (Ramovš, 2003: 181, 189).

Socialno delo je prevzelo pojem mreže iz sistemske teorije in oblikovalo koncept socialnih mrež ter socialnega dela z njimi. Delo s socialnimi mrežami je odgovor na prenehanje enovite tradicionalne družbe in na nastop kompleksnih modernih in postmodernih družb. Sodobna kompleksna družba je sestavljena iz številnih fragmentov z različnimi vrednotnimi usmeritvami, načinom življenja in stališči, med katere je človek vpet (Pollo, 1999; v Ramovš 2003: 190), zato lahko človeku ali skupini pomagamo tako, da delamo s socialnimi mrežami.

Dragoš (2000: 303) pravi, da ko obravnavamo socialne vidike starosti, so socialne mreže najpomembnejši vidik staranja, čeprav ne edini. Socialne mreže človeku omogočajo materialno in socialno preživetje; stari ljudje pa so danes čedalje bolj množično osamljeni in izločeni na robove socialnih mrež (Ramovš, 2003: 182).

Staranje vpliva na socialne mreže, na izbiro ljudi, s katerimi se družimo, in na način, kako to počnemo. In obratno, socialne mreže vplivajo na staranje – kar pomeni, da ne moremo razumeti socialnih vidikov staranja, če ne poznamo obsega socialnih vezi, njihovih potencialov, kvalitet in učinkov (Dragoš, 2000: 293).

Preučevanje starostnikov, pa tudi njihovih socialnih omrežij, postaja vse bolj relevantno zaradi podaljšane pričakovane življenjske dobe in posledično tudi zaradi naraščajočega števila

starejših od 65 let. Valentina Hlebec (2004: 111) navaja, da je bilo v anketnih raziskavah, ki sta bili v letih 2000 in 2002 izvedeni na reprezentativnem vzorcu prebivalstva Ljubljane in Slovenije ugotovljeno, da se, tako kot drugi segmenti populacije, tudi starostniki v veliki meri obračajo na neformalna socialna omrežja. Sestava neformalnih socialnih omrežij je ključnega pomena za zadovoljevanje potreb starostnika po različnih razsežnostih socialne opore.

1.5.1 NEFORMALNE PODPORNE MREŽE

Neformalna mreža temelji na medosebnih odnosih in solidarnosti in je v bolj recipročna kot formalna mreža. Samostojnost se v starosti ne izpolnjuje zgolj s sprejemanjem pomoči ob upadanju življenjskih moči, ampak tudi z vzajemnim procesom izkoriščanja preostalih življenjskih sposobnosti, kar zadovoljuje potrebo čutiti se potrebnega. To je pri osebi, ki izgublja fizične in družbene sposobnosti, še posebej pomembno.

Neformalne podporne mreže so ponavadi ekonomične, saj so hitro dosegljive zaradi prostorske bližine njenih članov. So tudi dokaj varne zaradi osebnega odnosa in domačnosti odnosov med člani ter moralnih obveznosti, saj imajo moralne vrednote prednost pred gmotnimi dobrinami. Po drugi strani pa je njihova šibka točka nizek prag varnosti, ker temeljijo na nekaj ključnih osebah in so zaradi tega ranljive in nestalne (Hojnik – Zupanc, 1999: 133, 134).

Srečo Dragoš (2000: 304-313) v svojem članku navaja več raziskav, ki kažejo pozitivne učinke socialnih mrež. Ti so tesno povezani z zdravstvenim stanjem starih ljudi in z nivojem funkcionalnih zmožnosti. Pozitivni učinki se kažejo pri kardiovaskularnih obolenjih, nižji smrtnosti in umrljivosti zaradi raka. Tako raziskavi v Kanadi in Texasu ugotavljata, da sta občutek osamljenosti in/ali ocenjenost nezadostnosti neformalnih mrež pri starejših tesno povezana s psihičnimi problemi in visoko stopnjo uživanja psihofarmakov. V teh zvezah je potrjeno, da so socialne mreže varovalni dejavnik, seveda pa ne za vse v enaki meri. Učinek mrežnih interakcij je odvisen tudi od različnih okoliščin, kot so materialno stanje oziroma dohodek, fizična kondicija starega človeka in njegov spol.

Pri raziskavi socialnega omrežja starostnika in njegovi opori moramo, kot navajata V. Hlebec in T. Kogovšek (2004: 22-27), upoštevati več značilnosti omrežij: velikost in gostoto omrežja, moč vezi in geografsko razpršenost članov omrežja. Zelo pomembna je sestava omrežja in s

tem implicirana kakovost omrežja oziroma kakovost pomoči, ki jo lahko nudijo njeni člani. Pozorni moramo biti na kakovost, vrsto in pomen socialnih odnosov. Vrsta odnosa pove malo o intenzivnosti opore v odnosu, obenem pa tudi vse vezi ne prispevajo avtomatično k dobremu počutju in posledično boljšemu zdravju, ampak so lahko tudi konfliktna in zato vir stresa.

Med raziskavami o neformalnih podpornih mrežah je doslej najbolj poglobljeno tipologijo izdelala Wengerjeva, ki jih je opredelila s tremi kriteriji:

- prostorska bližina sorodnikov,
- delež družine, prijateljev in sosedov v podporni mreži in
- stopnja interakcije med starejšim posameznikom in družinskim člani, prijatelji, sosedi ter skupinami v bivalnem okolju.

Na podlagi rezultatov raziskave je Wengerjeva prikazala pet tipov socialnih omrežij starostnikov in jih poimenovala neformalne podporne mreže:

1. **Sorodstvena mreža**, v kateri najpomembnejši pomočniki starega človeka živijo v skupnem gospodinjstvu ali v bližini, pomagajo pa tudi prijatelji in sosedge. Običajno je najpomembnejši skrbnik hčerka. Take mreže so majhne (do 4 člani) in značilne za starostnike starejše od 80 let (Hojnik – Zupanc, 1999: 134, 135).
2. **Integralna povezanost v bivalnem okolju** oziroma **sosedska mreža** temelji na družinski pomoči in prijateljih, ki so največkrat tudi sosedge. Tako omrežje se lahko vzpostavi v stanovanjskih okoljih, kjer je majhna fluktuacija selitev. Omrežja so večja (do 8 članov) starostniki pa mlajši od 80 let (*ibid*).
3. **Samostojna, samozadostna podporna mreža** prevladuje pri starostnikih, ki živijo sami in nimajo otrok ali bližnjih sorodnikov. Njihovo življenje poteka v stanovanju. Stike z družinskimi člani in sosedi navezujejo redko. Zanje je običajno edina alternativa institucionalno varstvo. (*ibid*).
4. **Podporna mreža v širšem bivalnem okolju** temelji na pomoči prijateljev in prostovoljnih organizacij. Sorodniki ne živijo v bližini. Tudi to omrežje je večje (8 in več članov). Značilno pa je za pare srednjega sloja, ki so se po upokojitvi preselili (*ibid*).
5. **Podporna mreža pri osebah z zaprto zasebnostjo** prevladuje pri poročenih parih brez otrok ali pa le-ti živijo daleč stran. Sorodniki, če jih imajo, in prijatelji so oddaljeni, s

sosedi stikov skoraj nimajo. Te mreže so majhne (do 4 člane) in imajo malo možnosti za recipročno izmenjavo (*ibid*).

Valentina Hlebec (2004: 118, 119) na podlagi anketnih raziskav (2000 in 2002 izvedeni na reprezentativnem vzorcu prebivalstva Ljubljane in Slovenije) ugotavlja, da čistih, po Wengerjevi (1994) najbolj ogroženih tipov, v Sloveniji zaradi geografske bližine sorodnikov nimamo, saj prevladuje sorodniški oziroma družinski tip omrežja socialne opore, kar pomeni dobro opremljenost z neformalnimi viri. Po drugi strani pa to pomeni večjo obremenitev predvsem žensk v družinskem omrežju starostnika. V primeru samozadostnega omrežja in omrežja z zaprto zasebnostjo pa je v primeru odsotnosti partnerja in večjih potreb zaradi bolezni edina možnost institucionalizacija.

1.5.2 FORMALNE PODPORNE MREŽE

Za socialno vključenost posameznika je pomembna tudi formalna (politično-administrativna) pomoč in krepitev opornih omrežij, zlasti še ožje družine. Dolgoročno stabilno krepitev posameznika pomeni dejansko krepitev tudi njegove prevladujoče vire socialne opore (Novak, 2004: 9).

Podobno kot tradicionalne socialne mreže se prilagajajo današnjim potrebam tudi moderne institucije. Uveljavljajo se nove formalne mreže za pomoč in oskrbo starih ljudi tako na materialni kot nematerialni ravni. Sem spadajo klubi upokojencev, univerza za tretje življenjsko obdobje in podobne organizacije za vseživljenjsko učenje, pomoč in nega na domu, dnevno varstvo in dnevni centri, varovana stanovanja, oskrbniške družine, centri za informacijsko pomoč na daljavo in še bi lahko naštevali.

Organizirane storitve v bivalnem okolju v okviru formalne mreže so sistemsko regulirane in se odvijajo na domu uporabnika ali v lokalni skupnosti v bližini njegovega doma (Hojnik–Zupanc, 1999: 110).

Ida Hojnik–Zupanc navaja razliko med občuteno in izraženo potrebo po pomoči. Občutene potrebe se običajno odkrijejo skozi raziskave, ko npr. posameznik čuti, da bi potreboval pomoč vendar še ni sprožil akcije, da bi pomoč tudi dobil in si na ta način pridobil formalizirano pomoč. Sorodniki, pa tudi sosedje in prijatelji, velikokrat reagirajo že na

občuteno potrebo. Zaradi tega ima izražena potreba po organizirani pomoči višji prag in se izrazi šele takrat, ko zahteve posameznika presežejo zmožnosti neformalne pomoči.

Človek odlaga odvisnost od zunanje pomoči čim dlje je možno zaradi notranjih dejavnikov, kot je npr. ohranitev individualne identitete, enako pomembni pa so tudi zunanji dejavniki, kot npr. motena zasebnost pri vstopu tuje osebe, ki izvaja pomoč. Motena zasebnost je v starosti lahko ovira za odločitev uporabe organiziranih storitev iz dveh razlogov: na preizkušnji je zaupanje v kakovost storitev, ki jo oseba primerja s kakovostjo lastnega dela, drugi dejavnik pa je osebni stik, ki ga uporabnik mora vzpostaviti v svojem zasebnem prostoru z izvajalcem storitve.

Notranja pripravljenost posameznika, da postane delno odvisen od okolja, je tista, ki omogoča dostopnost formalno organizirane pomoči na domu. Sprejetje te pomoči posamezniku podaljšuje samostojno bivanje v lastnem domu. Drugi pomembni dejavniki, ki nastopajo v procesu odločitve in sprejemanja pomoči na domu, so še: ustrezen vir informacij, prilagojenost storitev uporabnikovim posebnim razmeram in njihova cenovna dostopnost. Med temi dejavniki se je kot najpomembnejši izkazal vir informacij, ki ga mora posebljati oseba, ki ji uporabnik zaupa in jo brezpogojno sprejema. Ko se uporabnik odloči in sprejme pomoč tuje osebe, je pomemben odnos med uporabnikom in izvajalcem storitve, ki mora biti profesionalen in oseben. Z zadovoljitvijo obeh meril je funkcionalna pomoč hkrati tudi oblika družabnega stika, ki je predvsem pri tistih starih ljudeh, ki živijo sami, zelo pomembna.

1.5.3 SOCIALNA OMREŽJA IN SOCIALNI KAPITAL

Socialni kapital je relativno nov koncept, s katerim del sodobnega družboslovja obravnava pomen družbenih omrežij kot virov za doseganje individualnih in družbenih ciljev. Večina teoretikov se strinja, da se socialni kapital nanaša na omrežja (osebnih povezav in medosebnih interakcij), norme (zlasti recipročnosti in poštenosti) in zaupanje – ter načine, kako vse to akterjem omogoča sodelovanje in učinkovitejše doseganje ciljev. V splošnem je socialni kapital prej javno in skupno kot individualno dobro, čeprav so tudi primeri, ko je socialni kapital omejen na izbrano skupino posameznikov, ki se do ostalega dela družbe vede izkoriščevalsko ali parazitsko (Bahovec, 2005: 232, 233).

Dragoš (2002: 87) opredeljuje socialni kapital kot dragoceno, premalo jasno in težko vidno dobrino. Dragoceno zato, ker so s količino te dobrine povezane mnoge spremembe na najrazličnejših področjih in nivojih družbene strukture. Od socialnega kapitala so odvisni dogodki na socialnem, civilno-družbenem, političnem, ekonomskem področju, pa tudi trendi na vseh ravneh, od mikro in mezo do makro družbene in internacionalne ravni.

Za lažje razumevanje koncepta socialnega kapitala si pogledjmo njegove lastnosti, kot jih opisuje Dragoš (2002: 74, 75):

1. **Odnosnost** je prva lastnost in pomeni, da je treba socialni kapital razumeti kot družbeni odnos in ne kot stvar. Za sestavine socialnega kapitala velja, da postanejo kapitalske šele s pogojem, da jih aktiviramo in uporabimo, kar je mogoče le v relacijah z drugimi posamezniki in skupinami. Dokler take relacije niso vzpostavljene, je mogoče o socialnem kapitalu govoriti le pogojno kot o »potencialu«. Ta potencial v resnici ni nič drugega kot le drugačen izraz za predvidevanje, kolikšno težo bi določene lastnosti utegnile imeti v odnosih med akterji, če bi do njih prišlo. Brez odnosov ni kapitala, ne socialnega ne drugečnega. Zato je treba domnevni potencial socialnega kapitala v skupnosti razumeti zelo hipotetično in ne kot stvar, ki bi nekako tičala v ljudeh in bi jo lahko vzeli v roke in aktivirali, ko bi to želeli. Ekonomisti ga za razliko od sociologov označujejo za fiktivnega in ne potencialnega. Fiktiven je zato, ker je navidezen in v resnici (še) ne obstaja.
2. **Učinkovitost** označuje bilanco med vložki in učinki, kjer gre za primerjavo razmerij ob začetku in koncu aktivacije socialnega kapitala. Nekateri njegovi elementi se lahko pomnožijo ali pa obrabijo, kar je odvisno od načina uporabe. Na primer, zaupanje kot osnovna sestavina socialnega kapitala neke skupnosti se lahko skozi konkretno akcijo poglobi in utrdi ali pa splahni.
3. **Manifestnost** pomeni sposobnost, da kapital obnavlja samega sebe in to najbolj takrat, ko je navzven viden in očiten. Vaščani, ki uspejo z lastno skupnostno akcijo zgraditi vodovod, bodo še okrepili medsebojno zaupanje in tudi postali spodbuden zgled za sosednjo vas, ki le pasivno čaka, da bodo problem namesto njih rešili drugi, npr. občina. Pojavno bistvo socialne in vsake druge oblike kapitala je ravno v tem, da bolj ko je viden, večji je.
4. **Uspešnost** socialnega kapitala pa se nanaša na tisto, kar z njim dosežemo. Kot pravi Coleman: »Skupina, katere člani izražajo zaupanje in med katerimi je razširjeno mnenje, da se eni lahko zanesejo na druge, bo zmožna uresničiti veliko več od primerljive skupine, v kateri primanjkuje zanesljivosti in zaupanja.«

Socialni kapital je torej dobrina, ki nastaja v socialnih omrežjih in lahko bistveno vpliva na kakovost življenja prebivalcev skupnosti.

Dragoš (2000: 242) navaja vpliv oziroma povezanost socialnega kapitala in določenih družbenih pojavov kot so dohodkovna neenakost, zdravje in celo stopnja smrtnosti prebivalstva. Pokazalo se je namreč, da večji kot je delež prebivalstva, ki se strinja s trditvijo, da večini ljudi ne more zaupati, večja je dohodkovna neenakost, višja je stopnja smrtnosti in manjši je delež tisti, ki zase pravijo, da so v dobri kondiciji.

Pomembno je zavedanje o tem, da je funkcioniranje socialnih tvorb pomembno odvisno ne samo od formalnih, ampak tudi od neformalnih norm, od recipročnih pričakovanj, od stopnje zaupanja, vzajemnih motivacij članov in skupinske kohezije. Lastnosti, ki se producirajo na mikro ravneh, odločilno kreirajo učinkovitost interakcij tudi na makro nivojih.

Naštete lastnosti socialnega kapitala kažejo na njegovo pomembnost tudi pri skrbi za kakovostno starost. Glede na to, da je, kot pravi Paxton (1999: 88; v Dragoš, 2000: 242), socialni kapital ideja o tem, da lahko posamezniki in skupine povečajo lastne vire s pomočjo medsebojnih interakcij, je prav skupnostno orientirano socialno delo tisto, ki mora poznati koncept socialnega kapitala in ga aktivirati. Rapošta Tajnšek (1990; v Dragoš, 2004: 146) pravi: šele takrat, ko je ta mrežni potencial aktiviran, gre za socialni kapital kot dobrino oziroma pripomoček, ki akterjem olajšuje prakticirano dejavnost. Da pa se socialni kapital lahko aktivira, mora biti njegova zaloga tudi v latentni fazi dovolj velika. Tako lahko, na primer, vzpostavimo ponovne stike med daljnimi sorodniki in s tem omogočimo (re)aktiviranje naklonjenosti, ki med njimi še obstaja, kar poveča verjetnost konkretne pomoči, ko je potrebna.

Ker se delež starejših v Sloveniji povečuje, v zvezi s socialnim kapitalom ni vseeno, kako bomo v prihodnosti aktivirali potenciale starejšega dela prebivalstva. Po Dragošu (2000: 243, 244) se v naši družbi preveč zanašamo na šolajočo se mladino, zanemarjamo pa dejstvo, da starejša generacija razpolaga s precejšnjim delovnim izkustvom. Ta potencialni kapital bi se dalo izkoristiti z aktivacijo starejših za prostovoljno delo. Na ta način bi starejši povečevali svoj socialni kapital, okrepili svoje socialne mreže ter se (npr. pri prostovoljnem delu z najstarejšim delom prebivalstva – generacija stari stari) bolje pripravili na svojo starost. Skratka, ko pogledamo na starost in staranje, lahko ugotovimo, da kvaliteta življenja na

starost ni določena le z denarjem – bistveno je odvisna zlasti od osebnih socialnih mrež in od splošnega socialnega kapitala.

1.6 SOCIALNO DELO IN STAR ČLOVEK

1.6.1 ZNAČILNOSTI SOCIALNEGA DELA S STARIMI LJUDMI

Jana Mali (2008: 64, 65) navaja Koskinenovo opredelitev socialnega dela s starimi ljudmi, za katerega trdi, da je tako specifično, da ga zaradi gerontoloških značilnosti lahko poimenujemo subspecialno socialno delo.

Socialni delavci potrebujejo za delo s starimi ljudmi znanja o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah. Prav tako potrebujejo različne spretnosti, kot je sposobnost komuniciranja, presojanja, sodelovanja v multidisciplinarnih timih in povezovanja različnih generacij. Pri oceni situacije, v kateri se je znašel star človek, potrebujejo veliko specifičnega znanja. Ocenjujejo psihične, emocionalne, kognitivne in socialne zmožnosti starega človeka, preverjajo možnosti samooskrbe, iščejo različne vire moči tako v starem človeku kakor tudi v njegovem okolju ter možne ovire v suportivnem okolju.

Po Koskinenu pomaga socialni delavec starim ljudem tako, da skupaj z njimi poveča njihove sposobnosti za soočanje s težavami in reševanje problemov. Pri tem socialni delavci srečajo z različnimi situacijami: ranljivostjo starih ljudi, demenco, zelo starimi ljudmi, osamljenostjo, družinami v stiski, medgeneracijskimi odnosi, različnimi narodnostmi starih ljudi, starimi osebami s posebnimi potrebami, slepimi starimi ljudmi, alkoholizmom pri starih ljudeh, starimi ljudmi, ki živijo sami, stresom v starosti, nasiljem in drugo problematiko.

Socialni delavec se pri svojem delu s starimi ljudmi pogosto sreča z družino starostnika, ki potrebuje pomoč pri reorganizaciji življenja s starim človekom. Čačinovič Vogrinčič (2006: 78, 79) poudarja, da je temeljni prispevek socialnega dela, da vzpostavi z družino delovni odnos, ki omogoči varno in ustvarjalno raziskovanje kompleksnih problemov družine in skupno ustvarjanje rešitve. V procesu instrumentalne definicije problema nagovorimo družino in vsi člani, udeleženi v problemu, raziskujejo uresničljiv delež v rešitvi. Dober izid kot zeleni razplet je dogovorjen edinstven projekt. Ko družina pride po pomoč, ker več ne more sama

poskrbeti za starega človeka, potrebuje pomoč, vendar tako, v kateri je tudi sama udeležena in za katero se dogovorimo skupaj.

Socialno delo, navaja Ramovš (2003: 419-431), pri svojem delu uporablja tri klasične metode socialnega delovanja, kot je delo s posameznim človekom, delo s skupinami in skupnostno socialno delo. Vsi trije sklopi metod se med seboj zelo razlikujejo, vsak od njih je posebej primeren za določeno socialno pomoč ali preventivno delo. Čim bolj je nek socialni poseg kompleksen, tem bolj gotovo zajema vse metode; vzpostavljanje nove socialne mreže v socialnem okolju je izrazit primer tega.

Pri socialno gerontološkem delu za kakovostno staranje so pomembni vsi trije sklopi metod. Pri pomoči starim ljudem *prevladuje metoda dela s posameznikom*, ki jo uporabljamo pri vsakdanji pomoči staremu človeku v naravnem okolju: v družini, soseski in sorodstvu. Tudi pri prostovoljskem delu in v javnem socialnem varstvu se odvija velik del storitev z individualnim pristopom. Individualni osebni odnos in s tem delo s posameznikom je nepogrešljiva sestavina vsakega skupinskega dela, kajti neindividualizirano skupinsko delo odtuja in pomasovlja ljudi. Posebnost in prednost metode dela s posameznikom sta intimnost in zaupnost. Za socialno šibkega ali ranjenega človeka je zaupnost edino primerno okolje, ki je v sploh začetku nujno potrebno, da pride do procesov reševanja težav in do socialne rasti.

Za razumevanje skupine in *skupinskega socialnega dela* (Moreno 2000, Ramovš 1975, 1983, 1983a, 2000; v Ramovš 2003: 419-431) je treba v njenem ozadju gledati temeljno naravno skupino, to je družino. Kajti vse številne vrste današnjih skupin in skupinskega dela bolj ali manj posnemajo eno ali več značilnosti družine v razvojni zgodovini človeštva. Te značilnosti so:

- globoka čustvena povezanost med člani, ki daje občutek doma ali pripadnosti in iz tega izvirajočo skupinsko zavest,
- neposredno komuniciranje med vsemi člani,
- sorazmerno trajna in kontinuirana celovitost, ki daje občutek varnosti,
- lastni cilji, vrednote in norme,
- lastna struktura vlog, dejavnosti in položajev za posamezne člane.

Tako je skupinsko delo bolj ali manj posrečen nadomestek za eno ali več funkcij, ki jih je v zgodovini človeštva imela družina.

Osnovni namen in smisel skupinskega dela je lahko dvojen:

- nadomestni – s skupinskim delom naredimo primerno socialno okolje za uresničevanje neke socialne vrednote, ki so jo ljudje v preteklosti uresničevali v krvnih (družina, sorodstvo) in krajevnih (sosodstvo, prijateljstvo) temeljnih skupinah,
- uvajalni – med skupinskim dogajanjem se člani med seboj tako zblížajo in človeško ujamejo, da postanejo nova temeljna, prijateljska ali delovna skupina.

Skupnostno socialno delo je organizirano socialno delo, ki presega meje posameznika, posamezne družine in posamezne skupine. Je sklop metod za delo z ljudmi in za ljudi, vendar pa tudi pri njem ne gre zgolj za metode ali tehnike, temveč vsebinske zakonitosti, ki se zelo razlikujejo od prejšnjih dveh metod.

1.6.2 NAČELA GERONTOLOŠKEGA SOCIALNEGA DELA

Pionir slovenske gerontologije dr. Bojan Accetto je že v šestdesetih letih 20. stoletja izoblikoval in objavil splošna načela sodobne socialne gerontologije:

1. Družba mora na najrazličnejše načine skrbeti za svoje stare prebivalce tako, da bi mogli čim dlje ostati v tistem okolju, kjer so živeli in delali v svojih najaktivnejših letih, ko so bili za delo sposobni.
2. Tistim starim ljudem, ki ne morejo več živeti v individualnih gospodinjstvih, je nujno potrebno omogočiti bivanje v domovih za starejše osebe.
3. Starejši ljudje naj se zdravijo v tistih medicinskih ustanovah, kamor sodijo po naravi bolezni. S strokovnega, mentalno-higienskega, kakor tudi s humanega stališča ne bi bilo prav stare bolnike v bolnišnicah ločevati od bolnikov srednje življenjske dobe.

Vsa tri načela, poudarja prof. Accetto, so pravzaprav izraz ene same težnje sodobne gerontologije: starega človeka bodisi v zdravju ali v bolezni ne smemo ločiti od drugih ljudi samo zato, ker je star (Accetto 1968; v Milošević Arnold, 1999: 9).

Jana Mali (2008, 66-68) povzema po Burack-Weiss-ovi in Brennan-ovi nekatere vidike specifičnosti socialnega dela s starimi ljudmi, ki sta jih avtorici strnili v posebna načela in jih je treba upoštevati na področju dela s starimi ljudmi:

- *Mobilizacija moči in sposobnosti starih ljudi*

Z ustrezno strokovno pomočjo, ki vsebuje podporo in motivacijo, je mogoče človeku pomagati, da iz svojih bogatih življenjskih izkušenj črpa moč za premagovanje težav v sedanjosti. V ospredju je star človek, njegove sposobnosti in zmožnosti.

- *Maksimalno funkcioniranje*

Socialni delavci morajo starim ljudem pomagati, da si bodo ponovno pridobili sposobnosti, ki so jih izgubili, in da jih bodo kar najbolj uporabljali v vsakdanjem življenju. Pri tem se naj starostnik opira na lastne moči.

- *Zagotavljanje okolja, ki človeka ne bo omejevalo*

Posameznik ima pravico živeti samostojno v varnem življenjskem okolju. Pri morebitnem premeščanju iz funkcionalno neprimernega življenjskega okolja v primernejše, ali iz domačega okolja v institucionalno, je potrebna postopnost, ob tem pa maksimalno upoštevanje želja, potreb in zahtev posameznika.

- *Etičnost pri delu*

To načelo opominja, da je stare ljudi treba obravnavati s spoštovanjem in ob vsakem koraku ohranjati njihovo dostojanstvo. Pomembno je, da ima star človek možnost sam sprejemati odločitve o svojem življenju. Ima vso pravico do potrebnih in stvarnih informacij, ki mu odločitve olajšajo. Pri delu s starimi ljudmi, zlasti še pri nameščanju v institucionalne oblike varstva, so pogoste kršitve etičnih norm, strokovnjaki in svojci prevečkrat odločajo namesto starega človeka in v njegovem imenu.

- *Etničnost - upoštevanje kulturnih razlik*

Odnos do sprejemanja pomoči, ravnanja v času bolezni, ob smrti, do življenja v instituciji in podobnih okoliščin se bistveno razlikuje od kulture do kulture. Te kulturne posebnosti moramo v socialnem delu prepoznati, upoštevati in spoštovati.

- *Sistemska perspektiva*

Specifičnost socialnega dela je v tem, da poudarja pomen interakcij med posameznikom in okoljem, v katerem živi. Upoštevajo se potrebe in želje starega človeka, ki jih usklajujemo z različnimi sistemi, s katerimi je povezan. Pogosto so stari ljudje odvisni od neformalne in formalne oblike pomoči, ki jo dobijo v okolju kjer živijo.

- *Postavljanje ustreznih ciljev*

Cilji, ki jih pri sodelovanju postavi uporabnik in socialni delavec, se morajo ujemati z življenjskimi okoliščinami in željami starega človeka. Izhajati morajo iz dejanskega stanja in hkrati motivirati uporabnika za optimalno aktivnost pri doseganju zastavljenih ciljev.

1.6.3 SODOBNE PROFESIONALNE VLOGE SOCIALNIH DELAVCEV

Posamezne profesionalne vloge socialnih delavcev se med seboj prepletajo in jih je težko natančno razločevati. Pomembno je, da se socialni delavec sam vedno zaveda, katero izmed njih opravlja v konkretnem primeru. To mora pojasniti vsem udeleženi v problemu in rešitvi, hkrati pa mora vedno znova preverjati pričakovanja uporabnikov in jih seznanjati z možnimi rešitvami problema.

Mnogi avtorji, predvsem ameriški, navajajo vrsto profesionalnih vlog socialnih delavcev. V nekaterih primerih gre za različna poimenovanja podobnih ali enakih vlog. Charles Zastrow (1992; v Milošević Arnold, 2000: 256-258) navaja naslednje vloge socialnih delavcev:

- ***Usposobljevalec (Enabler)***

Pri tej vlogi gre za pomoč posamezniku pri izražanju potreb, razjasnjevanju problemov, iskanju možnih rešitev in za razvijanje sposobnosti za premagovanje različnih življenjskih težav. Tako socialni delavec omogoča uporabnikom ohraniti avtonomijo in samospoštovanje.

- ***Povezovalac (Broker)***

Socialni delavec je povezovalac med uporabniki, ki potrebujejo pomoč, in viri pomoči. Kot strokovni delavec razpolaga z informacijami o obstoječih službah, njihovih storitvah in upravičenosti posameznikov do teh storitev.

- ***Zagovornik (Advocate)***

To vlogo socialni delavec opravlja takrat, ko je uporabnikov glas preslišan s strani različnih institucij. Gre za zbiranje različnih podatkov o potrebah uporabnika, za pogajanje z ustreznimi službami, pa tudi vplivanje na odločitve institucij.

- ***Aktivist (Activist)***

Socialni delavec je aktivist, ko poskuša doseči potrebne spremembe na globalni ravni. Cilj njegovega delovanja je sprememba politike institucij do pomembnih družbenih vprašanj.

Campton in Galaway (1986; v Milošević Arnold, 2000: 256-258) in drugi avtorji opisujejo še druge profesionalne vloge. Navajam jih le nekaj:

- ***Posrednik (Mediator)***

Socialni delavec pomaga pri interpretaciji uporabnikovih potreb drugim strokovnjakom in institucijam. Posrednik omogoči nevtralni prostor, v katerem se lahko usklajujejo nasprotujoča si stališča in se poiščejo zadovoljive rešitve za vse udeležence. Ta vloga se pogosto pojavlja, kadar se mora več članov dogovoriti glede nege in oskrbe svojca.

- ***Svetovalec (Counselor)***

Star človek in njegova družina ob srečevanju z različnimi problemi, ki jih prinaša starost, pogosto potrebujeta pomoč v smislu svetovanja in podpore. Pri tem gre za usmerjanje s pomočjo nasvetov, prikazovanjem alternativnih možnosti, podporo pri zastavljanju ciljev in posredovanje potrebnih informacij.

- ***Koordinator/nosilec primera in Oskrbovalec (Coordinator/Case Manager and Care Manager)***

Gre za posredovanje med uporabnikom in njegovim okoljem, pri čemer mora uporabnik jasno izraziti svoje potrebe, socialni delavec pa vzpostavlja stike z ustreznimi službami in mu pomaga pri uveljavljanju njegovih pravic. Oskrbovalec zagotavlja potrebne storitve za oskrbovanje uporabnika in usklajuje delo različnih izvajalcev. Obe vlogi se pojavljata pri delu s starimi ljudmi, ki potrebujejo dobro in zanesljivo organizirano pomoč.

1.6.4 STORITVE ZA PREMAGOVANJE SOCIALNIH STISK IN TEŽAV

Socialno varstvene storitve, ki jih opredeljuje Zakon o socialnem varstvu, so preventivne storitve, ki so namenjene preprečevanju socialnih stisk in težav posameznikov, družin in skupin prebivalstva. Zakon opredeljuje naslednje storitve:

- ***Prva socialna pomoč***

Človek išče strokovno pomoč šele takrat, ko izgubi vse upanje, da bi sam in s pomočjo svojcev rešil problem, s katerim se sooča.

Socialni delavec starostniku pomaga pri prepoznavanju njegove stiske, posreduje mu vse potrebne informacije o obstoječih možnostih pomoči in vrstah storitev. Pri tem lahko socialni delavec nastopa v številnih profesionalnih vlogah: usposobljevalec, povezovalec, zagovornik, pogajalec, priskrbovalec in učitelj. (Milošević Arnold, 2000: 259)

- ***Osebna pomoč***

Socialne delavec ne upošteva zgolj materialnega vidika stiske, temveč vidi človeka celostno, v vseh njegovih dimenzijah. (*ibid.*)

Pri storitvi osebne pomoči socialni delavec uporablja različne oblike pomoči, kot je svetovanje, kadar gre za pomoč pri soočanju z izgubami, ki spremljajo starost, pa tudi vodenje, kadar gre za delo s starostniki z demenco ali duševnimi motnjami. Pogosto se z vidika osebne pomoči uporablja posebna oblika pomoči na domu, ki jo imenujemo socialna oskrba, saj starostniku omogoča bivanje v domačem okolju.

- ***Pomoč družini za dom***

Pri tej storitvi je predvsem pomembno upoštevanje medgeneracijskih odnosov, zagotavljanje medgeneracijske pomoči, pri čemer se upoštevajo zmožnosti in sposobnosti vseh družinskih članov.

- ***Pomoč na domu in socialni servis***

Ta storitev zagotavlja, da stari ljudje lahko živijo čim dlje v svojem domačem okolju, kjer lahko ohranijo svojo avtonomijo in zasebnost, hkrati pa se izognejo dolgotrajnemu in težkemu prilagajanju na življenje v domu za ostarele.

- ***Institucionalno varstvo***

V domu za stare ljudi je socialni delavec prvi in najpomembnejši človek, s katerim pridejo v stik tako starostnik kot njegovi svojci. Socialni delavec deluje kot povezovalac med starostnikom in osebjem, predvsem pa tudi kot vez z zunanjim okoljem, iz katerega je starostnik prišel. Zato je pomembno, da socialni delavec že pred vstopom starostnika v dom začne s pripravami na bivanje v domu, pri čemer je potrebno, da spozna in razišče njegovo celotno neformalno socialno mrežo. Socialni delavec mora te stike vzdrževati in negovati ves čas bivanja stanovalca v domu. Socialni delavec v domu za stare ljudi uporablja vse možne profesionalne vloge, najpomembnejši pa sta vloga povezovalca in zagovornika.

1.7 SKUPNOSTNO SOCIALNO DELO

1.7.1 POSAMEZNIK IN SKUPNOST

Da se v posamezniku uresničijo njegovi z biološko strukturo dani potenciali, sta potrebna odnos z drugimi ljudmi in vključenost v vrsto družbenih oblik človeškega so-bivanja. Družbenost je človeku lastna, je del naše narave in nas v temelju določa. Kot osebe ne moremo obstajati brez družbenosti (Bahovec, 2005: 7).

Brez oseb ni skupin, organizacij in institucij, kultura se ne more prenesti, osebe so primarni in dejanski nosilci družbenosti. Ti vidiki so medsebojno vzajemno soodvisni in neločljivo povezani. Kultura in družba pomembno določata in oblikujeta človeka, vendar le človeška oseba spreminja in/ali ohranja kulturo in družbo (*ibid.*).

Interakcije, združevanje in sodelovanje z drugimi je za preživetje prav tako poglobitno kot hrana, zavetje in dom. Takoj, ko ljudje zadovoljijo primarne biološke potrebe in potrebo po

varnosti, se pojavi potreba po združevanju in sodelovanju, kar seveda pomeni medsebojno odvisnost in oblikovanje skupnosti (Martinez-Brawley, 1995; v Žnidarec Demšar, 2004: 31).

Socialno delo, ki je orientirano na skupnostno delovanje, mora razumeti skupnost, zato je pomembno, da jo jasno definiramo. V družboslovnih razpravah zasledimo dve obliki razumevanja tega pojma. Prva kategorija je strukturalna v tem smislu, da pogledi na skupnost izhajajo iz strukturnih značilnosti skupnosti v povezavi s prostorom, njihovo strukturo in njihovo politično identiteto, kot entiteto države. Druga kategorija pa je socialno psihološka predpostavka, ki poudarja pomen skupnega bivanja, identiteto, odnose v smislu obstojanja in načina povezovanja (Žnidarec Demšar, 2004: 31).

Različne definicije skupnosti se uporabljajo glede na specifične namene in zahteve opisovanega. Za potrebe in razumevanje te diplomske naloge navajam opredelitev skupnosti s prostorskega vidika:

- Skupnost je skupina ljudi, ki živijo na določeni geografski lokaciji in se do neke mere identificirajo s skupnim bivanjem: med ljudmi obstajajo vezi, osebne in neosebne, formalne in neformalne. Pripadnost prostoru tako (vsaj občasno) pomembno vpliva na življenje posameznikov, medsebojne odnose in odnos skupnosti do zunanjega okolja. Primeri so lahko soseščina, lokalne skupnosti, pa tudi obsežnejše enote. Vendar mnoge geografsko povezane skupine niso skupnost; tako npr. skupina ljudi, ki živi v tako imenovanem »spalnem naselju«, še ni skupnost v celovitejšem pomenu, čeprav se v to lahko razvije (Bahovec, 2005: 10).

Da sploh lahko govorimo o skupnosti kot sociološki entiteti, ki je več kot agregat posameznikov, morata biti izpolnjena dva minimalna pogoja. V vsaki skupnosti se izražajo osebni, kulturni in strukturni vidiki povezanosti. Ljudje se čutijo povezane zaradi neke notranje, simbolne vezi, ki jo sprejemajo za del svoje identitete. Vsebina vezi ima za posameznike poseben pomen, je vrednota, ki pomembno vpliva na njihovo življenje in deluje kot povezovalno jedro oz. združevalni princip (Bahovec, 2005: 13).

Skupnost je torej mreža ali vzpostavljanje neformalnih odnosov med ljudmi, ki so medsebojno povezani preko skupnih interesov, prijateljev, skupnega dela, geografske pripadnosti in/ali različnih kombinacij vsega naštetega (Žnidarec Demšar, 2004: 34).

Treba je tudi opozoriti, da skupnost še ne pomeni homogenosti in vnaprejšnjega konsenza o vseh delih skupnega življenja. Vendar pa mora v vsaki skupnosti obstajati določena stopnja konsenza o ključnih vsebinah skupnosti, saj brez tega ni mogoča povezanost (Bahovec, 2005: 11).

1.7.2 SKUPNOSTNO SOCIALNO DELO

Za sodobne socialne države je značilno, da se procesi globalnega povezovanja na naddržavni ravni prepletajo s težnjami po decentralizaciji in po prenašanju številnih socialnih funkcij z državne na lokalno raven. Država zagotavlja državljanom le osnovno socialno varnost, vse drugo pa prepušča lokalnim dejavnikom, ki naj z bolj fleksibilnim pristopom uresničujejo specifične programe, prilagojene potrebam posameznih prostorskih in/ali interesnih skupnosti (Rapoša Tajnšek, 1993: 139).

Zakon o socialnem varstvu (ZSV), sprejet leta 1992, uveljavlja pluralizem izvajalcev in dodeljevanje koncesij za opravljanje javnih služb, kar od akterjev zahteva stalne in intenzivne napore pri pridobivanju finančne in politične podpore, nujne za opravljanje lastne dejavnosti in za pokrivanje socialnih potreb v skupnosti. Zakon omogoča centrom za socialno delo, da lahko organizirajo skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalcev, določa pa tudi sodelovanje predstavnikov lokalne samouprave v centrih za socialno delo. Država podpira in spodbuja razvoj samopomoči, dobrotelčnosti in drugih oblik prostovoljnega dela na področju socialnega varstva, ter omogoča, da se različne oblike pomoči lahko organizirajo tudi kot socialnovarstveni zavodi. Zakon torej omogoča različne oblike skupnostnega dela, ne more pa ga predpisovati, saj bi se država s tem polastila področja, ki presega njene pristojnosti (Rapoša Tajnšek, 1993: 145).

Tako država namreč ni edini akter, ki je odgovoren za blaginjo državljanov. Poleg nje so pomembni še drugi akterji, ki spadajo v okvir civilne družbe (Kolarič 1994a, v Žnidarec Demšar, 2004: 10). Sodobni koncepti pluralne oziroma mešane blaginje namreč upoštevajo razmerja med tremi osnovnimi nosilci pri zagotavljanju blaginje; države, trga in civilne družbe (Žnidarec Demšar, 2004: 10).

Na stičišču navedenih sektorjev, kjer se mreže neformalne in formalno organizirane samopomoči in dobrodelnosti prepletajo z delom strokovnih ustanov in služb, poteka skupnostno socialno delo kot profesionalna aktivnost (Rapoša Tajnšek, 1993: 139).

Skupnostno socialno delo vključuje zelo različne pristope, oblike in metode, zato je po mnenju nekaterih avtorjev težko najti skupni imenovalac. Kot pravi Rapoša Tajnšek (2001; v Žnidarec Demšar, 2004: 41), definicije skupnostnega socialnega dela upoštevajo naslednje skupne elemente: skupnostno socialno delo je metoda socialnega dela, način socialne intervencije v skupnosti, kjer gre za pomoč oziroma sodelovanje socialnih delavcev pri procesih povezovanja in organiziranja ljudi v skupnosti. Je tudi zavestna, načrtna, sistematična uporaba znanj, spretnosti in vrednot socialnega dela pri kolektivnih akcijah, ki so usmerjene v večjo kakovost življenja v skupnosti, v reševanje socialnih problemov in razvijanje odnosov. To pomoč ponujajo skupnosti profesionalni socialni delavci ali strokovnjaki sorodnih profilov, lahko pa tudi prostovoljni delavci, zato skupnostno delo ni izključno vezano na prakso socialnega dela, iz katerega je zraslo in s katero ima veliko skupnega.

Tako pri opredelitvah socialnega dela kot pri opredelitvi skupnostnega socialnega dela nikakor ne moremo mimo pomena družine in njene povezanosti ter sodelovanja s skupnostjo. Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 69) poudarja, da pomoč in načrtovanje pomoči družini praviloma ni dovolj dobro, če ne prispeva k vključenosti v socialno okolje in k večji socialni moči družine. Načrtovanje pomoči za akutne stiske in težave potrebuje v skupnosti mreže, skupine za samopomoč in institucije, ki prispevajo svoj delež.

Socialni delavec lahko vpliva na izboljšanje interakcij med starimi ljudmi in drugimi ljudmi v družini in širšem socialnem okolju. Koskinen (1997) navaja pomoč oskrbovalcem oseb z demenco pri reorganiziranju življenja v družini na način, ki je sprejemljiv za vse člane družine. Posreduje jim ustrezne informacije, ki so jim v pomoč pri reorganiziranju življenja, in jih usposablja za delo z osebami z demenco. Socialni delavec poveže stare ljudi in njihove oskrbovalce s formalno mrežo pomoči v skupnosti (Mali, 2008: 65).

Pomembno je, da so v skupnosti jedra, s katerimi se lahko povežemo v procesu pomoči, da je socialno delo pri pomoči družini kot tudi posameznikom v temelju usmerjeno v skupnost in

da imajo socialni delavci strokovno znanje in pripravljenost za soustvarjanje novih možnosti v skupnosti, kjer takih možnosti ni.

Rapoša Tajnšek (1993: 144) navaja, da za socialno delo v Sloveniji skupnostna usmeritev in skupnostno delo nista nič novega, vendar pa so v preteklosti njuno uveljavljanje v praksi ovirale različne težave. Procese samopomoči in samoorganiziranja je oteževala prevladujoča institucionalizacija družbenega življenja v preteklem obdobju, ko so imele strokovne službe monopolni položaj in je njihov način delovanja omejeval iniciativo in samoorganiziranje državljanov. Na nerazvitost te profesionalne metode pa so vplivali tudi razlogi, ki ležijo v samem socialnem delu. Socialni delavci so bili za profesionalne intervencije premalo usposobljeni, od večjega angažiranja jih je odvracala preobremenjenost s posameznimi problemi in nalogami, ki jih je zahtevala zakonodaja, prisoten pa je bil tudi strah pred novimi zahtevnimi nalogami. Način financiranja in organizacija socialnih služb ni spodbujal inovativnosti in preventivnega dela, toga organizacija dela pa je ovirala večjo fleksibilnost, nujno za vsako inovacijo. Prenos pomoči v skupnosti in postopno razvijanje, tkanje mrež medsebojne pomoči je za socialne delavce zelo obremenjujoč, naporen in pogosto tudi boleč proces. Tukaj pa se verjetno skriva tudi odgovor na vprašanje, zakaj socialni delavci pristopajo k skupnostnemu delu dokaj previdno, saj je v vsak projekt skupnostnega dela treba vložiti neprimerno več ustvarjalnosti, časa in naporov kot v izvajanje že utečenih delovnih nalog.

1.7.3 MODELI SKUPNOSTNEGA SOCIALNEGA DELA

Skupnostni pristop se kaže zlasti v poskusih, da bi se socialne službe pri reševanju problemov ljudi čimbolj približale neposrednemu življenjskemu okolju in skupnosti, v kateri ljudje živijo.

Ljudje v skupnosti potrebujejo raznovrstno pomoč in podporo, ki se lahko nudi preko organizirane kolektivne akcije, katere namen je izboljšanje kakovosti življenja in odnosov v skupnosti. V praksi se pojavlja več modelov skupnostnega socialnega dela. Obstoječe tipologije še vedno izhajajo iz Rothmanove (1976) opredelitve, v kateri je analiziral tri temeljne modele skupnostnega socialnega dela: razvijanje skupnosti, skupnostno planiranje in socialna akcija.

1. Razvijanje skupnosti

Strokovna pomoč pri organiziranju skupnosti je ob naraščajočih problemih sodobnega sveta, ki jih spremljajo občutki odtujenosti in nemoč pri spreminjanju razmer in odnosov v neposrednem življenjskem okolju, enako potrebna kot pomoč pri osebnih stiskah. Ljudje, ki jih povezujejo skupne potrebe in interesi, ki izvirajo iz podobnih težav ali podobne življenjske situacije, potrebujejo pomoč, da bi lahko uporabili svojo moč za spreminjanje sveta, v katerem živijo. Potrebujejo pomoč, da bi se zbrali, se povezali v skupino ali organizacijo, kjer bi uredili pravila ravnanja in vodenja ter svoje delovanje usmerili k želenim ciljem. Kot poudarja Kahn (1992): »Če hočeš uresničiti svoje interese, moraš imeti moč, zato se morajo ljudje, ki želijo kaj doseči, povezati in se s skupnimi močmi prebijati čez ovire, dokler ne dosežejo zaželenega cilja.«

Podobno kot Rothman, Twelvetrees in Kahn (1995; v Žnidarec Demšar, 2004: 48) tovrsten model poimenujeta »organiziranje soseske oziroma lokalne skupnosti«, le da je fokus delovanja usmerjen samo v prostorsko skupnost s ciljem zagotavljanja večje kakovosti na geografskem območju. Tako naj bi se lokalna skupnost povezala in razvila skupno vizijo razvoja.

Čeprav model razvijanja skupnosti v prvi vrsti **poudarja pomen samopomoči in organiziranja ljudi »od spodaj«**, pa strokovni delavci nudijo pomoč predvsem tistim članom skupnosti, ki so na kakršenkoli način marginalizirani. nimajo pozitivnih izkušenj, pridobljenih ob skupnem delu za isto dobro, in ni mogoče pričakovati, da se bodo uspešno organizirali in uresničili skupno akcijo.

Pomoč, ki jo ponujajo socialni delavci je indirektna ali direktna ter niha od občasne spodbude in opore do zelo intenzivne in neposredne pomoči pri organizaciji in vodenju akcij. Vsekakor pa mora imeti socialni delavec vedno v zavesti temeljno paradigmo socialnega dela in v ospredje postavljati skupnost oz. uporabnika in njeno pojmovanje problema ter definiranje želenega izida (Rapoša Tajnšek, 1993: 143).

2. Skupnostno planiranje

Model skupnostnega planiranja se zavzema za sodelovanje uporabnikov pri planiranju pomoči in za vključevanje prostovoljcev v njeno izvajanje, vendar je osrednji **poudarek na institucionalnih in političnih pobudah**, virih in načinih ukrepanja pri reševanju socialnih potreb. Pri tem modelu govorimo o delovanju »z vrha«. Cilj skupnostnega planiranja je

rešitev funkcionalnih problemov in vprašanj, kako zagotoviti in distribuirati dobrine in storitve med ljudi, ki jih potrebujejo. Procesni cilji so v tem modelu zapostavljeni, participacija uporabnikov pa je podrejena strokovnosti Rapoša Tajnšek, 1993: 143).

3. *Socialna akcija*

Socialna akcija se od naštetih modelov razlikuje po tem, da je njen primarni cilj pomoč pri zastopanju in uveljavljanju interesov prikrajšanih ali zapostavljenih, diskriminiranih članov skupnosti. Usmerjena je tudi v pridobivanje novih ali razširitev obstoječih pravic, v ozaveščanje, edukacijo javnosti in prikrajšanih, zavzemanje za spremembo zakonodaje in prakse. Glede na raven delovanja, kot jo opredeljujeta Weil in Gamble (1995: v Žnidarec Demšar, 2004: 49), ločimo tri modele:

- a) »organiziranje funkcionalne skupnosti« – mikro raven si prizadeva za večjo socialno pravičnost, spremembe v ravnanju služb in nujenju storitev;
- b) »socialna gibanja« – mezo raven, ki deluje v smeri večje socialne pravičnosti v družbi;
- c) »politična in socialna akcija« – makro raven pa je usmerjena v spreminjanje politike z namenom pridobivanja politične moči in institucionalnih sprememb.

Pogosto pa socialna akcija, s katero želimo izboljšati življenjsko situacijo prikrajšanih skupin, združuje tako vidik samopomoči kot tudi vidik socialnega planiranja. Socialna akcija v skupnosti je lahko avtonomna ali pa poteka kot del širšega družbenega gibanja za večje pravice in boljši življenjski položaj prikrajšanih skupin (Rapoša Tajnšek, 1993: 144).

Pri sami organizaciji dela socialne službe glede na vrsto in raznolikost del in nalog, ki jih opravlja posamezni strokovni delavec, ločimo **splošno ali generično** skupnostno socialno delo in **specializirano ali funkcionalno** socialno delo.

Za generično skupnostno socialno delo je značilno, da je delo na centru organizirano izključno ali v glavnem po teritorialnem principu in posamezni socialni delavci rešujejo vso problematiko na območju posamezne skupnosti, za katero so zadolženi, seveda pa tudi v tem primeru ni izključena delna specializacija (Rapoša Tajnšek, 1993: 149). Pri tem načinu dela so socialni delavci relativno svobodni pri svojem delu, ljudem v skupnosti svobodno pomagajo artikulirati njihove potrebe tako, da ljudje sami odkrijejo načine kako bi te potrebe zadovoljili. V teh primerih govorimo o načinu dela po modelu »od spodaj navzgor« (Žnidarec Demšar, 2004: 46).

Za specialistično skupnostno delo pa je značilno, da strokovni delavci zagotavljajo specifične storitve. Njihova naloga je ustanavljanje in izboljševanje storitev, ki v skupnostih poskušajo zadovoljiti specialistične interese in potrebe. Te organizacije so ponavadi bolj osredotočene na potrebe služb kot pa na potrebe članov skupnosti. Tu govorimo o modelu »od zgoraj-navzdol«. Žnidarec Demšar (*ibid.*) naprej navaja Willmotta (1989), ki predlaga, da so »od zgoraj navzdol« iniciative pomembne in potrebne takrat, ko iniciativ s strani uporabnikov ni.

V Veliki Britaniji so občinske socialne službe organizirali tako (Barclay, 1982; Hadley, 1987; v Rapoša Tajnšek, 1993: 149), da posamezen socialni delavec, praviloma pa ožja delovna skupina, pokriva določeno lokalno območje in poskuša čim bolj kompleksno reševati posamezne probleme. Rapoša Tajnšek nadalje navaja, da je v naših razmerah navedena usmeritev zelo različno zastopana. Ker ima vsak od pristopov tako prednosti kot slabosti, se večina centrov za socialno delo v Sloveniji odloča za kombinacijo obeh pristopov.

Rezultati anket, ki jo navaja Rapoša Tajnšek (1993: 150) kažejo, da centri večinoma menijo, da so s krajevnimi skupnostmi kar dobro povezani, s kvaliteto medsebojnega sodelovanja pa niso tako zadovoljni. Tam kjer prevladuje specializacija dela, se strokovni delavci le izjemoma ukvarjajo s problematiko skupnosti. Več stikov s krajevnimi skupnostmi imajo socialni delavci v tistih centrih, kjer gre za uravnoteženo kombinacijo obeh pristopov ali za prevlado teritorialnega modela. Vendar ima tudi v tem primeru socialni delavec svoje delovno mesto na centru, kjer čaka na stranke, in se le občasno, če je treba, odpravi v krajevno skupnost.

Podobno se je pokazalo tudi v moji raziskavi. Organizacija dela v centru za socialno delo je predvsem specialistična in tako se strokovni delavec, ki na centru pokriva področje dela s starejšimi, odpravi v krajevno skupnost le kadar je obveščen o problemski situaciji in takrat obiše starega človeka.

1.8 SOCIALNO VARSTVO STAREJŠIH V SLOVENIJI

Socialno varstvo prebivalcev Republike Slovenije urejajo različni slovenski zakoni, pa tudi usmeritve, ki izhajajo iz mednarodnih dokumentov. Slovenija kot članica EU svoje nacionalne cilje opredeljuje v okviru skupnih evropskih politik in strategij.

a) Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010 (v nadaljevanju NPSV) upošteva razvojne okvire, ki jih predvidevajo lizbonska strategija iz leta 2000 in prenovljena lizbonska strategija iz leta 2005 ter Strategija razvoja Slovenije 2006-2013. Osnovna izhodišča NPSV temeljijo na politiki socialnega varstva države in lokalnih skupnosti z namenom zagotavljanja optimalnih razmer oz. pogojev, ki posameznikom v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju omogočajo ustvarjalno sodelovanje in uresničevanje svojih možnosti, tako da s svojo dejavnostjo dosegajo raven kakovosti življenja, ki je primerljiva z drugimi v okolju in ustreza merilom človeškega dostojanstva.

Temeljni cilj politike socialnega varstva je posamezniku in njegovi družini v primerih, ko si zaradi delovanja zunanjih in notranjih dejavnikov, posamezniki ne morejo sami zagotoviti socialne varnosti in blaginje, strokovne pomoči in nujnih materialnih virov za dostojno življenje ter ohranitev človeškega dostojanstva. Vse strokovne in druge ustanove pa morajo pri odločanju o pomoči upoštevati načelo subsidiarnosti, kar pomeni, da je za socialno varnost in svojo blaginjo ter blaginjo svoje družine odgovoren predvsem vsak sam.

Ob upoštevanju navedenega temeljnega cilja NPSV še določa štiri podrobnejše **cilje in strategije za doseganje ciljev**, ki pokrivajo celotno prebivalstvo RS. Sama v okviru ciljev povzemam le tiste strategije, za katere menim, da so še posebej pomembne in opredeljujejo načrte na področju socialnega varstva starejših.

1. CILJ: *Prispevati k večji socialni vključenosti posameznikov in povezanosti slovenske družbe*

V okviru prvega cilja nacionalni program predvideva različne *aktivnosti in programe za promocijo solidarnosti, prostovoljstva in zmanjševanje neenakosti* na vseh področjih življenja in dela ter razvijanje različnih oblik dobrodelnosti. S temi programi se načrtuje informiranje javnosti in državljanov o pomenu vrednot, ki temeljijo na solidarnosti, dobrodelnosti in sožitju z drugimi. Ti programi naj bi razvili vzgojne modele za dobre medčloveške odnose, medgeneracijsko sožitje in prostovoljstvo.

Program predvideva *več aktivnosti pri podpori družini in socialnim omrežjem pri skrbi za osebe, potrebne pomoči* in opredeljuje posebno skrb za ranljive skupine prebivalstva kamor spadajo tudi starejši, ki so zaradi zdravstvenih ali drugih razlogov odvisni od pomoči. V

okviru te strategije so predvidene *prilagoditve finančnih nadomestil in subvencij, uvedba novih oblik mobilne pomoči na domu* za družine z osebo s posebnimi potrebami, razvoj programov *kratkotrajne oblike podpore in razbremenjevanje družine* ter izvajanje različnih programov izobraževanja za osebe, ki skrbijo za osebe potrebne pomoči, kot je npr. oseba z demenco.

Večja socialna vključenost prebivalstva bo mogoča le na način, da se *okrepi vloga in vključenost družine kot celote pri reševanju socialnih stisk in pri načrtovanju pomoči*. Na področju oblikovalcev in izvajalcev politik pa se predvideva usklajevanje politik in ukrepov na različnih področjih, ki vplivajo na socialni položaj posameznika in njegove družine ter mobilizacija akterjev na različnih ravneh za doseganje skupnega cilja socialnega vključevanja. Za socialno delo je še posebej pomembna strategija, ki **poudarja razvoj in uvajanje novih modelov skupnostne skrbi**. Pri tem se promovira dobra praksa modelov skupnostne skrbi. Predvideva se sofinanciranje in vzpostavitev financiranja preventivnih in razvojnih programov, ki zagotavljajo delo z uporabnikom v domačem okolju ali v skupnosti. Do konca programa, torej do leta 2010, se predvideva organizacijsko in vsebinsko preoblikovanje zavodov institucionalnega varstva v enovite zavode ali manjše bivalne enote, pri tem pa sistematično zagotavljati pogoje za vključevanje uporabnikov v domače okolje. Tako je za zagotavljanje primerne bivanja in oskrbe za starejše potrebno razviti model oskrbe v družini in drugih organiziranih oblikah skupnostne skrbi.

V okviru javne mreže je poudarek predvsem na širitvi mreže storitev in programov socialnega varstva, ki omogočajo skupnostno skrb, na primer: pomoč na domu, mobilne pomoči, krizni ali interventni centri, dnevni centri, pomoč na daljavo, organizirano prostovoljstvo, skupine za samopomoč, svetovalne pisarne in zagovorništvo.

Različni programi bodo organizirani kot javna služba tako, da bodo vsem izvajalcem zagotovljeni enaki pogoji za delo.

2. CILJ: Izboljšati dostop do storitev in programov

Dostop do storitev in programov javne službe je za potencialnega uporabnika najpomembnejši element pri presoji delovanja sistema. Dostop do storitev in programov je pomemben z vidika udejanjanja načela enakosti in proste izbire. Izboljšanje dostopa bo omogočeno z boljšo ponudbo in drugačnimi možnostmi za uveljavljanje storitev. Tako je treba razvijati mrežo v

skladu s potrebami uporabnikov, pri čemer je osnovno vodilo enaka dostopnost programov za vse. Preko uporabniških združenj bodo v proces sprejemanja odločitev vključeni uporabniki, ki so sposobni predstaviti svoje potrebe in interese. Predvideva se vzpostavitev centralne informacijsko-svetovalne točke za starejše, kjer so uporabnikom storitev na voljo ažurne neodvisne informacije o ponudbi in svetovanje z različnih področij z namenom povečevanja socialne vključenosti. V okviru doseganja tega cilja je pripravljena strategija varstva starejših do leta 2010 s poudarkom na solidarnosti, sožitju in kakovostnem staranju prebivalstva.

Država omogoča in spodbuja pluralnost in vstop novih izvajalcev s podeljevanjem koncesij ali z verifikacijo programov. Pri gradnji objektov v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi država izdelava sistem spodbud in različnih oblik sodelovanja s koncesionarji, s ciljem zagotavljati uporabnikom dostop do iste vrste storitev za primerljivo ceno, ne glede na to, kdo je izvajalec storitve. Gre za prenos izvajalske funkcije na področju socialnovarstvenih zavodov z države na druge subjekte, kot so pokrajine, občine, zasebniki in nevladne organizacije s pogojem, da novi subjekti prispevajo k nadaljnjemu razvoju, večji kakovosti in širitvi mreže.

Na dostopnost storitev naj bi vplival tudi spremenjen sistem financiranja tako, da se sredstva za plačljive storitve zagotavljajo neposredno uporabnikom.

K izboljšanju dostopa in izvedbi storitev bo pripomogla uvedba enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo povezala zdravstvene in socialne storitve za vse starostne skupine, ki potrebujejo oskrbo.

3. CILJ: Doseči večjo učinkovitost pri dodeljevanju denarne socialne pomoči, izboljšati kakovost storitev in programov ter hkrati povečati njihovo ciljno usmeritev

Poleg boljšega dostopa do programov in storitev so za uporabnike pomembni zlasti standard in kakovost storitev ter višina prejemkov, ki jih dobijo v okviru sistema socialnega varstva. V okviru tega cilja je izražena jasna namera, da se dosežena raven ne bo zmanjševala, z različnimi ukrepi pa bo poskrbljeno, da bo učinek za uporabnika večji in boljši.

4. CILJ: Krepiti strokovno avtonomijo, upravljavsko samostojnost in racionalno poslovanje na področju socialnega varstva

Ukrepi za izvedbo tega cilja so namenjeni zlasti izvajalcem v sistemu socialnega varstva, njihov končni cilj pa je zagotoviti boljšo storitev uporabnikom. Izvajalcem storitev in

programov javne mreže bo država, ki je odgovorna za stanje in razvoj, določila jasne cilje, ki jih morajo doseči v določenem razvojnem obdobju.

Pri doseganju navedenega cilja je pomembna krepitev avtonomije izvajalcev na področju socialnega varstva. Vloga centrov za socialno delo pri usklajevanju in financiranju storitev in programov se spreminja. V zvezi s skupnostno skrbjo centri prevzemajo funkcijo osrednjega koordinatorja vseh ključnih izvajalcev in usklajevanja v lokalni skupnosti. V lokalni skupnosti, v kateri ni preventivnega ali razvojnega programa, center vzpostavi vsaj en tak program glede na posebnosti okolja ali obseg problematike. Pri tem je treba omeniti decentralizacijo in deregulacijo sistemov na področju socialnega varstva. Občine so zakonsko zavezane, da v večji meri sooblikujejo in odgovarjajo za socialni položaj prebivalstva na svojem območju. Hkrati se jih spodbuja, da poleg storitev in programov, ki jih zagotavlja Zakon o socialnem varstvu, razvijajo še druge socialne programe.

NPSV nadalje opredeljuje merila za razvoj javne mreže, v sklopu katere se na področju socialnega varstva izvajajo:

- socialnovarstvene storitve
- javni programi in
- javna pooblastila.

NPSV določa organizacijska, kakovostna in **količinska merila za storitve in programe**. V programe *socialne preventive* se predvideva možnost vključitve **10%** celotnega prebivalstva. *Prva socialna pomoč*, ki je organizirana kot kratkotrajna strokovna pomoč, je dostopna vsak delovni dan na CSD in jo izvaja en strokovni delavec na 25.000 prebivalcev. Storitve *pomoč na domu in mobilna pomoč* se organizira za **3%** (vsaj 10.000 prebivalcev) oseb, starih nad 65 let, za najmanj 0,05% (vsaj 900 prebivalcev) drugih odraslih oseb pa se zagotovi socialna oskrba na domu.

Storitve institucionalnega varstva starejših oseb so organizirane za stare 65 let in več in zajemajo organizirano *varstvo v dnevni centrih*, kamor naj bi bilo vključenih najmanj **0,3% starejših oseb**, *varstvo in oskrbo v domovih za starejše osebe*, ki naj bi bilo vključevalo **5% starejših prebivalcev**, *oskrbo v drugi družini*, kjer se predvideva vključitev najmanj **0,3%** starejšega prebivalstva in *oskrbo v oskrbovanih stanovanjih za starejše* kot posebno obliko

pomoči na domu, kamor naj bi bilo vključenih **0,5%** starejših prebivalcev (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010).

b) Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva sledi ciljem in strategijam, ki so opredeljeni v NPSV in drugih dokumentih, ki jih je sprejela RS v zadnjih letih. Osnovni namen strategije je uskladiti in povezati delo pristojnih vladnih resorjev z gospodarstvom in civilnim tretjim sektorjem, da bi se zagotovili pogoji za:

- ohranitev solidarnosti in kakovostnega medčloveškega sožitja med tretjo, srednjo in mlado generacijo in
- kakovostno staranje in oskrbo naglo rastočega deleža tretje generacije.

Sprejem strategije je bil nujno potreben zaradi perečih družbenih dejavnikov, kot so:

- rast deleža starega prebivalstva, zlasti najstarejšega,
- razpadanje medgeneracijske povezanosti in nevarnost, da zakrni medgeneracijska solidarnost,
- slepa pega zahodne kulture v doživljanju smisla starosti in njenega vrednotenja in
- zmanjševanje tradicionalne vloge družine in sosedstva pri skrbi za stare ljudi.

Kot prednostna področja strategije so opredeljeni:

- skrb za ustvarjanje pogojev za aktivno vključevanje tretje generacije v proces dela in zaposlovanja,
- skrb za socialno primerne in finančno vzdržne pokojnine, dejavnost dolgotrajne oskrbe z uvedbo zavarovanja za dolgotrajno oskrbo,
- skrb za delovanje sodobnih programov socialnega varstva na področju staranja in sožitja generacij,
- skrb za preventivno krepitev zdravja starih ljudi, za njihovo zdravljenje in za stabilnost sistema zdravstvenega zavarovanja,
- skrb za vzgojo in izobraževanje mlade in srednje generacije za kakovostno sožitje s starimi ljudmi,
- ob prehodu v tretje življenjsko obdobje skrb za pripravo na kakovostno staranje in sožitje z mlajšima generacijama
- skrb za primerne pogoje vseživljenjskega učenja in izobraževanja za starejše,

- usmeritve kulture, zlasti javnih občil, v sodelovanje pri skrbi za rast nove solidarnosti med generacijami in za kakovostno človeško preživetje družbe z velikim deležem starega prebivalstva,
- usmeritev raziskovanja in znanosti na področje staranja, starosti in sožitja med generacijami,
- usmerjanje prostorskega planiranja za tako stanovanjsko in javno ureditev, ki bo primerna za življenje in delo starih ljudi,
- razvoj sodobnih komunikacijskih sredstev po meri starih ljudi in njihovo udeležbo pri vsakdanji rabi teh sredstev,
- tak razvoj prometa, ki bo omogočal gibljivost in udeležbo starih ljudi in
- skrb za učinkovito zaščito starih ljudi pred nasiljem in zlorabami.

Eden glavnih dosežkov druge polovice 20. stoletja, ki izhaja iz izboljševanja zdravstvenih pogojev in socialnih razmer, je podaljševanje življenjske dobe prebivalstva. Ta proces pa zlasti v razvitih državah sovпада z izrazitim upadanjem števila rojstev. Ti demografski trendi vplivajo na staranje prebivalstva in so značilni tudi za Slovenijo. Pričakovana življenjska doba ob rojstvu je znašala leta 2003 povprečno 77,5 let: za ženske 81,08 let in za moške 73,5 let. Tako se število prebivalstva, starega 65 let in več, povečuje od 266.000 leta 1998 na 306.000 konec leta 2004 in 334.000 konec leta 2008, torej iz 13,4% na 16,4%.

Zavedati se je treba, da naraščajoče potrebe starajočega se prebivalstva zahtevajo dodatne politike, nego in zdravljenje, spodbujanje zdravega načina življenja in prilagojenega bivalnega okolja. Spodbujati bo treba neodvisnost in dostopnost ter omogočiti starejšim ljudem, da polno sodelujejo v vseh vidikih družbenega življenja. Starejše je treba vključevati v medgeneracijske tokove in jih ne obravnavati izolirano od ostalega prebivalstva. Pri tem je pomembna ustrezna nastanitev, ki bi starejšim ljudem omogočala predvsem nadaljnje bivanje v okolju, ki so ga vajeni in v katerega so vključeni, hkrati pa jim ponuditi vso potrebno pomoč, da bi lahko samostojno funkcionirali.

Doslej je pri oskrbi starih ljudi prevladovala tradicionalna domača ali družinska ter sosedska oskrba. Podatki kažejo, da je v domači oskrbi še vedno večina starih ljudi, ki potrebujejo nego in oskrbo. Sodobna družina pa se zelo spreminja in čedalje večji delež ljudi živi samih. Zadnja leta se kaže pri nas in drugod po Evropi, da glavni nosilec dosedanje oskrbe v starosti – družina – v tej svoji vlogi odpoveduje. Tako je oskrba v ustanovah pogosto lahko izhod v sili,

saj bi se marsikdo zelo rad, namesto odhoda v dom, odločil za oskrbo v domačem okolju. V velikih ustanovah je tudi sicer težko vzpostaviti najprimernejši način sožitja med srednjo generacijo (pre)zaposlenih uslužbencev in starimi ljudmi.

Pri oskrbi in negi starih ljudi je treba najti ravnotežje med družino, novimi socialnimi programi za stare ljudi in nastanitvijo v ustanovi. Države in stroke so pred izzivom, da naglo razvijejo in razširijo nove modele pomoči družini s starim človekom, nove človeku prijazne programe oskrbe starih ljudi in druge podporne socialne mreže za kakovostno staranje in sožitje generacij v krajevni skupnosti. V okviru EU se naglo uveljavljajo taki programi za oskrbo starih ljudi, ki so vezni člen med družino in institucionalnim varstvom; zlasti dnevno varstvo, oskrbovana stanovanja, socialna oskrba in nega na domu, začasno varstvo za oddih svojcev in medgeneracijsko prostovoljstvo. Med novimi socialnovarstvenimi programi je treba omeniti še program usposabljanja družine s starim človekom in pomoč tej družini ter krajevna medgeneracijska središča, ki združujejo vse javne in civilne potenciale za kakovostno staranje in solidarno sožitje generacij v kraju. Delovanje krajevnega medgeneracijskega centra temelji na sinergični delovni povezavi krajevnega šolstva, socialnega varstva, zdravstva in kulture ter prostovoljskih, humanitarnih, pristočasnih in drugih organizacij vseh generacij v obliki sodobno organizirane krajevne samopomoči. Vse to so sodobni programi za vzpostavljanje novega ravnotežja med odgovornostjo posameznika, njegove družine, države in civilne družbe na področju skrbi za kakovostno staranje in solidarno sožitje med generacijami.

Če upoštevamo kakovost, človeku prijazno obliko ter stroškovno dostopnost, sta pri uvajanju novih programov za solidarno sožitje generacij in za kakovostno staranje pomembni zlasti dve skriti rezervi:

- neizkoriščeni ali slabo izkoriščeni socialni kapital družine, tretje generacije in civilnega tretjega sektorja s prostovoljskimi in samoorganizacijskimi potenciali na principu samopomoči in
- sistemsko povezovanje več programov v skupnosti na najnižji krajevni ravni, da pride do kumulativnega sinergetskega učinka pri njihovem delovanju in da se pri vodstvu in prebivalcih skupnosti prebudi in razvija zavest lastne moči in odgovornosti za reševanje teh nalog.

Pri nas se zadnja leta dobro razvija pomoč na domu, v svetovnem merilu pa prednjačimo s prostovoljskimi programi sodobnega skupinskega in individualnega medgeneracijskega družabništva, ki nadomešča del izpada osebnega odnosa s svojci.

Strategija varstva starejših do leta 2010 je skupna usmeritev različnih resorjev, ki ima namen doseči medsektorsko in interdisciplinarno povezanost ter sodelovanje pri reševanju perečih nalog ob nagli rasti deleža starega prebivalstva, še zlasti najstarejših starih ljudi (Strategija varstva starejših do leta 2010).

1.9 POKRITOST INSTITUCIONALNE OSKRBE STAROSTNIKOV IN OSKRBE NA DOMU V SLOVENIJI

V Sloveniji je pri skrbi za stare ljudi najbolj razvito institucionalno varstvo in storitev pomoči na domu.

1.9.1 INSTITUCIONALNA OSKRBA STAROSTNIKOV V SLOVENIJI

Izvajalci institucionalnega varstva po zakonu izvajajo storitve oskrbe, zdravstvene nege in rehabilitacije, zdravljenje oskrbovancev pa opravljajo izvajalci osnovnega zdravstvenega varstva. Socialno varstvene in zdravstvene storitve so opredeljene kot pravica po Zakonu o socialnem varstvu ter Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju.

Z vsakoletnim naraščanjem števila starejših prebivalcev narašča tudi potrebno število mest institucionalnega varstva. Z NPSV in Strategijo varstva starejših do leta 2010 je država opredelila cilj, da se institucionalno varstvo zagotovi za 5% prebivalcev, starih 65 let in več.

Po podatkih statističnega urada RS je bilo na dan 30.06.2008 starih 65 let ali več 330461 prebivalcev. *Da bi zagotovili 5% pokritost z institucionalnim varstvom, bi morali imeti v Sloveniji v tem obdobju na razpolago 16523 prostih mest.*

Skupnost socialnih zavodov Slovenije je pripravila seznam pokritosti potreb po domskem varstvu v Sloveniji in projekcijo do konca leta 2009. V projekciji so zajeta vsa mesta za starejše v domovih za starejše, kombiniranih in posebnih zavodih. Upoštevana so mesta vseh javnih zavodov: zavodov s statusom domov za starejše in posebnih zavodov s kapacitetami za starejše, domov s koncesijo in domov v izgradnji (vsi koncesija). Tako bo do konca leta 2009 v državi 98 domov (lokacij) za starejše oz. 92 izvajalcev, ki bodo nudili 16632 mest in

dosežena bo 5,03% pokritost prebivalstva. Vendar pa je tako gledanje na pokritost zavajajoče, saj ne upošteva dejstva, da domovi za starejše vsa leta oskrbujejo tudi povprečno okrog 6% ljudi, ki še niso stari 65 let. V kolikor upoštevamo podatke z omenjeno korekcijo, pa **bo do konca leta 2009** na voljo le **15634 mest za stare 65 let in več**, kar pomeni, da mesta zadostujejo za **4,73%** populacije in bo za doseg cilja 5% pokritosti **primanjkovalo 889 mest**.

Pokritost potreb po institucionalnem varstvu je različna tudi glede na geografsko območje. Tako je iz korigiranih podatkov razvidno, da je **največje pomanjkanje mest v UE Kranj (425)**, Maribor (365), Koper (155) in Ljubljana (145), večje število prostih kapacitet glede na geografsko razporeditev prebivalstva pa bi lahko našli v Ravnah na Koroškem (158) in Celju (96) (Kaučič, 2009).

1.9.2 IZVAJANJE POMOČI NA DOMU

Pomoč družini na domu po Zakonu o socialnem varstvu predstavlja eno izmed socialnovarstvenih storitev. Obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti in v primerih, ko taka storitev lahko nadomesti institucionalno varstvo.

Tako kot NPSV 2006-2010 določa institucionalno pokritost starejšega prebivalstva, tako predvideva zagotovitev socialne oskrbe na domu za vsaj 10000 oseb starih 65 let ali več, kar je 3% oseb v tej starostni skupini.

Inštitut RS za socialno varstvo analizira izvajanje pomoči na domu v Sloveniji. V analizo izvajanja pomoči na domu za obdobje januar – junij 2008 so zajeli vseh 210 slovenskih občin. Z navedeno analizo je bilo ugotovljeno, da je storitev pomoči na domu v okviru javne službe v prvi polovici leta 2008 izvajalo 78 različnih organizacij oz. izvajalcev (2007: 74 organizacij). 88,5% izvajalcev je imelo status javnega zavoda, 11% pa je bilo koncesionarjev. Število uporabnikov pomoči na domu vsako leto narašča. V letu 2006 je bilo v Sloveniji na mesec povprečno 5328, v prvi polovici leta 2007 že 5595, v prvi polovici leta 2008 pa 5780 uporabnikov, od tega jih je **5097 starih 65 let ali več**. Med uporabniki pomoči na domu je največ oseb starih 80 let in več. 84% uporabnikov pomoči na domu je do te storitve upravičena zaradi starosti ali pojavov, ki spremljajo starost. Na podlagi teh podatkov lahko ugotovimo, da **se je v letu 2008 pomoč na domu izvajala za 1,5% oseb, starih 65 let in več**, kar pomeni, da je predviden cilj realiziran v dobri polovici (51%).

Ravno tako kot pri institucionalnem varstvu je tudi pokritost s storitvijo pomoči na domu geografsko različno zagotovljena. Najvišjemu deležu oseb, starih 65 let in več, je pomoč na domu zagotovljena v Goriški regiji (2,6% vseh oseb v tej starostni skupini). Zelo očiten porast deleža (okoli 2%) je opaziti v Jugovzhodni Sloveniji ter v Notranjsko Kraški regiji. Pod slovenskim povprečjem so Pomurska, Podravska, Gorenjska in Osrednjeslovenska, najnižje na tej lestvici pa je Koroška regija, kjer ne dosega niti 1% ciljne populacije. V 9-ih od 210 občin se v prvi polovici leta 2008 pomoč na domu ni izvajala.

Povprečna potrjena cena storitve pomoči na domu na uro po občinah je v letu 2008 znašala 4,22 €. Celotni stroški pomoči na domu so v tem obdobju povprečno znašali 15,00 €. V treh občinah se pomoč na domu izvaja brezplačno, sedem občin pa ne zagotavlja vsaj 50% subvencije k ceni.

V času raziskave bi v 115 občinah vsaj ena oseba potrebovala pomoč na domu, vendar se zaradi različnih vzrokov ta storitev zanj ne izvaja. Po ocenah poročevalcev je v teh občinah v tem trenutku skupaj **še 1070 potencialnih uporabnikov**. V slabi tretjini občin namreč primanjkuje kadra za izvajanje neposredne socialne oskrbe na domu. Manj kot polovica občin (41,5%) zagotavlja storitev v popoldanskih urah, sobotah, nedeljah in praznikih.

Na področju občine Kranj storitev pomoči na domu izvaja Dom upokojencev Kranj, ki je v prvi polovici leta 2008 oskrboval povprečno 119 uporabnikov na mesec, od tega 106 uporabnikov starih 65 let in več. Potrjena cena storitve je bila 4,20 €/uro, celotni stroški storitve na uro so bili 15,73 €, delež občinske subvencije k ceni pa je znašal 71%. Dom upokojencev storitev pomoči na domu izvaja tudi v popoldanskem času, sobotah, nedeljah in praznikih. Dom navaja, da ni oseb, ki bi še potrebovale storitev, primanjkuje pa jim kadra. Potrebovali bi še tri izvajalce oskrbe na domu.

Zaključimo lahko, da so razlike v deležih vključenosti starejše populacije v storitev pomoči na domu med občinami in regijami prevelike. S trenutno ureditvijo pomoči na domu se v bistvu dopušča neenakost v dostopnosti do te storitve. Pri tem je treba izpostaviti občine, ki pomoči na domu sploh ne izvajajo, občine, ki ne zagotavljajo vsaj 50% subvencije k ceni in izvajalce, ki zagotavljajo storitev samo med tednom in v dopoldanskem času. Vse to pa prispeva tudi k temu, da osebam, ki potrebujejo kontinuirano pomoč kot edina alternativa oskrbi na domu ostane institucionalizacija.

Da bi se stanje na tem področju izboljšalo, je potrebna popularizacija, informiranje in okrepitev pomoči na domu v občinah z zelo majhnim deležem vključitve v to storitev. Prav tako pa je nujno načrtno in premišljeno izobraževanje, usposabljanje kadra za izvajanje neposredne socialne oskrbe, primerne stimulacije in nagrajevanje kadra ter izvajanje ustrezne kadrovske politike na tem področju (Inštitut RS za socialno varstvo, 2008).

Pregled navedenih podatkov kaže na to, da v Sloveniji primanjkuje tako kapacitet institucionalnega varstva kot tudi pomoči na domu. Zavedati se moramo, da se bo trend po tovrstni pomoči še nadaljeval, tako zaradi demografskih razlogov, kot tudi zaradi dejstva, da je sedanja tretja generacija preživljala težka vojna in povojna leta, sedaj pa že desetletja živi z mlajšima generacijama v družbi relativne blaginje. Sedanja tretja generacija je torej še relativno pripravljena na prenašanje težav, medtem ko od sedanje srednje generacije pričakujemo manjšo frustracijsko toleranco v osebnih socialnih in zdravstvenih težavah starosti, kar bo pomenilo toliko večjo obremenitev za sedanjo mlado generacijo, ki jo bo oskrbovala. Da bo položaj še težji, je predvideno zvišanje starostne meje za upokojitev na 65 let, kar pomeni, da bo, v primerjavi s trenutnim stanjem, doma manj mladih upokojencev, ki bistveno pripomorejo k oskrbi starih ljudi. Pa tudi delavnik zaposlenih se razteza preko celega dne, kar posledično pomeni, da je delovno aktivno prebivalstvo odsotno od doma praktično cel dan in so pomoči potrebni družinski člani prepuščeni oskrbi drugih.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Človek je socialno bitje in potrebuje stik z bližnjimi in okolico, potrebuje občutek, da ni pozabljen, da je drugim potreben, želi biti vključen v socialno mrežo, ki ji pripada.

Pri opravljanju študijske prakse sem spoznavala stare v različnih okoljih in iz različnih zornih kotov. V četrtem letniku sem opravljala prakso na Centru za socialno delo Škofja Loka. Skupaj s socialno delavko, ki dela na področju starih, sem obiskovala starostnike, ki so čakali na prosto mesto v Domu ostarelih. Ti starostniki so v večini primerov živeli sami, brez svojcev, s slabo socialno mrežo. Odvisni so bili predvsem od solidarnosti sosedov in storitve pomoči na domu. Večina je živela v zelo odročnih vaseh. Presunila me je njihova samost, pomanjkanje pristnega človeškega stika, priklenjenost na hišo ali celo posteljo. To spoznanje me je navedlo k temu, da sem postala pozorna na to, kako je za stare ljudi poskrbljeno v naši krajevni skupnosti.

Opazovala sem sosede, ki so bile še pred nekaj leti zelo aktivne, redno so obiskovale mašo, pele v cerkvenem pevskem zboru, hodile na izlete in z avtobusom odhajale v bližnjo Ljubljano ali Kranj po opravkih. Presegle so že 75. ali celo 80. leto starosti, njihove fizične moči so opešale, težko hodijo, malo slabše slišijo. Njihov življenjski prostor se je zožil na domačo hišo in njeno okolico.

Starostniki so v letih, ko jim začnejo pešati psihofizične sposobnosti in ne morejo več sami od doma, osamljeni in prepuščeni sami sebi ali svojim najožjim domačim, seveda, če jih imajo. Sami težko skrbijo za svojo socialno mrežo in vključenost v skupnost. V krajevni skupnosti ni dejavnosti ali aktivnosti, ki bi bile namenjene starejšim, predvsem najstarejšim prebivalcem in bi jih povezovala ter vključevale v življenje v skupnosti.

Z raziskavo sem želela ugotoviti, kje v krajevni skupnosti je prostor za starejše, predvsem najstarejše prebivalce. Kaj, katere dejavnosti oziroma kakšne aktivnosti so jim na voljo v krajevni skupnosti? Kdo je ponudnik in/ali izvajalec dejavnosti ter kakšna je njihova dostopnost? Kakšno je stališče akterjev pomoči socialnih storitev, ki so krajevno pristojni tudi za KS Mavčiče, do omenjene problematike? Ali obstaja mreža povezav, ki skrbi, da se te starostnike obiše, poveže in jih po njihovih močeh vključi v skupnost?

Po drugi strani pa sem želela raziskati, kako imajo stari zadovoljene osnovne človekove potrebe, ki jim omogočajo življenje v domačem okolju. Kakšno je njihovo mnenje o povezovanju v skupnosti, udeležbi na dejavnostih kot sta skupina za samopomoč in individualno družabništvo, ter udeležba na krajevnih prireditvah. Pri raziskavi se bom osredotočila predvsem na zadovoljitev potrebe po osebnem medčloveškem odnosu, za katero Ramovš (2003: 98) navaja, da je najbolj pereča nematerialna socialna potreba v starosti.

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Vzporedno sta potekali dve kvalitativni raziskavi. Za to metodo sem se odločila zato, ker je podatke, ki sem jih z raziskavo pridobila, mogoče obdelati le kvalitativno.

V prvi raziskavi sem raziskovala zadovoljitev osnovnih človekovih potreb, kot ju navajata De Vries in Bouwkamp (1995: 24, 25), potrebo po avtonomiji, ki jo v raziskavi imenujem samostojnost, in potrebo po povezanosti. Prav tako sem želela raziskati, ali bi se stari udeležili dejavnosti, ki bi se organizirale v okviru krajevne skupnosti, ter kakšna je njihova seznanjenost o dejavnostih in socialnih storitvah, ki so na voljo. Glavni vsebinski sklopi – pojmi, ki so hkrati tudi spremenljivke, so naslednji:

- Samostojnost (vsakdanja opravila, druga opravila, mobilnost in zdravje),
- Povezanost (neformalna socialna mreža, formalna socialna mreža, počutje in dejavnosti v domačem okolju, prosti čas in socialne storitve).

Drugi del raziskave se osredotoča na ponudbo in stališča akterjev do organiziranja dejavnosti v lokalni skupnosti, ki so primerne za starejše prebivalce skupnosti. V raziskavo ponudbe dejavnosti sem vključila različne akterje, ki se pri svojem delu srečujejo s starimi in njihovimi potrebami. Za vključitev akterjev socialnih storitev, ki so krajevno pristojni tudi za KS Mavčiče, sem se odločila šele potem, ko sta mi predstavnica MO Kranj in predsednik sveta KS Mavčiče potrdila, da v KS ni organiziranih dejavnosti za starejše. Organizirana je le strokovno vodena terapevtska vadba s strani Društva bolnikov z osteoporozo Kranj. Društvo glede na svojo dejavnost prioritarno ni namenjeno najstarejši populaciji prebivalcev. V raziskavo je vključeno predvsem zato, ker je edino, ki deluje v KS Mavčiče in vključuje starejše prebivalce skupnosti.

Glavni vsebinski sklopi – pojmi, ki so hkrati spremenljivke, so naslednji:

- dejavnosti, ki so namenjene starim v skupnosti,
- obveščanje uporabnikov o ponudbi dejavnosti/storitev,
- način delovanja (sodelovanja s) v krajevni skupnosti Mavčiče,
- raziskave na temo, kaj si stari želijo in kakšne so njihove potrebe,
- mnenja akterjev o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju.

3.2 MERSKI INSTRUMENT

V prvi raziskavi sem kot merski instrument uporabila nestandardiziran vprašalnik. Izdelala sem vodilo za intervju, ki je bilo sestavljeno iz opornih točk, kot opomnik, da sem zajela vsa vprašanja. Pomembno mi je bilo, da so intervjuvanci sproščeni in da povedo čim več, pri čemer sem jih usmerjala, da je pripovedovanje potekalo v smeri načrtovanih vprašanj.

V drugi raziskavi sem uporabila delno standardiziran vprašalnik. Vsem vprašanim sem zastavila ista vprašanja, ki sem jih, glede na vsebino povedanega, po potrebi dopolnjevala s podvprašanji glede na dejavnost ali področje delovanja akterja.

Vprašalnika sta priložena v prilogi k diplomu.

3.3 POPULACIJA

V prvem delu raziskave so bili izvedeni intervjuji s štirimi starejšimi osebami. Intervjuvance sem zaradi varovanja osebnih podatkov morala zbrati s pomočjo lastne socialne mreže. Izbrala sem osebe, ki so si glede na njihove osnovne podatke (starost, spol, zakonski stan, poklic, s kom živijo, zdravstveno stanje) čimbolj različni.

V drugem delu sem izvedla intervjuje s predstavniki organizacij, za katere sem menila, da so glede na svoje delovne naloge ali področje delovanja lahko pomemben del formalne socialne mreže starih. Vsi intervjuvanci se pri svojem vsakodnevnem delu srečujejo s starimi in poznajo njihove potrebe. V raziskavi je sodelovalo osem predstavnikov različnih organizacij in društev, vključena pa sta bila tudi župnik in predsednik sveta krajevne skupnosti. Ker intervjuvanci prihajajo iz različnih segmentov, jih v raziskavi imenujem akterji pomoči socialnih storitev, oziroma na kratko akterji. V raziskavi so sodelovali:

- predstavniki javnih zavodov: predstavnica MO Kranj, Center za socialno delo Kranj (strokovni delavec na področju dela s starejšimi in koordinatorica programov v lokalni mreži), vodja patronažne službe Kranj, Dom upokojencev Kranj (vodja pomoči na domu in socialna delavka),
- predstavniki nevladnih organizacij: Društvo upokojencev Kranj (podpredsednica društva in aktivna upokojenka), Društvo bolnikov z osteoporozo Kranj (predsednica društva), Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« (podpredsednik društva) in
- predsednik sveta Krajevne skupnosti Mavčiče in župnik Župnije Mavčiče.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Z večino intervjuvancev sem opravila individualne pogovore – intervjuje. V dveh primerih je šlo za skupinski intervju, en intervju sem opravila telefonsko, en akter pa je želel odgovoriti pisno. Intervjuji s starimi so trajali zelo različno, od 60 pa tudi do 150 minut, z akterji pa okoli 60 minut. Podatke sem zbirala od druge polovice januarja 2009 do konca marca 2009. Skupaj sem izvedla 14 intervjujev.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Takoj po vsakem opravljenem intervjuju sem zapisala pogovor v prvi osebi po spominu, kot je potekal. Pomagala sem si tudi z zaznamki, ki sem jih zapisovala med samimi intervjuji. Intervjuje sem v prvi osebi zapisovala predvsem zato, ker sem akterjem zapise intervjujev poslala v pregled in morebitno dopolnitev. Intervjuje s starimi in predsednikom sveta KS sem z njihovo privolitvijo snemala z diktafonom. Ker je pripovedovanje potekalo nestrukturirano in z veliko informacijami, ki se ne nanašajo na raziskavo, sem povedano zapisovala pod vprašanja, ki sem si jih zastavila pred intervjuji. V nekaterih primerih je pogovor potekal tako, da so bili v sklopu enega vprašanja podani odgovori na več vprašanj. Pri zapisovanju intervjujev nisem zapisala nekaterih podrobnosti, za katere sem menila, da niso pomembne. Namenoma tudi nisem zapisala nekaterih podatkov o starih, na primer imen vasi, v katerih živijo, saj sem s tem želela zagotoviti njihovo anonimnost. S starostniki sem se še enkrat srečala in jim zapisano prebrala ter vprašala, če se z zapisanim strinjajo.

V zapisih sem nato podčrtala dele besedil, ki se nanašajo na iskane podatke. To so stavki ali smiselne celote, ki so pomembni za temo, ki jo raziskujem. Nato sem omenjene dele besedil kopirala v tabele za vsakega intervjuvanca posebej. Sledilo je kodiranje izjav, oziroma delov besedil, ki sem jih nadalje stopnjevano kodirala. Izjave, ki so se nanašale na isti vsebinski vidik, sem združila pod skupni pojem in nadalje kategorijo. Kategorije so bile določene glede na vprašanja, zastavljena v intervjuju, in glede na pripovedovanja intervjuvancev o določeni temi. Tako so bile delno določene vnaprej, delno pa pridobljene iz izjav intervjuvancev. Vsako izjavo sem označila s črko intervjuvanca in zaporedno številko izjave. Na primer: intervjuvanec A, izjava 3, sem označila kot A3, kar pomeni, da izjavo lahko najdemo pri prvi intervjuvanki poimenovani A, pri tretji izjavi. Nato sem izjave skupaj s črko in številko kopirala v novo tabelo, kjer sem iste vsebinske vidike združevala glede na skupne pojme in

kategorije. Pri tem sem nekatere izjave krajšala in parafrazirala ter pazila, da se ni izgubil pomen povedanega.

Pri analizi akterjev pomoči socialnih storitev je obdelava potekala podobno. Prav tako sem uredila osnovno empirično gradivo (zapise intervjujev). Izbrane podatke sem zapisala v preglednice po vprašanjih. Tako sem na eni strani zapisala akterje, na drugi (desni strani) pa skrajšane povzetke njihovih odgovorov.

Tabeli sta priloženi v prilogi k diplomi. Izjave so že sortirane glede na vsebinske pojme in vprašanja.

Primer: Združevanje istih vsebinskih vidikov glede na skupne pojme in kategorije.

Kategorija samostojnost, pojem vsakdanja opravila

TABELA 1: SAMOSTOJNOST

Oseba	VSAKDANJA OPRAVILA	
D 1	Zjutraj potrebujem veliko časa, da se oblečem in uredim, zato ne more nihče priti nenajavljen v hišo.	Oblačenje Skrb zase, dolgotrajnost
D 3	Se ne moreš obut, se ne moreš napraviti	Oblačenje Ovire
A 1	Samostojna priprava vseh obrokov zase in za sinovo družino	Obroki Vrsta
B 10	Kosim skupaj z nečakovo družino	Obroki Kje, s kom
D 26	Kosilo mi pripeljejo, od kosila si potem nekaj prihranim še za večerjo.	Obroki Vrsta, kdo
A 6	še veliko naredim in kar precej podelam	Odnos do dela Občutek koristnosti
A 9	moramo skozi malo delat, zmeraj malo migat	Odnos do dela
A 18	Snaha ve koliko ima s tem prihranjenega, ko pride domov, vnuki imajo skuhan.	Odnos do dela Občutek koristnosti Potrditev okolice
B 5	Vesel sem, da sem pri teh letih še tako samostojen, z menoj je lahko delati	Odnos do dela Smisel življenja, veselje
C 7	Tedensko kopanje in samostojna osebna higiena. Je treba skrbet zase	Osebna higiena Vrsta, Skrb zase
D 5	Ne morem se kopat, umivam se po delih	Osebna higiena Skrb zase, ovire
A 2	Pomivanje posode po kosilu	Pomivanje posode Vrsta
B 4	Pospravljam sam.	Pospravljanje Vrsta
C 17	Ana mi posesa	Pospravljanje Vrsta, kdo

Oseba	VSAKDANJA OPRAVILA	
D 4	Včasih tudi postelje ne morem postlat. Pa grem iz postelje, pa nazaj in tako cel dan.	Pospravljanje Ovire, nemoč
D 20	Prijateljica pomete, pospravi nihče, pospravljeno ni bilo že tri leta	Pospravljanje Vrsta
D 39	Prijateljica pomije, pa pomete in malo pospravi.	Pospravljanje Vrsta, kdo
B 1	Samostojna priprava zajtrka, pospravljanje postelje, osebna higiena	Pospravljanje, obroki, osebna higiena Vrsta
A 3	Zlaganje perila in likanje	Pranje, likanje Vrsta
C 4	Sama sem in lepo operem, pa vse naredim. Likam še vse sama	Pranje, likanje Vrsta
D 6	operem še vse sama	Pranje, likanje Vrsta

3.6 OPISNE DEFINICIJE POJMOV IN SPREMENLJIVK V RAZISKAVI

RAZISKAVA 1

ŽIVLJENJE STAROSTNIKOV V KS MAVČIČE

SAMOSTOJNOST

Potreba po samostojnosti se kaže s posameznikov željo in potrebo biti neodvisen in svoboden, tako pri izražanju svojih interesov in stališč kot tudi pri skrbi zase. Ta sklop zajema več pojmov. Pomemben je predvsem zato, ker opredeljuje starostnikovo samostojnost in zmožnost bivanja v domačem okolju. Pojmi, ki so oblikovani znotraj te kategorije so:

- vsakdanja opravila,
- druga opravila,
- mobilnost in
- zdravje.

Pojem *vsakdanja opravila* zajema opravila kot so skrb za osebno nego, oblačenje, priprava obrokov, pomivanje posode, pospravljanje stanovanja, pranje in likanje perila.

S pojmom *druga opravila* sem označila težja opravila, za katere je potrebna večja fizična moč, spretnost ali odhod od doma. Ta opravila so: skrb za hišo, vrt, kurjavo, nakupovanje oblačil, plačevanje položnic.

S pojmom *mobilnost* sem želela ugotoviti, kakšna je starostnikova zmožnost uporabe javnih prevoznih sredstev, ali potrebujejo pomoč in spremstvo.

Zdravje je pojem, ki zajema opis zdravstvenega stanja kot ga opisujejo in doživljajo intervjuvanci.

Tabela 1, priloga k diplomski nalogi

POVEZANOST

Kategorija povezanost predstavlja človekovo potrebo po povezanosti z drugimi, saj kot posamezniki obstajamo le v odnosu do drugih. Pojmi, ki predstavljajo posameznikovo povezanost z drugimi, so:

- neformalna socialna mreža,
- formalna socialna mreža,
- počutje in dejavnosti v domačem okolju,
- prosti čas in
- socialne storitve.

Neformalno socialno mrežo predstavljajo sorodniki, prijatelji in sosedje.

V *formalno socialno mrežo* spadajo vsi akterji pomoči socialnih storitev (akterji).

Pojem *počutje in dejavnosti v domačem okolju* zajema počutje starostnikov v domačem okolju, njihova mnenja o dejavnostih, udeležbi, ponudbi in skrbi za stare, lokalne navade in medsosedske odnose.

Prosti čas je pojem, v katerem ugotavljam, kako starostniki preživljajo prosti čas (pasivno, aktivno).

S pojmom *socialne storitve* me zanima predvsem poznavanje in stališča do socialnih storitev, kot je pomoč na domu, dnevno varstvo.

Tabela 2, priloga k diplomski nalogi

RAZISKAVA 2

PONUDBA DEJAVNOSTI IN VLOGA AKTERJEV POMOČI SOCIALNIH STORITEV

Pri tej raziskavi je pomemben predvsem pojem dejavnosti, ki je navadno vezan na določeno področje dela ali delovanja. V okviru dejavnosti, ki so namenjene in/ali primerne za starostnike nad 75 let, razumem pristočasne dejavnosti, ki jih je Jezernik (1980; v Hojnik-Zupanc, 1999: 87) razdelil v štiri skupine glede na vrsto in pomen. To so množično-komunikacijske dejavnosti, medosebni odnosi, konjički ter kulturno-rekreativne in zabavne

dejavnosti. Pri množično-komunikacijskih dejavnostih gre predvsem za pasivne dejavnosti, ki so telesno manj zahtevne, vendar pa ni nujno, da so tudi mentalno manj zahtevne. Gledanje izobraževalnih oddaj, branje knjig in časopisov je lahko koristen vir novih spoznanj in informacij, ki ohranjajo človekovo mentalno svežino.

4. REZULATI

4.1 RAZISKAVA 1

ŽIVLJENJE STAROSTNIKOV V KS MAVČIČE

S prvim delom raziskave sem želela ugotoviti, katere osnovne človekove potrebe imajo stari zadovoljene, na kakšen način in s kakšno pomočjo jih zadovoljujejo, katere pa ostajajo nezadovoljene. Zanimalo me je, ali bi se stari udeležili dejavnosti, ki bi se organizirale v okviru krajevne skupnosti, ter kakšna je njihova seznanjenost o dejavnostih in socialnih storitvah, ki so na voljo.

Osnovni podatki o intervjuvancih

Upo rabenik	Spol	Starost	Zakonski stan	Poklic	Vir dohodka	Stanovanjske razmere
A	Ž	83 let	vdova 2 leti	gospodinja na kmetiji	Vdovska pokojnina	kmetija, skupno gospodinjstvo s sinovo družino
B	M	86 let	samski	kmet	Starostna pokojnina	kmetija, svoje stanovanje, v zgornjem nadstropju živi nečak z družino
C	Ž	90 let	vdova 20 let	KV delavka	Starostna pokojnina	Živi sama v hiši
D	Ž	72 let	zunajzakonska skupnost, partner umrl pred 3 leti	KV delavka	Invalidska pokojnina, dodatek za pomoč in postrežbo	Živi sama v hiši

4.1.1 SAMOSTOJNOST

V kategoriji samostojnost sem želela ugotoviti, kako samostojni so intervjuvanci, ali lahko samostojno skrbijo zase, ali so zdravi in mobilni. Menim, da prav ti pojmi pomembno opredeljujejo njihovo zmožnost bivanja v domačem okolju.

4.1.1.2 ZDRAVSTVENO STANJE

Opis samostojnosti starega človeka pričujem z opisom njihovega zdravstvenega stanja, ki je pomemben dejavnik samostojnosti in vpliva na potrebo po pomoči.

Intervjuvanka C je najstarejša in pove, da je to usoda, da je tako zdrava, medtem, ko intervjuvanka D, ki je najmlajša, navede, da ima tako hude zdravstvene težave, da je nihče ne more razumeti. Ostala dva se ne počutita bolna, opažata, da nekako nista več takšna kot sta bila včasih. Navajata, da sta bolj slabotna, manj gibčna. Gospe A se pri hoji pričnejo tresti

noge in potrebuje počitke. Gospa A si od vsega najbolj želi, da bi bila zdrava, gospa B pa, da bi dobila čevlje, ki bi ji razbremenili hrbtenico in zmanjšali bolečino. Vsi na različne načine in po svojih sposobnostih skrbijo za svoje zdravje. Predvsem so to krajši sprehodi okoli domače hiše in telovadba v okviru njihovih zmožnosti. Gospod B in gospa D pri hoji uporabljata bergli.

4.1.1.3 VSAKDANJA OPRAVILA

V vsakdanja opravila sem vključila zmožnost opravljanja lažjih opravil kot so: oblačenje, skrb za osebno higieno, pospravljanje stanovanja, priprava obrokov, pranje in likanje perila. Ugotovila sem, da intervjuvanci ne potrebujejo pomoči pri oblačenju in osebni higieni. Gospa D, ki ima hude zdravstvene težave, se zaradi bolečin in težje gibljivosti ne more skopati, a težavo rešuje z umivanjem po delih. Navaja tudi, da ji ti dve opravili vzameta zelo veliko časa. Intervjuvanka A, ki živi v skupnem gospodinjstvu s sinovo družino, pripravlja vse obroke za celotno družino, po kosilu pomije posodo. Gospa se zaveda vrednosti svojega dela (»Snaha ve koliko ima s tem prihranjenega, ko pride domov, vnuki imajo skuhano.« (A18)) Intervjuvanec B si pripravlja zajtrk sam, na kosilo gre k nečakovi družini. Intervjuvanki D kosilo pripeljejo iz Doma upokojencev, del si prihrani za večerjo. Ne potrebujejo pomoči pri likanju in pranju. Dva intervjuvanca ne potreujeta pomoči pri pospravljanju, osebi C stanovanje posesajo drugi. Osebi D pogosto predstavlja težavo že postiljanje postelje, prijateljica ji občasno pomije, pomete in malo pospravi.

4.1.1.4 DRUGA OPRAVILA

Nihče od intervjuvanih ne nakupuje sam, živila in zdravila jim prinašajo drugi. Tudi plačilo položnic je preneseno na druge. Gospa C si pomaga tako, da plačilo položnic uredi poštar. Da starost ne pomeni fizične nemoči in nezmožnosti, povesta dejstvi, da je gospod B še do lani cvrl krofe, gospa A jih še vedno in tedensko peče kruh. Gospa A je še lani delala na njivi, gospa C vrt še sama lopati in ureja rože. Drugače je z gospo D, ki mora za vsa opravila okoli hiše nekoga najeti in plačati. Gospa D bi tudi potrebovala generalno čiščenje hiše. Gospe, ki živita sami, navajata, da so osnovni življenjski stroški in stroški za vzdrževanje hiše tako visoki, da jima kljub skromnosti povzročajo denarno stisko.

4.1.1.5 MOBILNOST

Razen osebe D, ki še vozi osebni avto, vsi intervjuvanci za prevoz od doma potrebujejo pomoč tretje osebe. Avtobusni prevoz je postal prezahteven, peš težko hodijo, so prepočasni, avtomobili po vasi vozijo prehitro. Gospa A ima težave pri vstopu in izstopu na avtobus. Gospa C je večkrat poudarila, da nikamor ne more sama. Na voljo ji je več oseb, ki jo peljejo

po opravkih, vendar jih mora vedno znova iskati in prositi. Osebi A in B se zaneseta na pomoč sorodnikov, s katerimi živita skupaj v hiši.

4.1.2 POVEZANOST

Človekova potreba po povezanosti z drugimi, po toplih medčloveških odnosih, je temeljna nematerialna potreba vsakega človeka, ki se v starosti še bolj izraža. Pri povezanosti me je zanimalo, kako razvejana je neformalna in formalna socialna mreža starih na vasi, kako se počutijo v domačem okolju. Zanimalo me je tudi, kako preživljajo prosti čas in katere dejavnosti bi jih zanimale.

4.1.2.1 NEFORMALNA SOCIALNA MREŽA

Neformalno socialno mrežo pri gospe A in gospodu B najprej predstavljajo sorodniki, s katerimi živita skupaj v hiši. Ti jima nudijo potreben prevoz k zdravniku ali na obiske in skrbijo za druga težja opravila. Gospa A se občasno obiskuje s prijateljico in sošolkami, ki živijo v isti vasi. Na obisk pridejo predvsem pozimi, ko so dolgi večeri in imajo več časa. Najbolj se veseli srečanj s sovrstniki (sošolkami, snahino mamo in svakom). Izgubila je stike s sovrstnicami iz sosednjih vasi, s katerimi se je v preteklosti družila, saj se domačim vedno, ko jo peljejo po opravkih, mudi domov. Omeni, da je star človek omejen na stike z domačimi, saj je veliko sovrstnikov že umrlo. Gospa A in gospod B se srečujeta tudi s sosedi, vendar ti stiki niso redni oz. pogosti. Gospo A sosedje obiščejo predvsem ob novoletnih praznikih. Gospod B omeni, da je obiskoval sovrstnike po vasi, vendar se je zaradi slabe izkušnje z enim od njih odločil, da jih ne bo več obiskoval. Bolj razvejano neformalno socialno mrežo ima gospa C, ki živi sama v hiši. Sorodniki živijo na drugem koncu Slovenije, a jo pogosto pokličejo po telefonu. Rada obišče svakinjo. Zanja skrbi hči pokojne prijateljice, ki jo vozi k zdravniku in po opravkih, pomaga ji pri pospravljanju in nakupih. Skupaj hodita na morje in izlete. Zelo pogosto jo obiskujejo sosed in sosedica ter poštar. Občutek varnosti ji daje vsakodnevni obisk sosede, ki bi jo našla, v kolikor bi se ji kaj zgodilo. Drugače je z gospo D, ki nima nikogar razen prijateljice. Ta jo obišče enkrat do dvakrat mesečno, prinese ji osnovna živila, zdravila, denar in plača položnice. Takrat ji tudi pomije, pomete in malo pospravi. Mleko in kruh ji prinaša sosedica s kmetije. Gospa D se nikoli ni družila s sorodniki. Pravi, da si tudi med sorodniki diskriminiran že zato, ker si invalid. Ne pozna nikogar, ki bi ga lahko pooblastila, da bi ji urejal bivanje v Domu upokojencev. Včasih, ko je njen partner še živel, teh težav ni imela. Ko je bila mlajša je imela prijateljice iz Valdoltre in službe.

Pri opisovanju stikov z drugimi so vsi intervjuvanci, razen gospe A, izrazili občutek osamljenosti. Gospod B pogrša obiske, predvsem ob nedeljah. Veliko sovrstnikov je že umrlo. Pove, da mu je pogosto dolgčas. Poraja se tudi občutek nevhvaležnosti tistih, ki jim je v preteklosti pomagal, sedaj pa se nič več ne spomnijo nanj. Gospa D pove, da je najhuje ob božičnih in novoletnih praznikih. »Temu ne moreš reči osamljenost, temu se reče grozota,« (D17). Svoj občutek osamljenosti je gospa C izrazila takole: »Ko takole kot ti sedajle nekdo sedi, si mislim, samo da bi še malo ostal, da ne bi še šel, saj veš, ko sem takole sama,« (C22). Kako pomembni so medčloveški odnosi, priča njen odgovor na vprašanje, česa si najbolj želi: »Imam rada družbo. Želim si družbe. Da bi šla nekam, da bi me kdo peljal. Nimam prevoza, niti za v cerkev ne. Če koga ujamem, da grem vsaj na pogreb, če je v Mavčičah. Vse sem od drugih odvisna. Nikamor ne morem, če nimam spremstva. Rabila bi nekoga, da bi šel z mano v toplice,« (C36).

Z občutkom osamljenosti je povezano pomanjkanje pogovora. Sogovorniki so to izrazili z naslednjimi izjavami:

- Jaz imam dosti družbe, rada se pogovarjam. Eni se nočejo pogovarjat, tam je res hudo, (A15, 16).
- Včasih se pogovarjamo kako smo pele, delale na polju, kako nas je kdo preganjal in se potem nasmejimo, (A17).
- Resničen pogovor, to je duševna hrana. Nekaj odprtega. Danes ni več pogovora, se samo o vremenu pogovarjamo, (C13).
- Da bi se pa takole pogovarjala, kot se z vami, se pa nisem in se tudi z nikomer ne morem, (D44).

4.1.2.2 POČUTJE IN DEJAVNOSTI V DOMAČEM OKOLJU

Osebe A, B in C se v domačem okolju dobro počutijo. Gospa C navaja, da ima dobre sosede. Gospa A opaža razliko pri novih sosedih, ki, za spremembo od ostalih, ne pozdravljajo. Oseba D pove, da je bilo njeno življenje zaradi bolezni in invalidnost vseskozi drugačno in se z ljudmi v domačem okolju ni povezovala. Nihče od vprašanih ne ve, da bi se s strani skupnosti organizirale kakšne dejavnosti ali srečanja za stare. Gospa A nazorno pove: »Prestari smo zdaj, da bi se kdo z nami ukvarjal, jaz sem pa tudi prestara za med druge,« (A22).

Omeni tudi lokalne navade: »Tukaj je drugače. V Trbojah so zmeraj hodile na obiske. Tukaj tega ni bilo, tudi včasih že ne. Vsak se bolj zase drži,« (A25). In: »Nismo se pa obiskovale, tukaj ni v navadi, da bi ljudje na obiske hodili,« (A24). Tudi oseba D podobno meni, da so

ljudje tukaj odtujeni, vsak bolj zase. Gospa C pove, da je tukaj že 40 let, vendar nikogar ne pozna, ne hodi po hišah, vsi pa poznajo njo in jo obiskujejo.

Sogovorniki navajajo razlike v življenju nekoč in danes. Sosedje so bili včasih med seboj bolj povezani. Ob nedeljah so se redno družili, peli, kegljali. Sedaj ni prostora za druženje. Gospa A pogreša igre in petje. Meni, da je premalo domačnosti, mladina mora iti ven iz domačega kraja. Gospe C je soseda za dobrodošlico, ko se je priselila, spekla kruh. V preteklosti so vsi, razen osebe D, hodili na izlete: romanja, ki jih je organiziral župnik in na izlete, ki jih je organizirala kmetijska zadruga. Gospa C se romanj, ki jih organizira župnik, in izletov, ki jih organizira Društvo upokojencev Kranj, še vedno udeležuje. Gospa A in Gospod B sta vsako nedeljo hodila k maši, medtem ko gospa D nikoli. Oseba A, maše ne obiskuje več, ker ne mara, da bi jo gledali kako počasi hodi, zato gre raje v Dravlje. Gospod B je vedno šel na gasilsko veselico v Mavčiče. Gospa D se vključuje v humanitarne dejavnosti s podarjanjem denarja za misijone in pomoč invalidom. Nihče od mojih sogovornikov ni član nobenega društva, razen osebe C, ki je že 18 let članica Društva upokojencev Kranj.

Glede prireditev, ki bi se v KS lahko organizirale, oseba C meni, da bi bilo dobrodošlo, da bi se srečevali. Predlaga, da bi se lahko ustanovila kakšna sekcija, ki bi ljudi povezovala. Oseba A je povedala, da gre rada med ljudi in da je v preteklosti vedno obiskovala prireditve v osnovni šoli, kjer so nastopali njeni vnuki. Tako osebe A, B in C povedo, da bi se prireditve še udeleževali, sploh, če bi bile v nedeljo, doda gospod B. Oseba D ne bi obiskovala prireditev, ker je to zanjo prenaporno in ji ni nič zanimivo. Prav tako meni, da zanjo ni primerno individualno družabništvo, saj ne mara, da bi za njene težave kdo vedel. Iz istih razlogov se s sosedi in mimooidočimi samo pozdravi.

Podobno je z odgovori o udeležbi na skupini za samopomoč. Vsi, razen osebe D, bi se udeleževali skupine, hkrati pa izražajo tudi mnenja o udeležbi drugih vaščanov:

- »Meni bi bilo lepo, če bi prišli skupaj, drugim pa ne, ne verjamem, ni nobene take okoli, da bi bila družabna,« (A13).

- »Kakšen bi moral priti in povabit, potem bi šel,« (B7) in »To bi bilo v redu, bi rad poslušal,« (B20).

- »Če bi me kdo peljal bi šla. Z veseljem bi šla. So pa tukaj tudi ženske, za katere vem, da ne bodo šle,« (C33).

- »Ne vidim primera, da bi šlo. Jaz recimo avtomatsko odpadem,« (D11).

Dodatne težave navede oseba C, ki pove, da tudi ni nobene ženske, s katero bi se lahko obiskovali. Problem vidi v tem, da danes nihče nima časa, vsi samo delajo, pa tudi televizija

ljudi zadržuje v hišah. Kako pomembno je druženje, govori izjava osebe A: »To, da se s kom vidim, to je tisto, kar me gor drži,« (A23).

4.1.2.3 PROSTI ČAS

Vsi intervjuvanci veliko prostega časa namenijo gledanju televizije. Gospa A pove, da so družabne igre sedaj, ko je televizija, pozabljene. Osebi C in D radi poslušata radio. Gospod B pa najraje bere, predvsem različne časopise. Meni, da je branje pomembno za psihično svežino. Tudi oseba D je rada brala, dokler ji niso opešale oči, medtem ko osebi A in C ne. Gospe A in C radi pojeta. Osebi B in C gresta enkrat letno na morje. Gospa C še vedno rada pleše.

4.1.2.4 FORMALNA SOCIALNA MREŽA

Sogovornike sem vprašala ali jih obiskujejo akterji pomoči socialnih storitev, kot je socialni delavec, patronažna sestra, predstavnik sveta KS, ali župnik.

Izvedela sem, da je predsednik sveta KS skupaj s predstavnikom Zveze borcev ob novem letu obiskal najstarejšo intervjuvanko. Osebi A in B sta povedali, da so bili obiska deležni starejši sovaščani, onadva pa ne.

Župnik ni obiskal nikogar od intervjuvanih, razen gospoda B, ko ga je prišel obvestiti, da ne bo imel več funkcije ključarja.

Patronažna sestra je pri dveh intervjuvancih v preteklosti že opravila kurativni obisk, preventivnega pa pri nobenemu. Osebi D je patronažna sestra pred leti, ko je obiskovala sosedo, mimogrede prinašala zdravila. Sedaj, ko je sosedo v Domu, gospa D nima več tovrstne pomoči.

Pri nobenem od sogovornikov še ni bilo socialnega delavca.

Intervjuvanci so poudarili, da jih nihče ne obišče. Gospa D je še dodala, da ne želi, da bi župnik in predsednik sveta KS vedela za njene težave in zdravstveno stanje.

4.1.2.5 POZNAVANJE PONUDBE SOCIALNIH STORITEV

Zanimalo me je, ali stari poznajo storitve pomoči, kot je pomoč na domu, dnevno varstvo in socialni servis, in kakšno je njihovo mnenje o bivanju v Domu upokojencev.

Osebi A in B, ki živita skupaj s sorodniki, ne poznata tovrstnih storitev. Ko bo potrebno, računata na pomoč sorodnikov. Gospod B pove, da bi se v primeru potrebe po pomoči najprej obrnil na sosedo, ne bi pa klical akterjev formalne mreže pomoči. V Dom bi šel, v kolikor bi padel in se poškodoval. Zanj je pomembno, da ve, da bo na kmetiji za vse poskrbljeno. Gospa A upa, da ji v Dom ne bo treba iti in bo zanjo poskrbljeno doma. Tako kot osebi A in B, se tudi oseba C zanese na gospo, ki skrbi zanjo, vendar storitve pozna. Storitve pomoči na domu

pozna preko soseda, ki je uporabnik. Dnevno varstvo si je ogledala v Domu upokojencev v Kranju in izraža pozitivno mnenje o njem. Vložila je tudi več prošenj za sprejem v Dom, v kolikor bi namestitev v prihodnosti potrebovala. V enem od Domov je sprejeta, vendar v Dom zaenkrat ne gre, ker za to še ni potrebe. Gospa D že dlje časa razmišlja, da bi si uredila namestitev v Domu, saj meni, da bi ji bilo življenje tam olajšano. Namestitev bo potrebovala tudi zato, ker jo v prihodnosti čaka operacija, po kateri bo potrebovala pomoč, nima pa nikogar bližnjega, ki bi ji lahko pomagal. Gospa D je uporabnica storitve dostave kosil na dom. Prvič je storitev uporabila za pomoč partnerju, ki je potreboval dietno prehrano, nato si jo je uredila še zase. Kosilo ji pripeljejo od ponedeljka do sobote. Ob nedeljah ni razvoza kosil, saj manjka razvažalcev. Gospa D meni, da si s storitvijo nege in pomoči na domu ne more pomagati, saj je preveč boleča in si sama najlažje pomaga.

4.2 RAZISKAVA 2

PONUDBA DEJAVNOSTI IN VLOGA AKTERJEV POMOČI SOCIALNIH STORITEV

4.2.1 KRAJEVNO PODROČJE DELOVANJA AKTERJEV

Predsednik sveta KS in krajevni župnik delujeta v okviru KS Mavčiče, Društvo upokojencev Kranj pokriva območje Občine Kranj, vsi ostali akterji delujejo na območju, ki poleg občine Kranj zajema tudi druge občine.

CSD Kranj pokriva področje stare občine Kranj, ki poleg sedanje občine Kranj zajema še občino Naklo, Šenčur, Preddvor, Jezersko in Cerklje na Gorenjskem. Podobno krajevno pristojnost ima tudi Patronažna služba. Dom upokojencev Kranj je poleg prebivalcev občine Kranj pristojen še za prebivalce občin Naklo in Šenčur.

Društva, ki so zajeta v raziskavo, pokrivajo različna področja. Tako Društvo upokojencev Kranj deluje predvsem na področju MO Kranj, Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« poleg občine Kranj deluje še v občinah Preddvor, Naklo, Trzič in Ponikve. Področje kranjskega društva bolnikov z osteoporozo pa je še širše, saj poleg občine Kranj deluje v občinah Šenčur, Preddvor, Cerklje na Gorenjskem, Preddvor, Trzič, Škofja loka, Gorenja vas – Poljane, Žiri in Železniki.

4.2.2 STORITVE IN/ALI DEJAVNOSTI ZA STARE NAD 75 LET, KI JIH NUDI AKTER

Center za socialno delo Kranj na področju dela s starejšimi nudi različne oblike pomoči:

- strokovna pomoč pri reševanju osebnih težav in stisk ali težav v partnerskih odnosih,
- informiranje in pomoč pri urejanju socialno varstvene storitve pomoč na domu in nameščanje v dom,
- pomoč pri uveljavljanju oprostitev plačila domske oskrbe oz. pomoči na domu,
- je izvajalec družabništva na domu v okviru javnih del, ki se počasi ukinja,
- v povezavi z Rdečim križem organizira brezplačno letovanje 11 starostnikov na morju v zimskem času.

Patronažna služba Kranj

V okviru službe se izvajajo preventivni in kurativni obiski. Kurativni obiski zajemajo predvsem medicinsko tehnične postopke, kot so preveze in injekcije. Za kurativni obisk je potreben nalog lečečega zdravnika. Na področje preventive spada zdravstvena nega, edukacija in pogovori s starostniki.

Vsi kronični bolniki nad 65 let imajo pravico do preventivnega obiska dvakrat letno.

Dom upokojencev Kranj

Namen in cilj Doma upokojencev je nastanitev in oskrba starejših občanov.

Dejavnosti Doma:

- stalna in začasna nastanitev,
- dnevno varstvo,
- pomoč na domu,
- obroki hrane v jedilnici Doma in razvoz hrane na domove,
- pranje, likanje perila,
- kopanje,
- izposoja ortopedskih pripomočkov,
- rehabilitacija v okviru delovne terapije in fizioterapije,
- zdravstvena nega in oskrba.

V raziskavi sta me zanimali predvsem storitev Pomoč na domu in Dnevno varstvo, ki sta namenjeni uporabnikom, ki živijo v domačem okolju.

Dejavnosti v dnevnom varstvu zajemajo: kratkočasne aktivnosti skupaj z animatorjem – družabnikom, kot je prebiranje časopisov, gledanje TV, sprehodi, družabne igre, klepet, počitek, udeležba pri različnih dejavnostih in prireditvah v Domu. Uporabniki lahko koristijo tudi ostale storitve, kot je obisk frizerja, kopanje ipd.

Cilj **pomoči na domu** je omogočanje samostojnega življenja zaradi težav, ki jih prinaša invalidnost in starost, gre predvsem za upadanje moči posameznikov.

V okviru pomoči na domu se nudijo naslednje socialno varstvene storitve:

- gospodinjska pomoč (prinos enega pripravljenega obroka hrane, nabava živil in priprava hrane v stanovanju ter osnovno čiščenje bivalnih prostorov),
- pomoč pri vzdrževanju osebne higiene,
- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (pogovori, sprehodi, skupni nakupi, obiski zdravnika),
- kombinirane storitve, ko socialna oskrbovalka pomaga uporabniku pri vstajanju in oblačenju, nato ga pripelje v Dnevno varstvo.

Društvo upokojencev Kranj

Za člane društva so organizirane različne sekcije in dejavnosti:

- pohodniška, kolesarska, balinarska, kegljaška, teniška, namiznoteniška, plavalna in šahovska sekcija, sekcija za zimske športe, za družabne in kulturne dejavnosti ter ročna dela,
- organizirane so razvedrilne in družabne prireditve,
- moški in ženski pevski zbor,
- turistični in kopalni izleti,
- Univerza za III. življenjsko obdobje (tuji jeziki, umetnostna zgodovina, zgodovina in etnologija, likovno ustvarjanje in računalniško opismenjevanje),
- brezplačna pravna pomoč,
- komisija za socialne in stanovanjske zadeve,
- člane društva, ki se dejavnosti ne morejo več udeleževati, obiskujejo predstavniki društva (za novo leto, ob materinskem dnevu in za rojstni dan),
- člani društva, tudi prostovoljno obiskujejo in anketirajo sosede in sovaščane starejše od 69 let (projekt Starejši za starejše).

Društvo bolnikov z osteoporozo Kranj

Glavne dejavnosti društva so:

- strokovno vodena terapevtska telovadba (enkrat tedensko od oktobra do konca maja),
- organizacija meritev kostne gostote,
- predavanja priznanih strokovnjakov iz različnih področij zdravstva, ki širijo vedenje o »tihu epidemiji« in spodbujajo k zdravemu življenjskemu stilu,
- posvetovalnica za osteoporozo,
- organizacija vodenih izletov in družabnih srečanj,
- organizacija pohodov na bližnje gorenjske vrhove, pohod v spomin Alenki Pegam,
- pridobivanje ugodnosti za člane društva in izdajanje glasila društva.

Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« Kranj izvaja dva programa:

- skupine starih ljudi za samopomoč in
- individualno družabništvo od leta 2008 dalje.

Krajevna skupnost Mavčiče

Predsednik sveta KS in krajevni predstavnik Zveze borcev ob novem letu obiščeta:

- vse, ki so stari najmanj 90 let,
- vse, ki so nastanjeni v domovih upokojencev in bolne (v dec. 2008 – 24 obiskov).

Župnija Mavčiče

Pastoralno delo, ki se tesno povezuje s Cerkvem letom, zaobjema vse pobožnosti, skupine in dejavnosti. Enkrat ali dvakrat letno so organizirana romanja.

4.2.3 INFORMIRANJE UPORABNIKOV

S tem vprašanjem sem želela predvsem ugotoviti, kako lahko uporabniki dostopajo do informacij in storitev/dejavnosti, ki jih akterji nudijo. Prav neobveščenost o storitvah, dejavnostih pa tudi pravicah uporabnikov je pogosto razlog, da pomoči potreben človek ne najde poti do pravega naslova pomoči.

Javni zavod, kot je Center za socialno delo, ne obvešča uporabnikov, oziroma so **informacije** dostopne predvsem **na internetu**. Uporabnike o možnostih pomoči s strani Centra **obveščajo drugi akterji pomoči**, ki pridejo v stik s starostniki, kot so bolnišnice, patronažna služba in domovi upokojencev. Občasno se preko **lokalnih časopisov** oglašuje le Dom upokojencev,

čeprav je v preteklosti preko časopisov izražal predvsem stisko zaradi premajhnih kapacitet. Dom ima pripravljene tudi **zloženske**, ki so na voljo v internetni obliki. Dobijo se v Domu, socialne oskrbovalke jih razdeljujejo tudi po poštnih nabiralnikih. S strani patronažne službe ni obveščanja, saj njihove storitve spadajo v osnovno zdravstveno zavarovanje in so za vse občane dostopne po istem sistemu.

Društva za obveščanje članov društev poskrbijo predvsem s **pisnimi informacijami** o dejavnostih, ki jih pošiljajo **vsem članom na dom**. Hkrati se oglašujejo s **plakati** in **oglas** po **lokalnem radiu** in **časopisih**. Medgeneracijsko društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 2006, svoje programe poleg interneta in zloženk predstavlja tudi v člankih glasil posameznih KS. Predstavili so se na radiu Kranj v oddaji, ki je namenjena starejšim. Svoja programa so predstavili tudi na občini Kranj, kamor so bili povabljeni vsi predsedniki svetov KS. Društvo navaja nekaj težav, s katerimi se srečuje pri informiranju starostnikov:

- današnja ciljna starejša populacija ne uporablja interneta,
- pošiljanje vabil je zamudno, društvo nima naslovov potencialnih uporabnikov,
- oglasne deske v KS so malo gledane.

Član društev lahko postane vsak, ki se v društvo včlani in plača članarino. V Društvu upokojencev so to upokojenci, v Medgeneracijsko društvo se včlanjujejo tako prostovoljci kot tudi udeleženci skupin.

KS Mavčiče svoje prebivalce obvešča predvsem preko oglasne deske. Dogovarjajo se o pripravi spletne strani. Predsednik sveta KS daje prednost **pisni obliki**, kot je vabilo, poslano na dom, saj je učinkovitejše in bi po njegovem mnenju bolj pritegnilo ljudi v skupnost. Za vse kar se tiče župnije pa je **tedensko oznanilo** pri sveti maši.

4.2.4 KOMU JE NAMENJENA PONUDBA DEJAVNOSTI/STORITEV

Pomoč, ki jo nudi strokovni delavec na področju dela s starejšimi na CSD, je namenjena starim ljudem in njihovim družinskim članom. Posebnega varstva so deležni starejši od 65 let in invalidne osebe. Pomoč na domu, ki jo izvaja Dom upokojencev Kranj, je namenjena osebam starim nad 65 let, osebam s statusom invalida, kroničnim bolnikom in hudo bolnim otrokom. Dnevno varstvo, ki je prav tako organizirano v kranjskem Domu, prav tako določa starostno mejo 65 let. Najpogosteje tovrstno storitev uporabljajo starostniki z demenco ali

začetkom demence. Storitve Patronažne službe so namenjene predvsem bolnikom, ki potrebujejo medicinsko tehnično storitev in mamicam z novorojenčki.

Društvo upokojencev Kranj svoje dejavnosti namenja vsem upokojencem na področju, ki ga pokriva, čeprav se v društvo lahko včlanijo tudi upokojenci iz drugih krajev. Društvo bolnikov z osteoporozo v svoje vrste vabi vse, ki želijo izboljšati svoje zdravje in ni starostno opredeljeno, čeprav je bilo sprva namenjeno ženskam nad 55 let. Tudi v Medgeneracijskem društvu populacija ni omejitvev. V društvo se včlanjujejo tako prostovoljci kot udeleženci skupin. Člani skupin naj bi bili starejši od 60 let, vendar to ni pogoj.

4.2.5 KDO SO LJUDJE, KI DELAJO S STAROSTNIKI?

Na Centru za socialno delo je na področju dela s starejšimi zaposlen en strokovni delavec in delavec preko javnih del, ki izvaja družabništvo na domu. Pomoč na domu izvajajo socialne oskrbovalke, v dnevnem varstvu sta v dopoldanskem času prisotni animatorka in negovalka, v popoldanskem času pa javni delavki. V patronažni službi so zaposlene diplomirane medicinske sestre. Ena patronažna sestra pokriva področje z 2500 prebivalci.

Člani društva upokojencev organizirajo in izvajajo dejavnosti društva, zunanji izvajalci pa so v društvu prisotni kot predavatelji in strokovnjaki in delujejo predvsem v okviru III. Univerze. Vodeno terapevtsko telovadbo, ki jo organizira Društvo bolnikov z osteoporozo, izvajajo fizioterapevtke. V medgeneracijskem društvu delujejo predvsem prostovoljci. Najprimernejši so mladi upokojenci.

V okviru krajevne skupnosti deluje predsednik sveta KS kot povezovalec in iniciator med člani sveta KS ter kot povezovalec med samimi občani skupnosti. V okvir župnije deluje duhovnik – župnik. Vsi župljani so povabljeni k delu za dobrobit župnije.

4.2.6 SODELOVANJE/DELOVANJE V KS MAVČIČE

V tem delu povzemam izjave akterjev, ki se nanašajo na način delovanja/sodelovanja v krajevni skupnosti, in težave, ki jih opažajo pri svojem delu.

Občina Kranj želi vzpodbuditi KS k organiziranju različnih dejavnosti tudi na področju družabnosti. Pripravljajo se novi kriteriji, seznam aktivnosti, ki naj bi jih organizirala vsaka KS na področju informiranja, kulture in športa. Pridobitev denarnih sredstev bo mogoča le v primeru dejanske izvedbe aktivnosti.

KS Mavčiče je podeželska krajevna skupnost, zato mora sama skrbeti in peljati projekte na področju urejanja infrastrukture, ki je nujna. To terja veliko časa in energije, kar vpliva na to, da posledično primanjkuje časa za ostala področja. Spremembe lahko pričakujemo po letu 2017, ko bo zgrajena komunalna infrastruktura. Takrat bo prvenstvena vloga sveta KS kot povezovalca v skupnosti na področju športnih aktivnosti, dejavnosti s področja kulture in družabnega življenja.

Strokovni delavec, pristojen za področje dela s starimi s **CSD Kranj**, obišče starega človeka na domu le v primeru, da je obveščen o problemski situaciji, saj kot strokovni delavec Centra ne more brez razloga obiskati starostnika. V okviru svojega dela rešuje predvsem interventne probleme, kot so urgentne nastanitve v domove. V večini primerov uporabnike obišče na domu. Največji problem predstavljajo ljudje, ki se samo-izolirajo in prekinajo vse socialne stike.

Patronažna sestra, ki je zadolžena za teren KS Mavčiče, pokriva vse vasi skupnosti in del naselja Drulovka. To je področje s približno 2500 prebivalci. V svojem trenutnem obsegu del ima 10 do 15 starostnikov in vse mamice z novorojenčki. Pomembno je, da dobro pozna teren, saj za izvajanje preventivnih obiskov ni drugih mehanizmov obveščanja kot so informacije, ki jih pridobijo na terenu in opazovanje le tega. Za dobro poznavanje terena je potrebno 5 let dela. Za področje preventivnih obiskov bi bilo dobrodošlo, da bi jih o populaciji nad 65 let sistematično obveščali izbrani lečeči zdravniki.

Dom upokojencev Kranj kot izvajalec programa **pomoči na domu** skrbi za 200 uporabnikov, iz KS Mavčiče jih je 10. Poleg pomoči na domu nudijo še razvoz kosil preko raznašalca. Gre za dostavo kosil do vrat. V vasi skupnosti se preko oskrbovalke, ki uporabnika tudi nahrani, dostavlja eno kosilo, preko razvažalca pa pet. Gre za podeželsko okolje, kjer so v pomoč vpeti predvsem sorodniki in sosedje. Prisoten je pritisk okolja na gospodinje, ki se čutijo dolžne poskrbeti za starega človeka. Pojavlja se delo na črno, ki se bo s prihajajočo recesijo najbrž še povečalo. Uporabnikom pogosto več kot pomoč pomeni družba socialne oskrbovalke in pogovor z njo, saj je prav ona pogosto edini socialni stik uporabnika. Tako uporabniki pogosto ne izrazijo nezadovoljstva s storitvijo, saj se bojijo, da

jim bo odvzeta pomoč. Po drugi strani pa, v kolikor oskrbovalka opravi zgolj delo, ki ji je naloženo, kmalu pride do pritožbe in se zahteva nova oseba.

Dnevno varstvo v Domu upokojencev Kranj obiskuje iz KS Mavčiče enkrat tedensko ena uporabnica. Vseh uporabnikov dnevnega varstva je 30. Dnevno varstvo se pogosto ponudi kot ena od možnih rešitev, ki olajša starostnikovo bivanje doma, medtem ko čaka na domsko namestitev. Socialna služba Doma želi svojo storitev razširiti in zaposliti več socialnih delavcev, ki bi imeli stik z ljudmi po terenu, kjer bi vršili svetovalno službo. Družina potrebuje svetovalca, saj se potrebe po pomoči navadno zaveda prej kot uporabnik.

V **kranjsko društvo upokojencev** so včlanjeni tudi upokojenci KS. Nekateri upokojenci, predvsem iz Podreče, se včlanjujejo v medvoško društvo. Za področje KS Mavčiče bi potrebovali predstavnika društva, ki bi pobiral članarino, povezoval in informiral tako člane kot tudi potencialne člane društva in s tem prispeval k boljši povezanosti med sovaščani. Na ta način bi se povečal vpliv pri odločitvah o starejših in potrebah v širši skupnosti. Prav tako v KS Mavčiče še ni bila opravljena anketa »Starejši za starejše«, saj s tega področja še niso našli prostovoljcev, ki bi se vključili v projekt. Za potrebe izvedbe ankete je društvo na različne naslove (Občino Kranj, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in CSD Kranj) poslalo prošnjo za seznam ljudi, ki so starejši od 69 let. Ministrstvo in CSD sta odgovorila, da je podatke dolžna priskrbeti občina Kranj. Seznama še niso prejeli, niti ga niso dodatno zahtevali, saj trenutno še poteka anketiranje med člani društva, ki jih polno zaposluje.

Pobuda za organiziranje terapevtske vadbe v Mavčičah je na **Društvo bolnikov z osteoporozo Kranj** prišla s strani vaščanke, ki je že bila aktivna v društvu. Tako se je osebno oglasila v pisarni društva v Kranju. Pogoj za izvedbo vadbe s strani društva je bila zagotovitev primerne prostora in zadostnega števila udeležencev (10-12). Prostor je priskrbel predsednik sveta KS. Telovadba poteka vsak četrtek od 20.00 do 21.00 ure.

Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« Kranj v KS Mavčiče še ne deluje. Program je bil predstavljen na občini Kranj, kamor so bili povabljeni predsedniki svetov KS, tako tudi predsednik sveta KS Mavčiče. Delovanje društva v KS je v veliki meri odvisno predvsem od same KS, predsednika sveta, pa tudi od članov sveta. Pomembna je seznanjenost s projektom, podpora in zagotovitev prostora za srečevanje skupin. Pri pridobivanju udeležencev za skupino je pomembno, da nekdo, ki ga vaščani cenijo (pogosto je to predsednik KS ali

župnik), podpre delovanje društva in vzpodbudi udeležbo. Pri ustanavljanju skupin se društvo srečuje z različnimi težavami, saj nima konkretnih podatkov o potrebah niti o morebitnih uporabnikih. Ne glede na to, na koga se društvo obrne, podatkov ne dobi, saj naslovnike pri posredovanju podatkov omejuje Zakon o varovanju osebnih podatkov. Podatke so jim posredovali le s Centra za socialno delo. Za kakovostno delo bi bilo potrebno več povezav med vladnimi organizacijami in društvi, vendar med njimi pogosto prihaja do razkoraka, saj vladne službe pogosto razumejo delovanje društev kot vsiljevanje v njihovo delo. Prav tako velik problem predstavlja pomanjkanje prostovoljcev za vodenje skupin in individualno družabništvo. Pri ustanavljanju skupin so vedno prisotne začetne težave. Udeležence je težko zbrati in vzpodbuditi, da se ponovno udeležijo srečanja. Po treh uvodnih srečanjih, ko udeleženci spoznajo delovanje in namen srečevanja, se skupine z veseljem udeležujejo. Ko gre za ustanavljanje skupin, se KS, ne glede na njihove krajevne specifikke, med seboj ne razlikujejo.

V **KS Mavčiče** je veliko neizkoriščenega prostora. V šoli so organizirane plesne vaje in telovadba. Predsednik sveta podpira organizacijo tečajev in druženj. V kolikor bi kdo potreboval prostor, ga je pripravljen zagotoviti. V skupnosti trenutno ni tovrstnega delovanja, ni interesa za organizacijo različnih dejavnosti. Primer je jezero, imamo ga že 20 let, a na njem se ni zgodilo skoraj nič. Razlogov, da je temu tako, je veliko in so raznovrstni. Predstavnikom sveta KS največ časa in energije vzame urejanje komunalne infrastrukture in medsosedske odnosi, kot je reševanje sporov pri raznih ograjah in mejah. Velik problem je čas, ki ga je premalo, premalo je ljudi, ki bi se aktivno vključevali in delovali. Živimo blizu Ljubljane in Kranja in industrije. Večina prebivalcev je zaposlena, delovnik je dolg, zvečer pa ni več moči za dodatno delo. Tudi povezanost in sodelovanje med ljudmi sta majhna. To otežuje tudi raztegnjenost skupnosti. Miselnost na Podreči je bolj medvoška, njeni prebivalci se zaposlujejo v Ljubljani, k zdravniku hodijo v Medvode, prebivalci ostalih vasi pa večinoma v Kranj.

Na odtujenost vplivajo nove tehnologije kot sta televizija in telefon, ki zamenjujeta pogovor. Ni več pogovora, domače narečje tone v pozabo. Včasih se je izdajal časopis Sorško polje, danes ga nihče več ne ureja. Pred 2. svetovno vojno je bilo v skupnosti zelo dejavno kulturno društvo. Imelo je sedem različnih sekcij. Moj sogovornik ocenjuje, da je veliko škodo naredila prav 2. svetovna vojna, ki je razdvojila ljudi. Veliko posameznikov, ki so delali na področju kulture, je v vojni umrlo in ta dejavnost ni več zaživela. Gonilnih ljudi ni ali pa jih je vedno

manj. Na to bi lahko vplivali stari spori in zamere, ki se prenašajo tudi na mlajše generacije. Prisotno je tudi nastopaštvo in občutek večvrednosti v smislu »jaz pa se z nekom ne bom družil«. Pri organizaciji dejavnosti je potrebno vse te dejavnike upoštevati.

Župnik župljane obišče, če je povabljen. Nobenemu ne obrne hrbta in vsakemu so vrata župnišča odprta. Na vprašanje, kaj meni o vlogi župnika kot povezovalca in pobudnika sodelovanja med vaščani v skupnosti oziroma župniji, je odgovoril, da sta za sodelovanje potrebna dva.

4.2.7 RAZISKAVA NA TEMO KAJ SI STARI ŽELIJO IN/ALI KAKŠNE SO NJIHOVE POTREBE, V OBČINI KRANJ ALI KS MAVČIČE

Od vseh akterjev, ki so sodelovali v raziskavi, samo Društvo upokojencev Kranj, ki je vključeno v projekt »Starejši za starejše«, izvaja anketiranje med starejšimi od 69 let. O manjši raziskavi, ki bo vključila uporabnike dnevnega varstva razmišljajo v Domu upokojencev Kranj. Pojavlja se potreba po dnevnem varstvu tudi med vikendom. Ob pripravi ponudbe bodo preverjali potrebe in želje uporabnikov.

Namen projekta »Starejši za starejše« je najti osamljene in onemogle vrstnike, jim olepšati starost in olajšati stiske ter povabiti v društvo. Gre za izvršitev popisa in ugotavljanje stanja na terenu. Projekt ni zastavljen tako, da bi društvo nudilo pomoč, pač pa s privolitvijo anketirancev prenesejo informacije o starejših in njihovih potrebah odgovornim službam, da bi zagotovile pomoč in oskrbo. Tako informacije prenesejo javnim zavodom kot je CSD, zdravstveni dom in služba pomoči na domu ter humanitarni organizaciji Rdeči križ. V projekt je vključeno več kot 1900 upokojencev društva.

Skupne točke dosedanjih raziskav projekta za višjo kakovost življenja doma lahko strnemo na nekaj ugotovitev:

- največ je tarnanja zaradi nizkih pokojnin, ki onemogočajo koristiti usluge pomoči na domu. Vsaka usluga je plačljiva, saj ura obiska dosega ceno tudi 6,00 €/uro,
- starejši upokojenci pogrešajo obiske patronažne sestre ali socialne delavke,
- v mnogih družinah, kjer upokojenec živi z otroki, prihaja do preprirov zaradi premoženja. Otroci so do svojih staršev arogantni; ti so jim v nadlogo, nimajo pa se kam umakniti – tudi v dom ne, ker tam ni prostora,

- prihaja tudi do nasilja predvsem zaradi materialnih koristi. Mnogi upokojenci morajo s svojo pokojnino preživljati mlajšo družino ali vsaj pomagati preživljati, če to želijo ali ne,
- zelo pogosto ugotavljajo slabo higiensko stanje starejših, posebno tam, kjer so sami v hiši ali stanovanju. Sorodstvo ne skrbi zanje, zunanje usluge so zanje predrage.
- ni več manjših trgovin v bližini njihovih domov, kjer bi lahko kupili osnovna živila,
- javni promet je preredit,
- želijo si, da bi bil dom upokojencev ali pa dnevni center čim bližje kraju bivališča, da bi bili skupaj z ljudmi, ki jih poznajo in blizu domačim, Kranj je zanje predaleč.

4.2.8 ODZIVI NA RAZISKAVO

Na raziskavo Društva upokojencev Kranj se je odzval Center za socialno delo in Dom upokojencev Kranj, Medgeneracijsko društvo pozna projekt, vendar z društvom ne sodelujejo, trenutno vso svojo energijo usmerjajo v ustanovitev društva in v ustanavljanje skupin za samopomoč.

CSD je posredovani spisek pregledal. Veliko ljudi s seznama je že obravnavanih na centru, veliko jih je že v čakalni vrsti za domsko oskrbo. Društvo redno spremlja problematiko na terenu in delujejo preventivno. Tako so se dogovorili, da društvo starostnikom, ki potrebujejo pomoč, posreduje informacije o tem, na koga naj se obrnejo, ali na CSD ali na Dom upokojencev za pomoč na domu.

Dom upokojencev Kranj je Društvo upokojencev Kranj opozorilo na nestrokovni pristop in izpostavilo problematiko varovanja osebnih podatkov po Zakonu o varstvu osebnih podatkov. S strani doma upokojencev je bil podan predlog, da izvajalci anket obveščajo anketirance o službah, ki so pristojne za pomoč in jim posredujejo propagandni material, ki je na voljo. Predlagali so tudi, da bi se v bodoče sestali skupaj z njimi in predstavnikom CSD ter se pogovorili o konkretnih primerih in dogovorili za nadaljnje delovanje.

Na Društvu upokojencev Kranj so nad odzivi na njihov projekt razočarani, saj niso dobili informacije, da bi kdo od akterjev posredoval naprej. Na pozitiven odnos so naleteli na CSD pri socialnem delavcu, ki je odgovoren za delo s starimi. Z Doma upokojencev so jih opozorili, da seznam ni v skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov, zato jih sedaj o

problematiki obveščajo telefonsko. Upokojenka, ki je kot prostovoljka vključena v projekt in anketira starejše, je povedala, da pogosto naleti na hladen odziv starejših, češ kaj hodite in sprašujete, pomagali tako ne boste. Stari ljudje so zelo slabo informirani o dejavnostih in pravicah nasploh, ne samo o dejavnostih društva.

4.2.9 MNENJE AKTERJEV O ORGANIZIRANJU IN VODENJU RAZLIČNIH DEJAVNOSTI ZA STARE NAD 75 LET V NJIHOVEM DOMAČEM OKOLJU TER POTREBE, KI JIH SREČUJEJO PRI SVOJEM DELU

Vsi, ki so sodelovali v raziskavi, se strinjajo, da potrebe po organiziranju različnih dejavnosti, ki prebivalce povezuje in jim pomaga pri premagovanju osamljenosti, obstajajo. Tako želi **občina** z organizacijo in sodelovanjem na različnih aktivnostih v KS doseči, da bi se prebivalci družili in spoznavali. To bi vplivalo na boljše odnose, kasneje pa bi vaščane lažje pridobili za sodelovanje v projektih.

Koordinatorica programov v lokalni mreži s **CSD**, meni, da sta individualno družabništvo in skupine za samopomoč zelo primerni za omenjeno populacijo saj omogočajo socialno vključenost starih ljudi. V bivalnem okolju delujejo predvsem preventivno. Pri ustanavljanju in vodenju skupin za samopomoč in individualnem družabništvu je pomembno, da pride do konsenza in sodelovanja med društvi in drugimi organizacijami, saj je pretok informacij tako večji in boljši. Zato je CSD, ki sam kot javna služba ne more zagotavljati prostovoljnega dela, pomagal pri ustanovitvi društva. Društvo je danes samostojno, strokovni delavci centra so prisotni predvsem po strokovni plati.

Uporabniki **pomoči na domu** imajo specifične potrebe in pogosto ne morejo iz hiše. Socialni oskrbovalec je pogosto edini socialni stik starega človeka in pomemben član socialne mreže. Uporabniki se pogosto počutijo odveč in težko sprejmejo novo osebo v svoje življenje, ko pa jo, se nanjo zelo navežejo. Za uporabnike pomoči na domu bi bilo primerno le individualno družabništvo, ki bi bilo mogoče bolj s strani sosedov in poznanih ljudi, ti pa se pogosto ne želijo obvezati in kontinuirano obiskovati starega človeka. Ustanovitev **dnevnega varstva** v okviru KS bi, po mnenju socialne delavke Doma, težko uspela zaradi ekonomskih razlogov, prisotne pa so tudi psihološke ovire starih, da bodo drugi videli, kje so in kam hodijo. Za začetek bi bilo dobro izhodišče skupina za samopomoč, da bi se ljudje navadili nekam hoditi, s tem pa bi se zmanjševali tudi strahovi in predsodki.

Da so starostniki v domačem okolju pogosto osamljeni, opaža tudi **patronažna služba**, ko opravlja preventivne obiske, ko se stari ljudje ponavadi zelo razgovorijo. Starostnikom manjka predvsem družbe in sogovornikov, zato bi bile dejavnosti na katerih bi se srečevali dobrodošle. Enakega mnenja so v **Društvu bolnikov z osteoporozo**, vendar pa jim za delo v majhnih skupinah manjka kadrov oziroma prostovoljcev. Tudi **Društvu upokojencev** manjka prostovoljcev, ki bi obiskovali starejše, saj so mnogi zdravstveno ovirani in nimajo prevoza do društva. Stari, ki jih obiskujejo, si zelo želijo pogovora. Med seboj se obiskujejo predvsem tisti, ki se že poznajo, izražajo pa potrebo po klubski sobi, kjer bi se srečevali in družili. Cilj kranjskega društva je, da organizirajo takšne dejavnosti, ki bodo za upokojence zanimive in jih bodo pritegnile še k večjemu včlanjevanju in aktivnem delovanju v društvu. Pri ugotavljanju potreb in želja starih ljudi jim pomaga obiskovanje po domovih v okviru projekta »Starejši za starejše«.

Da je prav in pomembno, da se organizirajo dejavnosti, ki so namenjene starim, pa tudi drugim prebivalcem KS, meni tudi **predsednik sveta KS**. Generacije se sicer še srečujejo po hišah, vendar je tega malo. Potrebno je delovati, da se ljudje ne bi še bolj odtujili. Veliko je tudi bodočih upokojencev, ki so zaskrbljeni glede tega, kaj bodo delali po upokojitvi. Ti so vedno povabljeni k aktivnemu delovanju v skupnosti. Predsednik sveta KS meni, da bi se lahko organizirale dejavnosti kot je pevski zbor, pripovedovanje pravljic, šahovski krožek, pletenje in kvačkanje, skratka karkoli kar bi ljudi zanimalo in povezovalo. V skupnosti deluje gasilsko društvo, kjer je velik nabor ljudi. Iz njihovih vrst bi lahko ustanovili kakšno sekcijo, gasilsko društvo pa bi lahko delovalo tudi kot kulturno društvo.

Prostora je dovolj. Za večje število ljudi so na voljo prostori v šoli in vrtcu, gasilnem domu in dvorani v zadrugi. Trenutno se pripravlja sejna soba, kjer se bo lahko sestajalo 5-10 ljudi. Do sejne sobe tudi ni stopnic, kar je pomembno za dostopnost starejših. Za reševanje problemov prevoza na srečanja bi se lahko uporabil kombi, ki je namenjen širšemu namenu. V skupnosti se je že pomagalo peljati uporabnike z invalidskimi vozički.

Župnik meni, da je vsak človek, posebno starejši, vreden prijazne besede, obiska in časa, ki si ga vzamemo zanj. Ponudbe kot so skupine za samopomoč in individualno družabništvo je danes veliko, odločitev posameznikov za tovrstne dejavnosti, pa je svobodna.

4.2.10 SODELOVANJE MED AKTERJI SOCIALNIH STORITEV

Prvenstveno me je v raziskavi zanimalo, koliko so akterji socialnih storitev prisotni v sami KS. Kdo od njih obišče starostnika na domu, kdo je v stiku z njimi. Sodelovanje med akterji socialnih storitev ni bil moj cilj, fokus raziskovanja, vendar pa sem preko raziskave dobila tudi določen vtis o tem.

S preglednico skušam pokazati, kdo od akterjev socialnih storitev se obrača na koga, koliko je med njimi sodelovanja. Tako sem označila na koga se posamezni akter obrača (X), kdo se obrača na akterja (X), posebej pa sem označila, kadar je bilo omenjeno sodelovanje (O).

AKTERJI	MO KR	CSD	PS	PND	DV	DU KR	DBZO	MD	KS
MO KR						X		X	
CSD			X	O		X		O	
PS		X		O in zdravniki				O	
PND		X				X		O	
DV				O					
DU KR		X						O	
DBZO									
MD		O							
KS			X					XO	
Ž								O - župnijska Karitas Kranj	
Sosedje		X	X						
Sorodniki		X	XX	X	X				
Ozara		XX							
D. po kapi			X						
Uporabniki			XX	X	X	X			
OE RK		O				X			

Legenda:

MO KR: Mestna občina Kranj

CSD: Center za socialno delo

PS: Patronažna služba

PND: Pomoč na domu

DV: Dnevno varstvo

DU KR: Društvo upokojencev Kranj

DBZO: Društvo bolnikov z osteoporozo Kranj

MD: Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki«

KS: Krajevna skupnost

Ž: župnija

D. po kapi: Društvo po kapi

OE RK: Območna org. Rdečega Križa Kranj

Iz preglednice je razvidno, da se **akter obrača na:**

- CSD: na pomoč na domu, društvo Ozara Kranj;

- Patronažna služba Kranj: na CSD, sorodnike, uporabnike - preventivni obiski;

- Društvo upokojencev Kranj: na MO Kranj, CSD, pomoč na domu, Rdeči križ Kranj, uporabnike (anketiranje starejših od 69let);
- Medgeneracijsko društvo: na MO Kranj, Krajevne skupnosti.

Na akterja se obračajo:

- na CSD: patronažna služba, društvo upokojencev, sosedje, sorodniki uporabnikov in društvo Ozara;
- na patronažno službo: CSD, KS, sosedje in sorodniki uporabnikov, uporabniki, včasih se je Društvo po kapi;
- na pomoč na domu in dnevno varstvo: sorodniki uporabnikov in sami uporabniki;

Akterji so omenili sodelovanje z:

- CSD: z območno organizacijo Rdečega križa in Medgeneracijskim društvom;
- Pomoč na domu: s CSD, zdravniki in patronažno službo, dnevnim varstvom;
- Društvo upokojencev Kranj: z območno organizacijo Rdečega križa;
- Medgeneracijsko društvo: s CSD, patronažno službo, pomočjo na domu, društvom upokojencev, KS, župnijsko Karitas Kranj, območno organizacijo Rdečega Križa (sestanek o potrebah po individualnem družabništvu).

5. RAZPRAVA

5.1 ŽIVLJENJE STAROSTNIKOV V KS MAVČIČE

Želela sem raziskati, kako imajo stari zadovoljene osnovne človekove potrebe, ki jim omogočajo življenje v domačem okolju. Človekova potreba po povezanosti z drugimi, po toplih medčloveških odnosih, je temeljna nematerialna potreba vsakega človeka, ki se v starosti še bolj izraža. Zanimalo me je, kako razvejana je neformalna in formalna socialna mreža starih na vasi. Ugotoviti sem tudi želela kakšno je njihovo mnenje o povezovanju v skupnosti, o udeležbi na dejavnostih, kot sta skupina za samopomoč in individualno družabništvo ter o udeležbi na krajevnih prireditvah.

5.1.1. SAMOSTOJNOST

Ugotovitve lahko zaokrožim in združim v misel, da so stari, ki so sodelovali v raziskavi, samostojni, saj **vsakdanja opravila** v veliki meri opravljajo sami. Nekateri med njimi celo vsakodnevno pripravljajo obroke za vso družino. Večina intervjuvancev označuje svoje **zdravstveno stanje** kot dobro, čeprav opažajo, da niso več takšni kot so bili včasih. Omenjajo, da so bolj počasni, slabotni in manj gibčni. Pozorni so na to, da za svoje zdravje skrbijo z zmernostjo, gibanjem in počitkom, kot dejavnost, ki je pomembna za psihično zdravje, pa je bilo omenjeno branje.

Po raziskavi samostojnosti in potrebi po pomoči sklepam, da ni starost poglaviti vzrok za potrebo po pomoči, pač pa sta to bolezen in/ali invalidnost. Starost v primerih, ki so opisani, pomeni pešanje psihofizičnih moči, ki vplivajo na življenje starostnika, vendar ne na vsakdanja opravila. Lahko pa iz povedanega trdim, da starost in pešanje psihofizičnih moči vplivata na človekovo **mobilitno** in s tem na možnost vključevanja v različne dejavnosti in aktivno delovanje v skupnosti. Vsi intervjuvanci so odvisni od prevoza druge osebe, tega problema pa ne moremo rešiti z več javnega prometa. Njihove psihofizične moči so opešale v tolikšni meri, da potrebujejo spremstvo. Njihovo življenjsko okolje se je skrčilo na okolico domače hiše. Zanesajo se na pomoč sorodnikov in prijateljev. Tukaj se izpostavi vprašanje pripravljenosti in časa drugih oseb. Če predpostavimo, da so to zaposlene osebe, postane problem še večji, saj so te večino dneva odsotne. S problemom mobilnosti so povezana tudi **druga opravila**. Skrb za hišo, plačevanje položnic in nakupovanje so v celoti prenesena na

druge: na sosede, sorodnike in prijatelje, če jih imajo v bližini, v nasprotnem primeru pa so odvisni od zunanje pomoči.

Da je tudi v materialnem smislu težko, če živiš sam, omenita osebi, ki živita sami v hiši in jima tekoči in vzdrževalni stroški hiše predstavljajo veliko breme in posledično denarno stisko. Zanimivo pri težjih delih je, da sta dva od štirih intervjuvancev težja opravila, kot je delo na njivi, na vrtu in v hlevu, pa tudi peka kruha in krofov, opravljala do lani, do 82. in 85. leta starosti, ena oseba pa je svoj sicer majhen vrtiček lopatila še letos spomladi, pri svojih 90. letih.

5.1.2 POVEZANOST

Potrebo po povezanosti in osebnem medčloveškem odnosu zadovoljujemo v razmerjih z drugimi, navadno so to člani naše **neformalne socialne mreže**. Pri tem ločimo razmerje in odnos. Razliko med razmerjem in odnosom opisuje Ramovš (2003: 99). Razmerje je tisto, kar se da meriti; nekaj količinskega. Medčloveška razmerja so neosebne materialne, duševne in socialne danosti, pa naj se jih zavedamo ali ne. V medčloveških razmerjih drug drugega »uporabljamo« za preživetje. Odnos pa je osebno človekovo stališče, ki izhaja iz njegove osebne svobode in odločitve. Je nekaj notranjega, duhovnega, izvorno človeškega in osebno enkratnega. Je torej kakovost v povezanosti med ljudmi, ki se jasno razlikuje od razmerja.

Osebam, ki sem jih intervjuvala, pomagajo predvsem člani neformalne socialne mreže, sorodniki, sosedi in prijatelji. Ti jim prinašajo živila, zanje nakupujejo, plačujejo položnice, pospravijo stanovanje, skuhamo kosilo. Sorodniki ali prijatelji jih vozijo k zdravniku in na obiske, zato jim tovrstna pomoč ni na voljo kadarkoli; nekoliko zaradi časovnih omejitev tistih, ki pomagajo, nekoliko zaradi zadrege pomoči potrebnih, ki se včasih kar ne odločijo prositi za prevoz zaradi občutka, da kar naprej nekaj prosijo. To so prav taka razmerja, kot so opisana v prejšnjem odstavku: v teh razmerjih osebe druge »uporabljajo«, da preživijo.

Hvalič Touzery v svojem članku *Družinska oskrba starih bolnih ljudi v Sloveniji* navaja različne raziskave, katerih rezultati so primerljivi z rezultati moje raziskave. Uporabniki potrjujejo evropski trend, ki je omenjen v tej raziskavi, in sicer, da lahko s precejšnjo gotovostjo trdimo, da steber negovalnega dela oskrbe predstavlja predvsem ženski del sorodstvene mreže (partnerica, hči, sestra, snaha...), težja fizična dela pa navadno prevzemajo

moški sorodniki ali sosedje (Svetičič, 2002; v Hvalič Touzery, 2004: 4). »Običajno socialna mreža posameznikov šteje tri do pet oseb, vendar pa se najpogosteje po pomoč obračajo na eno ali dve osebi. Večji del socialne mreže starih ljudi predstavljajo družinski člani – najpogosteje otroci in partnerji, ki tudi zagotovijo večino pomoči.« (Bogataj, 2003; v Hvalič Touzery, 2004).

»Brez medčloveških razmerij ne moremo preživeti, brez medčloveških odnosov pa nehamo biti ljudje.« (Ramovš, 2003: 100). Menim, da je pomanjkanje medčloveških odnosov v obratnem sorazmerju povezano z občutkom osamljenosti. Gospa A edina ni izrazila občutka osamljenosti. Povedala je, da ima dosti družbe in se rada pogovarja. Ostali sogovorniki so izrazili občutke osamljenosti, oseba D občutek osamljenosti imenuje celo grozota. Prav pri njej je razvidno, da ima najmanj povezav z drugimi. Vsi sogovorniki so omenili pogovor in njegovo pomembnost. Tako vidimo kako pomembna je kvaliteta odnosa in kvaliteta pogovora. Ali se pogovarjamo o vremenu, ali pa je naš odnos globlji in se pogovarjamo o naših doživetjih in občutkih, pri čemer se sprostimo in nasmejimo.

»Medčloveški odnosi in razmerja med ljudmi se pri konkretnih stikih najbolj udejanjajo s komunikacijo. V komuniciranju se v celoti kaže oblika, vsebina in kakovost medčloveških odnosov in razmerij« (Ramovš, 2003: 101).

»Star človek potrebuje reden osebni stik z nekom, ki ga ima za svojega. To je v tradicionalni družbi pomenilo krvnega družinskega člana ali sorodnika ali morda krajevnega soseda, s katerimi je prej desetletja živel in prijateljeval. Z zatonom tradicionalne družbe pa krvno sorodstvo in krajevno sosedstvo v precejšnji meri izgublja to vlogo. Nadomešča jo nekrvno »sorodstvo« in nekrajevno »sosedstvo«, kjer so ljudje povezani po lastni pobudi in po prijateljskem načelu« (Ramovš, 2003: 103).

»Pomembno je tudi spoznanje, da je vzdrževanje stikov s prijatelji še pomembnejše za zdravje, kot stiki iz ostalih neformalnih virov in da zanemarjanje sorodnikov zagotovo ni bolj nevarno kot to, da sorodnikov sploh ni več« (Dragoš, 2000: 308).

Prav zato menim, da so medgeneracijske skupine za kakovostno starost in osebno prostovoljsko družabništvo pomembna dopolnitev kakovosti človekovega življenja v starosti. V taki skupini ali odnosu z družabnikom starostnik lahko stke osebni medčloveški odnos, ki mu prežene občutek osamljenosti in nepomembnosti.

5.1.2.1 POČUTJE IN DEJAVNOSTI V DOMAČEM OKOLJU

V domačem okolju se vsi intervjuvanci dobro počutijo. S sosedi imajo stike, vendar so ti razen pri osebi C bolj redki. Ugotovila sem, da je občutek zadovoljstva z življenjem v domačem okolju povezan predvsem z najožjim okoljem, sosedi. Če ima posameznik dobre odnose s sosedi, se v domačem okolju dobro počuti. Oseba A omenja lokalne navade in pove, da tukaj ni v navadi, da bi se ljudje obiskovali in se vsak drži bolj zase. Oseba C omeni problematiko današnjega načina življenja, ko nihče nima več časa, vsi samo delajo, pa tudi televizija zadržuje ljudi v hišah. Sogovorniki ne vedo, da bi se s strani skupnosti organizirale kakšne dejavnosti ali srečanja za stare. Vsi, razen osebe D, ki se zaradi bolezni in invalidnosti ni povezovala z ljudmi v domačem okolju, navajajo razlike v življenju nekoč in danes. Sosedje so bili včasih bolj povezani, ob nedeljah so se redno družili. Hodili so na izlete, ki jih je organizirala kmetijska zadruga ali župnik. Ena od sogovornic se romanj še vedno udeležuje, udeležuje se tudi izletov, ki jih organizira Društvo upokojencev. Oseba C je edina, ki je včlanjena v kakšno društvo. V preteklosti so se intervjuvanci udeleževali tudi prireditvev, ki so bile organizirane v šoli ali skupnosti. Prireditvev in predavanj bi se še udeležili, sploh če bi bila v nedeljo. Enako menijo o udeležbi na medgeneracijski skupini za kakovostno starost. Trije sogovorniki (vsi, razen osebe D) bi se z veseljem udeležili skupine, potrebno pa bi bilo povabilo. Hkrati pa izražajo dvom o udeležbi drugih. Menijo, da se drugi, ki jih poznajo skupine ne bi udeležili.

»Medgeneracijska skupina za kakovostno staranje je majhna prijateljska skupina, šteje največ devet ljudi« (Ramovš, 2003: 348). Člani skupine naj bi bili različnih generacij, če je le možno vseh treh. Menim, da je takšno skupino možno organizirati v vsakem okolju. Potrebno je le nekaj prostovoljcev, ki se zavedajo pomena kakovosti medčloveških odnosov in vztrajnost pri ustanavljanju in vodenju. Pri starih ljudeh je pomemben osebni pristop, dobrodošlo je, da pri tem pomagajo člani skupnosti, ki jih stari cenijo in jim zaupajo. Predvsem na začetku je potrebno veliko vzpodbude in potrpežljivosti, saj so prisotni negotovost, strah, pa tudi predsodki.

Kako nam lahko spremeni življenje bolezen, vidimo pri osebi D. Zaradi težav, ki jih bolezen prenaša, se ne bi mogla udeleževati dejavnosti, ki bi bile organizirane v skupnosti, hkrati pa ne želi, da bi jo obiskoval prostovoljec. Da je njena stiska še večja, nima nikogar »svojega«, ki bi ji lahko pomagal. Primerjava z drugimi jo še bolj ločuje od skupnosti. To pa lahko

privede do samo-izolacije. »Ljudje, ki jih povezuje skupno bivanje v prostoru ali skupna življenjska usoda, potrebujejo pomoč, da bi lahko uporabili svojo moč za skupno spreminjanje sveta, v katerem živijo. Potrebujejo pomoč, da bi se zbrali, se povezali v skupino ali organizacijo, uredili pravila ravnanja in vodenja, uspešno komunicirali med seboj in z drugimi.« (Rapoša Tajnšek, 1993: 143).

5.1.2.2. PROSTI ČAS

Prosti čas intervjuvanci preživijo predvsem ob gledanju televizije in poslušanju radia. Ena oseba rada bere, dve pa pojeta. Oseba C še vedno rada pleše, osebi B in C gresta enkrat letno tudi na morje. Način preživljanja prostega časa v moji raziskavi je enak rezultatom raziskav, ki jih navaja Hojnik-Zupanc (1999: 87) in so jih opravljali Jezernik 1980, Long 1989 in Hojnik-Zupanc 1991. Tudi v mojem primeru lahko trdim, da v starosti prevladujejo pretežno pasivne dejavnosti, kot je gledanje televizije, poslušanje radia in branje, manj pa aktivne dejavnosti.

5.1.2.3 FORMALNA SOCIALNA MREŽA

Akterji formalne socialne mreže, kot je socialni delavec, patronažna sestra, predstavnik sveta KS in župnik, so med starimi v skupnosti malo prisotni. Socialni delavec ni obiskal še nikogar od intervjuvanih. Patronažna sestra opravlja samo kurativne obiske. Čeprav se je s starostniki seznanila preko kurativnih obiskov, kasneje ni opravila preventivnega. Župnik je obiskal samo enega od sogovornikov, ko mu je sporočil, da nima več funkcije v cerkvi. Pri tem je treba omeniti, da so osebe A, B in C, dokler jim niso opešale psihofizične moči, redno obiskovale cerkvene obrede in se udeleževale romanj. Oseba D zaradi bolezni in invalidnosti ni obiskovala cerkvenih obredov, vključuje pa se v Trikraljevsko akcijo.

Predsednik sveta KS je obiskal le najstarejšo sogovornico. Da stari ljudje opazijo in pripisujejo določen pomen obisku člana formalne mreže, pove dejstvo, da sta osebi A in B seznanjeni z obiski predsednika sveta KS ob novem letu, ne poznata pa kriterijev za obiske. Prav ta ne-seznanjenost s kriteriji povzroča občutke nelagodja, češ, »pri sosedu je bil pri meni pa ne.«

5.1.2.4 POZNAVANJE PONUDBE SOCIALNIH STORITEV

Osebi A in B, ki v isti hiši živita skupaj s sorodniki, razen možne nastanitve v Domu upokoencev, ostalih socialnih storitev ne poznata. Bolj sta z njimi seznanjeni osebi C in D, ki poznata tako pomoč na domu kot tudi dnevno varstvo. Oseba D je uporabnica razvoza kosil na dom. Oseba C je že sprejeta v Dom upokoencev, vendar se trenutno za namestitev še ne

odloča, saj zato še nima potrebe. Oseba D pa se pripravlja, da bo oddala vlogo za sprejem, saj meni, da še ene zime doma ne bom mogla preživeti.

Menim, da na poznavanje ponudbe socialnih storitev vpliva občutek varnosti, ki ga starostniku daje mlajša generacija, ki naj bi poskrbela zanj, saj živijo skupaj v hiši.

5.2 PONUDBA DEJAVNOSTI IN VLOGA AKTERJEV POMOČI SOCIALNIH STORITEV

5.2.1 OPIS SKUPNOSTI

Krajevna skupnost Mavčiče leži v Ljubljanski kotlini, na Sorškem polju, na desnem bregu reke Save. Nahaja se med Ljubljano in Kranjem. Sorško polje je primer ravnega polja na rečno-ledeniškemrodu. Ravninski del polja, kamor spada skupnost, je kmetijsko usmerjen (poljedelstvo, njive, travniki, živinoreja). Do devetdesetih let 20. stoletja je bila pokrajina znana predvsem po pridelavi krompirja, zdaj pa je v ospredju mlečna govedoreja in pridelava vrtnin. Poleg njiv in travnikov najdemo tudi mešani in listnati nižinski gozd. Z vasi skupnosti se razprostira prelep pogled na Kamniško-Savinjske Alpe in del Polhograjskega hribovja. Ob lepem, jasnem vremenu je v daljavi viden tudi Triglav.

Krajevna skupnost Mavčiče je v Sloveniji poznana predvsem po solarni in hidroelektrarni Mavčiče ter pesniku in pisatelju Simonu Jenku. Pomembna oseba za prebivalce skupnosti v preteklosti je bil nadučitelj Alojzij Sežun. O njegovem delovanju v skupnosti lahko beremo v biltnu, ki ga je gasilsko društvo Mavčiče izdalo ob svoji 100 letnici. Učitelj Sežun je prišel na Sorško polje 1. marca 1908, ko vasi Jama, Praše, Mavčiče in Podreča med seboj niso sodelovale. Med omenjenimi vasi so se vrstila stalna nesoglasja, prerekanja in tudi pretepi, ki so se večkrat končali tragično. V takih medčloveških odnosih ni bilo pričakovati, da bi sosed sosedu – kaj šele sovaščanu – pomagal ob nesrečah. Učitelj Sežun je vedel, da lahko cilje, ki mu jih je naložila takratna oblast, doseže le s tem, da ljudi v fari poveže. To mu je uspelo že v prvem letu bivanja v Mavčičah. Bil je eden prvih pobudnikov za skupni boj proti tedaj neukrotljivemu – nevarnemu rdečemu petelinu. Učitelj Sežun je bil v letu 1908 pobudnik za ustanovitev gasilskega in kulturnega društva. Kulturno društvo je prenehalo delovati med 2. svetovno vojno, gasilsko društvo pa še danes uspešno deluje in šteje okoli 200 članov vseh generacij.

Danes krajevno skupnost Mavčiče sestavlja šest vasi: Podreča, Mavčiče, Praše, Jama, Breg in Meja. S 1896 prebivalci in 557 gospodinjstvi spada med srednje velike krajevne skupnosti občine Kranj. Občina Kranj šteje 26 krajevnih skupnosti, Mavčiče se uvrščajo med podeželske skupnosti. Pred 50. leti je bilo tod večinoma kmečko prebivalstvo. Z razvojem industrije po 2. svetovni vojni pa so se prebivalci začeli zaposlovati v bližnjem Kranju, Medvodah pa tudi v Ljubljani. Tako so kmetije postajale dodatna dejavnost in zgolj s kmetijstvom se danes preživlja le manjši delež prebivalstva.

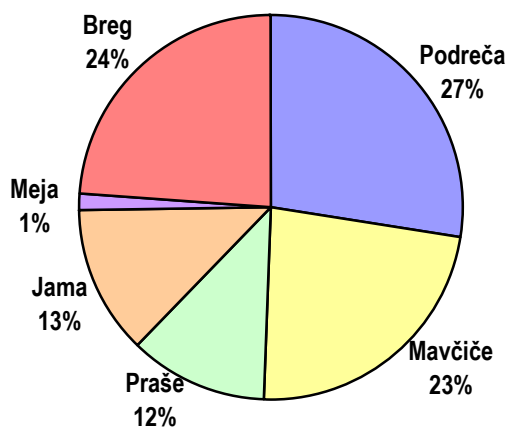
Prebivalstvo KS Mavčiče po starostnih skupinah

Kraj	Skupaj	0-14 let	% do 15 let	65 in več	% 65 in več	75 in več	% 75 in več	Indeks staranja*
Podreča	523	73	14,0%	83	15,9%	33	6,3%	1,1
Mavčiče	436	60	13,8%	71	16,3%	39	8,9%	1,2
Praše	220	30	13,6%	41	18,6%	9	4,1%	1,4
Jama	240	40	16,7%	32	13,3%	13	5,4%	0,8
Meja	24	5	20,8%	4	16,7%	2	8,3%	0,8
Breg	453	93	20,5%	79	17,4%	23	5,1%	0,8
Skupaj	1896	301	15,9%	310	16,4%	119	6,3%	1,0

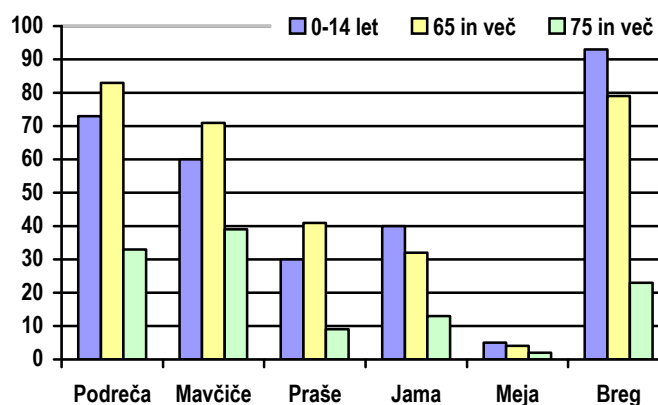
Pojasnilo:

* razmerje med skupinama do 15 in nad 65 let starih prebivalcev (1,00 = obe skupini enaki)

Število prebivalcev po vaseh

Prebivalci po starostnih skupinah

Vir: Statistični urad RS, *Prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu, naselja, Slovenija, 30. junij 2008*

Vasi Mavčiče, Praše in Jama, ki tvorijo osrednji del skupnosti, so strnjene, Podreča na jugu, Breg na severu in Meja na zahodu pa stojijo vsaka zase. Krajevna pripadnost teh vasi ni vidna. To se odraža na različne načine. Prebivalci Podreče se bolj povezujejo z Medvodami in Ljubljano. Nekaj otrok s Podreče obiskuje osnovno šolo v Smledniku. Otroci z Brega tudi

nižje razrede osnovne šole obiskujejo na Orehku, kjer se jim v višjih razredih priključijo ostali otroci skupnosti, ki do 5. razreda osnovne šole obiskujejo podružnično šolo v Mavčičah. Skupnost sestavlja naselje individualnih hiš in kmetij. Avtobusne povezave so slabe, predvsem z Medvodami in Ljubljano. V osrednjem delu Mavčič, kjer so tudi prostori krajevne skupnosti, je še podružnična osnovna šola, vrtec, pošta, manjša trgovina z živili, gostilna (pizzerija), zadružna dvorana in gasilski dom ter župnijska cerkev. V ostalih vaseh najdemo še slaščičarno, gostilno, bar in ribiško brunarico. V vsaki vasi razen na Meji stoji podružnična cerkev. Na Bregu imajo svoj gasilski dom in župnijsko cerkev, ki tvori župnijo Drulovka-Breg, kamor spada še naselje Orehek. Obveščevalnih točk v skupnosti ni videti, oglasna deska krajevne skupnosti je slabo vidna. Večji dogodki so cerkveni prazniki in prireditve v spomin Simonu Jenku.

Mladi hodijo v šolo in na zabavo zunaj skupnosti. Tudi upokojenci niso povezani. Pomembno vlogo imajo gasilci, ki pomagajo v različnih nesrečah. Člani gasilskega društva Mavčiče so zelo aktivni. Udeležujejo se različnih tekmovanj in se pogosto uvrstijo tudi na regijska in državna tekmovanja. Enkrat letno organizirajo gasilsko veselico. Sodelovali so tudi s krajevno skupnostjo, pri organizaciji prireditve, ob 170-letnici rojstva pesnika in pisatelja Simona Jenka. V podružnični šoli je organizirana telovadba in plesne vaje. V skupnosti je nekaj obrtnikov. Javnih služb v skupnosti ni.

5.2.2 DEJAVNOSTI, KI SO NAMENJENE STARIM V SKUPNOSTI

V skupnosti razen terapevtske vadbe, ki jo organizira Društvo bolnikov z osteoporozo, trenutno ni organiziranih dejavnosti, ki bi bile namenjene starejšim od 75 let. Društvo glede na svojo dejavnost prioriteto ni namenjeno najstarejši populaciji prebivalcev, pač pa so aktivnosti društva namenjene zmanjševanju bolezenskih sprememb osteoporoze, ki je najbolj značilna za starejšo žensko populacijo. V primeru terapevtske vadbe gre za rekreacijsko dejavnost. Preko vadbe udeleženke zadovoljujejo tudi potrebo po druženju, pomeni pa tudi način samopotrjevanja in kratko spremembo okolja.

Predsednik sveta KS skupaj s predstavnikom Zveze borcev ob novoletnih praznikih obiskuje vse, ki so stari najmanj 90 let, vse, ki so nastanjeni v domovih upokojencev, in bolne. V decembru 2008 je bilo obiskanih 24 vaščanov. Informacije o bolnih in nameščenih v domovih pridobijo v skupnosti, ki je podlaga za sestavo seznama za prihodnost. Ker so odvisni od

informacij s terena, se lahko zgodi, da se na koga pozabi. Predsednik sveta KS s svojimi obiski prispeva k izpolnitvi potrebe po medosebnih odnosih in spoštovanju.

V okviru župnije je organizirano pastoralno delo. Vsi župljani se lahko udeležujejo cerkvenih obredov. Prav tako so za vse župljane enkrat ali dvakrat letno organizirana romanja, ki pomenijo tako družabno srečanje kot tudi kulturno in duhovno dejavnost.

Glede na to, da poleg omenjenega ni organiziranih dejavnosti za najstarejše prebivalce, sem v raziskavo vključila različne akterje, ki se pri svojem delu srečujejo s starimi in njihovimi potrebami in so krajevno pristojni tudi za KS Mavčiče. Razen Društva upokojencev Kranj, ki pokriva samo območje občine Kranj, vsi ostali akterji delujejo na območju, ki poleg občine Kranj zajema tudi druge občine. Torej delujejo širše.

Javni zavodi nudijo predvsem oblike pomoči, ki jih predpisujejo različni zakoni, ne vsebujejo pa ponudbe prostočasnih dejavnosti, razen v okviru dnevnega varstva. Tako Center za socialno delo, patronažna služba in Dom upokojencev zagotavljajo predvsem pomoč pri materialnih in fizioloških potrebah. Sem spadajo potrebe, ki jih Ramovš (2003: 66, 88) uvršča v biofizikalno razsežnost in vključuje potrebe po rasti, zdravju, hrani, tekočini, toploti, gibanju, počitku itd. Te storitve pomoči omogočajo staremu človeku večjo samostojnost in mu podaljšujejo možnost bivanja v domačem okolju. Poleg opravljanja omenjenih storitev, strokovni delavci s svojim delovanjem vplivajo na ohranjanje osebnih socialnih stikov, ki so najpomembnejše področje pri starem človeku. Patronažna sestra s kurativnimi in preventivnimi obiski in socialna oskrbovalka z dnevnimi ali tedenskimi obiski lahko postaneta pomemben del socialne mreže starega človeka. Uporabnik tudi na ta način zadovolji potrebo po povezanosti in temeljnih medčloveških odnosih, kar mu daje občutek varnosti in sprejetosti.

Pri ponudbi prostočasnih dejavnosti sta pomembna akterja Društvo upokojencev Kranj in Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki«. Žnidarec Demšar (2004: 11) povzema po Leskošek (1996a: 10), da so društva organizacije civilne družbe, ki poskušajo odgovarjati na potrebe ljudi, še zlasti na tiste, ki jih ne more ali ne želi zadovoljiti sistem javnih oz. državnih ustanov. Tako društvo upokojencev ponuja širok spekter prostočasnih dejavnosti, od kulturno-rekreativnih do zabavnih in izobraževalnih. Članom društva je na voljo tudi brezplačna pravna pomoč in komisija za socialne in stanovanjske zadeve. Vse dejavnosti društva se odvijajo v

Kranju. Tako prebivalci KS za udeležbo na dejavnostih potrebujejo prevoz do društva. Člane društva, ki se dejavnosti ne morejo več udeleževati, obiskujejo predstavniki društva ob različnih priložnostih, kot je novo leto, materinski in rojstni dan. Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« izvaja dva programa; skupine starih ljudi za samopomoč in individualno družabništvo, vendar v KS še ni prisotno.

5.2.3 INFORMIRANJE UPORABNIKOV

Na kakovost življenja vpliva tudi dobra in pravočasna informacija. Pomembno je poznavanje akterjev pomoči in njihovih dejavnosti ter možnosti za koriščenje le-teh. Zanimalo me je, na kakšen način akterji poskrbijo za informiranost potencialnih uporabnikov.

Javni zavodi, kot sta Center za socialno delo in patronažna služba ne obveščata uporabnikov o svojih storitvah. Storitve patronažne službe spadajo v osnovno zdravstveno zavarovanje in so za vse občane dostopne po istem sistemu. Informacije o dejavnosti CSD in možnostih pomoči so objavljene le na internetu. Uporabnike o storitvah Centra obveščajo drugi akterji pomoči, ki pridejo v stik s starostniki. To so bolnišnice, patronažna služba in domovi upokojencev. Občasno se preko lokalnih časopisov oglašuje le Dom upokojencev, ki je v preteklosti preko medijev izražal predvsem stisko zaradi preobremenjenosti in nezadostnih kapacitet. Dom ima pripravljene zloženke, ki so na voljo v Domu upokojencev in na njihovi internetni strani. Po poštnih nabiralnikih jih občasno razdeljujejo socialne oskrbovalke. Nihče od akterjev ni omenil, da bi bile zloženke ali drug propagandni material na voljo v čakalnicah zdravstvenih domov, pri patronažni sestri, da bi se potencialnim uporabnikom pošiljale na domove ali razdeljevale ob morebitnih obiskih.

Svoje dejavnosti bolj propagirajo društva, ki se oglašujejo s plakati in oglasi po lokalnem radiu in v časopisih. Vsi imajo urejeno internetno stran. Društva poskrbijo tudi za dobro informiranje svojih članov in jih o svojih dejavnostih obveščajo s pisnimi informacijami, ki jim jih pošiljajo na dom. Članstvo v društvih je dostopno vsakomur, ki se želi včlaniti. Medgeneracijsko društvo je navedlo nekaj težav, ki so prisotne pri pridobivanju uporabnikov: današnja ciljna populacija ne uporablja interneta, oglasne deske pa so malo gledane. Po drugi strani društvo nima naslovov potencialnih uporabnikov, pošiljanje vabil pa je tudi zamudno.

5.2.4 SODELOVANJE/DELOVANJE V KS MAVČIČE

Z raziskavo sem želela ugotoviti, kako posamezni akterji sodelujejo s samo KS in koliko so v njej prisotni.

Od javnih zavodov so v KS dnevno prisotne socialne oskrbovalke. Deset prebivalcev skupnosti je uporabnikov storitvei pomoč na domu, ki jo organizira Dom upokojencev Kranj, petim pa se kosilo dostavlja dnevno. Ena prebivalka skupnosti enkrat tedensko obiskuje dnevno varstvo, ki je organizirano v Domu upokojencev Kranj.

V skupnosti je prisotna tudi patronažna sestra, ki ima v trenutnem obsegu del 10 do 15 starostnikov. Poleg KS Mavčiče pokriva tudi del naselja Drulovka. Področje njenega delovanja zajema 2500 prebivalcev. Patronažna sestra deluje predvsem na podlagi nalogov, ki jih izdajo osebni zdravniki starostnikov. Preventivne obiske opravljajo glede na informacije, ki jih pridobijo z delom na terenu. Za področje preventivnih obiskov ni organiziranega sistema. Dobrodošlo bi bilo sistematično obveščanje s strani izbranih osebnih zdravnikov. V preteklosti jih je o potrebah po obisku obveščalo Društvo po kapi.

Socialni delavec obišče starega človeka na domu le v primeru, da je obveščen o problemski situaciji. Kot strokovni delavec Centra ne more brez razloga obiskati starostnika. V okviru svojega dela rešuje predvsem interventne probleme, kot so urgentne nastanitve v domove. Zakaj je temu tako, pove že dejstvo, da je po podatkih statističnega urada RS, v UE Kranj, ki jo pokriva CSD, več kot 12400 prebivalcev starih 65 let ali več.

Od društev je v skupnosti prisotno samo Društvo bolnikov z osteoporozo s terapevtsko vadbo, ki pokrije le del populacije. Terapevtsko vadbo obiskuje okoli 20 vaščank, predvsem iz Mavčič in Podreče.

Prebivalci skupnosti so včlanjeni v kranjsko društvo upokojencev, nekateri, predvsem iz Podreče, pa tudi v medvoško društvo. Za področje KS Mavčiče Društvo upokojencev Kranj potrebuje predstavnika društva, ki bi pobiral članarino, povezoval in informiral tako člane kot tudi potencialne člane društva in s tem prispeval k boljši povezanosti med sovaščani. Prav tako društvo potrebuje prostovoljce v skupnosti, ki bi se vključili v raziskavo »Starejši za starejše«.

Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« še ni prisotno v skupnosti, čeprav je bilo predstavljeno na občini Kranj, kjer je bil prisoten tudi predsednik sveta KS. Na to, da je društvo prisotno v določeni krajevni skupnosti, vpliva predvsem podpora, ki jo svet skupnosti daje delovanju društva. Pomembna je seznanjenost s projektom, podpora in zagotovitev prostora za srečevanje skupin. Pri pridobivanju udeležencev skupine je pomembno, da nekdo, ki ga vaščani cenijo, podpre delovanje društva in vzpodbudi udeležbo. Pogosto sta to predsednik sveta krajevne skupnosti ali župnik, ki ju vaščani poznajo in mu zaupajo.

Obe društvi kot težave pri delovanju navajata predvsem pomanjkanje prostovoljcev in težko dostopnost do seznamov potencialnih uporabnikov. Društvi se za podatke o potencialnih uporabnikih zaman obračata na različne naslove. Informacije o morebitnih uporabnikih je medgeneracijsko društvo pridobilo le s Centra za socialno delo, ki jim je posredovalo seznam starostnikov, ki bi želeli pomoč. Seznam je Centru poslalo Društvo upokojencev, ki ga je sestavilo na podlagi opravljanje raziskave »Starejši za starejše«.

Občina Kranj želi vzpodbuditi krajevne skupnosti k organiziranju različnih dejavnosti na področju družabnosti. Tako se pripravljajo kriteriji, seznam aktivnosti, ki naj bi jih organizirala vsaka KS. Pridobitev denarnih sredstev bo mogoča le v primeru dejanske izvedbe aktivnosti. V skupnosti ni dejavnosti s področja družabnosti zaradi dejstva, da mora skupnost sama organizirati in peljati projekte s področja urejanja infrastrukture, ki je nujna. Spremembe lahko pričakujemo po letu 2017, ko bo zgrajena komunalna infrastruktura. Takrat bo prvenstvena vloga sveta KS kot povezovalca v skupnosti preko organiziranja športnih aktivnosti, dejavnosti s področja kulture in družabnega življenja.

Navedeno potrjuje tudi predsednik sveta KS Mavčiče. Pove, da se največ časa in energije v skupnosti porabi za urejanje komunalne infrastrukture in medsosedske odnose, kot so reševanje sporov pri raznih ograjah in mejah. Predsednik sveta KS podpira organizacijo tečajev in druženj, vendar pa meni, da v skupnosti ni interesa za tovrstne aktivnosti. Primer je akumulacijsko jezero, ki je že pred 20 leti nastalo ob izgradnji HE Mavčiče, a se ob njem ni zgodilo praktično nič. Razlogov, da je temu tako je veliko in so raznovrstni. Največji problem je čas. Premalo je gonilnih ljudi in prostovoljcev, ki bi delovali in se aktivno vključevali v skupnost. Skupnost leži v bližini Ljubljane in Kranja. Večina prebivalcev je zaposlena, delovnik je dolg, zvečer pa ni moči za dodatno delo. Povezanost in sodelovanje med ljudmi sta majhna. To otežuje tudi raztegnjenost skupnosti. Prebivalci Podreče se več kot prebivalci

ostalnih vasi zaposlujejo v Ljubljani in bližnjih Medvodah. V Medvodah je zdravstveni dom, kjer prebivalci Podreče izbirajo osebnega zdravnika in zobozdravnika. Tam je tudi trgovski center, banka, kmetijska zadruga... Prebivalci ostalih vasi so bolj orientirani na Kranj. Na odtujenost vplivajo tudi nove tehnologije, kot sta televizija in telefon, ki zamenjujeta pogovor. V preteklosti se je izdajal časopis Sorško polje, ki je prebivalce obveščal o življenju in delovanju v skupnosti. Danes ga nihče ne ureja. Škodo na področju povezanosti bi lahko povzročila tudi 2. svetovna vojna, ki je razdvojila ljudi. Skupnost je bila pred vojno zelo aktivna na področju kulture. Veliko posameznikov, ki so bili aktivni na področju kulture je med vojno umrlo, ta dejavnost pa ni več zaživela. Na to bi lahko vplivali tudi spori in zamere, ki se prenašajo tudi na mlajše generacije. Prisotno je tudi nastopaštvo in občutki večvrednosti nekaterih.

Župnik župljane obišče v kolikor je povabljen, vrata župnišča so vsakomur odprta. O delovanju župnika kot povezovalca in pobudnika sodelovanja med vaščani oziroma župljani je župnik navedel, da sta za sodelovanje potrebna dva.

»Za sodobne socialne države je značilno, da se procesi globalnega povezovanja na naddržavni ravni prepletajo s težnjami po decentralizaciji in po prenašanju številnih socialnih funkcij z državne na lokalno raven. Država zagotavlja državljanom le osnovno socialno varnost, vse drugo pa prepušča lokalnim dejavnikom, ki naj z bolj fleksibilnim pristopom uresničujejo specifične programe, prilagojene potrebam posameznih prostorskih in/ali interesnih skupnosti« (Rapoša Tajnšek, 1993: 139).

Po pregledu dejavnosti in povezovanju posameznih akterjev s skupnostjo lahko ugotovimo, da v skupnosti ni prisotno skupnostno socialno delo. Glede na to, da država zagotavlja le osnovno socialno varnost, drugo pa je prepuščeno lokalnim dejavnikom, je nujno, da se prebivalci povežejo in skupaj rešujejo probleme vsakdanjega življenja in skupnega bivanja v neposrednem življenjskem okolju. Potrebno je poudariti kako so za življenje v skupnosti pomembni njeni prebivalci, saj se z decentralizacijo prenaša odgovornost in vloga za skrb v skupnosti nazaj na skupnost in njene prebivalce.

Rapoša Tajnšek navaja, da skupnostno socialno delo definiramo kot proces pomoči ljudem in organizacijam, ki organizirajo kolektivno akcijo, s katero želijo izboljšati kakovost življenja in odnosov v skupnosti (Twelvetrees 1991) oziroma uresničiti kakšen skupen interes (Kahn 1991). To pomoč ponujajo skupnosti profesionalni socialni delavci ali strokovnjaki sorodnih

profilov, lahko pa tudi prostovoljni delavci, zato skupnostno delo ni izključno vezano na prakso socialnega dela iz katerega izhaja (1993: 142).

Ker se v Domu upokojencev zavedajo, kako pomembno je delovanje v skupnosti, želijo svojo storitev razširiti in zaposliti več socialnih delavcev, ki bi imeli stik z ljudmi v skupnosti. Družina potrebuje svetovalca, saj se prav družina, potrebe po pomoči navadno zaveda prej kot uporabnik.

5.2.5 MNENJE AKTERJEV O ORGANIZIRANJU IN VODENJU RAZLIČNIH DEJAVNOSTI ZA STARE NAD 75 LET V NJIHOVEM DOMAČEM OKOLJU, TER POTREBE, KI JH SREČUJEJO PRI SVOJEM DELU

Vsi, ki so sodelovali v raziskavi in se pri svojem delu srečujejo s starostniki, se strinjajo, da obstajajo potrebe po organiziranju različnih dejavnosti, ki prebivalce povezujejo in jim pomagajo pri premagovanju osamljenosti.

Občina želi z organizacijo dejavnosti in sodelovanjem na različnih aktivnostih doseči, da bi se prebivalci družili in spoznavali, ter posledično sodelovali v projektih za dobro skupnosti. Povzamem lahko, da so medgeneracijske skupine za kakovostno starost in individualno družabništvo eden od bolj, če ne najbolj, primernih dejavnosti za to populacijo, saj omogočajo socialno vključenost starih ljudi. V bivalnem okolju delujejo predvsem preventivno in so prilagojene specifičnim potrebam posameznikov. Tistim, ki jim skupinsko druženje ne ustreza ali pa jim njihovo zdravstveno stanje ne omogoča zapustiti domače okolje, je na voljo individualno družabništvo. Seveda so za to dejavnost potrebni prostovoljci, ki organizirajo in vodijo skupine ter obiskujejo starostnike. Teh pa primanjkuje.

K informiranju in zmanjševanju osamljenosti starostnikov v domačem okolju pomembno prispeva Društvo upokojencev s projektom »Starejši za starejše« in z obiskovanjem sovrstnikov.

V KS Mavčiče je dovolj prostora, kjer bi se lahko prebivalci družili. Prostori so dostopni in primerni tudi za starejše prebivalce. V skupnosti je na voljo tudi kombi, ki je namenjen širšemu namenu in bi se lahko uporabil za prevoz starostnikov na srečanja/dejavnosti. Generacije se še srečujejo po hišah, vendar je tega malo. Potrebno je delovati, da se ljudje ne bi še bolj odtujili. Lahko bi se organizirale dejavnosti kot je pevski zbor, pripovedovanje pravljič, šahovski krožek, pletenje, skratka karkoli kar bi ljudi zanimalo in povezovalo. K

aktivnemu delovanju v skupnosti bi bilo treba povabiti in vključiti predvsem mlajše upokojence, ki imajo manj vsakodnevni obveznosti kot delovno aktivno prebivalstvo. V skupnosti je dobro organizirano gasilsko društvo, kjer je velik nabor ljudi. Prav iz njihovih vrst bi lahko aktivirali posameznike, ki bi še dodatno delovali v skupnosti.

5.2.6 RAZISKAVA NA TEMO KAJ SI STARI ŽELIJO IN/ALI KAKŠNE SO NJIHOVE POTREBE

V KS Mavčiče ni bilo opravljene nobene raziskave. Na področju občine Kranj je Društvo upokojencev Kranj vključeno v projekt »Starejši za starejše«, ki je širši projekt in ga za področje Slovenije vodi in organizira Zvezda društev upokojencev Slovenije. V sklopu projekta upokojenci prostovoljci obiskujejo in anketirajo starejše od 69 let. Namen projekta je najti osamljene in onemogle vrstnike, jim olepšati starost in olajšati stiske ter jih povabiti v društvo. Gre za izvršitev popisa in ugotavljanje stanja na terenu. Projekt ni zastavljen tako, da bi društvo nudilo pomoč, pač pa s privolitvijo anketirancev društvo prenese informacije o starejših in njihovih potrebah odgovornim službam, da bi zagotovile pomoč in oskrbo. Te informacije prenesejo javnim zavodom, kot so Center za socialno delo, Zdravstveni dom, služba pomoči na domu in humanitarna organizacija Rdeči križ.

Skupne točke dosedanjih raziskav projekta za višjo kakovost življenja doma lahko strnemo na nekaj ugotovitev:

- nizke pokojnine onemogočajo koristiti usluge pomoči na domu. Vsaka usluga je plačljiva. Ura obiska dosega ceno tudi 6,00 €/uro,
- starejši upokojenci pogrešajo obiske patronažne sestre ali socialne delavke,
- v družinah, kjer upokojenec živi z otroki, prihaja do prepirov zaradi premoženja. Otroci so do staršev arogantni; ti so jim v nadlogo, nimajo pa se kam umakniti – tudi v dom ne, ker tam ni prostora,
- prihaja tudi do nasilja predvsem zaradi materialnih koristi. Mnogi upokojenci morajo s svojo pokojnino preživljati ali vsaj pomagati preživljati mlajšo družino,
- pogosto je ugotovljeno slabo higiensko stanje starejših, posebno tam kjer so sami v hiši ali stanovanju,
- ni več manjših trgovin v bližini njihovih domov, kjer bi lahko kupili osnovna živila,
- javni promet je prerediti,

- želijo si, da bi bil dom upokojencev ali pa dnevni center čim bližje kraju bivališča, da bi bili skupaj z ljudmi, ki jih poznajo in blizu domačim, Kranj je zanje predaleč.

5.2.7 ODZIVI NA RAZISKAVO

Na raziskavo Društva upokojencev Kranj sta se odzvala Center za socialno delo in Dom upokojencev Kranj, Medgeneracijsko društvo pa pozna projekt, vendar z Društvom upokojencev ne sodeluje, ker trenutno vso svojo energijo usmerjajo v ustanovitev lastnega društva in ustanavljanje skupin za samopomoč.

CSD in Dom upokojencev sta Društvu upokojencev predlagala, naj v bodoče starostnikom, ki potrebujejo pomoč, posreduje informacije o tem, na koga se lahko starostniki obrnejo (CSD ali Dom - pomoč na domu, dnevno varstvo), izvajalci anket pa anketirancem lahko posredujejo propagandni material. Dom upokojencev je društvu predlagal sodelovanje preko timskih sestankov, kjer bi se skupaj s CSD dogovarjali o možnostih reševanja posameznih primerov.

CSD je posredovani spisek pregledal. Veliko ljudi s seznama je že obravnavanih na centru, veliko jih je že v čakalni vrsti za domsko oskrbo. Center je spisek posredoval Medgeneracijskemu društvu, ki organizira individualno družabništvo in skupine za samopomoč.

Na Društvu upokojencev Kranj so nad odzivi na njihov projekt razočarani, saj niso dobili informacije, da bi kdo od akterjev posredoval naprej. Na pozitiven odnos so naleteli na CSD. Iz Doma upokojencev so jih opozorili na nestrokoven pristop, ker da seznam ni v skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov, zato jih sedaj o problematiki obveščajo telefonsko. Prostovoljci, ki na terenu anketirajo starejše, pogosto naletijo na hladen odziv starejših, češ kaj hodite in sprašujete, pomagali tako ne boste. Stari ljudje so zelo slabo informirani o dejavnostih in pravicah nasploh, ne samo o dejavnostih društva.

Akterji pomoči so večkrat izpostavili Zakon o varovanju osebnih podatkov, ki otežuje njihovo delovanje. Skozi raziskavo se kaže dvojna narava zakona. Na eni strani ščiti državljane, prebivalce pred morebitnimi zlorabami, po drugi strani pa ravno ta zaščita onemogoča dostop akterjev pomoči do uporabnikov.

5.2.8 SODELOVANJE MED AKTERJI IN NJIHOVO DELOVANJE V SKUPNOSTI

Tekom rezultatov in razprave je bilo že razvidno, da je povezovanje s strani akterjev in skupnostjo majhno oziroma ga skoraj ni. Akterji so v skupnosti malo prisotni, saj se pri svojem delu obračajo predvsem na akterje s področja javnih zavodov, v manjši meri pa na nevladne organizacije in društva. V skupnost do uporabnikov pridejo predvsem patronažne sestre in socialne oskrbovalke. Sodelovanja med društvi v raziskavi nisem zasledila, izjema je sestanek o potrebah po individualnem družabništvu, ki ga je organiziralo Medgeneracijsko društvo.

Bolj kot se akterji pomoči obračajo na skupnost in uporabnike, pa se na akterje pomoči (spet prevladujejo akterji javnih zavodov, kot je CSD, pomoč na domu in patronažna služba) obračajo sorodniki, uporabniki in sosedje.

Akterji pomoči so omenjali tudi različna sodelovanja. Tako predvsem predstavniki javnih zavodov sodelujejo v različnih timih (CSD, pomoč na domu). Z različnimi akterji pa se skuša povezovati Medgeneracijsko društvo in Društvo upokojencev. Sodelovanje med akterji pomoči je pomembno in potrebno predvsem zaradi decentralizacije in prenosa številnih socialnih funkcij iz državne ravni na lokalno skupnost. Pomembno je, da se akterji zavedajo, da delajo za skupno dobro in prestopijo omejitve, kot je strah pred konkurenco ipd. Potrebno je timsko delovanje, kjer je vsak posamezni akter pomemben in nepogrešljiv člen v verigi pomoči. Veriga je močna toliko kot je močan njen najšibkejši člen. Zato je potrebno, da organizacije oziroma akterji sodelujejo in se vsi zavedajo pomembnosti svojega deleža in deleža ostalih, ne glede na to, iz katerega sektorja prihajajo. Naj ne bo sodelovanje in timsko delo zgolj fraza na papirju.

Pri medsebojnem povezovanju akterjev in njihovem sodelovanju v posameznih krajevnih skupnostih bi moral pomembno vlogo odigrati prav Center za socialno delo, ki nastopa tudi v vlogi koordinatorja pluralne mreže programov socialnega varstva v lokalnem okolju.

6. SKLEPI

6.1 RAZISKAVA 1

- Starostniki, ki so sodelovali v raziskavi, so samostojni, saj vsakdanja opravila v veliki meri opravljajo sami.
- Starost v primerih, ki so opisani, pomeni pešanje psihofizičnih moči, ki vplivajo na življenje starostnika, vendar ne na vsakdanja opravila. Druga opravila, kot so skrb za hišo, plačevanje položnic in nakupovanje so v celoti ali veliki meri prenesena na druge. Na sorodnike, sosede in prijatelje.
- Osebam, ki živijo sami v hiši, tekoči in vzdrževalni stroški hiše predstavljajo veliko breme in posledično denarno stisko.
- Starost in pešanje psihofizičnih moči vplivata na človekovo mobilnost in s tem na možnost vključevanja v različne dejavnosti in aktivno delovanje v skupnosti. Stari so odvisni od prevoza druge osebe in potrebujejo spremstvo.
- Starostnikom pomagajo predvsem člani neformalne socialne mreže, sorodniki, sosedge in prijatelji.
- Počutijo se osamljene, pogrešajo druženja in pogovor. Pogovor je zelo pomemben.
- Občutek osamljenosti je povezan s kvaliteto medčloveških odnosov.
- Občutek zadovoljstva z življenjem v domačem okolju je povezan predvsem z najožjim okoljem, sosedi. Če ima posameznik dobre odnose s sosedi, se v domačem okolju dobro počuti.
- Starostniki na vasi se ne včlanjujejo v društva, samo ena oseba je članica Društva upokojencev Kranj. Za kakovostno starost je potrebno, da si aktiven, da najdeš področje, ki te veseli, in se vključiš v temu primerno dejavnost. Članstvo v društvu je pomemben del socialne mreže, saj pokriva človekove potrebe po zabavi, izobraževanju, socialnih stikih, vpliva na boljše počutje in s tem posledično na zdravje. Aktivno življenje tudi osmišlja življenje starega človeka.
- Starostniki bi se udeležili prireditev in predavanj, ki bi se organizirale v skupnosti.
- Z veseljem bi se udeležili medgeneracijske skupine za kakovostno starost. Potrebno bi bilo povabilo. Izraža se dvom o udeležbi drugih.
- Na zmožnost in pripravljenost sodelovanja v skupnosti in aktivnostih pomembno vpliva zdravstveno stanje.
- Bolezen in pomanjkanje neformalne socialne mreže lahko privedeta do samo-izolacije.

- V starosti prevladujejo pretežno pasivne dejavnosti, kot je gledanje televizije, poslušanje radia in branje.
- Akterji formalne socialne mreže, kot je socialni delavec, patronažna sestra, predstavnik sveta KS in župnik, so med starimi zelo malo prisotni.
- Na poznavanje ponudbe socialnih storitev vpliva občutek varnosti, ki ga starostniku daje mlajša generacija, ki naj bi poskrbela zanj, saj živijo skupaj v hiši.

6.2 RAZISKAVA 2

- V skupnosti razen terapevtske vadbe, ki jo organizira Društvo bolnikov z osteoporozo, trenutno ni organiziranih dejavnosti, ki bi bile namenjene starejšim od 75 let.
- Predsednik sveta KS skupaj s predstavnikom Zveze borcev ob novoletnih praznikih obiskuje vse, ki so stari najmanj 90 let, vse, ki so nastanjeni v domovih upokojencev in bolne. Za vse župljane so enkrat ali dvakrat letno organizirana romanja.
- Javni zavodi nudijo predvsem oblike pomoči, ki jih predpisujejo različni zakoni, ne vsebujejo pa ponudbe prostočasnih dejavnosti, razen v okviru dnevnega varstva. Javni zavodi zagotavljajo predvsem pomoč pri materialnih in fizioloških potrebah.
- Strokovni delavci pri opravljanju storitev vplivajo na ohranjanje osebnih in socialnih stikov, ki so najpomembnejše področje pri starem človeku. Patronažna sestra s kurativnimi in preventivnimi obiski in socialna oskrbovalka z dnevnimi ali tedenskimi obiski, lahko postaneta pomemben del socialne mreže starega človeka.
- Pomembna akterja pri ponudbi prostočasnih dejavnosti sta Društvo upokojencev Kranj in Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki«. Društvo upokojencev ponuja širok spekter prostočasnih dejavnosti, od kulturno-rekreativnih do zabavnih in izobraževalnih. Medgeneracijsko društvo izvaja program skupine starih ljudi za samopomoč in individualno družabništvo.
- Javni zavodi, kot sta Center za socialno delo in patronažna služba, ne obveščata uporabnikov o svojih storitvah. Informacije so dostopne na internetu, katerega današnja ciljna populacija ne uporablja. Svoje dejavnosti bolj propagirajo društva, ki se oglašujejo s plakati in oglasi po lokalnem radiu in časopisih. Članom društva se informacije pošiljajo po pošti na dom.

- Od javnih zavodov so v skupnosti dnevno prisotne socialne oskrbovalke in patronažna sestra. Za preventivne obiske patronažne sestre bi bilo dobrodošlo sistematično obveščanje s strani izbranih osebnih zdravnikov.
- Socialni delavec obišče starega človeka na domu le v primeru, da je obveščen o problemski situaciji.
- Od društev je v skupnosti prisotno samo Društvo bolnikov z osteoporozo, s terapevtsko vadbo, ki pokrije le del populacije.
- Da je medgeneracijsko društvo prisotno v določeni krajevni skupnosti, je odvisno od podpore, ki jo svet skupnosti daje delovanju društva. Pomembna je seznanjenost s projektom, podpora in zagotovitev prostora za srečevanje skupin. Pri pridobivanju udeležencev skupine je pomembno, da nekdo, ki ga vaščani cenijo, podpre delovanje društva in vzpodbudi udeležbo.
- Društva kot težave pri delovanju navajajo predvsem pomanjkanje prostovoljcev in težko dostopnost do informacij o potencialnih uporabnikih.
- Delovanje akterjev omejuje Zakon o varovanju osebnih podatkov, ki otežuje njihovo delovanje, saj ne morejo pridobiti seznamov/ informacij o morebitnih uporabnikih.
- Občina Kranj želi vzpodbuditi krajevne skupnosti k organiziranju različnih dejavnosti na področju družabnosti. Pridobitev denarnih sredstev bo mogoča le v primeru dejanske izvedbe dejavnosti.
- Razlogov, da v skupnosti ni organiziranih dejavnosti za starejše, je veliko in so raznovrstni. Največ časa in energije v skupnosti se porabi za urejanje komunalne infrastrukture in medsosedske odnose. Največji problem je čas. Premalo je gonilnih ljudi in prostovoljcev, ki bi delovali in se aktivno vključevali v skupnost. Povezanost in sodelovanje med ljudmi sta majhna. To otežuje tudi raztegnjenost skupnosti. Na odtujenost vplivajo tudi nove tehnologije, kot sta televizija in telefon, ki zamenjujeta pogovor. Škoda na področju povezanosti bi lahko povzročila tudi 2. svetovna vojna, ki je razdvojila ljudi. V skupnosti je prisotno nastopaštvo in občutki večvrednosti nekaterih, ter stari spori in zamere, ki se prenašajo na mlajše generacije. Župnik se v delovanje skupnosti ne vključuje, razen z organizacijo romanj. Župljane obišče v kolikor je povabljen, vrata župnišča, so vsakomur odprta.
- Akterji, ki se pri svojem delu srečujejo s starostniki, se strinjajo, da obstajajo potrebe po organiziranju različnih dejavnosti, ki prebivalce povezujejo in jim pomagajo pri premagovanju osamljenosti.

- Medgeneracijske skupine za kakovostno starost in individualno družabništvo so eden od bolj, če ne najbolj primernih dejavnosti za to populacijo, saj omogočajo socialno vključenost starih ljudi.
- V KS Mavčiče je dovolj prostora, kjer bi se lahko prebivalci družili. Prostori so dostopni in primerni tudi za starejše prebivalce. V skupnosti je na voljo tudi kombi, ki je namenjen širšemu namenu in bi se lahko uporabil za prevoz starostnikov na srečanja/dejavnosti.
- V KS Mavčiče ni bilo opravljene nobene raziskave.
- Na področju občine Kranj je Društvo upokojencev Kranj vključeno v projekt »Starejši za starejše«, ki anketira starejše od 69 let in ugotavlja stanje na terenu. Informacije o potrebah po pomoči s privolitvijo anketirancev prenesejo dogovornim službam.
- Prostovoljci, ki obiskujejo starejše od 69 let, so pomembni informatorji, ki s svojim delovanjem vplivajo na boljšo informiranost, ter krepijo socialne vezi v skupnosti. Pri tem je zelo pomembno, da prostovoljci razpolagajo z različnimi informacijami in imajo čut za sočloveka.
- Povezovanje s strani akterjev in skupnostjo je majhno oziroma ga skoraj ni. Akterji pomoči so v skupnosti malo prisotni.
- Akterji se pri svojem delu obračajo predvsem na akterje pomoči s področja javnih zavodov, v manjši meri pa na nevladne organizacije in društva.

7. PREDLOGI

- Predlagam, da bi Center za socialno delo kot koordinator v mreži pluralnih programov pripravil publikacije, ki so namenjene različnim obdobjem staranja. Publikacije bi se imensko poslalo posameznikom na dom, npr. v tednu, ko poteka Festival za 3. življenjsko obdobje, ali konec aprila ob dnevu medgeneracijske solidarnosti (29.4.), ko posameznik dopolni npr. 65, 70, 75 in 80 let. Da se ne bi izpostavljala problem varstva osebnih podatkov, se število publikacij pošlje organizaciji oz. akterju, ki s podatki razpolaga (npr. krajevna skupnost), da jih pošlje naslovnikom. Za kakovostno delo je nujno potrebno sodelovanje med različnimi organizacijami oziroma akterji.
- Za začetek organiziranja dejavnosti v skupnosti predlagam, da se krajevna skupnost poveže s podružnično šolo Mavčiče in enkrat ali dvakrat letno, npr. aprila, ob dnevu medgeneracijske solidarnosti in v prednovoletnem času, pripravi prireditve z manjšo pogostitvijo za starejše prebivalce skupnosti. Po prireditvi bi se starostnikom lahko predstavilo medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« in starejše povabilo k udeležbi v medgeneracijsko skupino za kakovostno starost. Pomemben je osebni pristop do starega človeka.
- Predlagam, da bi društva in/ali krajevna skupnosti za starostnike organizirale prevoz od doma na dejavnosti ali prireditve društva in/ali skupnosti.
- V širši javnosti bi bilo treba predstaviti pomembnost druženja in združevanja ljudi v interesne organizacije in društva. S članstvom v neki organizaciji, npr. Društvu upokojencev, se širi posameznikova neformalna mreža. Hkrati pride do vpliva na formalno mrežo, saj v primeru potrebe po pomoči posameznik lažje najde prave informacije in pomoč. Na težave posameznika pristojne vladne organizacije tako opozorijo vrstniki oziroma člani društva.
- Treba bi bilo v širši javnosti spodbujati prostovoljstvo, predstaviti pomen solidarnosti.
- Pomembno je izobraževati in usposablјati mlajše upokojence za individualno družabništvo s starim človekom. Veliko mlajših upokojencev obiskuje ostarele sosedbe in sorodnike. Usposablјanje za individualno družabništvo bi te obiske oplemenitilo. Obisk starostnika bi dobil globlji pomen in tkal še bolj osebne vezi.
- V osnovni pa tudi srednji šoli bi bilo treba vzpodbujati prostovoljstvo na različnih ravneh, tudi za druženje s starostniki, medgeneracijske stike pa povečevati preko priprave seminarских in raziskovalnih nalog na terenu na različne teme (življenje na vasi nekoč,

praznovanja nekoč, delo na kmetiji, gospodinjska dela, družabnost nekoč in danes, vzgoja, uporaba tehničnih sredstev...).

- V NVO in javnih zavodih bi bilo nujno zaposliti več socialnih delavcev, ki bi delali na terenu. Potrebno je več skupnostnega socialnega dela, od spodaj navzgor skupaj z uporabniki. Terensko delo bi pripomoglo k preventivnem delovanju pri posameznikih s šibko socialno mrežo.
- V okviru Občine ali Centra za socialno delo bi bilo treba zaposliti socialne delavce, ki bi skrbeli za mrežo prostovoljcev, organizirali intervizije, pomagali pri ustanavljanju skupin in bili prisotni v krajevni skupnosti. Posamezni socialni delavec bi bil na začetku zadolžen samo za eno ali dve krajevni skupnosti. Ko bi prostovoljstvo in skupine za samopomoč zaživele, bi v skupnosti deloval kot svetovalec in koordinator, prevzel pa bi novo/dodatno KS, kjer bi se posvetil organiziranju prostovoljstva.

8. LITERATURA IN VIRI

- Bahovec, Igor. 2005. *Skupnosti: teorije, oblike, pomeni*. Ljubljana: Sophia.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi. 2006. *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- De Vries, Sjef. Bouwkamp, Roel. 1995. *Psihosocialna družinska terapija*. Logatec: Firis.
- Dragoš, Srečo. 2000. Staranje v luči socialnega kapitala. *Socialno delo* 39, 4-5: 241-252.
- Dragoš, Srečo. 2000. Socialne mreže in starost. *Socialno delo* 39, 4-5: 293-313.
- Dragoš, Srečo. 2002. Socialni kapital – dragocena, nejasna in nevidna dobrina. *Socialno delo* 41, 2: 71-88.
- Dragoš, Srečo. 2004. Socialna omrežja: izvor socialnega kapitala. V: Mojca Novak, *Omrežja socialne opore prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Dremelj, Polona. 2004. Sorodstvo kot vir socialne opore. V: Mojca Novak, *Omrežja socialne opore prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Dremelj, Polona. Hlebec, Valentina. Kogovšek, Tina. 2004. Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. V: Mojca Novak, *Omrežja socialne opore prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Gerdina, Tomaž. 2008. Sprejeti minljivost. *Viva*, letnik XVI, št. 180: 32-34.
- Hlebec, Valentina. Kogovšek, Tina. 2004. Konceptualizacija socialne opore. V: Mojca Novak, *Omrežja socialne opore prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Hlebec, Valentina. 2004. Socialna omrežja starostnikov. V: Mojca Novak, *Omrežja socialne opore prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Hojnik–Zupanc, Ida. 1997. *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik–Zupanc, Ida. 1999. *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hvalič Touzery, Simona. 2003. Stereotipi in dejstva o staranju in starih ljudeh. *Kakovostna starost*, 6, 3: 52-56.

- Hvalič Touzery, Simona. 2004. Družinska oskrba starih bolnih ljudi v Sloveniji. *Kakovostna starost*, 7, 3: 2-15.
- Mali, Jana. 2002. Starost, emocije in emocionalno delo v domovih za stare. *Socialno delo* 41, 6: 317-321.
- Mali, Jana. 2008. *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, Blaž. 1997. *Metodologija raziskovanja v socialnem delu*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, Bojana. 2006. *Življenjski cikel neprofitne organizacije*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, Vida. 1999. Razvoj in značilnosti socialnega dela s starimi ljudmi. *Kaljenje št. 1*: 8-24.
- Milošević Arnold, Vida. 2000. Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo* 39, 4-5: 253-263.
- Musek, Janek. 1993. *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.
- Nastran Ule, Mirjana. 1999. *Predsodki in diskriminacije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nastran Ule, Mirjana. 1997. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Novak, Mojca. 2004. Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije: predgovor. *Omrežja socialne opore prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Pavliha, Milan. 2009. Aktivno staranje. *Zbornik, 8. Festival za tretje življenjsko obdobje*. Ljubljana: Inštitut Hevreka.
- Pečjak, Vid. 1998. *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Bled: samozaložba.
- Pečjak, Vid. 1999. Psihološka priprava na kakovostno starost. *Kakovostna starost*, letnik 2, 4: 6-9.
- Pečjak, Vid. 2007. *Psihologija staranja*. Bled: samozaložba.
- Požarnik, Hubert. 1981. *Umetnost staranja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Rapoša Tajnšek, Pavla. 1993. Skupnostno socialno delo in skupnostna usmeritev v praksi socialnega dela v Sloveniji. *Socialno delo* 32, 5-6: 139-151.

Ramovš, Jože. 2000. Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. *Socialno delo* 39, 4-5: 315-329.

Ramovš, Jože. 2003. *Kakovostna starost*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006 – 2010. Ur. l. RS, 39/2006.

Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva (sprejela Vlada RS 21.9.2006).

Voljč, Božidar. 2007. Zdravo staranje. *Kakovostna starost*, letnik 10, 2: 2-8.

Zakon o socialnem varstvu. Ur. l. RS 3/2007-UPB2.

Zakon o varovanju osebnih podatkov. Ur. l. RS 86/2004

Žnidarec Demšar, Simona. 2004. *Uvod v razumevanje skupnostnega socialnega dela*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

INTERNETNI VIRI

Jopling, Jane. 2004. Understanding Generations:
www.acacamps.org/handouts/jopling.pdf (ogled strani 16.1.2008).

Kaučič, Zdravko. 2007. 40 let skupnosti socialnih zavodov Slovenije. Skupnost socialnih zavodov Slovenije:
<http://www.ssz-slo.si/slo/main.asp?id=43C8AEFE> (ogled strani 3.6.2009).

Kaučič, Zdravko. 2009. *Pokritost potreb – domsko varstvo starejših*. Skupnost socialnih zavodov Slovenije (podatki prejeti po e-pošti, 3.6.2009).

Kocijančič, Tatjana. 2003. Podatki o krajevnih skupnostih:
<http://www.kranj.si/dokument.aspx?id=1477> (ogled strani 18.3.2009).

Smolej, Simona. Nagode, Mateja. Jakob, Polonca. Žiberna, Vid. Jerina, Petra. Kenda, Aleš. 2008. *Izvajanje pomoči na domu*. Inštitut RS za socialno varstvo:
<http://www.irssv.si/portal/index.php/publikacije/leto-2008.html> (ogled strani 3.6.2009).

9. POVZETEK

Razumeti starost in staranje, razumeti človekovo poslanstvo tukaj in zdaj, njegovo vrednost in pomen. Človek vržen v svet se sprašuje o svoji nalogi in o pomenu svojega obstoja. Tako kot se ob novorojenčku sprašujemo kdo je, kdo bo postal, tako se tudi ob umirajočem starcu sprašujemo kdo je, kakšna je bila njegova življenjska pot in kam gre. Nič ni bolj pomembno, ne starost od mladosti, ne mladost od starosti. Tukaj smo, da živimo ali kot je povedal naš veliki poznavalec skrivnosti življenja Anton Trstenjak: »Ko se rodimo, se rodimo v življenje, pa tudi v smrt.«

Teoretični del naloge zajema osnovna spoznanja o starosti in staranju, predsodkih in stereotipih o starih ljudeh, kakovostni starosti in pripravah nanjo, potrebah v starosti, socialnih omrežjih starostnikov in socialnem kapitalu. V drugem delu teoretičnega uvoda pišem o socialnem delu s starim človekom in skupnostnem socialnem delu. Na koncu povzemam še nekaj ciljev in strategij iz dokumentov pomembnih za področje socialnega varstva starejših v Sloveniji in o pokritosti institucionalne oskrbe in pomoči na domu v Sloveniji.

Raziskovalni del je sestavljen iz dveh raziskav. S prvo raziskavo sem želela ugotoviti kako živijo stari ljudje v naši skupnosti, kako zadovoljujejo svoje potrebe, kakšne so njihove socialne mreže, in ali bi se udeleževali dejavnosti, ki bi se organizirale v skupnosti ter kakšna je njihova seznanjenost o dejavnostih in storitvah, ki so na voljo. Drugi del raziskave pa se osredotoča na ponudbo, informiranje, raziskave in stališča akterjev do organiziranja dejavnosti v lokalni skupnosti, ki so primerne za najstarejše prebivalce skupnosti.

Potrdila sem svojo hipotezo, da v skupnosti razen terapevtske vadbe ni organiziranih dejavnosti, ki bi bile namenjene starejšim od 75 let. Razlogov, da v skupnosti ni organiziranih dejavnosti za starejše je veliko in so raznovrstni. Največ časa in energije v skupnosti se porabi za urejanje komunalne infrastrukture in med-sosedske odnose. Največji problem je čas. Premalo je gonilnih ljudi in prostovoljcev, ki bi delovali in se aktivno vključevali v skupnost. Povezanost in sodelovanje med ljudmi sta majhna, to otežuje tudi raztegnjenost skupnosti. Obiska predsednika sveta KS in predstavnika Zveze borcev se lahko razveselijo tisti, ki so stari najmanj 90 let, bolni in tisti, ki živijo v Domovih starejših občanov. Največji problem pri delovanju akterjev v skupnosti je pomanjkanje prostovoljcev in nedostopnost podatkov o

morebitnih uporabnikih. Javni zavodi nudijo predvsem pomoč pri materialnih in fizioloških potrebah, na področju prostočasnih dejavnosti pa sta pomembna Društvo upokojencev in Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki«, ki trenutno v skupnosti še nista prisotna.

Glede življenja starih ljudi ugotavljam, da so samostojni in vsakdanja opravila v veliki meri opravljajo sami, potrebujejo pomoč pri težjih fizičnih opravilih in opravkih, ki zahtevajo, da zapustijo dom. Pomoč jim nudijo predvsem člani neformalne socialne mreže – sorodniki, sosedje in prijatelji. Stari se v okolju kjer živijo dobro počutijo, vendar pa se počutijo osamljene, pogrešajo druženja in pogovor. Udeležili bi se prireditvev ali predavanj pa tudi medgeneracijske skupine, če bi bili povabljeni. Tisti, ki živijo sami socialne storitve poznajo bolj kot tisti, ki živijo skupaj s sorodniki in pričakujejo, da bodo ti poskrbeli zanje. Velik problem predstavlja nemobilnost, saj so za vse odhode od doma odvisni od prevoza drugih oseb.

Na koncu bi še enkrat rada povzela besede Jožeta Ramovša, ki pravi, da starost pride v vsakem primeru, ne pa kakovostna starost. Za svojo starost je odgovoren vsak sam, vsi pa lahko že z prijaznim pozdravom, kratkim obiskom in drobnimi pozornostmi prispevamo, da bo jesen življenja naših sovaščanov lepša.

S svojo diplomsko nalogo sem želela pokazati, kako živijo stari ljudje na podeželju, ki ni več tipično vaško in koliko pozornosti jim namenja skupnost v kateri živijo. Želim si, da bi bila moja naloga drobcen kamenček v mozaiku vseh, ki se trudijo razumeti starost in staranje in poskušajo dati staremu človeku prostor pod soncem, ki mu pripada.

10. DODATEK

10.1 RAZISKAVA 1

10.1.1. VPRAŠALNIK 1: VPRAŠANJA ZA INTERVJU S STARIMI

1. Kako preživite dan?
2. Kako preživljate prosti čas?
3. S kom se največ družite?
4. Različna druga opravila?
5. Kako skrbite za svoje zdravje? Kako ocenjujete svoje zdravje?
6. Kako se počutite v okolju kjer živite?
7. Kako vidite skrb za kakovostno starost s strani KS in Občine? Ali ima KS, oziroma njeni prebivalci dovolj posluha za želje in potrebe starih?
8. Kaj vam daje smisel v življenju? Kako sprejemate lastno starost?
9. Ali poznate ponudbo različnih storitev?
10. Ali kakšno storitev že uporabljate, katero? Kje ste izvedeli zanjo? Katero od storitev bi po vašem mnenju že potrebovali? Kdaj? (vrste pomoči: oskrba in nega, gospodinjska opravila, dostava kosila, težja opravila, premagovanje osamljenosti)
11. Kaj menite o domu starejših občanov?

Spol

Starost

S kom živite v gospodinjstvu _____

Vir dohodka _____

Kaj je glavni vir vašega dohodka? Ali pokojnina zadostuje za en mesec?

10.1.2 RAZISKAVA 1 : ZAPISI INTERVJUJEV S STAROSTNIKI

10.1.2.1 Intervju A

sobota 21.2.2009 od 16.30 do 17.45

Spol: ženska, vdova 2 leti

Poklic: gospodinja na kmetiji,

Starost: 83 let,

S kom živite v gospodinjstvu: kmetija, skupno gospodinjstvo s sinovo družino

Kaj je glavni vir vašega dohodka? Ali pokojnina zadostuje za en mesec?

Po njemu imam malo pokojnine, tisto dam potem največ sinu. Zase imam dosti, mi čisto vse prinesejo, še več kot rabim.

1. Kako preživite dan?

(vstajanje, umivanje, oblačenje, priprava obrokov, zajtrk, kosilo, večerja, pomivanje posode, pospravljanje stanovanja, pranje perila)

Vstanem majčken pred sedmo. Pa tabletko moram vzeti, k mam zdravila, moram zelo misliti na to, eno moram vzeti 15 minut pred hrano. Potem pa jem. Najprej skuham kavo in mleko, potem sinu postrežem, pa kakšen jajček še zraven naredim, potem malico pripravim, potem pa je že kosilo, to je pa malo več. Za malico ni kaj dosti posebnega, kakšna malenkost, kosilo je pa bolj ornk, nekajkrat na teden je meso, če ni ene trikrat, sploh, ker ga imamo doma. Enekat je juhca, enekat makarončki, različno. Med tednom za vse sama kuham zajtrk, malico in kosilo, ob sobotah in nedeljah pa tudi snaha skuha.

Zmeraj gledam, da po kosilu še posodo pomijem potem grem pa malo počivat. Ni nujno, mi pa paše. Kosilo imamo že ob 12.00.

Tudi perilo zlagam. Mi ga dol prinesejo, dajo ga prati, jaz nič ne dajem prati. Jaz potem pospravim, pa malo speglam, če je pa kaj več, pa potem tudi kaj gor vzamejo in speglajo, v glavnem pa jaz. Saj sem cel dan doma.

Veliko naredim še za te stare leta. Danes sem za bobo zamesila, 1 x na teden še zmeraj kruh spečem. Pomembno je kako zamesiš, potem tud krofi tko zgledajo, da je malo z rok za djati. Je treba vsako reč mal vedeti. Ta mlade ne crejo dost, raje pečejo včasih smo bolj cvrle.

Snaha ve koliko ima s tem prihranjenega, ko pride domov, vnuki imajo skuhanu.

2. Kako preživljate prosti čas?

(hobiji, branje, TV, Prosti čas? Ali se udeležujete kakšnih prireditev, ali bi se, če jih bi bilo več, kaj si želite, kaj je za vas zabava)

Največ gledam televizijo, najraje A kanal, komaj čakam poročila na A kanalu, pa tistega psa Komisarja Reksa. V nedeljo pogledam Na zdravje, ko ga ponavljajo, v petkih je prepozno sem že zaspana. Grem spat okoli 9. do 10.

Kaj pa človek ne jezi se, domine, kartat in druge družabne igre ali to še kdaj igrate?

Družabne igre, so sedaj kar pozabljene, ko je televizija. Sedaj so v prvi vrsti poročila, potem pa še kakšen film. Najbolj mi je pa vseč na A, Kanal A, Komisarja Reksa gledam, pa Na zdravje. Tudi berem nič ne, nikoli nisem dosti brala. Če pa že, potem največ Gorenjski glas.

Včasih ste hodila na prireditve v šolo, ko sta v šolo hodila še vnuka, a to pogrešate?

Zmeraj sem šla, ko so vnučki nastopali, zdaj pa nič več. Če bi se kaj organiziralo bi morebiti še šla. Grem rada med ljudi, eni so radi bolj doma, jaz sem pa rada šla med ljudi. Bila sem bolj živahna, nisem bila tako zamorjena, da bi samo v bajti čepela, tudi to ni dobro.

Ali z avtobusom še kam greste?

Ne, z avtobusom se pa ne bi upala, če ne bi bilo nobenega domačega. Ne upam iti, ne moreš gor stopiti, pa tudi dol težko. Pa ne morem več, škoda. Prej pa smo povsod hodile. Pa smo skupaj prišle, pa smo pele. Jaz sem imela dober posluh.

Ali bi še šla na kakšen tak izlet?

Zdaj ne morem, me zdržim več.

Kaj je tisto kar vas ovira, da ne zdržite več?

Saj še veliko naredim in kar precej podelam, ko pa hodim se mi noge začnejo trest. Me noge ne zdržijo več in moram malo počit, potem grem pa spet lahko naprej. Pol ure do uro poležim, potem grem pa spet lahko naprej delat, na ta način. Takle smo star ljudje. Smo bili zadnjič na Brezjah, pa me je snaha pod roko držala, da sva prišli v cerkev.

3. S kom se največ družite?

((S kom živite? S kom imate največ stikov, s kom bi si jih še želeli? (otroci, vnuki, bratje sestre če jih še ima, sosedje, prijatelji, različni drugi kot so zdravnik, patronažna sestra, socialna oskrbovalka, družabnik, prostovoljec....))

Kako ste zadovoljni z odnosi z drugimi, kaj vas moti, kaj si želite?

Kako vzdržujete stike (vas pokličejo, obiščejo ali obratno, kako do njih – avtobus, peš...)

Na koga se obrnete, ko potrebujete pomoč?))

Eni so res nesrečni, če so čist sami, ko so sami nimajo nikogar, da bi se z njimi pogovarjal, saj za starega človeka nobeden dosti ne mara. Jaz se kar dobro počutim.

Vnuki so kar prijazni, snaha in sin tudi. Sploh, nič se ne morem pritožiti, da bi bilo kaj narobe, če bo še naprej tako, bom kar dobro skozi prišla. Eni se nočejo pogovarjat, tam je res hudo. Jaz imam dosti družbe, rada se pogovarjam. Če pa kakšen opravlja to mi pa ni všeč, ker potem vem, da opravlja tudi mene.

Kdo vas kaj pride pogledat?

Sosede, pa sošolki, ki sta moji letnici, ponavadi prideta skupaj, predvsem pozimi, ko so dolgi večeri in imajo ljudje več časa. Poj je pa tukaj taka debata celo dopoldne. Včasih se pogovarjamo kako smo pele, delale na polju, kako nas je kdo preganjal in se pol nasmejimo.

Sedaj je pa ena zbolela, švoh je bila, v bolnici je bila, sedaj pa nič ne vem kako je z njo.

V vasi imam tudi eno prijateljico. Skupaj sva peli in vedno sva skupaj hodili, sploh na izlete.

Šli smo na kakšno božjo pot, ali pa kaj drugega pogledat. Izlete je največkrat organiziral župnik. Saj ni bilo nič posebnega, samo, da smo se kam peljali, da je dan minil, da smo šli kaj pogledat, imeli kosilo pa, da je bila nova obleka. Imela sem svojo šiviljo, takrat ni bilo nobene konfekcije. Takrat so bile v Kranju čisto prazne trgovine, nič ni bilo za kupiti takrat po vojni. Takrat je bilo žalostno, ko smo v Kranj hodile. Hodile smo s kolesom, takrat še nobeden ni imel imela avta.

Hodile smo skupaj s sošolkami z Brega in Trboj. Včasih smo imele stike, so me tudi povabile, da bi se kaj oglasila, pa se nisem, saj se vedno tako domov mudi. Če grem s ta mladimi se vedno domov mudi. Ko smo bile punce smo bile vedno skupaj. Vseskozi sem hodila pet, pa na vaje smo hodile, vsega smo se veselile, kar je bilo, pa izletov še posebej.

Včasih sem vsako nedeljo k maši hodila. Sedaj pa ne grem več, če grem, grem raje v Dravlje. Ne maram, da me bi gledali kako počasi krevsam.

Vi ste imela tudi brate in sestre, koliko vas je bilo?

Nobenega več ni, šest otrok nas je bilo, pa je vse šlo, bila sem tudi najmlajša. Kdaj že je najstarejši umrl, tako dolgo, to je že toliko let, da sem že kar pozabila. Sedaj ljudje dalj živijo, to se je sedaj podaljšal, včasih niso tako dolgo živeli. Včasih, ko jih je tako kot mene mal kap ruknila so kar umrli. Bog ve kaj bi bilo z mano, če ne bi tako hitro pomoči dobila. Ta mladi so vedeli kaj je in so v Medvode klicali. Tam me je že čakal rešilec in samo še napotnico sem dobila pa smo šli v Ljubljano, s sireno. Do Ljubljane, do šok sobe se še spomnim potem pa nič več.

Zadnja sestra je lani umrla. Ona je bila drugačna kot jaz, vedno je po vasi hodila in vse ogledala, je bila drugačna kot jaz. Jaz nisem okoli hodila sem bila rajši doma, sem rada kaj

naredila, da sem imela bajto malo bolj uštimano, da ni bilo tako zapuščeno. Sem hodila tudi drugam na kmetijo pomagat. Oni se še sedaj velikokrat oglasijo in me pogledat pridejo.

K zdravniku vas peljejo? Ali kakšen pride kdaj do vas, ali vas pride kakšna patronažna sestra pogledat ali pa kdo drug?

K zdravniku me ponavadi sin pelje. Patronažna pa še ni nikoli prišla, kakšen drug pa sploh nobeden, nikoli.

Kaj pa za novo leto, npr. predsednik KS?

Tukaj ga ni bilo, pri sosedu pa je bil, je dosti starejša od mene. Ja, star človek je pol kar najbolj od domačih odvisen.

Ali ste včlanjena v kakšno društvo, npr. Društvo upokojencev?

Ne, v nobeno društvo nisem včlanjena.

4. Različna druga opravila? (nakupovanje hrane, oblačil, plačevanje položnic, skrb za stanovanje, hišo, vrt, kurjavo....)

To vse ta mladi uredijo. Denar pa dam kar precej sinu.

Mam vse, vsega preveč, saj sem tudi včasih imela denar pa sem imela veliko manj, sem bila bolj skromna.

Delo na polju, kako je pa sedaj s tem?

Do lanskega leta sem še delala na njivi. Snaha je posejala, jaz sem pa zjutraj, ko še ni šel nobeden na polje vstala in par legc okopala. Veš kolk je blo naglo narejeno, na sredo vseješ pri strani pa že čisto majhnega uničiš (plevel). Sem šla raje prej, da me noben ne vidi.

Zakaj pa niste šli malo kasneje, da bi še s kom poklepetali?

Ne vem zakaj sem šla raje zjutraj. Raje sem videla, da me ni noben vidu. Zdaj še posebej, ko sem bila po bolezni. Potem pa se kakšen vstavi, pa stoji, pa klepeta, jaz pa težko stojim. Tudi malo zaradi tega. Ko je pomlad grem malo več ven na sprehod, kolikor daleč morem. Do sedaj je še kar dobro, sedaj bo pa gotovo slabše. Samo, da ne bi bila v postelji, tega se pa res človek boji, nikoli ne veš kaj je namenjeno. Moja mama je celo zimo v postelji preležala, je bila kar reva. Starost ni nobena lepa, ampak tako pride in vsak mora doprnest to. Živ noben ne more umret. Tako moraš sprejet, kar nate pride. Moraš sprejet, če je bolj lepo sprejmeš ali pa kakorkoli. Tudi to moraš skozi dat. Lepo ni v starosti. Je nekoč pokojni sosed rekel: »Starosti sem se veselil pa sem falil.«

5. Kako skrbite za svoje zdravje?

Kako ocenjujete svoje zdravje? Kako pridete do zdravnika, kdo vam pomaga? Kako skrbite za zdravje? (telovadba, sprehod, potreba po negi....)

Nisem bolna, ampak nekako nisem ta prava. Ko kaj delam se hitro utrudim, potem majhen počijem, pa spet grem lahko naprej. Tudi počivat ne morem preveč, kakšne pol ure, uro, potem pa kar skočim in grem naprej. Tako smo navajeni, da moramo skozi malo delat, zmeraj malo migat. Se mora človek zmigat. Če ne bo drugega bom en cajt še. Če rabim k zdravniku me peljejo. Takrat ko me je kap, če ne bi bila tako hitra pomoč bi gotovo umrla. V Medvodah je bilo pripravljeno že vse, napotnico je zdravnica še naredila in smo šli čist kuj naprej. Skoz z odprto sireno, vsega se spomnim, do šok sobe, potem pa nič več.

Ali kaj telovadite? Ali kakšne vaje delate?

Včasih malo telovadim, pa hodim, delam kar veliko takih stvari za katere vem, da je dobro. Treba je gibat, pa malo hodit, pa do štale grem, pa jajčka grem pobrat, pa malo putke pogledat, pa pobožat. Takale stvari ima star človek.

6. Kako se počutite v okolju kjer živite?

Kako bi se kakovost vašega življenja v domačem okolju lahko izboljšala? Za katere dejavnosti si želite, da bi se organizirale v KS? Ali bi se jih udeleževali? (v pomoč, če bo potrebno naštejemo različne dejavnosti)

Kar v redu. Sem kar zadovoljna. Sosedovi, ta novi nas nič ne pozdravijo. Ostali so pa prijazni, se pozdravimo, če se srečamo kakšno rečemo, tja pa nič ne hodimo. Za novo leto pa pridejo, veliko jih pride. Zelo lepo se mi zdi, da pridejo.

Kaj mislite, da bi se lahko organiziralo, v sami KS, kaj je takega kar bi vas še zanimalo?
Če bi bila mlajša zakaj pa ne, zdaj nimaš več kaj pričakovat. Če bi bila mlajša pa sigurno.

Kaj bi bilo kaj takega, kar bi bilo tudi vam všeč?

Ne vem, če imam še kakšne želje take. Največ veselje imam, če pridejo tiste ženske, pa kaj poklepetamo, pa govorimo kako je bilo včasih, kako smo po polj hodile, pa kako smo plele, pa kako smo v gmajni sedele, zmeraj nas je kakšen podil, pa vse takšne stvari ven zvlečemo. Kako smo živeli včasih. Kakšen pevski zbor bi moral bit. Da bi se mladina skupaj vzela. Da bi bilo malo več veselja. Ni ne iger, ni ne petja. Mladina mora iti ven iz domačega kraja. Premalo domačnosti je.

Če bi se organizirala skupina, da bi se dobivale redno na dva tedna, da bi se pogovarjale o tem kako ste včasih živeli, ali bi se je udeležili?

Upam da bi. Meni bi bilo lepo, če bi prišli skupaj, drugim pa ne, ne verjamem, ni nobene take okoli da bi bila družabna. M. še kar je, ampak slabo sliši potem pa težko z njo govoriš. Jaz tudi že malo manj slišim.

7. Kako vidite skrb za kakovostno starost s strani KS in Občine? Ali ima KS, oziroma njeni prebivalci dovolj posluha za želje in potrebe starih?

Prestari smo zdaj, da bi se kdo z nami ukvarjal. Da bi se drug z menoj se ne bi rad, jaz sem pa tudi prestara za med druge. Zdaj smo vija vaja ven, konc. 70 let je še, pa do 80 let tudi še, potem je pa konec, potem pa nisi več tako za mislit, vse peša.

8. Kaj vam daje smisel v življenju? Kako sprejemate lastno starost?

Najbolj si želim zdravja. Drugo imam vse, mi res nobene reči ne manjka, vsi so zelo dobri zame, če mi kaj manjka me sprašujejo. Je pa drugače sedaj. Ko sem bila mlada sem bila bolj vesela, vsega sem se veselila, bilo je drugače. Ogromno smo peli, ko smo bili še doma, ko smo vsi znali pet, kar kakšno uro, potem pa smo šli vsak po svoje. Potem, ko sem se poročila pa precej manj, niso znali pet. Bila je domačnost, živahno je bilo, veseli smo bili, po domače povedano.

Česa se pa zdaj veselite?

Nobene stvari se nimam več za veselit tako kot včasih. Če že, potem grem rada k snahini mami, da se malo pogovoriva. Pa k moževemu bratu. On je včasih 2 x na teden prišel na obisk. Tako je bil navezan na dom, potem pa je bil prikrajšan, ko je zbolel in bil precej po bolnicah. Vsake 14 dni še pride, ampak 1x pridejo oni sem, 1x pa moramo mi dol. Smo v dobrih stikih. Z drugimi pa ne, ko si star si v stikih bolj z domačimi, potem te svet malo zapusti, enkrat enega zmanjka enkrat drugega potem pa se vse skupaj zoža.

To, da se s kom vidim, to je tisto kar me gor drži. Saj ti greš najbrž tudi rada k staršem, pa k domačim.

Preživel smo, tolkle let smo stari. Veselilo nas je pa včasih vse kar je bilo. Samo, da je kaj bilo npr. Svete rešnje telo, pa da bo nova obleka, pa da smo v Kranj hodile skupaj tiste, ki smo se poznale, da smo malo poklepetale. Nismo se pa obiskovale, tukaj ni v navadi, da bi ljudje na obiske hodili. Tukaj je drugače kot pa v ene kraje. V Trbojah so zmeraj hodile na obiske. Tukaj tega ni bilo, tudi včasih že ne. Tukaj so bili bolj pusti ljudje, vsak zase, bolj puščobe. Se je vsak bolj zase držal. Pa je še danes tako.

No pojem še zmeraj rada imam zelo dober posluh. Včasih pojem z vnuki in snaho, ampak sama sem pa najbolj vneta. Najraje pojem zvečer v postelji, pa molim. Imam vero.

9. Ali poznate ponudbo različnih storitev?

(pomoč na domu, socialni servis, dostava kosil na dom, skupine za samopomoč, dnevni center...)

Nič ne poznam, sem scrkljana, za vse poskrbi snaha. Vse sama zrihtam nobene pomoči ne rabim. Snaha me pa navije, 2x na leto dam pa trajno, da imam malo oblike.

Tud na telefon se ne oglašam se drugi oglašajo. Ta mladi skrbijo za moja zdravila, vse mi naštimajo. Saj tudi sama vem kakšne imam za vzeti, imam vse zapisane. Pa kar mislijo, da morajo, so bolj sigurni. Jaz pa preberem, pa tako vzamem, pa spet preberem. Meni je vseeno če mi naštimajo, pa meni ni treba. Ni treba misliti na to.

10. Ali kakšno storitev že uporabljate, katero? Kje ste izvedeli zanjo? Katero od storitev bi po vašem mnenju že potrebovali? Kdaj? (vrste pomoči: oskrba in nega, gospodinjska opravila, dostava kosila, težja opravila, premagovanje osamljenosti)

Če bi sama živela bi bilo drugače, tako pa nič ne rabim.

11. Kaj menite o domu starejših občanov?

Nič, da ne bom šla. Raje bi bila doma, če se le da, bi bila doma. Da me bodo hoteli še imeti, če bom doživela še kaj. Nikoli ne veš lahko se celo leto valjaš v postelji. Moja mama je bila več kot pol leta.

10.1.2.2 Intervju B

petek, 27.2.2009 od 9.30 do 11.10

Spol: moški - samski

Poklic: kmet

Starost: 86 let

S kom živite v gospodinjstvu: kmetija, svoje stanovanje, v zgornjem nadstropju živi nečak z družino

Kaj je glavni vir vašega dohodka? Ali pokojnina zadostuje za en mesec?

Pokojnino imam svojo, sem kupil leta. Dam jo nečaku saj oni vse urejajo.

1. Kako preživite dan?

Danes sem vstal ob 7.00. Potem se pa malo razgibam, poj gnezdo posteljem, potem grem v kuhinjo in polento gor pristavim, potem vzamem aspirin za pritisk. Saj zdaj ga nimam več, pa ga kar jemljem, saj jih imam dost. Za aspirin pravijo da je fajn, da redči kri.

Potem skuham zajtrk, pa na stranišče grem, potem pofruškam, potem sem danes malo tale časopis gledal (Novice). Pa obrijem se ob devetih, pol desetih, potem grem dopoldne malo na špencir tamle ven. Grem tudi, če je dež, ker imam tamle streho, nadstrešje.

Potem pa notri pridem, potem pa jabolk pojem ali pa dva, pa malo kruha zraven ob ene poldne. Pol je pa južna ob ene pol treh.

A južno sami kuhate?

Ne, na južno grem pa gor. Jaz vse za dobro vzamem, če je južna ob dveh ali pa ob štirih meni je vseeno, grem v hišo, pa berem, pa berem. Me po telefonu pokličejo, pa grem gor. Zadnjič je bil pa odmaknjen pa nisem slišal.

T'mle imam še mal mesa od pusta, pa cvrva je, pa je bobes dol prinesla. Do lanskega leta sem jaz cvrl. Pa vsa leta. Bobes sem delal, pa kakšne. Za smenj sem cvrl, pa za pusta. Pa sem reku, kadar se mi bo pokazilo bom jenal. Pa se mi nikol ni, pa potem nisem jenal. No lani za žeganjsko pa je potem sama cvrla, brez besed ni nič rekla da bo.

Ko ste bili mlajši ali ste sam kuhali?

Mi smo bili družina. Nikoli nisem kuhali sam. Ko so mama jenal, ko niso več mogli, potem sem pa jaz mogel začeti. Čeprav sem zmer pomagal klofat. Klofat pa bom. A veš kaj je mlad človek. Potem pa sem jo dve let u pojstli imel, so ležal. Sam sem bil doma, pa vse očedil, pa urihtal, pa vpral na stroj. Potem pa je prišla tleke moja sestra, k' je b'la v Ljubljani, pa ena zdravnica. So djal mama vi boste šli v dom, on (moj sogovornik) vas ne more sam komandirat pa rihtat, vi boste šli v dom. Mama a boste šli? Mama pa so djal: »Tle sem se omoživa, pa tle bom ostava, če ne bo jest dal bom pa od lakote umrva, ne grem nikamor.«

Ampak lani ste še klofali?

Lan sem še klofal. Lan sem še vse naredil. Sem enkrat K. rekel, če bo dol prišel klofat. Pa ga ni bilo. Ko je bilo pa ocvrto, pa je zmeraj pr'šov mal šnofljat, ko je dišal naokrog. A zdej boš pa jedu k' je sklofan. Ja zmeraj sem jih lepo naredil. K P. (kmetija v soseščini) sem jih velikokrat nesu, ko so krompir orali, na polje. Takrat so še na pol delal. Rad sem jih razdajal. Pojedel pa nisem noben'ga kuj. Mama so ga vedno prelomil, pa pogledal kakšen je, pa so ga nazaj zaprli. Ampak jaz pa še to nisem naredu. Kakršen je pa naj bo. Samo da ni surov notr.

Ali kaj večerjate?

Večerjam pa tako malo. Saj ne vem a je prov. Ne paše mi. Jabolka nikol ne pojem nobenega ne paše mi popoldne, Dopoldne pa ne vem a paše zvečer jabolk, a ne paše, ne vem?

Ali rabite kakšno pomoč, karkoli?

Ne, vse se sam komandiram. Pospravljam sam. Jutr bo sobota, kuj zjutraj bom kuhinjo pospravil. Pokojnino imam svojo, sem si jo zrihtal, sem kupil leta. Vse sem futral pa molzel, vse prašiče, pa živino pa vse nafutral. Potem sem pa padel in pustil vse skup. Kuhalnico tud. Lan sem vse skupaj pustil. Pa so šli na morje, pa je blo vse moje, pa so kam šli, pa je blo vse moje. Velikokrat, ko so bili otroci še majhni so me prosil, a boš otroke pomerkal in varoval, da sta lahko kam šla.

2. Kako preživljate prosti čas? A greste čez dan kaj počit?

Če pa sam ležim.

Kako samo ležite. Saj zjutraj skuhate potem greste hodit. Ali tudi kaj telovadite?

Telovadim že pred fruštkom, pa zdejele bom gor še šou (naprava podobna orbitreku), pa popoldne, kadar mi na misel pride. Nimam nič ure kdaj.

Kdaj pa potem ležite?

Ležim pa berem.

Kaj pa berete?

Novice imam tle, te imam vsak dan. Dopoldne jih preberem, k je bil zdej še mraz, opoldne pa malo ven grem.

A še kakšen drug časopis tudi berete?

Imamo Gorenjski Glas, imamo Kmečki glas, imamo Ognjišče. No takole šaro. Nedeljca imamo. Imamo veliko šare. Prav velik moram študirat, da ne bom katerega spustil. Saj ne preberem vse, ampak tegale (Novice) pa vsak dan skoraj vsega preberem, dopoldne. Veliko zanimivega je notri.

Ali televizijo tudi kaj gledate?

Mal. Dopoldne nikoli. Zvečer jo pa. Nadaljevanka je sedaj ob petih, na prvemu programu. Fina gospa, je smešna. To samo piše ni pa nič res.

Politika a vas kaj zanima, ali to kaj gledate? Trenja, Tednik pa te stvari?

Ne, saj imam vse tle (časopisi). Kmečki glas, vsega prelistam, pa preberem, novice pa to, oglase. Rad berem. Kakšen pravi a moraš? Pravim saj moraš, a boš v luft gledal. Nekaj je treba za pamet urit.

A potem križanke tudi rešujete?

Tiste pa ne. Tiste pa nikoli nisem. Včasih bi jih lahko pa ni bilo nikoli časa. Zdej pa nečem. Ven zmeraj malo kukam. Pa prav'jo kaj pa ven gledaš? Ven zmeraj lahko gledaš, noter pa ne smeš. Ven pa lahko zato so okna narjena. Not pa enkar ne glej. Včasih so ljudje noter gledal, zvečer so firbec pasli, pa pod oknom poslušal. Včasih še nazaj. Ven pa lahko pogledaš kadar češ.

Ali ste kdaj na izlete hodil?

Za en dan, na tiste, ki jih je župnik organiziral, pa kmetijska zadruga. Doma je vse počakal, je blo treba zvečer iti v štalo in zrihtat žvav. Kukr je blo je pa blo. Nikol ni blo časa, da bi včeraj šel, pa danes nazaj prišel. Nisi mogel, mleko sem vsak dan imel, dvakrat, zvečer pa zjutraj.

3. S kom se največ družite? Ali vam je kdaj dolgčas, se počutite osamljenega?

Velikokrat. Ko pride dolgčas pa pravim kar pejt naprej.

S kom se srečujete, kdo vas pride obiskat?

Noben nič več ne pride. Mojih let so že pomrli. Sosea je umrla pred tremi leti, še prej pa oče. Ta mladi so v Ameriki. Če noben'ga ni, mi je kar dolgčas, enekat pride D., pa M. pride in vpraša ali boš kaj dal, rada malo popije. Dons sm reku pa nič ne bom dal. Velikim sem pomagal, tolikim noben kot jaz, sedaj pa nobenega nikjer. Ni bilo štale v vasi, da jaz ne bi bil tam. Pomagal sem, da so strile. Sedaj pa nečak hodi pomagat. Tud ob nedeljah ni noben'ga nikjer. Pa sedim pa vahtam, če bo kdo prišel, da ga odrajtaš.

Ali vas župnik pride kaj pogledat?

Enkrat samkrat je bil. Je prišel povedat, da ne bom več ključar. Samo takrat je bil.

Kaj pa predsednik KS?

Nikoli ni bilo še nobenega. Pa, da bi mogoče sam eno rožo prinesel. Pri sosedi je pa bil.

Kaj pa kdo drug?

Pred leti sem imel rano na nogi in je patronažna nekajkrat prišla nogo previt, potem pa tud nje ni blo nikol več.

Kako so pa sedaj nečakovi otroci, ali vas pridejo kaj pogledat?

Pridejo kadar je.

Ali drugače te stvari, kako je bilo včasih ali kaj pripovedujete ta mladim?

Pripovedujem, pa pravijo velikokrat, kaj takega povej no, kar še nismo nikol slišal. Zanima jih vse, ampak bi jaz še več povedal. Našim mal moreš povedat, otrokom pa še manj. Tud ni cajta. Premladi so za staro reč, ne pašemo vkup

Ali je od vaših bratov in sester še kakšen živ? Koliko vas je bilo?

Šest nas je bilo, jaz sem bil ta drugi, zdej smo pa še štirje. S sestro in nečakinjo gremo vsako leto na morje, se kopat, potem pa zvečer domov. Nečakinja potem še večerjo naredi. Rad grem na izlet na morje. Lan smo še šli.

4. Različna druga opravila? (nakupovanje hrane, oblačil, plačevanje položnic, skrb za stanovanje, hišo, vrt, kurjavo....)

Lani sem padel in sem vse pustil, zdej vse ta mladi zrihtajo.

5. Kako skrbite za svoje zdravje? Kako ocenjujete svoje zdravje? Kako pridete do zdravnika, kdo vam pomaga?

Zdravje me nič ne matra, tudi križ ne, samo mal švoh sem, bl trd sem, pa tale roka me malo matra (leva), tole (desno) dvignem kolikor hočeš. Tale roka mi nagaja odkar sem s kozolca padel. Ko hodim rabim bergle, pa slišim tudi malo slabše, ampak če se takole normalno pogovarjamo med seboj, kot se zdejele, tud še v redu slišm. Saj včasih je pa bolje, da kaj ne slišim. Težko razumem, če se zelo hitro govori in se šušlja potem pa ne. Včasih mi očitajo, da ne slišim, pa jim rečem, čakajte, saj boste za menoj prišli. Ja, če pa rabim do zdravnika me pa nečak pelje.

6. Kako se počutite v okolju kjer živite? Kako bi se kakovost vašega življenja v domačem okolju lahko izboljšala? Za katere dejavnosti si želite, da bi se organizirale v KS? Ali bi se jih udeleževali?

Kako bi reku, da se bolj ne morem. Zdrav sem, jem vse lahko kar je veliko vredno. Ponoči spim, včeraj sem se zvečer dol ulegu in sem se zjutraj zbudil. Danes sem se zbudil že ob petih pa sem reku sedaj ne bom ustajal. Kaj pa bom delal. Če bi bil tak orng vreme bi šel ven, tako je pa še premraz, pa ne bom hodil, če ni treba. Sem včasih moral.

Kar jih je v vasi jih lahko sam obhodim. Včasih sem k R. mami šel, sedaj sem se pa zavzel, da nikamor ne bom šel. K mi jo je K. mama tako zagodla. Sem zadnjič klical, da bom prišel pa je telefon kar dol vrgla.

Omenil ste, da po vasi še vse obiščete, kaj pa kam dlje ali še greste?

Ne, ne grem čeprav vse poznam, saj sem vsako nedeljo k maši hodil. Včasih mi nečak reče, a vas kam peljem, pa kar nič ne rečem. Večkrat mi ponudi, da bi me kam peljal.

KS je zadnji dve leti organizirala prireditev Jenkov dan, ali ste se je udeležili?

Ne, zmeraj je tako blo, da ni blo nikoli cajta. Če bi bilo popoldan v nedeljo bi pa velikokrat šel. Na gasilsko veselico v Mavče sem zmeraj šel. Sem šel gor, pa sem bil gor, pa sem šel domov nafutrat, pa mleko vzet, pa sem šel nazaj.

Če bi se v KS organiziralo, da bi se dobivali in pogovarjali, ali pa kaj počeli npr. igrali šah, ali bi se udeleževali takšnih srečanj? Pripravlja se tudi prostor za KS, kjer bi se lahko posedalo.

To bi bilo v redu, pa če bi poslušal, bi rad poslušal, da bi pa kdo toliko vedel kot vem jaz pa ne more nobeden vedet. Vsak bi svoje povedal. Kakšen bi moral prit in povabit, potem bi že šel.

Včasih je bil kegljišče. Zdej je pogorel. Pa smo šli B., jaz in C., D., sej zdej takih ni. Saj brez sogovornika ne moreš bit, al boš kar sam sedel. Nikamor več ni za iti. Kar je, je za mlade. Kadar smo imeli pogreb smo šli vedno na kegljišče, eno kavo in dva deci pa smo domov šli, sedaj pa nimaš kam iti, nimaš se s kom pogovarjati. B. je veliko bolj gluhi kot jaz, pa zob tudi nima, drug so pa pomrli. Na tmo konc sem najstarejši od moških, žensk na tmo konc ni nobene toliko stare, skor nikjer ni nobenga več. R. mama je bolj mojih let, je pršla po jajca zdej en dan, pa me je pršla v hišo mal pogledat. Ta se pa spomne name k' sm tolkkrat pomagal gor delat, vse sorte sem delal k'r so rekl.

7. Kako vidite skrb za kakovostno starost s strani KS in Občine? Ali ima KS, oziroma njeni prebivalci dovolj posluha za želje in potrebe starih?

Ne vem kaj bi reku, a ti kej poznaš?

8. Kaj vam daje smisel v življenju? Kako sprejemate lastno starost?

Sem zadovoljen še pa še, toliko star človek kot sem jaz, pa, da se še vse sam rihnam. Z menoj je fletno delat, ko nimam nobenih težav, pa nobene reči nič.

9. Ali poznate ponudbo različnih storitev?

(pomoč na domu, socialni servis, dostava kosil na dom, skupine za samopomoč, dnevni center...)

Nič ne poznam. Če ne bi bilo nobenega pri hiši bi šel do soseda. Ne bi pa klical socialne ali pa kaj takega.

Na koga bi se obrnili, če bi kaj rabili? Koga bi prosili za pomoč?

Najprej bi se obrnil na ženo od brata, ki je vdova. Če ne bi bilo drugač bi poklical v ... po sestro. Tri imam še žive vsaka bi prišla, ali pa tale sosed.

10. Ali kakšno storitev že uporabljate, katero? Kje ste izvedeli zanjo? Katero od storitev bi po vašem mnenju že potrebovali? Kdaj? (vrste pomoči: oskrba in nega, gospodinjska opravila, dostava kosila, težja opravila, premagovanje osamljenosti)

11. Kaj menite o domu starejših občanov?

Če bi kdaj padu in bi moral iti v dom bi šel. Zdej mi je vseglah k' so naš doma. Če pa nobenga ne bi blo, bi me pa skrbelo. Pa če bi moral biti v bolnici 5 ali pa 10 dni bi me včasih skrbelo, ker je žival v štal. Tako pa vse naredijo, sedaj so bolj urni kot jaz.

10.1.2.3 Intervju C

sobota 14.3.2009 od 17.30 do 19.45

Spol: ženska – vdova že 20 let

Starost: 90 let

Poklic: KV delavka

S kom živite v gospodinjstvu: živim sama v hiši

Vir dohodka: pokojnina

Kaj je glavni vir vašega dohodka? Ali pokojnina zadostuje za en mesec?

500,00 € imam, ko sem vse plačala mi je za cel mesec samo 75,00 € ostalo, pa tako sem skromna. Če sam živiš je težko. Položnice mi veliko požrejo.

1. Kako preživite dan?

Nikoli nisem lačna, jem šele zvečer, preden grem spat popijem dva deci pa pol vinčka. To je obvezno zvečer. Večerjam šele ob osmih ali pa še kasneje in grem okoli enih zjutraj spat. Po vinu jaz zaspim in spim do 5.00, ko me zbudi, da grem na stranišče. Potem grem nazaj spat in spim do 9.00. Zjutraj težko vstanem zato si budilko naštimam. Zjutraj težko vstanem, pa si rečem poštar bo prišel, pa soseda bo prišla, pa sosed, vstani. Zjutraj si najprej naštimam 1 šnopček, pa radensko in 1 žličko medu za grlo. Potem pojem ½ jabolka, cel je prevelik zame. Potem začnem govorit, kar mačka ogovarjam, pa radio poslušam. Potem si naredim zajtrk. Potem pa do večera nič ne jem.

Nikoli nisem veliko kuhala, soseda mi je na listek napisala kaj da v juho, 11 stvari, jaz pa ne, jaz pa čebulco, korenček, peteršiljček in obvezno eno kocko ker tam notri je pa vse in župca glih tolk da miga, ne da ima valove. To mi je mama povedala, ona je bila kuharica K vsakemu mesu dam listek, gor zmeraj napišem datum in kaj je, da vem, da nimam starega mesa. Takole, ko skuham juhco jo potem dam v vrečke in zamrznem eno zame, eno za soseda in eno za Ano. Veliko štejem, vse imam prešteto. Tudi stopnice štejem, tako lažje gor pridem. Ja čist takšna sem jaz, kot bi bila 20 let stara.

Sama sem in lepo operem pa vse naredim. Likam še vse sama, danes sem morala na vrtu delati, ker je jutri dež napovedan. Jutri bom pa likala. Rože pa sem že uredila.

A potem že od nekdaj tako pozno spat hodite?

Jaz sem nočna ptica še iz časov ko sem bila vajenka, jaz sem imela že takrat velik dela sem ponoči delala in ob dveh spat hodila. Jaz grem lahko plesat še ob treh zjutraj. Ampak zjutraj bi lahko spala, takrat pa miru ni. Zvečer, če ni nič takega po televiziji kar zaspim. Potem se zbudim, tudi ob enih ponoči in se spomnim, da moram še posodo pomit. Pa si rečem, zjutraj pridejo, kaj bodo pa rekli, sama je, pa nima posode pomite.

Ali greste čez dan kaj spat?

Ne grem nikoli, gorje če se navadiš hodit popoldan spat. Ženske ne morejo spat, ker hodijo popoldne spat. To je najslabše, tako da boš vedela. Kadar sem jaz bolna takrat pa spim, tudi podnevi, kadar sem bolna.

2. Kako preživljate prosti čas?

Rada plavam. Ko gremo na izlet z upokojenci grem prva v vodo in vsi mi ploskajo. Vsako leto greva z Ano na morje. Tudi plešem rada.

Kaj pa kaj berete?

Ne berem rada, raje poslušam radio in zraven pojem. Tudi v cerkvi pojem. Moraš skrbeti za svoj glas. Po televiziji pa vse sorte gledam. Najraje imam Na zdravje, Polnočni klub, pa Tarčo, Tednik, Trenja, da vem kako kaj je.

Rada pojem. Na izletih, ali pa ko gremo na božjo pot. Lepo je na romanjih, nas je bilo veliko. Ali pa petje, že v avtobusu smo peli. Župnik lepo poje. Včasih se je veliko pelo. Tudi z upokojenci hodim na izlete. Že 18 let članarino plačujem, letos je menda 12,00 €, to bi pa rada videla, da mi ne bi bilo treba plačat. Velika draginja je ratala. Včasih smo lepo živel s pokojnino. 500,00 € imam, ko sem vse plačala mi je za cel mesec samo 75,00 € ostalo, pa tako sem skromna. Drugi s katerimi se pogovarjam imajo še manjšo pokojnino. Če sam živiš je težko. Položnice mi veliko požrejo. Poštar k meni pride, mi tudi pokojnino prinese, mu dam tudi tringelt. Potem mu dam položnice, pa mi napiše potrdilo, jaz pa mu plačam. Najhujše je pa kurilno olje. Ta mi pa požre.

3. S kom se največ družite?

Veliko obiskov imam. Nečakinje me veliko kličejo in sprašujejo kako sem. Moji imajo vsega dovolj, zato sem hišo dala Ani. Ana je hčerka moje pokojne prijateljice. Ona mi posesa, z njo hodim na izlete, obvezno me pelje k zdravniku. Sosed J. mi veliko pomaga, prinese mi iz trgovine, drevje mi je obrezal, jaz mu pa včasih kosilo skuham, vsak dan pride. Skuham več, kaj boš pa samo za enega kuhal. J. je sin od moje pokojne prijateljice.

Svakinja mi je kot sestra, dobro se razumeva. Včasih grem k njej in se celo noč pogovarjava. Živi na drugem koncu Slovenije. Vsi moji sorodniki živijo na drugem koncu Slovenije.

Že 20 let sem vdova, kako hitro je minilo. Mož je bil zelo ljubosumen, zato se ljudje niso upali k hiši priti. Bog ve kaj bi sedaj rekel, ko jih je polna hiša.

Soseda D. mi speče flancate, jaz tega ne znam. Dam ji olje, pa moko... Ona zjutraj že ob pol petih vstane. In ona pri meni odpre, da nisem živčna, če kdo pride, da lahko pride gor. Sedaj ljudje že vejo, da dolgo spim in jih zjutraj ni takih, ki me poznajo. Drugače pa nisem nič živčna. To je veliko vredno.

Srečo imam da imam soseda J. in sosedo D.. D vsak dan pride dopoldan sem. Če bi kaj bilo bi me ona našla. Jaz se nič ne sekiram kaj bo jutri. Ne maram nič vedet kaj bo jutri. Sem sem prišla, ko sem bila stara 50 let. Jaz nobenega ne poznam, mene pa vsi poznajo. Ne hodim po hišah. Vsi hodijo k meni. Ti si danes že šesta. Ko takole, kot ti sedajle nekdo sedi si mislim: »Samo, da bi še malo ostal, da ne bi še šel, saj veš, ko sem takole sama.

Ali vas župnik kaj pride pogledat?

Ne, ko me pa tolikokrat ni doma, Čeprav me ima zelo rad. V avtobusu mi zmeraj prostor pripravi. Prišel pa je predsednik KS skupaj z predstavnikom Zveze borcev, za novo leto sta prišla.

Kaj pa patronažna služba?

Samo enkrat je bila, pa ji zdravnik naloga ni dal in sem včeraj morala sama v Kranj.

4. Različna druga opravila? (nakupovanje hrane, oblačil, plačevanje položnic, skrb za stanovanje, hišo, vrt, kurjavo....)

Fasngo mi pripelje soseda J. pa Ana pa V., jaz imam veliko takih, ki mi vozijo, veš jaz ne morem sama. Nikamor ne morem sama, sem prepočasnna, po vasi prehitro vozijo. Soseda D. mi tudi položnice kontrolira, saj veš, če bi se kaj zmotili.

5. Kako skrbite za svoje zdravje? Kako se počutite, ste zdrava?

To je usoda, da sem takole zdrava. Nič mi ni. Želodec me ne boli, nič ne šraufa me, imam zmeri isto težo, edino trebuh imam po mami malo večji. Jaz bi rekla sem čisto ena posebna ženska. Glej zunaj stiham, zunaj imam vse podelano, urejeno, samo počasi gre, počasi.

Zdele bom juhico skuhalo, jutri bom spet..., tko, jaz nič ne mislim kaj bo jutri, nič, nič in to je najboljši in kaj bom kuhala jutri. Nič. Zjutraj vstanem in vem kaj bom naredila. Danes mi je J. prinesel govedino, pa še dobra vaga je. Pa rebrca bom imela, bo una soseda, ki ima psa vesela, ker bo kosti dobil. Kadar je sonce jaz ne morem biti tukaj notri, grem ven na sonček.

Potem se s sosedi tukaj kar dobro razumete?

Ja, veš kako je, veš kaj ti povem čisto odkritosrčno. Sosedje so tipi top. Tamle imam dva mlada, žena in mož pa imata dve punčki, take prijazne. Sedaj pa jaz ne slišim, če tamle zunaj kaj delam. Pa sem vsem rekla, da naj ne zamerijo, a ne, ko me pozdravljajo. Jaz ne slišim dobro, tale oko imam zanič, pa tale ušes imam zanič, pa tale nos. Neverjetno pa je, da jaz berem, da se mi kar čudijo, da berem brez očal. Včasih tale monokel vzamem, da sem hitr fertik, drugače pa vse brez očal berem. No vidiš to jaz vse preberem brez očal.

Imam krčne žile, ampak nosim posebne nogavice. Zvečer vzamem tablete. Nič ne telovadim.

Vsak teden se skopam, si vzamem čas. Jaz se znam umivat. Je treba skrbet zase. Vsako jutro si dam olje na lase, da so voljni in mehki. Trajno mi naredi A., ki je frizerka, kar doma.

Imam angelčka, ki me varuje. Vsak zvečer zmolim enega angelčka varuha. Ga prosim naj me varuje in naj varuje vse, ki mi pomagajo. Za vsakega posebej prosim naj lepo živi. Veliko

ljudi imam, ki mi pomagajo. Vsak mi kaj prinese in tudi jaz rada kaj dam. Vedno, ko nekaj dam, vedno še več dobim. Včasih mi soseda reče, lej pajčevino imaš, pa pravim jaz pajkov nimam, še nobenega nisem nikoli ubila, mogoče imam zato tako srečo.

6. Kako se počutite v okolju kjer živite?

Krasno, k' imam ptičke, prijateljčke, dobre sosede. Tam so mladi, tam so mladi, ta soseda je pridna. Nobenega sovražnika nimam tukaj. 10 let nazaj smo tamle še peli.

Kako bi se kakovost vašega življenja v domačem okolju lahko izboljšala? Za katere dejavnosti si želite, da bi se organizirale v KS? Ali bi se jih udeleževali?

Fino bi bilo, da bi bilo še kaj takega, da bi se ljudje skupaj dobival. Srečanja za novo leto to bi bila edina taka stvar, da bi stari mogoče prišli. Ne vem, a bojo stari ljudje prišli, doma bojo, ne grejo radi. Nobene ženske ni, da bi prišla k meni, da bi jaz šla h kakšni. Odkar je televizija ven prišla je kot bi v bajto udaril. Televizija je vse noter zadržala. Prej, ko ni bilo tehnike je bilo zelo drugače. Vem, kako so bili ljudje včasih povezani. Včasih so kegljali, pri spomeniku na Podreči se je pelo. To so bili taki lepi trenutki, veliko vam lahko povem. Ko sem se sem priselila mi je soseda kruh spekla za dobrodošlico. Včasih jih je bilo veliko in smo se poznali, danes nimaš ljudi, ki bi imeli čas.

Jaz sem šla peš k maši in nazaj. Danes ne morem iti več. Sem šla tudi k spovedi in obhajilu. Sedaj grem samo še na pogreb, če koga najdem, da me pelje. Ne upam si iti sama v cerkev.

Jaz sem včasih veliko prekolesarila. Včasih smo s kolesom hodili. Koliko jih je mojih starosti, ki ne morejo nikamor.

7. Kako vidite skrb za kakovostno starost s strani KS in Občine? Ali ima KS, oziroma njeni prebivalci dovolj posluha za želje in potrebe starih?

Danes nima nihče časa. Sedaj se je vse razgubilo, samo delat, delat, pa tu pa tam.

Če bi se organizirala skupina, da bi se dobivali redno na dva tedna, da bi se pogovarjali o tem kako ste včasih živeli in podoba, ali bi se je udeležili?

Če bi me kdo peljal bi šla. Z veseljem bi šla. Jaz sem pripravljena, so pa tukaj tudi ženske za katere vem, da ne bojo šle. Eden pravi imam noge slabe, drugi pravi imam srce slabo. Težko bo, težko bo. Včasih je to že bilo. Vsako nedeljo popoldne smo se dobival in šport uganjal. Jaz se nasmejem veliko. Pravijo dober pogovor, pa resničen pogovor, to je duševna hrana. Nekaj takega, odprtega. Včasih so vsaj vice pripovedoval. Danes ni več pogovora, se samo o vremenu pogovarjamo, pa take traparije. Lahko bi tukaj kdo kakšno sekcijo ustanovil, da bi se kaj skupaj vzeli. Žalostno je ratalo vse skupaj. Ni družbe, veliko jih je pomrlo.

8. Kaj vam daje smisel v življenju? Kako sprejemate lastno starost?

Kaj je to kar vam daje veselje do življenja?

Rada imam ljudi. Tudi otroke imam rada. Danes sem poslušala sosedova kako se smejita, pa sem se še jaz smejala. Rada imam otroke, čeprav jih sama nisem nikoli imela. Rada sem samostojna. Danes sva fino delali. Kar voljo sem dobila, ko sva bili dve.

Kaj vam manjka, kaj si še želite?

Jaz imam rada družbo. Želim si družbe. Da bi šla nekam, da bi me kdo peljal. Nimam prevoza, niti za v cerkev ne. Če koga ujamem, da grem vsaj na pogreb, če je v Mavčičah. Vse sem od drugih odvisna. Nikamor ne morem, če nimam spremstva. Rabila bi nekoga, da bi šel z mano v toplice. Vedno, vsako leto, sva hodili s prijateljico sedaj je pa na srcu zbolela in ne more več iti. Sama brez spremstva ne morem iti.

9. Ali poznate ponudbo različnih storitev?

(pomoč na domu, socialni servis, dostava kosil na dom, skupine za samopomoč, dnevni center...)

Ja poznam. Meni soseda D. posesa, pa Ana iz Ljubljane, kaj čem pa kuhat, ko nisem nikoli lačna, zdajle pa si bom naredila kosilo in večerjo, imam kar oboje skupaj, potem grem pa šele ob dveh zjutraj spat. Kaj potem še hočem. Zanesem se na Ano. Lahko pa tudi tako pride, da

pridejo iz doma upokojencev tako kot so J. mamu rihtali. Saj so dolgo časa hodili mamu negovat. Če bi rabila, bi že vedela kam poklicat. K sosedu v sobotah pride negovalka z doma upokojencev. Jaz grem še sama v banjo.

Ali poznate dnevno varstvo?

Dnevno varstvo tudi poznam, saj imajo zabavno. Sem to že videla, ko sem šla C. obiskat. V Kranju v domu je v redu. Jaz bi šla pa raje v Mengeš. Ta novi del je menda krasen. Zadnjič sem bila v Šiški, pa se tam na hodniku zbirajo in se pogovarjajo. Pa v tem ta novem v Medvodah sem tudi že bila. Tam imajo tako nobel, kot bi v hotel prišla. Tja noter pa sploh ne prideš. Ne vem koga sem šla tja obiskat. Iz Medvod iz doma tudi hrano vozijo, kosilo. Jaz sem dala prošnjo na več koncev, v Ljubljano in še v Mengeš. V Mengšu pa sem dobila. Tam pa sem notri, če kaj pride. Je že 5 let kar sem notri.

10. Ali kakšno storitev že uporabljate, katero? Kje ste izvedeli zanjo? Katero od storitev bi po vašem mnenju že potrebovali? Kdaj? (vrste pomoči: oskrba in nega, gospodinjska opravila, dostava kosila, težja opravila, premagovanje osamljenosti)

11. Kaj menite o domu starejših občanov?

10.1.2.4 Intervju D

petek 20.3.2009 od 17.00 do 19.00

Spol: ženska, zunajzakonska skupnost, partner umrl pred 3 leti

Starost: 72 let

Poklic: KV delavka

S kom živite v gospodinjstvu: sama živim v hiši

Vir dohodka: invalidska pokojnina in dodatek za pomoč in postrežbo

Kaj je glavni vir vašega dohodka? Ali pokojnina zadostuje za en mesec?

Za vsako stvar moram nekoga najet, plačat, potem pa pokojnina kar gre.

1. Kako preživite dan?

2. Kako preživljate prosti čas? S čim si krajšate čas?

Zvečer največ gledam televizijo, tuje kraje in pa živali, to sva s partnerjem skupaj gledala. Smučanje, kot je danes v Planici, nič ne gledam. Partner je to včasih vedno gledal in me poklical, da sem tudi jaz prišla gledat. Čez dan radio poslušam, najraje Pospravimo podstrešje, pa radio Ognjišče. Trenutno je misijon na radiu Ognjišče, ga poslušam, da se malo sprostim.

Zvečer televizijo prižgem. Danes bo Polnočni klub, ki mi je všeč. Pogledam tudi Preverjeno, Tednik. Potem se tako naštimam, da me hrbtenica ne boli in pred televizijo zaspim. Potem grem v spalnico, da bi šla spat a se vmes zbudim in adijo noč. Nič več ne zaspim. Zaspim šele proti jutru in se pozno zbudim. Zjutraj potrebujem veliko časa, da se oblečem in uredim, zato ne more nihče priti nenajavljen v hišo. Imam toliko ceremonij sama s seboj, da mi dopoldan mine, kot bi mignil. Včasih sem rada brala, potem pa sem še na obeh zbolela. Bolj slabo vidim, rabim očala za branje. Imam naročeno Družino, ki jo prelistam. Imam tudi ogromno fotografij, samo sedaj, ko sem stara nimam več interesa, da jih gledam.

Ali vam je kdaj dolgčas, se počutite osamljeni?

V nekem pomenu besede mi ni nikoli dolgčas. Samo ob večjih praznikih, kot so božični prazniki in za novo leto. To se ne reče osamljenost, to se reče grozota. Besede za to sploh ni. Ko si takole bolan je težko. Ko se takole nazaj spomnim, ko sem bila zdrava je bilo enkratno. To sedaj je životarjenje. Nisi ne tič ne miš, nikamor ne spadaš. Drugih raje sploh ne gledam več, ker mi je preveč hudo.

3. S kom se največ družite? S kom imate največ stikov? Koga imate za družbo?

Pravzaprav nobenega. Ta moja prijateljica, ki pride enkrat na mesec, da mi denar prinese in položnice plača, je edina. Pride včasih z možem, ima pa tudi veliko svojih težav. Je tudi sama bolna. Prijateljica, ki pride mi pomeče. Pospravi mi nobeden ne, že tri leta ni bilo pospravljeno, že tri leta ni nihče nič naredil. In potem gre vse h koncu. So trenutki, ko sprejem, da gre vse h koncu in potem gre dan kar naprej. Imam občutek, da takole ne gre več naprej. Ampak mi gre pa tudi teden tako hitro naprej, z nadzvočno brzino, da si tudi ne morem predstavljati kako gre to hitro.

Včasih sem imela zelo dobro prijateljico iz službe, ki je včasih prišla in bila cel teden pri meni. Včasih je prišla tudi z otroki. Veliko sem bila v bolnici v Valdoltri, tam sem se imela zelo lušno, fletn smo se imele. Tam sem imela veliko prijateljic. K maši nisem nikoli šla, vse je partner uredil in je bilo vedno, kot da me ni, čeprav mislim, da me imajo bolj v pozitivnem spominu.

Sedaj pa nimam nobenega, tudi nobenega, ki bi hotel, da ga pooblastim. Nobenega ni, da bi mu lahko rekla. Nimam pojma kako si bom Dom urejala. Da bi se pa takole pogovarjala, kot se z vami, se pa nisem in tudi z nobenemu se ne morem.

Kako pa greste k zdravniku, po nakupih?

Nazadnje sem šla od doma 2.11.2008, ko so me zobje boleli in sem šla k zobozdravniku v Kranj, z avtom. Potem pa nisem prestopila praga. Težko se kam odpravim, ker se z berglama lahko samo vlečem, ne morem naredit koraka. Če sem preslaba pa najamem taksi. Soseba s kmetije mi mleko in kruh prinese, prijateljica pa kakšno salamo, ribe. Kosilo mi pripeljejo. Od kosila si potem nekaj prihranim še za večerjo. Kosilo imam naročeno od ponedeljka do sobote. V nedeljah ni kosil, jim manjka razvažalcev. Za v nedeljo si kaj od sobote prihranim. Drugače pa imam ob nedeljah post, včasih tudi še v ponedeljek, da gredo strupi iz mene, ker toliko zdravil pojem. Ne rabim kaj posebnega, tudi nisem tako ješča, pa želodec me boli, pa še drugi problemi so. To so takšne zdravstvene težave, da se ne da povedat, to nihče ne razume. Ponoči imam včasih takšne bolečine, da nogo velikokrat zmasiram s Ketonalom. Bila sem v Valdoltri in sem se tudi tam mučila, tako da mi je zdravnik rekel, da bo treba ukrepat, da bom morala na operacijo. Ker po operaciji nimam kam iti, mi je tudi zdravnik rekel naj si to uredim, da bom šla lahko v Dom. Pa sem rekla ja, ja, bom, ker ga nisem hotela obremenjevat, z vlogo bom pa do velike noči počakala. Tudi moje zdravnice ne maram obremenjevat, ker ima štiri otroke. Saj ne ve kako je z mano, tega nihče ne ve. Vse prepustim kar Bogu.

Eno nogo imam manjšo kot drugo, ko mi nogavica dol pade, je niti pobrat ne morem. To bi bilo debate za tri romane, če bi opisala vse težave, ki jih imam. Se ne moreš obut, se ne moreš napraviti, potem ti kakšen prinese kakšno takšno obleko, ki ti sploh ne paše, ker si star toliko kot sem jaz. Jaz sem se tako napravljala, da sem vedno dobro izgledala. Sedaj tako slabo izgledam, da sploh ne poznam sama sebe. Hitro vidiš diskriminacijo. Ko sem dobro izgledala in sem se notri, v sebi, dobro počutila ni bil problem ne pri zdravnikih, ne pri temu, ne pri onemu. Vse potem človek lahko uredi, ko pa tega ni, pa nič ne moreš. Zato potem nikamor nočem iti, niti v bolnico nisem hotela iti, ker sem se samo jokala. Sedaj se ne jočem več, ampak notri pa nisem v redu. Tudi, če me nekdo mimogrede pozdravi, ga pozdravim dober dan, dober dan. Nočem, da bi sem prišel, zato ker se ne maram pogovarjat, da že tri leta ni bilo pospravljeno, da ni bilo že tri leta nič narejeno, štedilnik ne dela, da ne morem kuhat. Ko drugi okoli hiše pospravljajo in delajo, sploh ven ne pogledam, ker to me tako zabolj, ker se pri nas nič ne dela.

Kaj pa, če bi se za štedilnik na kakšen oglas javila, ko jih podarjajo?

Ne, to pa ne, je še veliko takšnih, ki ga bolj potrebujejo kot jaz. Že pred tremi leti sem premišljevala, da bi si uredila za Dom, pa potem nisem nič naredila. Ko sem za partnerja

urejala prehrano, ker je rabil dietno, mislim, da sem govorila z socialno delavko Doma. Je prijetna ženska.

Kaj pa če bi se povezala z ljudmi, ki imajo podobne težave kot vi?

Takšnih ni več, so že vsi pomrli. Od teh s katerimi sem bila v zavodu ni nikogar več.

Ali ste članica kakšnega društva, npr. Društva invalidov?

Ne, saj mi nobeden ne more pomagat.

Kaj pa sorodniki?

Nekaj sorodnikov imam, so vsi na visokih položajih. Jaz sem imela ljudi v zavodih, bolnicah, v službi. Z domačimi se nismo nikoli družili. Diskriminiran si že zato ker si invalid, tudi med sorodniki. Imam še sestro, ki je že vdova in ima tudi sama cel kup zdravstvenih težav, tako da jo nič ne obremenjujem, pa tudi daleč stran živi, več kot 50 km stran.

Ali vam sosedge kaj pomagajo? Ali vas kakšen obišče?

A veste kako je. Ta soseda je sama, ta mi sneg skida, ko sem bila v bolnici mi je rože prilivala. Druga soseda za cerkev rihta stvari, mi nič ne pomaga, ima sama toliko dela z vsem. Pri nas je pa tudi ogromno dela. Že stari oče je vedno govoril: »Soseda dva krat lahko prosiš za pomoč, v tretje mu pa ti odreči zato, da ne boš razočaran.« Jaz imam vero v Boga, sem se vedno opirala nanjo, močno, močno, samo sedaj je tako mlačna, kot bi se mi ena bergla zlomila. Če bi se mi sedaj zlomila potem sem pa nepokretna.

Ali vas patronažna sestra kdaj obišče?

Ne. Nobenega ni. Včasih je prišla k moji sosedu in je tudi meni prinesla zdravila. Potem je moja soseda šla v dom in ji nisem mogla več reči.

Kako pa sedaj dobite zdravila?

Moja prijateljica ima isto zdravnico kot jaz in mi potem kar ona zdravila prinese.

Kaj pa župnik?

V temu kraju je tako, da župnik nikoli ne pride, ampak tudi moj značaj tega ne bi prenesel. Ni treba, da bi videl kako sem jaz, da bi videl v kakšnem trpljenju sem jaz, ker mi ne more nič pomagat. To je moja stvar. Iz župnišča me pokličejo, ko je Trikraljevska akcija, da se vanjo vklopim, da potem pridejo, drugače pa nobeden ne pride. Trikraljevska akcija je, ko otroci pridejo in zbirajo denar. Letos so ga zbirali za Paragvaj, za šolo. To zmeraj rada dam. Pa za UNSU tudi zmeraj dam, mi zmeraj pišejo.

Ali vas je predsednik KS obiskal ob novem letu?

Ne. Mene ne smatrajo, da sem bolna. On niti ne ve kako je z mano, pa tudi nič mu pravit zame. On ima mene za normalno, zdravo, tako kot župnik. Glede na to kako hudo sem bolna, pa mi ne more nič pomagat. Saj bi me obremenjeval, če bi prišel.

4. Različna druga opravila?

Ko je človek mlad je vse lažje. Pol leta sem sosedovega fantka pazila, sedaj je pa star 25 let. Sosedov fant mi sedaj kosi. Vse okoli hiše mi drugi naredijo, jih najamem in dobro plačam.

5. Kako skrbite za svoje zdravje? Kako ocenjujete svoje zdravje? Kako pridete do zdravnika, kdo vam pomaga? Kako skrbite za zdravje?

Skozi se trudim in skrbim za sebe in svoje zdravje, cel dan, pa tudi že celo življenje. Tudi telovadim, ampak ne morem več tako kot sem včasih. V bolnici pri suhi telovadbi ne morem več noge dvigniti in z njo krožiti. Sedaj pazim, da doma, da napenjam mišice, enkrat ene, enkrat ene. Ne vem, včasih nas je bilo toliko takih kot sem jaz, zdaj so pa sami zdravi, sami taki, ki se pri športu poškodujejo. Imam protibolečinske tablete. Zvečer vzamem ene dve. Bi morala že prej eno vzeti, ampak cel dan šparam, da potem zvečer dve vzamem. Zvečer grem televizijo gledat, zraven malo mišice napenjam in kar hitro mine, da je ura polnoči, in kar tam zaspim. Potem si rečem, da bom šla kar napravljena tja v brlog spat. Potem pa se zbrihtam in začnem premišljevat kaj bom jutri obula, kako bom jutrišnji dan končala, pa Bog ne daj, da kdo v bajto pride. Če bi kdo prišel mi mora pravi čas povedat, da se lahko napravim.

6. Kako se počutite v okolju kjer živite?

Kako bi se kakovost vašega življenja v domačem okolju lahko izboljšala? Za katere dejavnosti si želite, da bi se organizirale v KS? Ali bi se jih udeleževali? V KS če bi bila npr. prireditve za novo leto, ali bi se je udeležili?

Enostavno ne bi šla, ker ne bi zdržala. Ne morem sedet, nobena stvar se mi ne zdi zanimiva. Sem pa 30 let hodila kri dajat.

Razmišljam o ustanovitvi skupine za samopomoč, upokojenci in podobno. Ali mislite, da bi bil tukaj interes za ustanovitev in obiskovanje takšne skupine?

Mislim, da ne bi šlo. Ne vidim primera, da bi šlo. Jaz recimo avtomatsko odpadem, pa tudi ne bi hotela nobenega obremenjevat. Za moje probleme nobeden ne ve.

Midve sedajle prijetno klepetava. Ali bi si želeli, da bi kdo prišel in bi z njim klepetali?

Ne, ne bi mi bilo v redu. Ne maram, da za moje težave kdo ve. Vi ste zame tujka in z vami se pogovarjam, da vam pomagam pri diplomski nalogi. Drugače še svoji prijateljici, ki sem ji toliko nudila in ji pomagala, nisem imela tega obraza, da bi ji pripovedovala o svojih težavah. Nekoč mi je rekla, ko pridem k tebi, me pa v slabo voljo spraviš. Prav, sem rekla, potem pa ne hodi več. Če nimaš svojega človeka, svoje družine je hudo. Čeprav tudi, če imaš svojo družino lahko ni nič bolje. Če si takole invalid in imaš težave, da se sam urediš je sploh težko. Včasih, ko sem imela partnerja ni bil noben problem. Se ne morem obut, se ne morem napraviti, nobene reči, a veste.

Ali se še vseeno sama uredite?

Vse se še sama rihnam, ampak mi to vzame celo dopoldne. Včasih mi je tudi zelo slabo. Včasih tudi postelje ne morem postlat. Pa grem iz postelje, pa nazaj in tako cel dan.

Kako se pa potem lahko skopate, umijete?

Ne morem se kopat, ker sem nekoč padla iz banje in sem se hudo poškodovala. Jaz se bolj partizansko umivam, po delih. Tudi operem še vse sama.

Ali ste že razmišljali o pomoči na domu, da bi vam oskrbovalka pomagala?

To pa težko, najlažje si sama pomagam. A veste kako je, pozimi je tukaj mraz, nikoli ni nikjer več kot 10 stopinj. Potem bi bilo potrebno peč zakurit in drva prineset, da bi bilo toplo. Kdo bo pa to naredil? Odtok je zamašen, vse bi bilo treba zamenjat. Rabila bi nekoga, da bi generalno pospravil, že tri leta ni bilo pospravljeno. Ko pride moja prijateljica, pomije, vse precedi in ven odnese, pa pomete in malo pospravi. Umivat me pa tudi ne morejo drugi, ko sem tako boleča in sama najbolj vem kako moram delat, da me čimmanj boli. Moram gledat kako nogo obrnem, kam roko dam.

Potem se vi samo na tole grejete?

Samo na tole (kalolifer) in pa na tale električni radiator. To so take težave. Če bi imela skrito kamero in bi opazovala en teden, bi rekla to je pa res grozno. Sem čisto sama, pa še z takimi bolečinami. Težko najdem mesto, da me nič ne boli. Pa s tabletami, ki jih imam, nisem nikoli takšna kot bi morala biti. Tudi v glavi nisi več taprav in se ne moreš z nikomer pogovarjat. Saj, danes tudi nikogar ni, ki bi se hotel pogovarjat. Zakaj pa mislite, da je mogla iti S. v Dom, nihče se ni z njo pogovarjal, nihče je ni prišel pogledat, ne sestra, ne nečaki. Še prehrane ni imela urejene, jaz imam vsaj prehrano. Dobro, da je imela vsaj nekaj premoženja.

Kako ste si pa prehrano uredila?

Ko je partner, po bolezni, potreboval dietno prehrano sem jo zanj urejala, preko doma upokojencev. Potem sem si jo pa še zase uredila.

Ste že razmišljali o domu upokojencev?

V domu bi mi bilo kar nekaj stvari prihranjenih. Ne predstavljam si, da bi še eno zimo doma preživela. Če me pa še poleti ne bi bilo, potem bi pa tole vse skupaj začelo propadati. Vsa pokojnina gre za vzdrževanje hiše in okolice. Sosedov ne maram obremenjevat, pa tudi svojega dela imajo dosti. Za vsako stvar moram nekoga najet, plačat, potem pa pokojnina kar

gre. Sama pa rabim 330 evrov za čevlje, ki jih ne morem nosit. Nobenega čevlja nimam, da bi ga lahko nosila.

7. Kako vidite skrb za kakovostno starost s strani KS in Občine? Ali ima KS, oziroma njeni prebivalci dovolj posluha za želje in potrebe starih?

Zasave sploh ne morem ocenjevat. Do 17. leta sem živela tukaj pri starih starših, potem sem šla v zavod za Invalidno mladino v Kamnik. Iz zavoda sem nazaj prišla in šla v službo v Kranj. Naša hiša je bila nacionalizirana in sem cele dneve delala, da bi hišo nazaj dobili. Bila sem tako malo doma, da težko ocenjujem. Jaz sem imela vseskozi drugačno življenje in z ljudmi tukaj nisem nič imela.

Kako se vam zdi, da so ljudje povezani v naši KS?

Meni se zdi, da so čisto odtujeni, da je vsak bolj zase.

Do kdaj ste hodila v službo?

Do operacije. Dokler sem lahko naredila vsaj en korak. Od 1970. do 1983. leta sem hodila na Lošinj, kjer sem veliko plavala. Tam sem imela dve bergli, ko pa sem v službo hodila pa eno. Nazadnje sem delala samo po 4 ure, vendar sem imela hude bolečine. 1984 sem šla na operacijo sem bila sedem mesecev v bolnici, takrat so me sodelavci še prišli obiskat. Hoteli so me s seboj vzeti na izlet. Vsakič, ko so šli iz morja, so se pri meni ustavili, pa vsakega sem težje sprejela. Zelo dobre sodelavce sem imela, bili so visoko izobraženi, tudi v bolnico so me prišli pogledat. Najboljša prijateljica iz tistih časov je umrla za rakom. Drugače pa smo se kar razšli.

8. Kaj vam daje smisel v življenju? Kako sprejemate lastno starost?

Prej sva se pogovarjali, da imate vero, ki vas gor drži, ali je to tisto, kar vam dajem moč, da zmorete in vztrajate?

Ja to je tisto. 100%.

Kaj od vsega kar si želite in potrebujete pa bi vam največ pomenilo, če bi vam kdo naredil oziroma bi se zgodilo? Nekaj ob čemer bi se vam oči kar zasvetile.

Najbolj si želim, da bi mi nekdo take čevlje naredil, da bi se v možganih v glavi v normalno počutila, da bi mi hrbtenico razbremenili. Enkrat sem take čevlje že imela in takrat sem rekla, no sedaj sem pa ženska ratala. Celo življenje sem se ukvarjala s tem, potem sem pa le prišla do enih takih čevljev in do enih takih vložkov. Raje bi bila lačna kot pa, da je takole, da mi ne more nihče pomagat. Razen, če bi v Zavodu ostala, ampak te nič več v Zavodu ne sprejmejo. Tudi zdravniki se naveličajo poslušat, da samo tarnaš, oni pa ne morejo pomagat.

9. Ali poznate ponudbo različnih storitev?

(pomoč na domu, socialni servis, dostava kosil na dom, skupine za samopomoč, dnevni center...)

10. Ali kakšno storitev že uporabljate, katero? Kje ste izvedeli zanjo? Katero od storitev bi po vašem mnenju že potrebovali? Kdaj? (vrste pomoči: oskrba in nega, gospodinjska opravila, dostava kosila, težja opravila, premagovanje osamljenosti)

11. Kaj menite o domu starejših občanov?

10.1.3 DEFINIRANJE POJMOV IN UREDITEV IZJAV PO KODAH TER ZDRUŽEVANJE V KATEGORIJE

10.1.3.1 KATEGORIJA: SAMOSTOJNOST

Podkategorije:

- vsakdanja opravila
- druga opravila
- mobilnost
- zdravje

TABELA 1 - SAMOSTOJNOST

	VSAKDANJA OPRAVILA	
D 1	Zjutraj potrebujem veliko časa, da se oblečem in uredim, zato ne more nihče priti nenajavljen v hišo.	Oblačenje Skrb zase Dolgotrajnost
D 3	Se ne moreš obut, se ne moreš napraviti	Oblačenje Ovire
A 1	Samostojna priprava vseh obrokov zase in za sinovo družino	Obroki Vrsta
B 10	Kosim skupaj z nečakovo družino	Obroki Kje, s kom
D 26	Kosilo mi pripeljejo, od kosila si potem nekaj prihranim še za večerjo.	Obroki Vrsta, Kdo
A 6	še veliko naredim in kar precej podelam	Odnos do dela Občutek koristnosti
A 9	moramo skozi malo delat, zmeraj malo migat	Odnos do dela
A 18	Snaha ve koliko ima s tem prihranjenega, ko pride domov, vnuki imajo skuhan.	Odnos do dela Občutek koristnosti Potrditev okolice
B 5	Vesel sem, da sem pri teh letih še tako samostojen, z menoj je lahko delati	Odnos do dela Smisel življenja, Veselje
C 7	Tedensko kopanje in samostojna osebna higiena. Je treba skrbet zase	Osebna higiena Vrsta, Skrb zase
D 5	Ne morem se kopati, umivam se po delih	Osebna higiena Skrb zase, ovire
A 2	Pomivanje posode po kosilu	Pomivanje posode Vrsta
B 4	Pospravljam sam.	Pospravljanje Vrsta
C 17	Ana mi posesa	Pospravljanje Vrsta, kdo
D 4	Včasih tudi postelje ne morem postlat. Pa grem iz postelje, pa nazaj in tako cel dan.	Pospravljanje Ovire, nemoč
D 20	Prijateljica pomete, pospravi nihče, pospravljen ni bilo že tri leta	Pospravljanje Vrsta
D 39	Prijateljica pomije, pa pomete in malo pospravi.	Pospravljanje Vrsta, kdo
B 1	Samostojna priprava zajtrka, pospravljanje postelje, osebna higiena	Pospravljanje, obroki, osebna higiena Vrsta

A 3	Zlaganje perila in likanje	Pranje, likanje Vrsta
C 4	Sama sem in lepo operem, pa vse naredim. Likam še vse sama	Pranje, likanje Vrsta
D 6	operem še vse sama	Pranje, likanje Vrsta
	DRUGA (težja) OPRAVILA	
C 2	Če sam živiš je težko.	Denarna stiska
C 5	Ko plačam vse položnice mi je za cel mesec samo 75,00 € ostalo, pa tako sem skromna.	Denarna stiska
D 54	Za vsako stvar moram nekoga najet, plačat, potem pa pokojnina kar gre.	Denarna stiska Plačana pomoč
A 7	vse ta mladi uredijo	Kdo
D 3	ti kakšen prinese kakšno takšno obleko, ki ti sploh ne paše, ker si star	Nakupovanje
D 34	prijateljica mi zdravila prinese	Nakupovanje kdo
C 18	Sosed mi prinese iz trgovine, obreže drevje	Nakupovanje Vrt, okolica hiše Vrsta, kdo
D 25	Soseda s kmetije mi mleko in kruh prinese, prijateljica pa kakšno salamo, ribe.	Nakupovanje Vrsta, kdo
C 15	S poštarjem uredim plačilo položnic	Plačilo položnic Vrsta, kdo
C 27	Soseda mi položnice kontrolira	Plačilo položnic Vrsta, kdo
D 19	Prijateljica, ki pride enkrat na mesec, da mi denar prinese in položnice plača, je edina.	Plačilo položnic Vrsta, kdo
B 3	Cvrtje krofov do lanskega leta	Težja gospodinjska dela Vrsta
A 4	Tedenska peka kruha in cvrtje krofov	Težja gospodinjska dela Vrsta
B 4	Do lani, ko sem padel, sem delal v hlevu in kuhal.	Vrt, okolica hiše
D 31	soseda mi sneg skida, ko sem v bolnici mi rože priliva	Vrt, okolica hiše kdo
A 8	Do lanskega leta sem še delala na njivi.	Vrt, okolica hiše Vrsta
C 4	Delam na vrtu, urejam rože	Vrt, okolica hiše Vrsta
D 45	Vse okoli hiše mi drugi naredijo, jih najamem in dobro plačam.	Vrt, okolica hiše Vrsta, Plačana pomoč
C 6	Lopatenje vrta, samo počasi gre	Vrt, okolica hiše Vrsta, kako
D 53	Odtok je zamašen, vse bi bilo treba zamenjat. Rabila bi nekoga, da bi generalno pospravil	Vzdrževanje hiše Potreba po pomoči Generalno pospravljanje Socialni servis
D 7	Vsa pokojnina gre za vzdrževanje hiše in okolice. Prazna hiša bi začela propadati.	Vzdrževanje hiše Vrsta
	MOBILNOST	
A 5	Z avtobusom se pa ne bi upala, če ne bi bilo nobenega domačega. Ne upam iti, ne moreš gor stopit, pa tudi dol težko	Javni prevoz Ovire Potrebna pomoč

C 10	Nikamor ne morem sama, sem prepočasna, po vasi prehitro vozijo.	Ovire Potrebna pomoč
C 11	Jaz sem šla peš k maši in nazaj. Danes ne morem iti več	Ovire
C 12	Sedaj grem samo še na pogreb, če koga najdem, da me pelje.	Ovire Potrebna pomoč
B 12	Kar jih je v vasi jih lahko sam obhodim.	Pešačenje, samostojnost
D 16	Če sem preslaba najamem taksi	Plačana storitev
A 41	K zdravniku me pelje sin.	Pomoč NF socialne mreže
B 9	Nečak ponuja prevoz, ki ga ne uporabi	Pomoč NF socialne mreže
B 11	K zdravniku me pelje nečak	Pomoč NF socialne mreže
C 17	Ana me pelje k zdravniku	Pomoč NF socialne mreže
C 26	imam veliko takih, ki mi vozijo, veš jaz ne morem sama.	Pomoč NF socialne mreže
D 15	sem šla k zobozdravniku v Kranj, z avtom.	Samostojnost
	ZDRAVJE	
D 56	Obravnava pri zdravniku je povezana z notranjim počutjem.	Odnos zdravnikov
A 48	Nisem bolna, ampak nekako nisem ta prava.	Opis zdravstvenega st.
B 34	Nimam težav z zdravjem, sem bolj slaboten in manj gibčen kot včasih	Opis zdravstvenega st.
C 47	To je usoda, da sem takole zdrava. Nič mi ni.	Opis zdravstvenega st.
D 55	To so takšne zdravstvene težave, da se ne da povedat, to nihče ne razume. Imam hude bolečine.	Opis zdravstvenega st.
A 45	Pri hoji se mi začnejo tresti noge, potem počijem in grem spet lahko naprej	Ovire Zmernost
D 59	Ko sem bila zdrava je bilo enkratno, to sedaj je životarjenje.	Primerjava preteklost sedanjost
A 46	ven na sprehod, kolikor daleč morem	Skrb za zdravje
A 49	Včasih malo telovadim, pa hodim, delam	Skrb za zdravje
B 33	Telovadim 3 krat dnevno	Skrb za zdravje Navada
C 48	Imam krčne žile, ampak nosim posebne nogavice. Zvečer vzamem tablete. Nič ne telovadim.	Skrb za zdravje
D 57	Skozi se trudim in skrbim za sebe in svoje zdravje, cel dan, pa tudi že celo življenje. Tudi telovadim	Skrb za zdravje
B 2	Vsakdanji sprehod v vsakem vremenu	Skrb za zdravje
A 47	Samo, da ne bi bila v postelji	Strah pred boleznijo Strah pred odvisnostjo
B 35	Pri hoji potrebujem bergle, slišim malo slabše	Uporaba pripomočka
D 60	Pri hoji potrebujem bergle, nogi sonožno vlečem.	Uporaba pripomočka
A 50	Najbolj si želim zdravja	Želje
D 58	Želim si čevlje, ki bi razbremenili hrbtenico in zmanjšali bolečino	Želje

10.1.3.2 KATEGORIJA: POVEZANOST

Podkategorije:

- Neformalna socialna mreža
- Formalna socialna mreža
- Domače okolje - KS
- Dejavnosti
- Socialne storitve

TABELA 2 - POVEZANOST

	NEFORMALNA SOCIALNA MREŽA		
C 17	Ana je hčerka moje pokojne prijateljice, skrbi zame	kdo	Hči prijateljice
C 43	Vsako leto greva z Ano na morje	Kdo Kam	Hči prijateljice
A 33	ko si star si v stikih bolj z domačimi, svet se zoža sovrstniki umirajo	kdo	Najožji sorodniki Sovrstniki umirajo
A 1	Čez vikend kuha snaha	Kdo Kaj kdaj	Najožji sorodniki Sodelovanje s snaho
A 5	Brez domačega ne na avtobus	kdo	Najožji sorodniki
A 7	vse ta mladi uredijo.	kdo	Najožji sorodniki
D 30	Z domačimi se nismo nikoli družili. Diskriminiran si že zato ker si invalid, tudi med sorodniki.	Kdo	Najožji sorodniki Ni povezanosti Diskriminacija invalidnost
C 36	Imam rada družbo. Želim si družbe. Da bi šla nekam, da bi ne kdo peljal. Nimam prevoza, niti za v cerkev ne. Če koga ujamem, da grem vsaj na pogreb, če je v Mavčičah. Vse sem od drugih odvisna. Nikamor ne morem, če nimam spremstva. Rabila bi nekoga, da bi šel z mano v toplice.		Neizpolnjene potrebe Pomanjkanje družbe Pomanjkanje prevoza Odvisnost od drugih Potreba po spremstvu
A 36	Vnuki so kar prijazni, snaha in sin tudi.	kdo	Odnosi v družini
B 27	Tudi ob nedeljah ni nikogar		Osamljenost Čakanje na obiske
B 18	Velikim sem pomagal, tolikim nobeden kot jaz, sedaj pa nikogar nikjer.		Osamljenost Občutek nehvaležnosti
B 25	Ko pride občutek osamljenosti, ga pošljem naprej		Osamljenost
C 22	Ko takole, kot ti sedajle nekdo sedi si mislim: »Samo, da bi še malo ostal, da ne bi še šel, saj veš, ko sem takole sama.		Osamljenost Potreba po stikih
D 17	Ob večjih praznikih, kot so božični prazniki in za novo leto, to se ne reče osamljenost, to se reče grozota.		Osamljenost
D 44	Nimam se s kom pogovarjati		Osamljenost Pogovor
D 38	Včasih, ko sem imela partnerja ni bil noben problem.	Kdo	Partner
C 13	Resničen pogovor, to je duševna hrana. Nekaj odprtega. Danes ni več pogovora, se samo o vremenu pogovarjamo.		Pogovor Mnenje o pogovoru Odsotnost pogovora
A 16	Jaz imam dosti družbe, rada se pogovarjam.		Pogovor Pomembnost pogovora Odnosi, količina
A 15	Eni se nočejo pogovarjat, tam je res hudo		Pogovor Stališče do pogovora Pomembnost pogovora
A 17	se pogovarjamo kako smo pele, delale na polju in se potem nasmejimo		Pogovor Vsebina pogovora Sproščenost, zdravje
D 24	Sedaj nimam nikogar, nikogar, da bi ga pooblastila	Kdo	Pomanjkanje socialne mreže

D 25	Soseda in prijateljica prinašata osnovna živila	Kdo	Prijateljica Soseda
D 19	Nikogar nimam. Prijateljica, ki pride enkrat na mesec, da mi denar prinese in položnice plača, je edina.	Kdo	Prijateljica
D 22	Včasih sem imela zelo dobro prijateljico iz službe	Kdo	Prijateljica Preteklost
D 23	Včasih veliko prijateljic v Valdoltri	Kdo	Prijateljica Preteklost
D 34	prijateljica zdravila prinese	Kdo	Prijateljica
D 39	prijateljica, pomije, pomete in malo pospravi	Kdo	Prijateljica
C 19	sorodniki živijo na drugem koncu Slovenije	Kdo Kje	Sorodniki Oddaljenost
B 10	Skupno kosilo z nečakovo družino	kdo	Sorodniki
B 28	S sestro in nečakinjo na morje, 1x letno	Kdo kam	Sorodniki
C 16	Veliko obiskov imam. Nečakinje me veliko kličejo in sprašujejo kako sem	kdo	sorodniki
C 19	Svakinja mi je kot sestra, rada jo obiščem	kdo	Sorodniki
C 20	Vsakodnevni stik s sosedo, če bi kaj bilo bi me ona našla.	Kdo	Soseda Občutek varnosti
D 31	Soseda skida sneg in zaliva rože ko sem v bolnici	Kdo	Soseda
C 14	Zjutraj težko vstanem, pa si rečem poštar bo prišel, pa soseda, pa sosed, vstani.	kdo	Sosedje, poštar Motivacija
B 26	Noben nič več ne pride. Mojih let so že pomrli.	kdo	Sovrstniki umirajo
A 21	Najraje pogovor s prijateljicami o starih časih	kdo	Stiki s sovrstniki Motivacija veselje
A 32	Veselim se obiskov snahine mame, moževega brata	kdo	Stiki s sovrstniki Motivacija veselje
A 37	Sosede, pa sošolki pridejo pozimi, ko je dolg večer in več časa	Kdo kdaj	Stiki s sovrstniki Stiki s sosedi
A 38	V vasi imam tudi eno prijateljico	kdo	Stiki s sovrstniki
A 39	smo imele stike, so me tudi povabile, da bi se oglasila, se nisem, se vedno tako domov mudi.	kdo	Stiki s sovrstniki Pomanjkanje časa
B 12	Obiskoval sem sovrstnike po vasi, sedaj sem se zaradi slabe izkušnje z enim od njih odločil, da ne grem nikamor več	Kdo	Stiki s sovrstniki Sosedski odnosi nesporazumi
B 29	Obisk sovrstnice, kjer sem pomagal	kdo	Stiki s sovrstniki
FORMALNA SOCIALNA MREŽA			
A 34	Patronažna še ni nikoli prišla, kakšen drug pa sploh nobeden, nikoli.	Patronažna	Obisk akterja formalne mreže
B 24	Pred leti rano na nogi, patronažna nekajkrat prišla nogo previt, potem je ni bilo nikoli več.	Patronažna	Obisk akterja formalne mreže
C 25	Patronažna sestra je bila samo enkrat, ker ji zdravnik ni dal naloga sem morala sama v Kranj.	Patronažna	Obisk akterja formalne mreže

D 33	Nobenega ni. Včasih je patronažna sestra sosedi in meni prinašala zdravila. Potem je moja soseda šla v dom in ji nisem mogla več reči.	Patronažna	Obisk akterja formalne mreže
A 35	Obisk predsednika sveta KS pri starejši sosedi	Predsednik KS	Obisk akterja formalne mreže
B 23	Obisk predsednika sveta KS pri starejši sosedi	Predsednik KS	Obisk akterja formalne mreže
C 24	predsednik KS skupaj s predstavnikom Zveze borcev, za novo leto sta prišla.	Predsednik KS	Obisk akterja formalne mreže
D 36	Ni treba, da bi videl kako sem, da bi videl v kakšnem trpljenju sem, ker mi ne more nič pomagat. To je moja stvar	Stališče do obiska	Obisk akterja formalne mreže
D 37	Predsednik sveta KS ne pride, me ne smatra, da sem bolna. On niti ne ve kako je z mano, pa tudi nič mu praviti zame.	Stališče do obiska	Obisk akterja formalne mreže
A 31	Izlete je največkrat organiziral župnik.	Župnik	Organizator dejavnosti
B 22	Župnik me je obiskal samo takrat, ko je prišel povedat, da ne bom več ključar.	Župnik	Obisk akterja formalne mreže
C 23	Župnik ne pride, ko me pa tolikokrat ni doma	Župnik	Obisk akterja formalne mreže
D 35	V temu kraju je tako, da župnik nikoli ne pride, tudi moj značaj tega ne bi prenesel.	Župnik	Obisk akterja formalne mreže
	POČUTJE IN DEJAVNOSTI V DOMAČEM OKOLJU		
A 51	V nobeno društvo nisem včlanjena		Član društva
D 29	Nisem včlanjena v nobeno društvo		Član društva
C 5	Že 18 let članarino plačujem		Član društva upokojencev
C 34	Včasih je to že bilo. Vsako nedeljo popoldne smo se dobivali in šport uganjal.		Dejavnosti Dvom o udeležbi preteklost
C 35	Lahko bi tukaj kdo kakšno sekcijo ustanovil, da bi se kaj skupaj vzeli.		Dejavnosti Predlog za ustanovitev
A 12	Kakšen pevski zbor bi moral biti. Ni ne iger, ni ne petja. Mladina mora iti ven iz domačega kraja. Premalo domačnosti je.		Dejavnosti Predlog za ustanovitev Pomanjkljivosti
C 28	Fino bi bilo, da bi se ljudje skupaj dobivali. Na srečanja za novo leto bi stari mogoče prišli, vsaj nekateri.		Dejavnosti Novoletno srečanje Dvom o udeležbi
A 20	Grem rada med ljudi		družabnost
D 8	Iz župnišča me pokličejo, ko je Trikralska akcija, da se vanjo vklopim		Humanitarna dejavnost
D 9	za UNSU tudi zmeraj dam		Humanitarna dejavnost
D 12	Da bi me nekdo obiskoval, ne, ne maram, da za moje težave kdo ve.		Individualno družabništvo Ne obremenjevat drugih Odklanjanje stikov
A 24	Nismo se pa obiskovale, tukaj ni v navadi, da bi ljudje na obiske hodili.		Lokalne navade
A 25	Tukaj je drugače. V Trbojah so zmeraj hodile na obiske. Tukaj tega ni bilo, tudi včasih že ne. Vsak se bolj zase drži.		Lokalne navade

D 14	Menim, da so ljudje tukaj čisto odtujeni, vsak bolj zase		Lokalne navade
C 30	Ljudje so včasih bili povezani. Kegljali so, pri spomeniku na Podreči se je pelo.		Medsosedska povezanost in dejavnosti v preteklosti
C 21	Tukaj sem že 40 let, nobenega ne poznam, mene pa vsi poznajo. Ne hodim po hišah. Vsi hodijo k meni. Ti si danes že šesta.		Medsosedski odnosi Količina obiskov
C 31	soseda kruh spekla za dobrodošlico		Medsosedski odnosi
D 28	Če me nekdo mimogrede pozdravi, ga pozdravim. Nočem, da bi sem prišel, zato ker se ne maram pogovarjat, kako živim.		Medsosedski odnosi samoizolacija
A 11	K maši ne grem več, če grem, grem raje v Dravlje. Ne maram, da me bi gledali kako počasi krevsam.	Kam	Nelagodje
D 10	Na prireditve ne bi šla, ker ne bi zdržala, nič mi ni zanimivo.		Obisk prireditve ovire
A 19	Zmeraj sem šla, ko so vnučki nastopali, če bi se kaj organiziralo bi morebiti še šla.		Obisk prireditve
B 19	V nedeljo popoldan bi šel na prireditev. Na gasilsko veselico v Mavčiče sem zmeraj šel.		Obisk prireditve
A 40	Včasih sem vsako nedeljo k maši hodila.		Obisk verskega obreda
D 21	K maši nisem nikoli šla, vse je partner uredil in je bilo vedno, kot da me ni.		Obisk verskega obreda Ne-vključevanje v skupnost
B 13	V sosednje vasi ne hodim, čeprav vse poznam, saj sem vsako nedeljo k maši hodil.		Obisk verskega obreda Stiki izven vasi
C 8	Sosedje so tipi top	Kdo	Počutje v domačem okolju
C 9	Krasno, imam dobre sosede, nobenega sovražnika nimam tukaj. 10 let nazaj smo tamle še peli.	Kdo	Počutje v domačem okolju Druženje, petje
D 13	sem imela vseskozi drugačno življenje in z ljudmi tukaj nisem nič imela.		Počutje v domačem okolju
A 42	V domačem okolju se dobro počutim. Novi sosede ne pozdravljajo, z ostalimi se pogovarjamo in ne obiskujemo, obišejo nas samo ob novem letu.	Kdo	Počutje v okolju Novi/stari sosede Obiskovanje
B 8	Tukaj se zelo dobro počutim		Počutje v okolju
C 32	Danes nima nihče časa. Sedaj se je vse razgubilo, samo delat, delat		Pomanjkanje časa
C 29	Nobene ženske ni, da bi prišla k meni, da bi jaz šla h kakšni. TV je vse noter zadržala.		Potreba po stikih Pomanjkanje sovrstnikov TV kot ovira
A 23	To, da se s kom vidim, to je tisto kar me gor drži		Potreba po stikih
B 21	Včasih smo šli na kegljišče. Sedaj nimaš kam iti, nimaš se s kom pogovarjati.		Prostor za srečevanje Družba
A 22	Prestari smo zdaj, da bi se kdo z nami ukvarjal, jaz sem pa tudi prestara za med druge.		Skrb za stare
B 14	Nič ne vem, da bi se za stare kaj organiziralo		Skrb za stare

B 6	Hodil sem na enodnevne izlete, ki jih je organiziral župnik in zadruga	Kdo Kaj	Udeležba na izletih Preživljanje prostega časa – preteklost Organizator dejavnosti
A 29	Skupaj sva peli in hodili na izlete		Udeležba na izletih preteklost
C 41	gremo na božjo pot		Udeležba na izletih
C 42	z upokojenci hodim na izlete		Udeležba na izletih
B 7	Kakšen bi moral priti in povabit, potem bi šel.		Udeležba na skupini Potrebno povabilo
B 20	To bi bilo v redu, bi rad poslušal		Udeležba na skupini
C 33	Če bi me kdo peljal bi šla. Z veseljem bi šla. So pa tukaj tudi ženske za katere vem, da ne bodo šle.		Udeležba na skupini
D 11	Ne vidim primera, da bi šlo. Jaz recimo avtomatsko odpadem,		Udeležba na skupini ovire
A 13	Meni bi bilo lepo, če bi prišli skupaj, drugim pa ne, ne verjamem, ni nobene take okoli da bi bila družabna. Vsi malo slabše slišimo		Udeležba na skupini Dvom o drugih Ovire
	PROSTI ČAS		
A 28	Berem nič ne, nikoli nisem dosti brala, če že, potem Gorenjski glas.		Branje
D 42	Rada brala, dokler nisem na očeh zbolela		Branje
B 15	Vsak dan preberem Novice		Branje časopisov
B 16	Prebiram tudi Gorenjski Glas, Kmečki glas, Ognjišče in Nedeljski dnevnik.		Branje časopisov
A 26	Največ gledam televizijo		Gledanje TV
B 16	TV gledan zvečer, dopoldan nikoli.		Gledanje TV
C 40	Po televiziji pa vse sorte gledam		Gledanje TV
D 40	Zvečer največ gledam televizijo, tuje kraje in živali		Gledanje TV
D 43	Imam ogromno fotografij, vendar nimam več interesa, da jih gledam.		Hobi Pomanjkanje motivacije
A 30	pojem še zmeraj rada		Hobi, petje
C 38	Rada plavam		plavanje
C 43	Vsako leto greva z Ano na morje. Tudi plešem rada.		Ples Počitnice na morju
B 28	S sestro in nečakinjo na morje, 1x letno		Počitnice na morju
C 39	Ne berem rada, raje poslušam radio in zraven pojem		Poslušanje radia petje
D 41	Čez dan radio poslušam, radio Ognjišče		Poslušanje radia
A 27	Družabne igre, so pozabljene, ko je televizija. Najprej pogledam poročila, potem pa še kakšen film		Prednost TV pred družabnimi igrami
B 17	Nekaj je treba za pamet urit.		Stališče do branja
	SOCIALNE STORITVE		
D 48	sem govorila z socialno delavko Doma, je prijetna ženska.		Mnenje o osebnju
D 27	Ker po operaciji nimam kam iti, mi je zdravnik svetoval naj si uredim, da bom šla lahko v Dom upokojencev.		Pomanjkanje socialne mreže Potreba po pomoči Nasvet zdravnika
D 46	V nedeljah ni kosil jim manjka razvažalcev.		pomanjkljivosti
A 43	Nič ne poznam, sem scrkljana, za vse poskrbi snaha.		Poznavanje storitev

B 31	Nič ne poznam. Če ne bi bilo nobenega pri hiši bi šel do soseda. Ne bi pa klical socialne ali pa kaj takega.		Poznavanje storitev
C 44	Zanesem se na Ano. Lahko pa tudi tako pride, da pride negovalka iz Doma upokojencev kot hodi k sosedu ob sobotah.		Poznavanje storitev
C 45	Dnevno varstvo poznam, saj imajo zabavno. V Kranju v Domu je v redu.		Poznavanje storitev
D 47	Že pred tremi leti sem premišljevala, da bi si uredila za Dom		Poznavanje storitev
D 48	sem za partnerja urejala prehrano, ker je rabil dietno,		Poznavanje storitev Ureditev prehrane
D 51	dietno prehrano najprej za partnerja, potem sem si jo še zase uredila		Poznavanje storitev Ureditev prehrane
A 44	ne bom šla. Raje bi bila doma, če se le da, bi bila doma. Da me bodo hoteli še imet		Stališče do Doma upokojencev
B 32	Če bi kdaj padel in bi moral iti v Dom bi šel, sedaj, ko je poskrbljeno za kmetijo.		Stališče do Doma upokojencev Odgovornost do doma
C 46	Dala prošnjo na več koncev, v Ljubljano in še v Mengeš. Tam pa sem dobila. Tam pa sem notri, če kaj pride.		Stališče do Doma upokojencev Poznavanje storitev Skrb zase, varnost
D 52	V Domu bi mi bilo kar nekaj stvari prihranjenih.		Stališče do doma upokojencev
A 10	Vse sama uredim, nobene pomoči ne rabim.		Stališče do pomoči
D 49	najlažje si sama pomagam		Stališče do pomoči na domu odklanjanje
D 50	Umivat me ne morejo drugi, ko sem tako boleča in sama najbolj vem kako moram delat, da me čimmanj boli.		Stališče do pomoči na domu odklanjanje

10.2 RAZISKAVA 2:

PONUDBA DEJAVNOSTI IN VLOGA AKTERJEV POMOČI SOCIALNIH STORITEV

10.2.1 VPRAŠALNIK 2: VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z AKTERJI

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če v navedeni KS ne delujete, zakaj ne?
2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?
3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev?
4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?
5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)
6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)
7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija!

10.2.2 ZAPISI INTERVJUJEV Z AKTERJI

10.2.2.1 Občina Kranj, Kabinet župana – analitik za krajevne skupnosti

Na kakšen način občina spodbuja KS k izvajanju aktivnosti?

KS so na voljo namenska sredstva iz proračuna, ki so na voljo vsem pod enakimi pogoji, od KS pa je odvisno koliko sredstev porabijo. Občina želi aktivirati KS, k organiziranju različnih aktivnosti. Tako ima občina namenjena sredstva za:

- pokrivanje materialnih stroškov poslovanja in delovanja KS
- tekoče vzdrževanje objektov skupne rabe in
- izvajanje programov za področje informiranje, kulture in športa

Pripravljajo se novi kriteriji, seznam aktivnosti, ki naj bi jih organizirala vsaka KS, denarna sredstva pa bo KS lahko pridobila, črpala samo v primeru, da bo aktivnosti dejansko izvedla. Z novim pristopom financiranja občina želi vzpodbuditi KS za delovanje na področju družabnosti.

1. Kakšna je vloga predsednika KS pri pripravi in izvajanju aktivnosti?

Predsednik KS deluje kot povezovalac in iniciator najprej med člani sveta KS in posledično tudi kot povezovalac med občani KS. Kako KS deluje je v veliki meri odvisno od članov sveta KS oz. ljudi, ki sodelujejo s predsednikom.

Problem KS Mavčiče je v tem, da je to podeželska KS, ki mora sama skrbeti in peljati projekte na področju urejanja infrastrukture, ki je nujna, to pa terja veliko časa in energije, tako za ostala področja časa in energije zmanjka. V prihodnosti bo KS verjetno izgubila pomen v smislu celostnega urejanja infrastrukture, ko bo v skladu z direktivo EU morala do 2017 biti izgrajena komunalna infrastruktura. Najkasneje takrat bo vloga KS predvsem kot povezovalca kulturnega življenja, kamor spadajo športne aktivnosti, dejavnosti s področja kulture in družabnega življenja. Prav z organizacijo in sodelovanjem na različnih aktivnostih bi se prebivalci KS družili, spoznavali, kar bi vplivalo na boljše odnose med njimi in kasneje bi bilo vaščane možno lažje pripraviti na projekte.

2. Katera KS v občini Kranj ima organiziranih največ dejavnosti, ki vključujejo stare in je podobna KS Mavčiče?

Glede števila dejavnosti med KS s podeželja občine Kranj, ki so namenjene in primerne za starejše prebivalce lokalne skupnosti jih ima največ KS Bitnje. Tam imajo organizirano kleknanje, kvačkanje, vezenje, bralni in študijski krožek. V telovadnici v Stražišču pa je organizirana telovadba. Pomembno je, da KS organizirajo aktivnosti za vse njene prebivalce, ne glede na versko, politično ali kakšno drugo pripadnost. KS Mavčiče in KS Bitnje spadata med t.i. podeželske KS, imata približno enako število prebivalcev, pa tudi sama struktura skupnosti je podobna.

Zelo zanimiva je tudi KS Besnica, ki je glede na število prebivalcev blizu Mavčičam in Bitnjam. Tam je organiziranih veliko prireditev, ki so namenjene vsem prebivalcem, takih, ki bi bile samo za starejše ne poznam. Tam deluje turistično društvo in društvo rokovnjačev. Glede medsebojnega povezovanja je zanimiva tudi KS Jamnik Podblica za katero je značilno, da od vseh KS najbolj oddaljena, vendar pa je ravno to vplivalo (na to), da so vaščani zato bolj povezani.

V KS Mavčiče ni aktivnosti, ki bi bile organizirane v okviru KS, razen posamičnih dogodkov kot je npr. Jenkov dan, Društvo za osteoporozo s telovadbo pokrije le del populacije. Problem predstavlja tudi prostor, saj je trenutno v prostorih KS vrtec. Za določene aktivnosti bi bil lahko uporaben gasilni dom in šola. Na predstavah, ki se v okviru KS pripravljajo za npr. starejše prebivalce KS ponavadi nastopajo učenci lokalne osnovne šole, KS pa jih v zahvalo pogosti s sokom in krofom. Večje nagrade KS otrokom ne more dati, razen nagrad, ki jih pridobijo od sponzorjev in donatorjev. Krajevne skupnosti so namreč neposredni proračunski uporabnik, ravno tako kot javni zavodi - šole in sredstva med njimi ne smejo prehajati.

3. Katere organizacije, društva poznate, ki se ukvarjajo z organizacijo dejavnosti za stare?

Starejše prebivalce obiskujejo predstavniki Društva upokojencev Kranj skupaj s predsedniki KS, vendar ne poznam njihovih kriterijev.

Zveza borcev obiskuje borce, v svoje vrste sedaj vabijo tudi veterane vojne za Slovenijo.

Vsem predsednikom KS se je predstavilo Medgeneracijsko društvo Kranj, ki ima sedež v Domu upokojencev Kranj,

Župan v okviru svojih prednovoletnih srečanj tudi vsako leto posebej povabi predsednike KS, direktorje, vidne predstavnike življenja v Kranju, na posebno srečanje pa tudi verske predstavnike.

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če s KS Mavčiče ne delujete, zakaj ne?

Center za socialno delo Kranj pokriva celotno območje bivše občine Kranj. Poleg MO Kranj pod okrilje CSD Kranj spadajo še občina Naklo, Šenčur, Preddvor, Jezersko in Cerklje na Gorenjskem. V okviru občine Kranj zajema tudi prebivalce KS Mavčiče.

Kaj menite o ustanovitvi Dnevnega varstva v okviru kakšne od krajevnih skupnosti občine Kranj?

Krajevni centri so središče druženja starejših na tem področju. Ministrstvo usmerja razvoj v smeri, da bi bili ti centri v okviru domov upokoјencev. Le ti naj bi bili manjši in naj bi se gradili v bližini bivališč starih ljudi, oziroma krajevno.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

Področje dela s starejšimi vključuje različne oblike pomoči, kot je:

- strokovna pomoč pri reševanju osebnih težav in stisk ali težav v partnerskih odnosih,
- informiranje in pomoč pri urejanju socialno varstvene storitve pomoč na domu in nameščanje v dom,
- pomoč pri uveljavljanju oprostitev plačila domske oskrbe oz. pomoči na domu.

Danes rešujem predvsem interventne probleme, kot so urgentne namestitve v domove. Delo strokovnega sodelavca je zelo pestro, razgibano in zanimivo, tako da nimam energije še za prostovoljno delo. Sploh pa, ker cel delovni dan preživim ob problematiki starih bi izgorel. Tako se v prostem času osredotočim na druga področja. Kot strokovni delavec CSD-ja ne moreš priti kar na vrata, brez razloga. Zato je potrebno, da sem o problemu obveščen. V posamezni KS sem prisoten takrat, ko sem o problemu obveščen in je potreben obisk. V večini primerov uporabnike obiščem na domu. Veliko je terenskega dela. Patronažna služba ima največ stikov s starimi na terenu, tako nas obvesti kadar oceni, da je res potrebna socialna pomoč. Drugi največji vir informacij so sosede in sorodniki. Največji problem predstavljajo ljudje, ki se samo-izolirajo in prekinejo vse socialne stike, to je resen problem.

Poleg omenjenega je CSD tudi izvajalec družabništva na domu v okviru javnih del, ki se počasi ukinja (projekt ZRSZZ – delno ga financira občina, delno zavod za zaposlovanje). Na začetku je v tem programu delalo 5 javnih delavcev, trenutno pa samo 1. Najbrž se bo stanje na tem področju (število javnih delavcev) povečalo, glede na posledice recesije (povišanje brezposelnosti).

Sodelujemo tudi z območno organizacijo Rdečega križa Kranj. Tako CSD v povezavi z RK organizira letovanje starostnikov na morju v zimskem času, ki je brezplačno. Vendar pa, ne glede na to, da je veliko starostnikov, ki še niso bili na morju in tudi takih, ki nimajo sredstev za letovanje, težko najdemo 11 udeležencev letovanja. Ko se le ti odločijo in gredo, nekateri prvič, si želijo iti tudi naslednje leto. RK aktivno sodeluje tudi skupaj z Društvom upokoјencev, 1 x letno obiščejo stare.

Ali se še kakšno društvo obrača na CSD s prošnjo za pomoč starostnikom?

Društvo upokoјencev in pa Ozara, čeprav pokriva področje duševnega zdravja, vendar je veliko njihovih uporabnikov starejših oseb z demenco, ki potrebujejo tudi našo pomoč.

Ali poznate projekt Starejši za starejše, ki ga izvaja DU Kranj?

Društvo upokoјencev je pripravilo seznam ljudi z navedbo kakšno pomoč potrebujejo (anketa Starejši za starejše), redno spremljajo problematiko, delujejo preventivno. Z društvom sem se dogovoril, da starostnikom, ki pomoč potrebujejo posredujejo informacije o tem na koga naj

se obrnejo, ali name ali na dom upokojencev za pomoč na domu. Pregledal sem tudi spisek, ki so mi ga posredovali. Veliko ljudi s seznama je bilo že obravnavanih pri nas, veliko jih je že v čakalni vrsti za domsko oskrbo. Medgeneracijskemu društvu Kranj pa smo posredovali seznam uporabnikov, ki bi se lahko vključili v program Individualno družabništvo.

Kaj pa obratno, ali tudi vi, ko na terenu zaznate, da je starejša oseba osamljena obvestite kakšno društvo (Društvo upokojencev, Medgeneracijsko društvo Z roko v roki, Ozara...), da potrebuje obisk, družbo, vključitev v skupino za samopomoč?

O stanju na terenu je bolj ko mi informirano Društvo upokojencev. Mi obveščamo predvsem takrat, ko se izkaže potreba po pomoči na domu in uporabnika usmerimo na Dom upokojencev Kranj. Kadar pa, in to se pogosto dogaja tudi pri mlajših od 65 let, zaznamo težave v duševnem zdravju, takrat pa obvestimo Ozaro. Sodelujemo tudi z Medgeneracijskim društvom Kranj.

Ali se s pomočjo na domu ukvarja še kdo poleg Doma upokojencev? Poznate kakšen socialni servis na tem področju?

S pomočjo na domu se ukvarja samo Dom upokojencev, kosila pa dostavlja še porodnišnica.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev? Kdo so vaši uporabniki?

Pomoč starejšim je namenjena starim ljudem in njihovim družinskim članom. Posebnega varstva so deležni starejši od 65 let in invalidne osebe.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Nismo opravljali raziskav.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Obveščanje CSD o problematiki starostnikov s terena, poteka predvsem s strani RK, patronažne službe, sorodnikov in občanov, pa tudi bolnišnic, društev upokojencev, občin in postaje milice.

Informacije o dejavnosti naše službe so dostopne na spletni strani Centra. Uporabnike o naši dejavnosti obveščajo tudi druge organizacije, ki pridejo v stik s starostniki kot so bolnišnice, Dom upokojencev, patronažna služba

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

Poleg strokovnega delavca, trenutno še javni delavec.

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Najprimernejše dejavnosti za stare nad 75 let so skupine za samopomoč in individualno družabništvo. Skupine za samopomoč in individualno družabništvo so še v povojih. Zato razlik pri ustanavljanju skupin med KS ni. Sam sem delal kot socialni delavec v domu upokojencev v Preddvoru, kjer sem ustanovil prvo skupino za samopomoč. Tudi, ko sem prišel na CSD sem v domu upokojencev razvil skupino za samopomoč. Pri tem je potrebno povedati, da so zunanji voditelji, ki prihajajo vodit skupine v domove zelo pomembni za stare. O medgeneracijskem društvu ne bi posebej govoril, saj ste dobili podatke že pri koordinatorici programov lokalne mreže. Sem pa pomagal pri ustanovitvi društva. Trenutno sem še prisoten po strokovni plati, drugače pa deluje društvo samostojno.

10.2.2.3 Zdravstveni dom Kranj – Vodja patronažne službe

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če s KS Mavčiče ne delujete, zakaj ne?

Patronažna služba deluje v okviru Zdravstvenega doma Kranj in pokriva območje MO Kranj, občine Naklo, Šenčur, Jezersko in Cerklje na Gorenjskem. V okviru občine Kranj zajema tudi prebivalce KS Mavčiče. V patronažni službi je zaposlenih 20 patronažnih sester (javna mreža) in 7 zasebnic koncesionark (s.p.). Ena patronažna sestra pokriva teren z 2500 prebivalci. Pri tem smo pozorni, da je teren sestavljen iz različnih starostnih skupin. Patronažna sestra potrebuje približno 5 let, da dobro spozna teren na katerem dela. Frekvenca obiskov uporabnikov je zelo različna, od enkrat do nekajkrat na teden ali samo enkrat na mesec. Posamezna patronažna sestra ima v trenutnem obsegu del približno 10 – 15 starostnikov, ter še vse novorojenčke na njenem območju. Patronažna sestra, ki je zadolžena za teren KS Mavčiče, pokriva vse vasi KS in del naselja Drulovka. Kapacitete trenutno zadoščajo za potrebe vsega področja, ki ga pokriva patronažna sestra.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

V okviru patronažne službe se izvajajo preventivni in kurativni obiski. Kurativni obiski zajemajo predvsem medicinsko tehnične postopke, kot so preveze in injekcije. Na področje preventive pa spada zdravstvena nega, edukacija in pogovori s starostniki. Prav preventiva je tista, ki vzame največ časa. Pomemben je pristop, da pride do občutka zaupanja s strani starostnika, da se mu zares posvetiš. Najprej radi pokažejo tisto kar imajo najraje: od vrta, lončnic do slik vnukov, ob tem se zelo razgovorijo in jih je težko napeljati na temo obiska.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev? Kdo so vaši uporabniki?

Patronažna služba v okviru kurative deluje predvsem na podlagi nalogov (ki je obvezen kot podlaga za plačilo storitve s strani ZZZS) izbranega lečečega zdravnika, kjer ni starostne omejitve za obisk na domu. Vsi kronični bolniki nad 65 let imajo pravico do preventivnega obiska dvakrat letno. Uporabniki storitev patronažne službe so predvsem bolniki, ki potrebujejo medicinsko tehnično storitev in mamice z novorojenčki, kjer gre predvsem za svetovanje pri dojenju in negi otroka.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Ne opravljamo organiziranih raziskav. Imamo samo informacije, ki jih pridobimo preko dela na terenu in z opazovanjem le tega. Največ uporabnikov spoznamo preko kurativnih obiskov, včasih pokličejo sosedje, včasih celo s Krajevne skupnosti ali pa s Centra za socialno delo. Bolniki z določeno kronično boleznijo se pogosto vključijo v Društvo. Tako nas je pred leti o potrebah po obisku obveščalo Društvo bolnikov po kapi. To bi bil eden od dobrih načinov obveščanja o potrebah. Za področje preventivnih obiskov pa bi bilo dobrodošlo, da bi nas o populaciji nad 65 let sistematično obveščali tudi izbrani lečeči zdravniki. Patronažna služba nima spiskov starejših občanov, k zdravniku pa gre tako rekoč vsakdo.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Nalog izbranega lečečega zdravnika je najpogostejši vzrok za obisk patronažne službe, včasih nas kontaktira tudi direktno bolnica. Takrat najprej opravimo obisk, nato pa obvestimo izbranega osebnega zdravnika, da izda nalog za nadaljnje obiske. Pogosto uporabniki tudi sami pokličejo, ko imajo npr. odprto rano. Tudi v teh primerih najprej poskrbimo za

uporabnika, potem po enakem postopku obvestimo osebnega zdravnika, da izda nalog za obisk.

Patronažna služba kontakt, naročila v zvezi z nego in zdravili posreduje navadno svojcu, ki skrbi za uporabnika, če tega ni, potem poiščemo primernega človeka, ki bi poskrbel zanj, šele nazadnje kontaktiramo Center za socialno delo. Najhuje je, kadar gre za neurejene medsebojne odnose – nobena bolezen ni tako huda, če so odnosi dobri.

Storitve patronažne službe spada v osnovno zdravstveno zavarovanje (ni potrebno dodatnega zdravstvenega zavarovanja) in je za vse občane dostopen po istem sistemu. Nalog izbranega osebnega zdravnika varovanca je nujen za izvedbo predvsem kurativne storitve. Tu je ZZZS zelo dosleden in nas kontrolira, je tudi plačnik storitev.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starostniki? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

Vse patronažne sestre so diplomirane medicinske sestre. To je polivalentna služba, kar pomeni, da vključuje vse tako nego kot preventivo. Včasih je bilo to ločeno in so medicinske sestre s srednjo izobrazbo opravljale samo določena dela, diplomirane medicinske sestre pa druga zahtevnejša dela. Sedaj je delo enostavnejše, saj vsaka patronažna sestra zna narediti vse kar je potrebno.

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Patronažne sestre pri svojem delu srečujemo veliko starostnikov in opazamo, da je veliko osamljenih. To se zelo pokaže, ko opravljamo preventivne obiske, ko se starostniki najprej prepričajo, da ne gre za kakšnega akviziterja, ki bi kaj prodajal. Potem se navadno zelo razgovorijo o svojem življenju, težavah, razkažejo vrt, rože ipd. Ti obiski so navadno kar dolgi in težko se smer pogovora obrne v bistvo obiska. Vse povedano kaže na to, da starostnikom manjka predvsem družbe in sogovornikov. Tako menim, da starostniki potrebujejo dejavnosti na katerih bi se srečevali in se zraven npr. pogovarjali.

10.2.2.4 Dom upokojencev Kranj, Pomoč na domu – Vodja pomoči na domu

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če v navedeni KS ne delujete, zakaj ne?

Pomoč na domu, ki deluje v okviru Doma upokojencev Kranj, je edina uradna in organizirana oblika pomoči na domu v občini Kranj in pokriva območje občine Kranj, Naklo in Šenčur. Kot javna služba deluje že nekaj let, natančneje od leta 2000, prej pa se je pomoč na domu izvajala pod okriljem javnih del. V okviru občine Kranj zajema tudi prebivalce KS Mavčiče. Trenutno je okoli 200 uporabnikov pomoči, iz KS Mavčiče pa je trenutno 10 uporabnikov. Za KS Mavčiče je značilno da gre za podeželsko, vaško okolje, kjer so v pomoč vpeti predvsem sorodniki in sosedje. Gre za območje, kjer je kar nekaj kmetij in gospodinj, ki se čutijo obvezne, pa tudi okolje pričakuje od njih, da je njihova dolžnost poskrbeti za starega človeka. Pojavlja pa se tudi delo na črno, s tem, da bo prihajajoča recesija, tovrstno delo najbrž še povečala.

Ali v okviru občine Kranj poznate še kakšnega izvajalca, ki bi opravljal vam podobne storitve, npr. socialni servis? Ali poleg vas še kdo dostavlja kosila na dom?

V obliki kot je naša ne. Kosila za starejše razvažajo tudi iz porodnišnice Kranj, v našem domu pa na dva načina: po raznašalcu ali pa s socialno oskrbovalko.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

Pomoč je namenjena predvsem starejšim občanom, invalidom, vsem, ki so sami doma, ter si želijo druženja. V okviru pomoči se nudijo naslednje socialno varstvene storitve:

- gospodinjska pomoč, ki obsega prinos enega pripravljenega obroka hrane, ponavadi je to kosilo, nabavo živil in pripravo hrane v stanovanju, ter osnovno čiščenje bivalnih prostorov. Trenutno na dom razvozimo okoli 30 kosil (150 kosil je razvoz kosil preko raznašalca, ki hrano prinese do vrat), od tega jih v vasi KS Mavčiče dnevno dostavimo preko oskrbovalke 1 kosilo, preko raznašalca pa 5 kosil. Lahko gre samo za dostavo kosil (raznašalec, ni v okviru PND), lahko pa oskrbovalka uporabnika tudi nahrani,
- pomoč pri vzdrževanju osebne higiene, ki zajema pomoč pri hranjenju, pri vstajanju in leganju v posteljo, oblačenju, slačenju, umivanju in kopanju itd. Potreba po tovrstni pomoči je navadno tudi vzrok, da se uporabniki odločijo za storitev,
- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov kamor spadajo pogovori, sprehodi, skupni nakupi, obiski zdravnika.

Ohranjanje osebnih, socialnih stikov je najpomembnejše področje, osnova, pri starem človeku, na katero so delavci pomoči na domu še posebej pozorni. Uporabnikom več kot pomoč, pomeni družba socialne oskrbovalke in pogovor z njo, saj je prav ona pogosto edini socialni stik, ki ga uporabnik ima. Tako uporabniki pogosto ne izrazijo nezadovoljstva s storitvijo, saj se bojijo, da jim bo nato pomoč odvzeta in bodo spet čisto sami. Po drugi strani pa, v kolikor socialna oskrbovalka opravi samo delo, ki ji je naloženo, hitro pride do pritožbe in se zahteva nova oseba. Socialna oskrba je tista, ki mora biti pobudnik in ki gleda na potrebe starih celostno. Tako smo pozorni na zdravstveno, socialno in psihično stanje posameznika. Pomembna je mreža pomoči in preplet služb. Služba pomoči na domu, kot izvajalec storitve sodeluje v različnih strokovnih timih. Na timu se uporabnik obravnava celostno. Tako po potrebi sodelujemo s CSD, zdravniki in patronažno službo.

Kako, na kakšen način in koliko sodelujete s svojci?

Domači so sami po sebi vključeni v domačo oskrbo starejšega člana družine. Svojci (če obstajajo) so nepogrešljiv del pri oskrbi starejših. Starejši jim zaupajo. Svojcu prevzemajo predvsem organizacijski del življenja. Če želijo jim z nasveti pomagamo, vsekakor pa nekih radikalnih posegov v družino ne izvajamo.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev?

Pomoč na domu je namenjena osebam starim nad 65 let, osebam s statusom invalida v skladu z Zakonom o družbenem varstvu duševnih in telesno prizadetih ljudi, kroničnim bolnikom in hudo bolnim otrokom, otrokom s težko motnjo v telesnem in duševnem razvoju. Za otroke v skupnosti trenutno ni izražene potrebe po pomoči na domu.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Posebni raziskavi ne izvajamo, saj kot vse socialno varstvene organizacije izhajamo iz splošnih človekovih potreb in nudimo strokovno pomoč. Laična pomoč pa se organizira tudi preko različnih društev.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Oglaševanje skoraj ni potrebno. V lokalnih časopisih smo se do sedaj pojavljali z namenom izraziti svojo stisko, saj je potreba po pomoči na domu velika in le težko zadostimo vsem potrebam. Prvič v delovanju službe je letos nekaj manj uporabnikov. Storitve pomoči na domu in njen program je objavljen na spletni strani Doma upokojujencev Kranj. Pripravljene imamo tudi zloženke, ki jih socialne oskrbovalke razdeljujejo po poštnih nabiralnikih.

Uporabniki se za storitev pomoči na domu največkrat obrnejo po nasvetu socialnih delavk, na katere so se obrnili s prošnjo za namestitev v dom. Ker so čakalne vrste za domove dolge, je

prav pomoč na domu dobrodošla storitev, saj tako lažje počakajo na sprejem v dom. Uporabnike na pomoč na domu napotijo tudi že direktno v bolnišnicah, ko starejše po različnih operacijah in zdravljenjih pošiljajo domov.

Služba pomoči na domu sodeluje tudi z Dnevno varstvom, ki je organizirano v kranjskem domu upokojencev. Gre za kombinirane storitve, ko socialna oskrbovalka pomaga uporabniku pri vstajanju in oblačenju, ter ga nato pripelje v Dnevno varstvo.

Pomoč na domu je plačljiva storitev, ki jo v skladu z Zakonom o socialnem varstvu in pravilniki subvencionira MO Kranj, ta delež je vsaj 50%, možno pa je, da za socialno ogrožene upravičence razliko doplača MO Kranj. To uredi CSD. Storitve naj bi bile po načelu enake dostopnosti dostopne vsem potrebnim pomoči, ki imajo stalno bivališče v občini. Cene storitev so različne od občine do občine, kajti občina mora subvencionirati najmanj 50% cene, lahko pa tudi več. MO Kranj subvencionira več kot 50% cene.

Ali menite, da je cena za uporabnike sprejemljiva, ali jo kljub subvenciji težko zmorejo?

Vprašanje za uporabnike, ki pa je zelo subjektivno. Verjetno bi vsi želeli, da bi bila storitev zastoj. Res pa je tudi, da bi nekateri za pomoč plačali še mnogo več kot plačujejo, samo, da bi jo imeli. Tudi če kdo nima dovolj sredstev, lahko na pristojnem CSD zaprosi za oprostitev plačevanja socialno varstvene storitve. V ta namen lahko pri osebnem zdravniku podajo vlogo za odobritev dodatka za pomoč in postrežbo druge osebe. Upravičenost po ZZZRS! Storitve PND je dosegljiva za vse.

Kakšne so vaše izkušnje s terena? S plačevanjem storitve ni posebnih problemov.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi (uporabniki)?

(prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

Služba pomoč na domu je uradna in organizirana strokovna pomoč, ki jo izvajajo usposobljene socialne oskrbovalke (ostali profili po Zakonu o socialnem varstvu in po Pravilniku o standardih in normativih socialno varstvenih storitev).

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Cilj pomoči na domu je omogočanje samostojnega življenja zaradi težav, ki jih prinaša invalidnost in starost, kjer gre predvsem za upadanje moči posameznikov. Uporabniki pomoči na domu imajo specifične potrebe, pogosto ne morejo iti iz hiše in je tako socialni oskrbovalec večkrat edini socialni stik starega človeka, ter pomemben člen socialne mreže. Uporabniki se pogosto počutijo odveč in težko sprejmejo novo osebo v svoje življenje, ko pa jo, se nanjo zelo navežejo. Individualno družabništvo je v takih primerih možna oblika dejavnosti, ki bi bila mogoča bolj s strani poznanih ljudi, sosedov, ki pa se pogosto ne želijo obvezati in kontinuirano obiskovati starega človeka.

Trenutni trendi gredo v smer, da bodo domovi za ostarele namenjeni bolj za potrebe oskrbovalnih bolnišnic, stari ljudje pa naj bi ostali v svojem domačem okolju čim dlje. To si navadno želijo tudi sami. Tako se bodo potrebe po Dnevno varstvu v prihodnosti povečevale. Sam se ne strinjam z nazivom varstvo, saj se sliši slabšalno. Stari ljudje niso ljudje, ki bi potrebovali varstvo, pač pa potrebujejo pomoč zaradi težav, ki jih prinaša starost. Pri raziskovanju potreb starih je potrebno vedeti, da smo ljudje zelo različni in imamo zelo različne potrebe, tako se različno tudi staramo.

10.2.2.5 Dom upokojencev Kranj, Dnevno varstvo – Socialna delavka

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če s KS Mavčiče ne delujete, zakaj ne?

Dnevno varstvo deluje v okviru Doma upokojencev Kranj od leta 2003 in pokriva območje občine Kranj, Naklo in Šenčur. V okviru občine Kranj zajema tudi prebivalce KS Mavčiče. Vseh uporabnikov, ki obiskujejo dnevno varstvo je 30, iz KS Mavčiče prihaja v dnevno varstvo ena uporabnica, enkrat tedensko. Kapacitete trenutno zadoščajo za potrebe MO Kranj in njene KS.

Kaj menite o ustanovitvi Dnevnega varstva v okviru kakšne od krajevnih skupnosti občine Kranj?

Najprej bi bilo potrebno ugotoviti potrebe, vendar bi bilo to izven Kranja težko izvedljivo. Na problematiko je potrebno pogledati širše. Biti pozoren na navade in zavore starostnikov. Ljudje se radi skrijemo, ne maramo, da bi drugi vedeli kam hodimo, gre za močan pritisk okolice. Poznam primer naše uporabnice dnevnega centra iz MO, katero je v dnevni center pripeljala in nazaj domov odpeljala socialna oskrbovalka. Pred blokom sta jo vsak dan čakali sosedi in spraševali kam hodi. Ko jima je povedala, je bil njun komentar: »A v Dom so te dali.« Ker se pritisk na gospo ni končal je prenehala obiskovati dnevno varstvo.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

V dnevnem varstvu so uporabnikom nudene kratkočasne aktivnosti skupaj z animatorjem – družabnikom. To so: prebiranje časopisov, gledanje TV, sprehodi, počitek, udeležba pri različnih dejavnostih, ki so organizirane tudi za stanovalce doma klepet in razne družabne igre v okviru dnevnega varstva. Vse našteje aktivnosti se medsebojno prepletajo. V času bivanja v dnevnem varstvu se uporabnikom ponudijo tudi obroki (zajtrk, kosilo, malica). Uporabniki pa lahko koristijo tudi ostale storitve, kot je obisk frizerja ipd. Dnevno varstvo je organizirano od ponedeljka do petka od 6.30 do 17.00 ure.

V domu organiziramo tudi različne prireditve, na katere so vabljeni vsi stanovalci doma in uporabniki dnevnega varstva.

Glavni namen in cilj Doma upokojencev je nastanitev in oskrba starejših občanov, kamor spadajo naslednje aktivnosti in dejavnosti:

- stalna in začasna nastanitev
- dnevno varstvo
- pomoč na domu
- obroki hrane v jedilnici Doma in razvoz hrane na domove
- pranje, likanje perila, kopanje
- izposoja ortopedskih pripomočkov
- rehabilitacija v okviru delovne terapije in fizioterapije, ter
- zdravstvena nega in oskrba.

Vse našteje dejavnosti se izvajajo v okviru Doma upokojencev, razen pomoči na domu in dostave kosil.

Dom upokojencev je dom stanovalcev in zato se celotno osebje doma trudi, da bi bil dom čimbolj zaseben za vse stanovalce.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev? Kdo so vaši uporabniki?

Dnevno varstvo je namenjeno vsem, ki so stari vsaj 65 let, so sami doma, jim je dolgčas in si želijo druženja. Najpogosteje se za uporabo Dnevnega varstva odločajo uporabniki z demenco ali začetkom demence.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Nismo opravljali raziskav. Na vasi dolgo ni bilo potrebe po dnevnem varstvu. Na podeželju so prebivalci sami dolgo pokrivali te potrebe v okviru sorodstvene in sosedske mreže. To se je spremenilo zaradi novega načina življenja in razpada medgeneracijskih družin.

Pri ugotavljanju potreb je treba vedeti, da nihče direktno ne pove kaj potrebuje, ampak se to pokaže preko pogovora. Star človek v sebi sluti, da več ne zmore in se boji neuspeha v kolikor bi priznal potrebo po pomoči, zato velikokrat raje nič ne reče. Starejšim bi bilo treba dati prostor, da bi lahko povedali kaj res rabijo, česa si želijo. Pri tem je velikokrat ovira naša miselnost, ko jim s pretirano skrbjo (nenehna skrb in opozorila v smislu, da ne bi padel, si česa zlomil...) odvezemamo moč, namesto, da bi jih spodbujali k delu v smislu skrbi zase ipd.

V zadnjem času se pojavljajo potrebe po dnevnem varstvu tudi med vikendom. Tako razmišljamo, o tem, da bi bilo dnevno varstvo odprto vse dni v tednu. Hkrati, ko bomo preverjali potrebe, pa bomo naše uporabnike povprašali tudi o njihovih željah in potrebah.

Ali poznate projekt Starejši za starejše, ki ga izvaja DU Kranj?

Društvo upokojencev nam je poslalo seznam ljudi, ki potrebujejo pomoč, navedene so bile tudi ocene zdravstvenega stanja. Društvo smo opozorili na nestrokoven pristop in izpostavili problematiko varovanja osebnih podatkov po Zakonu o varstvu osebnih podatkov. Predlagali smo, da izvajalci anket obveščajo intervjувance o službah, ki so pristojne za pomoč in jim posredujejo propagandni material, ki je na voljo. Predlagali smo tudi, da bi se v bodoče skupaj z njimi in predstavnikom CSD sestali z namenom pogovora o konkretnih primerih in dogovorom o nadaljnjem delovanju.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Storitve občasno oglašujemo v lokalnem časopisu Gorenjski glas in Kranjčanka. Objavljene so na spletni strani Doma upokojencev Kranj. Pripravljene imamo tudi zloženke, ki so na voljo na spletni strani in v Domu.

Uporabniki za sprejem v dnevno varstvo potrebujejo Prošnjo za sprejem ali premestitev v institucionalno varstvo. Dnevno varstvo je plačljiva storitev, ki jo delno subvencionira MO Kranj, v primeru, ko uporabnik nima dovolj lastnih sredstev. Postopek se izpelje preko CSD Kranj.

S socialno delavko v domu največkrat navežejo stik starejše osebe, ki potrebujejo storitve doma, ali pa njihovi sorodniki. Tako se najpogosteje dogovorijo za pogovor. Ker je Dom poln in je za prostor v domu potrebno čakati jim ponudimo druge možne rešitve, kot sta pomoč na domu in dnevno varstvo. V okviru socialne službe Doma si želimo svojo storitev razširiti, tako da bi bilo zaposlenih več socialnih delavcev. Ta bi imeli stik z ljudmi po terenu, kjer bi vršili svetovalno službo. Tudi družina potrebuje svetovalca, saj se prej zaveda potrebe po pomoči kot pa uporabnik.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

V Dnevnom varstvu delajo animatorji in družabniki, ki so različnih poklicev, imajo primeren odnos do dela s starejšimi, s poudarkom na delu z osebami z demenco. Tako sta vedno prisotni negovalka in animatorka. V popoldanskem času pa si pomagamo tudi z dvema delavkama preko javnih del.

Sodelujemo tudi s svojci, uporabnikov, ki jih aktivno vključujemo v organizacijo oskrbe najbližjih. Včasih pa so vključeni tudi sosedge, ki so pozorni na uporabnika, ko ga oskrbovalka pripelje domov.

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Menim, da zaradi ekonomičnih razlogov v manjših sredinah organizacija take oblike ne bi uspela, razen, če bi bila organizirana na prostovoljni osnovi in s pomočjo donatorjev. Za

začetek bi bila dobro izhodišče skupina za samopomoč, da bi se ljudje navadili nekam hodit in bi se s tem zmanjševali strahovi in predsodki. Pri tem je potrebno paziti koga izbereš saj se na vasi vsi poznajo in drug o drugem veliko vedo. Dostikrat je prisotna tudi psihološka ovira, da bodo drugi, sosede videli, kaj je z mano. Boljše je biti v sredini kjer te ne poznajo. Zanimivo bi bilo pogledati in primerjati zakaj se dnevno varstvo, ki je bilo organizirano v Domu v Preddvoru, ki je na podeželju ni uveljavilo za razliko od Kranja.

10.2.2.6 Društvo upokojencev Kranj – Aktivna članica društva in Podpredsednica društva

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če v navedeni KS ne delujete, zakaj ne?

Društvo je bilo ustanovljeno leta 1946 in pokriva MO Kranj in KS občine. Na tem območju živi okoli 14000 starostnih, invalidskih in družinskih upokojencev, od katerih jih je trenutno v društvo včlanjenih 3864, tudi iz KS Mavčiče in iz KS Bitnje. V teh KS nimamo svoje posebne enote. KS Bitnje se je povezala s KS Stražišče in leta 2007 ustanovila svoje društvo upokojencev, prej pa so bili člani kranjskega društva.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

Dejavnosti, ki jih organizira DU Kranj so zelo raznolike in pokrivajo različna področja. Tako so organizirane različne sekcije: pohodniška, kolesarska, balinarska, kegljaška, teniška, namiznoteniška, plavalna, za zimske športe, šahovska, sekcija za družabne, kulturne dejavnosti in ročna dela. Sekciji za družabne in kulturne dejavnosti zajemajo predvsem praznovanja kulturnih dogodkov. Organizira se tudi različne razvedrilne in družabne prireditve. Imamo moški in ženski pevski zbor, organiziramo turistične in kopalne izlete. V okviru društva deluje tudi Univerza za III. Življenjsko obdobje, kjer se člani lahko izobražujejo na naslednjih področjih: tuji jeziki (angleščina, nemščina, italijanščina in španščina), umetnostna zgodovina, zgodovina in etnologija, likovno ustvarjanje, ter računalniško opismenjevanje. Članom društva je na voljo brezplačna pravna pomoč. V okviru društva je organizirana tudi Komisija za socialne in stanovanjske zadeve, ki članom društva pomaga reševati tekočo socialno in humanitarno problematiko in sodeluje z Nepremičninskim skladom pokojninskega in invalidskega zavarovanja, Domplanom Kranj, Centrom za socialne zadeve in MO Kranj.

Vse dejavnosti so namenjene vsem članom ne glede na njihovo starost. Tako je predvsem od posameznikov odvisno za katere dejavnosti se odločajo. Odločajo se v skladu z njihovimi željami, interesi in fizičnimi sposobnostmi. Tiste člane društva, ki se dejavnosti ne morejo več udeleževati obiskujejo predstavniki društva. Obiščejo jih za novo leto, ob materinskem dnevu in za rojstni dan. Vsem članom društva, ki so starejši od 90 let tudi pisno čestitamo. V letu 2008 je bilo takih 88, od tega 18 moških in 70 žensk.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev?

Društvo je nestransko in odprto za vse upokojence, ki živijo na območju, ki ga društvo pokriva, sprejmemo pa tudi upokojence od drugod. Število članov v društvu se bistveno ne spreminja, vendar pa z organizacijo zanimivih aktivnosti želimo pridobiti dodatne člane. Pridobivamo jih z organizacijo različnih dejavnosti in prireditev, ki jih oglašujemo na lokalnem radiu Kranj, TV Kranj in v časopisu Gorenjski glas in Kranjčanka. Velik delež k prepoznavnosti delovanja društva prispevamo tudi člani društva, ki prostovoljno obiskujemo sosede in sovaščane starejše od 69 let, da poizvemo kaj potrebujejo in jim nato pomoč

skušamo tudi zagotoviti. Ti intervjuji so del evropskega projekta Starejši za boljšo kakovost življenja doma. Nosilec projekta v Sloveniji je Združenje društev upokojencev Slovenije.

Velikokrat ko obiščem stare naletim na hladen odziv, češ, kaj hodite in sprašujete, pomagali pa tako ne boste. Takrat jim povem, da se da pomagat. Povprašam jih kakšne težave imajo in jim pomagam, največkrat z informacijo, včasih pa tudi konkretno. Pomagam tako, da jih peljem k zdravniku, opravim kakšno delo in podobno. Pri dajanju informacij so mi v zelo veliko pomoč lastne izkušnje, saj sem kar nekaj let sama doma skrbela za hudo bolnega moža in taščo, ter tako dobro vem kam se obrniti po pomoč. Tako jih seznanjam z njihovimi pravicami in usmerjam na prave naslove. Na ta način pridobim njihovo zaupanje. Stari ljudje so zelo slabo informirani o dejavnostih in pravicah nasploh, ne samo o dejavnostih društva. Stari ki jih obiskujem, si zelo želijo pogovora, med seboj pa se tudi obiskujejo. Če bi v vasi imeli klubsko sobo bi se tam z veseljem srečevali in družili. Obiskujejo se predvsem tisti, ki se že poznajo. Pri opravljanju anket opažam, da sogovornikom največ pomeni čas, ki jim ga namenim, ko jih poslušam, saj pogosto nimajo sogovornika, ki bi jim bil pripravljen prisluhniti.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Društvo upokojencev je vključeno v Projekt »Starejši za starejše«, v okviru katerega izvajamo anketiranje med starejšimi od 69 let. V ta projekt je vključenih 1917 upokojencev našega društva.

Društvo deluje na osnovi seznama upokojencev, ki ga imamo v društvu. Prostovoljke pa na terenu obiskujejo vse starejše nad 69 let ne glede na članstvo v društvu. Društvo je na različne naslove (Občino Kranj, Ministrstvo delo, družino in socialne zadeve, Center za socialno delo Kranj) za poslalo prošnjo za seznam ljudi, ki so starejši od 69 let, da bi tako lažje in bolje izvedli anketo. Seznama nismo dobili od nikogar, Ministrstvo in CSD sta odgovorila, da nam je podatke dolžna priskrbeti občina Kranj. Podatkov še nismo dobili, res pa je, da jih nismo dodatno urgirali, saj trenutno anketiramo člane društva.

Glavni namen projekta je najti osamljene in onemogle vrstnike jim olepšati starost in olajšati stiske, povabiti v društvo, hkrati pa seveda z njihovo privolitvijo prenesti informacije o starejših in njihovih potrebah odgovornim. Tako informacije posredujemo odgovornim službam, da bi zagotovili pomoč in oskrbo. Informacije prenesemo javnim zavodom, kot je CSD in zdravstveni dom, službi pomoči na domu in humanitarni organizaciji Rdeči križ. Tem institucijam smo poslali seznam ogroženih ljudi, ki so nujno potrebni pomoči. Seznam je vseboval ime in priimek, rojstni datum in bivališče.

Kako pa so se odzvali na institucije odzvale na vaše informacije?

Odziv je bil zelo žalosten. Nihče se ni oglasil in nismo dobili informacije, da bi kdo posredoval naprej. Na pozitiven odnos smo naleteli samo na CSD pri socialnem delavcu, ki je odgovoren za stare. Iz Doma upokojencev Kranj pa so me osebno opozorili, da seznam ni v skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov. Tako je možnost opozarjanja zmanjšana in jih sedaj opozarjam telefonsko.

Moram povedati še, da projekt ni nastavljen tako, da bi društvo nudilo pomoč, ampak gre za izvršitev popisa in ugotavljanje stanja na terenu.

Potrebujemo tudi več prostovoljcev, ki bi se vključili v projekt »Starejši za starejše« in bi obiskovali sovaščane, ter jih povprašali kaj potrebujejo in kakšno pomoč si želijo. Med trenutnimi člani društva še nismo našli prostovoljcev s področja KS Mavčiče, tako v tamkajšnjih vaseh raziskava še ni bila opravljena, si pa zelo želimo pokriti tudi to področje.

Kaj kažejo rezultati raziskave na področju, kjer ste anketiranje že opravili? Kaj so skupne točke ugotovitev?

Skupne točke dosedanjih raziskav projekta za višjo kakovost življenja doma lahko strnemo na nekaj ugotovitev:

- največ je tarnanja zaradi nizkih pokojnin, ki onemogočajo koristiti usluge pomoči na domu. Vsaka usluga je plačljiva, saj ura obiska dosega ceno tudi 6,00 €/uro,
- starejši upokojenci pogrešajo obiske patronažne sestre ali socialne delavke,
- v mnogih družinah, kjer upokojenec živi z otroki, prihaja do preprirov zaradi premoženja. Otroci so do svojih staršev arogantni; ti so jim v nadlogo, nimajo pa se kam umakniti – tudi v dom ne, ker tam ni prostora,
- prihaja tudi do nasilja predvsem zaradi materialnih koristi. Mnogi upokojenci morajo s svojo pokojnino preživljati mlajšo družino ali vsaj pomagati preživljati, če to želijo ali ne,
- zelo pogosto ugotavljamo slabo higiensko stanje starejših, posebno tam kjer so sami v hiši ali stanovanju. Sorodstvo ne skrbi zanje, zunanje usluge so pa zanje predrage,
- ni več manjših trgovin v bližini njihovih domov, kjer bi lahko kupili osnovna živila,
- javni promet je preredit,
- želijo si, da bi bil dom upokojencev ali pa dnevni center čim bližje kraju bivališča, da bi bili skupaj z ljudmi, ki jih poznajo in blizu domačim, Kranj je zanje predaleč.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Član Društva upokojencev Kranj lahko postane vsak upokojenec (in tudi posamezniki, ki kot poslovni viški čakajo na pogoje za upokojitev), ki se včlani v društvo in plača članarino, ta za leto 2009 znaša 10,00 €. Člani društva so o vseh dogodkih obveščeni pisno po pošti z letnim glasilom. Glasilo zajema informacije o prednostih članstva v društvu, vodstvu in organizaciji društva, opis življenja in dela v društvu, poročilo o delu sekcij za preteklo leto in program vseh dejavnosti društva v tekočem letu. O dejavnostih in dogodkih, ki jih društvo organizira obveščamo tudi ostale upokojence občine z oglasi po lokalnem radiu in televiziji in v lokalnih časopisih. Tekoče dejavnosti so objavljene tudi na oglasni deski društva. Članstvo v društvu ni pogoj za udeležbo na izletih niti ne bivališče, vendar pa so članom ponujene dodatne ugodnosti. Te ugodnosti so: možnost sodelovanja pri vseh akcijah društva, ki so večinoma brezplačne, za nekatere je potrebno prispevati manjši denarni prispevek, brezplačna pravna pomoč, 30% popusta pri vseh izletih, ki jih organizira društvo, popust pri vožnji z vlakom, ugoden nakup kurilnega olja in še nekateri komercialni popusti.

Upokojenci iz KS Mavčiče so tudi člani kranjskega društva, nekateri predvsem iz Podreče pa se včlanjujejo v medvoško društvo. V primerih organiziranih izletov vedno pobiramo udeležence po vaseh, ustavimo se tudi na Jami, v Prašah, Mavčičah in na Podreči.

Ali se v vaše društvo včlanjujejo predvsem upokojenci, ki so bili zaposleni, ali tudi kmetje?

V naše društvo se včlanijo lahko upokojenci vseh populacij. Lahko tudi kmetje, kar se dogaja predvsem tam kjer živijo kmečki upokojenci. Pa tudi pridružene člane društva imamo. Ti niso upokojenci, so častni člani društva, ki imajo vse pravice in dolžnosti kot ostali člani – upokojenci v društvu.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

Člani društva smo v glavnem upokojenci, ki se družimo glede na svoje interese in potrebe. Jaz pojem pri pevskem zboru, obiskujem starejše in opravljam ankete, udeležujem se izletov in prireditve, ki jih društvo organizira in po potrebi pomagam pri organizaciji. Tako v društvu delujemo predvsem upokojenci, ki smo člani društva. Zunanji izvajalci pa z društvom sodelujejo kot predavatelji in strokovnjaki iz različnih področij – v okviru III. univerze.

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Cilj društva je organiziranje takšnih dejavnosti in aktivnosti, ki bodo za upokojene zanimive in jih bodo pritegnile k še večjemu včlanjevanju in aktivnem delovanju v društvu. Tako potrebujemo več zagnanih prostovoljcev, ki bi se pridružili projektu Starejši za starejše. Na ta način bi izvedeli kaj si stari želijo in kakšne dejavnosti bi lahko še organizirali. Na področju KS Mavčiče potrebujemo tudi predstavnika društva, ki bi pobiral članarino, povezoval in informiral tako člane kot potencialne člane in s tem prispeval k boljši povezanosti med sovaščani. S tem bi se povečal tudi vpliv članov pri odločitvah o starejših in njihovih potrebah v širši skupnosti.

Mnogi upokojenici so zdravstveno ovirani, nimajo prevozov do društva, zato je obisk prostovoljk toliko bolj dobrodošel.

10.2.2.7 Društvo bolnikov z osteoporozo Kranj – Predsednica društva

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če v navedeni KS ne delujete, zakaj ne?

Društvo bolnikov z osteoporozo Kranj s svojim delovanjem pokriva naslednje gorenjske občine: Kranj, Škofja Loka, Cerklje na Gorenjskem, Gorenja vas – Poljane, Preddvor, Šenčur, Tržič, Železniki in Žiri.

Pobuda za organiziranje terapevtske vadbe v Mavčičah je prišla s strani vaščanke, ki je že bila aktivna in se je osebno oglasila v pisarni društva v Kranju. Povedala je, da si skupina vaščank želi telovadbo v večernih urah. Pogoji za organiziranje telovadbe je bilo zadostno število udeleženk (10-12) in primeren prostor, za katerega je poskrbel predsednik KS Mavčiče. Najprej je telovadba potekala v Domu KS Mavčiče, trenutno pa poteka v telovadnici OŠ Mavčiče, ob četrtkih od 20.00-21.00 ure, vodi jo fizioterapevtka. Cena udeležbe na telovadbi je 7,00 EUR mesečno (mislim, da to ni pomembno). Telovadba udeleženkam pomeni tudi način druženja, samopotrjevanja in kratko spremembo okolja.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

Glavne dejavnosti DBO Kranj so:

- strokovno vodena terapevtska telovadba, ki poteka enkrat tedensko, pod vodstvom enajstih fizioterapevtov; vadba poteka od začetka oktobra do konca maja,
- organizacija meritev kostne gostote,
- predavanja priznanih strokovnjakov iz različnih področij zdravstva, ki širijo vedenje o »tih epidemiji« in spodbujajo k zdravemu življenjskemu stilu,
- posvetovalnica za osteoporozo,
- organizacija vodenih izletov in družabnih srečanj,
- organizacija pohodov na bližnje gorenjske vrhove, pohod v spomin Alenki Pegam (25. maja),
- pridobivanje ugodnosti za člane društva,
- izdajanje glasila društva.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev?

Dejavnosti društva so namenjene vsem, ki želijo izboljšati svoje zdravje, članstvo ni starostno opredeljeno, čeprav je bilo sprva mišljeno predvsem za ženske nad 55 let. Dandanes pa se je

pokazalo, da imajo težave z osteoponijo in osteoporozo tudi že zelo mladi. Dejavnosti, ki jih organizira društvo spodbujajo k zdravemu življenjskemu stilu, poudarek je na pozitivni miselnosti, pravilni prehrani in vsakodnevnemu gibanju in so primerne za vse generacije in starosti.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Raziskav kot izpolnjevanje anket nismo delali. Lahko pa rečem, da potrebe so, samo to zahteva delo v majhnih skupinah (5-8). Za to pa mi nimamo kadra oz. prostovoljk.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Član Društva bolnikov z osteoporozo lahko postane vsak, ki se v društvo včlani in plača članarino, ki znaša 10,00 EUR. Člani društva so o vseh dogodkih obveščeni pisno. Kranjsko društvo pripravlja obvestila o dejavnostih kvartarno in jih po pošti pošilja vsem članom. O svojih dejavnosti društvo obvešča tudi ostale občane predvsem s plakati na oglasnih deskah, oglasi po lokalnem radiu in v lokalnih časopisih. Oktobra pripravimo dan odprtih vrat, saj je 20. oktober dan osteoporoze.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

Terapevtsko telovadbo vodijo usposobljene fizioterapevtke.

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Mi to starostno skupino razumemo in kjer so osebe mobilne in željne naših aktivnosti se teh z veseljem udeležujejo, saj se jim tudi prilagodimo. Tu pa rabimo veliko pomoč socialnih delavcev in seveda prostovoljcev.

Torej se slišimo.

10.2.2.8 Medgeneracijsko društvo »Z roko v roki« – Podpredsednik društva in Koordinatorica programov v lokalni mreži – CSD Kranj

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če v navedeni KS ne delujete, zakaj ne?

Podpredsednik društva: Društvo je bilo ustanovljeno 10. oktobra 2006 in pokriva Mestno občino Kranj, občino Preddvor, Naklo, Ponikve in Tržič.

Društvo je svojo energijo usmerjalo v ustanovitev in delovanje društva, ter ustanavljanje skupin za samopomoč. Nekatere skupine za samopomoč so delovale že pred ustanovitvijo društva, najstarejša že od leta 1993 dalje. Namen društva je v povezovanju voditeljev skupin, izmenjavi informacij in medsebojni interviziji. Društvo ima trenutno 354 članov, od tega je 43 voditeljev skupin. Prostovoljci so hkrati tudi člani društva. Največ skupin deluje v domovih starejših občanov, delujejo pa tudi štiri zunanje skupine.

V KS Mavčiče še ne delujemo, smo pa naša programa oz. dejavnost društva predstavili vsem predsednikom KS v občini Kranj, tako tudi predsedniku sveta KS Mavčiče. Eden od večjih problemov je pomanjkanje prostovoljcev za vodenje skupin in za individualno družabništvo. Delujemo na bazi prostovoljstva, torej brezplačno. V kateri KS delujemo je v veliki meri odvisno od same KS, tako predsednika kot tudi članov sveta. Pomembno je, da so seznanjeni s projektom, ga podpirajo in da lahko zagotovijo prostor za srečevanje skupin.

KS se, ne glede na njihove krajevne specifikke, ko gre za ustanavljanje skupin za samopomoč, medsebojno ne razlikujejo. Vedno so prisotni »porodni krčiči« pri ustanavljanju skupine, težko

je zbrati udeležence in jih vzpodbuditi, da se ponovno udeležijo skupine. Po treh uvodnih srečanjih udeleženci navadno ugotovijo kako skupina deluje, kaj je njen namen in se je z veseljem udeležujejo. Pri pridobivanju udeležencev za skupino je pomembno, da nekdo, ki ga vaščani cenijo (predsednik KS, župnik...) podpre naše delovanje in vzpodbudi udeležbo. Npr. predsednik KS Zlato polje je zbral 10 udeleženk in ustanovili smo zunanjo skupino.

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

Podpredsednik društva: Izvajamo dva programa. Glavna dejavnost društva je program Skupine starih ljudi za samopomoč, ki deluje in se vključuje v enega najboljšejših programov na področju zadovoljevanja nematerialnih potreb starih ljudi. Kot dopolnilni program je vključen v program socialnega varstva do leta 2009. Skupino sestavlja do deset naključno zbranih posameznikov, ki se povežejo v prijateljsko skupino.

V letu 2008 smo pripravili in predstavili projekt Individualno družabništvo za stare ljudi, ter vzpostavili sodelovanje tudi z drugimi organizacijami. Glavni namen individualnega družabništva je, da ostanejo stari ljudje v stiku z mlajšima generacijama in dogajanja v svetu. Tako družabništvo predstavlja eno izmed nadomestil za sosedsko sodelovanje.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev?

Podpredsednik društva: Populacija ni omejitvev. Program je namenjen vsem osebam, ki so osamljene in si želijo druženja. Uporabniki naj bi bili upokoјenci starejši od 60 let, vendar to ni pogoj. Najmlajša članica skupine ima 53 let, najstarejša pa 95 let. Tudi kraj bivanja ni pogoj za vključitev v zunanjo skupino. Če bi starostnik imel interes po vključitvi v skupino, v njegovi bližini pa ta ne deluje, se lahko vključi v kakšno delujočo.

Članstvo spodbujamo predvsem s predstavitvami naših programov, ter pridobivanjem in usposabljanjem prostovoljcev.

4. Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe, v občini Kranj in v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo? Kaj so pokazali rezultati raziskave?

Koordinatorica: Nismo opravili nobene raziskave.

Na razmišljanje o potrebi in izvedbi individualnega družabništva nas je napeljala informacija z Občine Kranj, ki naj bi razpisala javni razpis na to temo. Tako smo junija 2008 v domu upokoјencev v Kranju organizirali skupni sestanek s predstavniki različnih organizacij, ki se pri svojem delu srečujejo z uporabniki v bivalnem okolju. Na sestanku so bili prisotni predstavniki naslednjih organizacij: predstavnik medgeneracijskega društva Z roko v roki, vodja Pomoči na domu, predstavnik OZRK Kranj, Društva upokoјencev Kranj, Župnijskega Karitasa Kranj, vodja patronažne službe in predsednika dveh KS Kranja. Sestanek je bil organiziran z namenom izmenjave informacij. Vsi prisotni so se strinjali, da je med njihovimi uporabniki potreba po individualnem družabništvu in so pripravljeni sodelovati. Projekta Skupine za samopomoč, predvsem zunanje skupine in Individualno družabništvo sta v občini Kranj dokaj nova, ter se tako počasi začnja sodelovanje med različnimi nevladnimi in vladnimi organizacijami.

Sama sem prej delala pri Slovenski filantropiji in poznam problematiko sodelovanja med vladnimi organizacijami in društvi, med katerimi prihaja do razkoraka. Vladne službe pogosto razumejo delovanje društev kot vsiljevanje v njihovo delo. Vendar je za kakovostno delo potrebno več povezav med vladnimi organizacijami in društvi. Omenjeni sestanek je eden od primerov povezovanja.

Podpredsednik društva: Društvo bi potrebovalo več konkretnih podatkov o potrebah in o morebitnih uporabnikih, saj organizacije, ki bi podatke lahko posredovale omejuje Zakon o varovanju osebnih podatkov. Podatke so nam posredovali le s Centra za socialno delo.

Ali poznate projekt Društva upokojencev Kranj »Starejši za starejše«? Ali z njimi sodelujete?

Projekt poznamo, vendar z njimi ne sodelujemo. Društvo upokojencev svojega projekta ne promovira, z njihove strani pa tudi ni bilo pobude za sodelovanje. Z naše strani pa smo ves čas in vso energijo usmerili v ustanovitev društva in skupin za samopomoč.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Podpredsednik društva: Društvo se je predstavilo na Občini Kranj, kamor so bili povabljeni vsi predsedniki KS. Predstavljeno je na internetu, v projektu skupine Nove Korenine, pri Zvezi društev za socialno gerontologijo Slovenije, preko člankov v glasilih posameznih KS. Konec leta 2007 smo se predstavili tudi na Radiu Kranj v oddaji, ki je namenjena starejšim. Imamo svojo zloženko, razmišljamo pa tudi o svojem biltenu.

Koordinatorica: Problem pri informiranju je tudi, da današnja ciljna starejša populacija ne uporablja interneta. Pošiljanje vabil je zamudno, niti nimamo naslovov. Oglasne deske KS pa so tudi malo gledane.

Člani društva lahko postanejo vsi, ki želijo delovati kot prostovoljci, pa tudi udeleženci skupin. Letna članarina je simbolična, 5,00 €, da ne bi predstavljala ovire za članstvo. Pri tem so člani skupin za samopomoč v domovih samo uporabniki (ni članarine, razen, če posebej želijo prispevati), udeleženci zunanjih skupin pa so skoraj vsi tudi člani društva. Udeleženci zunanjih skupin v skupni fond mesečno prispevajo po nekaj €, ki jih nato porabijo za nakup manjših prigrizkov ob tedenskih srečanjih, za simbolična darila ob rojstnih dnevih ipd.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starimi? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

Podpredsednik društva: To so predvsem prostovoljci, kjer ni starostne omejitve. Ena od prostovoljk je npr. študentka FSD. Prevladujejo ženske. Najprimernejša je srednja populacija, mladi upokojenci, ki nimajo več toliko obveznosti. Prostovoljcev nam manjka, težko jih je pridobiti. Aktivne prostovoljce motiviramo na različne načine. Vsi so povabljeni na občni zbor, silvestrsko večerjo, dva krat letno organiziramo izlet, organiziramo tudi intervizije, ki jih kombiniramo s predavanji. Štirikrat letno organiziramo skupno intervizijo voditeljev v domovih upokojencev in voditeljev zunanjih skupin. Vsak mesec pa organiziramo intervizijo voditeljev zunanjih skupin.

Prostovoljci se v Domžalah usposabljaajo za vodenje skupin, ki ga organizira Zveza društev za socialno gerontologijo Slovenije. Trenutno je 14 voditeljev že usposobljenih, 8 pa se jih še usposablja (4 za vodenje skupin in 4 za individualno družabništvo).

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? Kakšno stališče zavzema do te problematike vaša organizacija?

Koordinatorica: Individualno družabništvo in skupine za samopomoč so zelo primerne za omenjeno populacijo in nujno potrebne saj omogočajo socialno vključenost starih ljudi. V bivalnem okolju delujejo preventivno v domskem okolju pa kurativno. Pri ustanavljanju in vodenju skupin za samopomoč in individualnem družabništvu je pomembno, da pride do konsenza oziroma sodelovanja med društvi in drugimi organizacijami, saj je pretok informacij tako večji in boljši. Prav zato se je CSD Kranj angažiralo pri ustanavljanju društva. CSD kot javna služba ne more zagotavljati prostovoljnega dela. Tako je CSD pomagalo pri ustanovitvi društva, predvsem pri pravnih formalnostih. Danes je društvo samostojno, strokovni delavci centra smo prisotni le po strokovni plati (strokovni svet). Ena od pomoči, ki jo nudim društvu je pomoč pri prijavi na Javne razpise, ter kot voditeljica zunanje skupine za samopomoč.

10.2.2.9 KS Mavčiče – Predsednik sveta krajevne skupnosti

Sem absolventka Fakultete za socialno delo in pripravljam diplomsko nalogo z naslovom Skrb za kakovostno starost v lokalni skupnosti Mavčiče. Pri tem me najbolj zanima, kako lokalna skupnost skrbi za kakovostno starost svojih starejših občanov. Zanima me najstarejša populacija prebivalcev, starih nad 75 let. V diplomski nalogi se skušam dotakniti vseh področij človekovega življenja in zadovoljevanja njegovih potreb, pri čemer bi v prvi vrsti poudarila pomembnost zadovoljevanja človekove potrebe po socialnih stikih, kvalitetnih medsebojnih odnosih in sodelovanju, ter aktivnem delovanju v skupnosti. Zanima me predvsem, če in kako so organizirane različne dejavnosti za stare nad 75 let, kako lahko dostopajo do njih, ter kakšno je vaše stališče do omenjene problematike. Katere dejavnosti so organizirane v KS Mavčiče?

Največ časa nam vzame komunala in med-sosedski odnosi, predvsem reševanje sporov pri raznih ograjah in mejah. Največ energije porabimo zaradi med-sosedskih odnosov.

Sosedski odnosi so bili včasih zelo enostavni. Vsak je imel nekaj sosedov največ 4-5, sedaj ugašajo. To so vidi tudi pri pogrebih, ker smo se začeli obračati na komunalo. Meni se to ne zdi prav.

Vedet moramo, da gre pri nas za predvsem katoliško preteklost. Že od samih začetkov so bili sosedje krstni in birmanski botri, vedeli so kaj pomeni biti boter. Dober boter je bil največ vreden, ne pa neka oddaljena žlahta. To pa se je s komercialo začelo krhat.

Gostilna, ki je eden od elementov druženja je prazna. Tam bi se spoznavali in bi del problemov lahko prenesli drug na drugega. Tudi Cerkev se nam prazni. Tudi dom KS trenutno nima te funkcije, ker je v večjem delu uporabljen kot vrtec. Zgoraj, kje je bilo stanovanje bomo naredili sejno sobo in še en prostor, kjer bi se ljudje lahko srečevali. Prostora za Savo je dosti ampak ga ne koristimo. Tudi v šoli je dovolj prostora. Sedaj so tam plesne vaje in telovadba. Lahko bi se organiziral kakšen tečaj, ročna dela, štrikanje, namizni tenis ali pevski zbor. V skupnosti tega ne delamo. To sem videl drugje po svetu npr. v S Ameriki. Tam je trend, da se stari nimajo kam dati in hodijo okoli in nekaj počnejo.

Pri nas se generacije še srečujejo po hišah, vendar je tega malo. Treba bo nekaj narediti, da se ne bi preveč odtujili. Sam sem se v Kranju na občini zavzel za ohranjanje vasi, za zaščito vasi, da se ne bi vse pozidalo. Tudi obdelava zemlje je pri nas ena najlepših, parcelacije, barve. Kombinat – kmetijsko zadrugo smo že imeli pa se pri nas ni obnesla, tudi zemlja tega ne prenese. Mi smo izredno dobro poznali kolobar, ki pa smo ga sedaj opustili, ker ni komercialen. Res, denar je ena moč, ena največja moč, vse gledamo skozi to ali se splača, zato nam je zmanjkalo petelinov, koz in konj. Marsikaj je v vaseh še za ohranit, za postorit.

Čas prinaša svoje, telefon, televizija, pogovora skoraj ni več sploh se ne znamo pogovarjat. Domače narečje smo pozabili, nihče ne upa govorit po domače. Ko sem pri otvoritvi šole povedal nekaj verzov po savsko mi je več krajanov reklo: »Najbolj si pa ti zabelil, ko si po domače povedal.« Saj je prav, da se razumemo, da govorimo pogovorno slovenščino, ampak domača, gostilniška debata in pred štacuno je pa lahko v domačem jeziku.

Če bi se v KS organizirale različne dejavnosti ali menite, da bi se krajanje tega udeleževali?

Prav velikega interesa ni. Živ primer je jezero, imamo ga 20 let, ampak na njem se ni zgodilo skoraj nič. Kot jezero mislim celo področje Save, ki je katastrsko naše, do trgovine na Drulovki. V Trbojah je čolnarna, ki ni nič posebnega, mi pa še tega nimamo.

Bil sem tudi na predstavitvi občinske strategije za razvoj tega jezera v programu čezmejnega sodelovanja, ko smo bili še v pristopu v EU. Tam smo predstavili kaj vse se da videti na našem koncu; od hidroelektrarne, Praš, Jenkove hiše, kako zgleda zemlja (pasaste parcele, kar je nekaj edinstvenega na svetu). Jama in Praše imajo najlepše parcelacije. Sava je meja na eni

strani na drugi strani cesta, vmes pa 10 ha velika parcela, ki je sestavljena iz obdelovalne zemlje, gozda in spet obdelovalne zemlje, tega naj bi ne uničili. Naj Jami je še 5 takih kmetij. Na predstavitvi me je neka študentka vprašala kako v tej smeri razmišljajo krajani. Ne dosti, slabo. Razlog vidim v tem, ker živimo blizu Kranja, Ljubljane in industrije. Kdor hoče delat 8 ur dobi službo, jo odbrenka, potem pa je prost. Če pa hočeš imeti kmetijo ali turizem pa si 24 ur privezan na to.

Za vse ostale stvari pa ne vem. Ne vem koliko poznaš našo zgodbo. Tukaj, ocenjujem, ampak ni nujno, da imam prav, je naredila grozno škodo 2. sv. vojna. Narod smo razdvojili, veliko jih je zmanjkalo, takih, ki so delali na tem področju. Po 2. sv. vojni, kultura tukaj ni več zaživela. Imam občutek, da je nekaj naredil tudi naš socialističen sistem - vse naše; 60 in 70 leta. Potem so se generacije zamenjale, lahko bi se začelo na novo ali pa bi se ohranjalo naprej, podedovalo.

Kulturni dopm - dvorano so podrli 15.8.1944, potem so naredili novo. Kulturni dom je po spletu okoliščin padel pod kmetijsko zadrugo, pod katero je še danes. Gasilski dom smo pridobili zase. Vendar pa kulturna dejavnost prav zaživela ni nikoli. Prostor je bil vedno. Gonilnih ljudi pa ni, ni bilo ali pa jih je vseskozi manj.

Ne zdi se mi prav, da je to tako. Lahko bi se organiziral pevski zbor, pripovedovanje pravljic, šahovski krožek, štrikanje, karkoli, da bi se ljudje srečevali. Če bi se kaj takega organiziralo prostor je, prostor bi se dobil.

Upravna enota se umika iz te pisarne kjer sediva. Tu bomo naredili prostor, sejno sobo, tako da bi se lahko usedlo 5-10 ljudi. Naredili smo svoj vhod, da smo samostojni. Če si bo s tem prostorom lahko kdo pomagal, ga bo lahko dobil kadarkoli. Večji prostor je zgoraj, pa tudi v vrtcu ali šoli. Imamo še gasilni dom in dvorano, če bi bilo več ljudi. Za stare je pomembno da ni stopnic, v gasilnem domu so.

Lahko je sicer problem pri starih, da nimajo prevoza, da bi se udeležili srečanja, vendar se to že uredi. Smo že pomagali peljat ljudi z vozički. Kombi je tam, če bi se rabil bi se lahko sposodil in se uporabil v ta namen. Namenjen je širšemu namenu.

Glede na to da ni organiziranih dejavnosti na tem področju ali menite, da so v ozadju kakšni stari spori, ki vplivajo na to, da se dejavnosti ne organizirajo oz., da ni udeležbe?

Seveda, več vrst zadev je v ozadju. Veliko je tega že mimo. Pri tem je potrebno biti dokaj previden, veliko vedet, pa še veliko ne veš. Vidim, da se te stare zamere še kar vlečejo, pa te razne hohstapler-ije (nastopaštvo, večvrednost), vzvišenost nekaterih, jaz pa s tem ne bom skupaj ipd.. To je še prisotno tudi med mladimi, med mojo generacijo in se še kar naprej prenaša. Toda med starimi, ko je človek starejši ima vseskozi manj prijateljev. Družba se mu osipa. Samota pa je eden najhujših problemov in potem se to včasih spregleda. Fino pa je, da človek to ve, da kakšnih dejstev potem več ne pogreva. Manjka teh zadev, manjka družbe in je tvoja generacija dobrodošla, kriteriji se znižajo.

Na naši domačiji je bila že od nekdaj odprta hiša, staro in mlado se je od nekdaj zbiralo. Vsi so bili pevci in so se zbirali v naši hiši. Veliko je bilo debat. Jaz sem te zgodbe poslušal in jih kar nekaj vem še iz Francije ven iz let 1806-1812. Škoda je, da tega ni več. Preveč smo zaprti, ni več časa za to, za španske limonade pa je. Sosed je super, če mu lahko rečeš dober dan in greš lahko tudi do njega, ko potrebuješ pomoč.

Primerjava dejavnosti nekoč in danes?

Veliko ni bilo, sploh po 2. sv. vojni, veliko premalo kar poznam. Moji strici so bili zelo kulturno dejavni, tudi v telovadnem društvu so nastopali Orlovskem, tamburicah. Tukaj je bila bolj desna populacija. Tukaj je bila zelo močna orlovska skupnost, sokolske leve skoraj ni bilo, vsaj kaj posebnega ne, enkrat so imeli shod pri jezeru v Prašah.

Kot sem rekel, so bili moji sorodniki pri pevcih, tamburicah in telovadcih, po vojni pa tega skoraj ni bilo in se je ta zgodba zaključila, razen par iger in pevskega zbora. Pred vojno je bilo kar 6 do 7 sekcij. Zapisnike tega društva teh sekcij imam še doma. Tako za primerjavo.

Imamo še gasilce, ki so dokaj aktivni. Imajo aktivnosti okoli svojega društva, ampak jaz vidim, da bi prav pri njih iz njihovih vrst lahko ustanovili kakšno sekcijo, ker je tam velik nabor ljudi. Na vseh občnih zborih opominjam tukaj in na Bregu, da bi gasilsko društvo moralo delovati širše predvsem tudi kulturno, kot kulturna društva.

Gasilsko društvo in pred tem še kulturno društvo je ustanovil učitelj Sežun Alojzij leta 1908, zato da bi se mladi zblížali in manj kregali. Takrat je obstajal zgornji in spodnji pol, Praše in Jama skupaj in Podreča in Mavčiče skupaj, ki so se pretepali. Po ustanovitvi društev so se razprtije prenehale, se izničile. Sežun je takrat veliko naredil.

Kako na kakšen način obveščate vaščane o dejavnostih?

Pa smo spet tam. Problem je druženje, mladih ali pa starih, premalo se družimo premalo se pogovarjamo.

Ker se nič ne organizira ni obvestil, drugače bi bila na oglasni deski. Pogovarjali smo se o pripravi spletne strani, ampak meni ni najbolj všeč. Nek dober znanec mi je rekel to je zelo super, ampak potem boš imel cel kup takih, ki imajo nekaj časa in ti po internetu nekaj pošljejo. Jaz sem bolj za pisno obliko, razmišljam kako ljudi spraviti iz hiš. Naj nekdo nekaj napiše in to sem prinese. Ampak spet je čas, čas je tukaj problem. S svojim delom si obremenjen skoraj cel dan. Veliko pa je tudi takih, ki jih skrbi kaj bodo počeli, ko se bodo upokojili. Jaz pravim pridi sem in boš nekaj delal, se bo že našlo kaj, oglasi se. Tudi zadaj za KS se dogovarjamo, da bi postavili eno mizo, kjer bi se lahko usedli in pogovarjali, saj gostilna ni primeren prostor za vse debate, pa tudi vsakemu ne paše, da bi šel tja. Da se pogovarjamo o neki zgodovini, da bi se ljudje zbirali. Vse kar se organizira za stare se lahko organizira tudi za druge.

Prej ste omenili, da se tudi cerkev prazni. Zakaj menite, da je tako?

Ne vem kako bi rekel, je pa škoda, da je tukaj takšna situacija kot je trenutno. Ta Zasava je nekaj posebnega, tudi z župniki imamo različne zgodbe. Meni je prejšnji župnik poskušal razložiti. Mi Zasavci, kot se tako radi imenujemo ali pa tudi ne, smo malo po svoje, pravi da nimamo z enimi Gorenjci nič skupnega. Lahko, po njegovi trditvi, da je tukaj verjetno bil ostanek staroselcev Ilirov in Keltov, ki so se potem poročali in mešali in asimilirali. Voda je bila ena meja, votline in gozdovi pa druga. Ti gozdovi so mladi gozdovi, ki jih je dala oblast pogozdit pred ca. 200 leti. Pogozdili so to področje zaradi vetrov in erozije med Škofjeloškimi in Kamniškimi hribi. To je bilo vse polje, se vidijo še obdelave v gozdu. Tako je mogoče, da smo malo svoji, malo posebni in nas je težko peljat (vodit). To je zelo dober narod, zanjo tudi skupaj potegnit.

Mi smo tudi specifična fara, raztegnjena. Miselnost na Podreči je bolj medvoška. Vse te stvari potegnejo določene stvari za sabo, da je težje. Potem s Podreče hodijo v Ljubljano v službo, pa v Medvode k zdravniku, drugi pa v Kranj.

Včasih je bila pomembna povezanost levega in desnega brega Save. Povezanost je bila pred sto leti dosti večja kot pa danes. Danes je ni. Jaz sem to analiziral, koliko je bilo včasih porok, danes je skoraj ni. Včasih je fant raje sto metrov preko vode šel, kot pa nekaj kilometrov peš drugam.

Včasih do 50 let nazaj je bilo to čisto agrarno področje, danes je pa kmetov še samo nekaj %.

Na občini mi je bilo povedano, da predstavnik društva upokojencev Kranj in predsednik KS obiskujeta starejše ob novem letu. Kakšni so kriteriji, koga obiščete?

Ne, ne gre za društvo upokojencev, to ni pravi podatek. Pri nas smo najprej obiskovali samo borce, potem pa nas je predstavnik Zveze borcev prosil, če KS lahko pomaga in smo se pridružili. Vse obiščemo, letos 24. Vse, ki so stari najmanj 90 let, vse, ki so v domu

upokojenec in bolne. Pri bolezni je dilema, ker noben ni rad bolan. Nam ni nič hudega, lahko gremo kogarkoli obiskat ne glede na starost. Kar je bolno 88, 85, 74 let smo vse obiskali, kar jih je v domovih za ostarele tudi. Uradna meja je devetdeset let, drugače pa stare obiščemo po potrebi. Smo hoteli obiskat vse, ki so stari 80 in več let, pa bi bilo to ca. 100 ljudi.

Kje pridobite informacije o bolnih in tistih, ki so v Domovih?

Imamo spisek prebivalcev Krajevne skupnosti. Podatke o bolnih in tistih, ki so v Domu pa dobimo na terenu. Kar izvemo si zapišemo še za naprej. Tako se lahko zgodi, da koga izpustimo. Letos se je že tako zgodilo.

Ali ste na temo kaj si stari želijo in/ali kakšne so njihove potrebe v KS Mavčiče opravljali kakšno raziskavo?

Pred leti se je delala ena raziskava, za eno diplomsko ne vem več v katero smer, mislim, da nekaj na temo odnosov. Nimamo veliko tega narejenega, malo. Za moj občutek je vsega premalo, da ne bi kdo mislil, da tega ne poznamo. Spet smo pri ljudeh. Marsikaj je narobe, šola kot šola. V šoli bi bilo prav, da bi se učitelji menjali, da bi bilo nekaj domačinov notri, čeprav tudi v stari praksi ni bilo tako. S šolo sicer zelo dobro sodelujemo, nimam kaj reči. Ravno pri teh stvareh pri raznih druženjih in dejavnostih bi bilo prav, da bi bil učitelj tudi popoldan po šoli tukaj v tem okolju. Določene stvari vemo, pa ne vemo ali pa potem zvemo.

Katere storitve ali dejavnosti za stare nad 75 let se organizirajo v KS?

Mi razen teh obiskov ne delamo nič. Jaz sicer marsikaj vidim, samo premalo časa imam in tudi preveč časa preživim in delam za to KS. Dela je čudo.

Od 1995 leta smo kar veliko naredili, pa čeprav ljudje trdijo, da ne, pa saj vsega tudi ne vedo. Eden od projektov so bile mrliške vežice. Problem je obveščena. Včasih je bil časopis Sorško polje, danes ga nihče ne ureja. Pogovarjamo se o internetni strani, pa nisem najbolj zato, sem bolj za klasičen časopis. Časopis je boljši, je zakon, je le treba ljudi spraviti ven od doma. Povezanost je bistveno premajhna, premalo nas je, časa je premalo. Svet krajevne skupnosti je dober, vsak ima svoje delo. Jaz imam srečo da kmetujem in je lažje, če pa si v službi in ob 17.00 domov prideš, pa nimaš več moči, da bi še kaj delal.

Kaj pa svet KS?

Saj delamo, sedem nas je skupaj, mi smo dejansko samo svet, sam sem predsednik in nič več. To je zgodba zase. Po zakonu o lokalni samoupravi sploh ne obstajamo, ampak samo občina. Država pa je dopustila, da so nas prenesli še iz prejšnjega partijskega sistema in delujemo kot nekakšen ostanek prejšnjih časov. Mi smo šli v občino Kranj okoli leta 1960, prej pa smo bili svoja občina.

Če gledamo zgodovino npr. v času Francozov (1806-1812) je bila Jama in Praše svoja občina, za časa Hitlerja je bila svoja občina cel desni breg Save do Labor (1941-1945), po vojni smo bili še svoja občina, velika občina.

Pri reorganizaciji, po novih občinah, ko je velika občina razpadla so bili predlogi, da bi bila MO Kranj, desni breg svoja in levi breg svoja občina. Menili smo, da bi moral biti J del sedanje občine Kranj skupaj z Žabnico svoja občina, ampak to ne gre, smo preveč oddaljeni, to je ca 5 do 6 km.

Šele kasneje, danes, ko premišljujemo mislim, da če bi se odločali za novo občino bi moral biti skupaj desni in levi breg v isti višini. Med Jamo in Bregom bi moral biti še en most in povezava kot kolesarska steza in tudi cesta. Ko bi bil most, potem bi bilo to smiselno. Čolni odpadejo.

Glede zgodovine. Mi smo bili včasih Šmarska Fara, spadali smo pod Kranj Šmartin. Prejšnja cerkev je bila pri spodnji Iskri v Kranju. Tam so bili pokopani tudi naši predniki. Ko je Sava poplavila cerkev so jo prestavili na sedanje mesto v Stražišče pri Kranju.

Del Podreče je spadal pod Smlednik. Najprej je imela Podreča pošto Smlednik leta 1880, potem kasneje Medvode in nazadnje Mavčiče, ko se je tukaj leta 1980 zgradila pošta.

To so zelo stara naselja, stara okoli 2000 let, pomemben je razvoj elektram že okoli leta 1810, ko je bilo na Savi od Kranja do Medvod 11 mlinov. Ti mlini, oz. voda je med seboj povezovala tudi prebivalce na obeh straneh, šlo je za druženje, bili so čolni za prevoz čez Savo. Čez Praše je šla povezava Škofja Loka Kamnik, to pa zato, ker je teren v Prašah najbolj znižan, lahko dostopen.

Kaj menite o primerjavi med KS Mavčiče in Bitnje kot podobnima KS?

Pri nas je dokaj starih ljudi, mi smo manjši kot Bitnje, pri nas je več avtohtonega prebivalstva, nekaj je priseljenega, ampak precej manj. Razlika med Bitnjami in Mavčičami je v strukturi prebivalcev.

S KS Bitnje je bolj sorodna KS Drulovka. Tudi struktura krajev je drugačna, vasi so bolj strnjene, Bitnje so skoraj mestno naselje, sploh zgornji del, mi pa čisto podeželsko. Zato je pomembno vprašanje, kdo je v kroških ali so to prebivalci spodnjih, bolj kmečkih ali zgornjih Bitenj. Nam podobna je Žabnica, vendar pa je manjša od nas.

10.2.2.10 Župnija Mavčiče – Župnik

1. Vaša organizacija deluje v okviru Občine Kranj. Kratka predstavitev organizacije. Ali imate svojo enoto v KS Mavčiče, oziroma kako sodelujete z njo? Kdo je bil pobudnik delovanja? Če s KS Mavčiče ne delujete, zakaj ne?

Župnija Mavčiče obsega vasi Podreča, Mavčiče, Praše, Jama in Meja.

Kdo poleg vas še deluje v župniji?

Kakor vsako skupnost, tako tudi župnijo nekdo vodi. Predstojnik vsake župnije v Cerkvi je duhovnik – župnik. Vsi župljani pa so povabljeni k delu za dobrobit župnije.

Kaj pomeni dobrobit župnije?

Prostovoljno delo, vključenost v razne odbore, delo za misijone, karitativno delovanje, bogoslužno-liturgični sodelavci – bralci božje besede, krasilci, čistilci cerkve, pevci, ministranti. Vsa dela so izvršena za Božje plačilo; to pomeni, da je število delavcev v Gospodovem vinogradu majhno (ker je brezplačno). Saj ste tudi vi član župnije, kaj konkretnega ste za župnijo storili v letih 1999-2009?

2. Katere storitve in/ali dejavnosti za stare nad 75 let ponuja vaša organizacija? V kolikor jih ne, zakaj?

Zakramenti pri odraslih v župniji: Koliko se na vas obračajo odrasli (predvsem starejši od 75 let) s prošnjo po zakramentih? (spoved, obhajilo, bolniško maziljenje)

Zakramenti se podeljujejo praktično od rojstva do smrti. Cerkev vsakega, ki to želi zakramentalno spremlja vse življenje. V duhu Jezusovih besed: »Jaz sem z vami vse dni do konca sveta.« Vsak župnik se tega zaveda in je poleg oznanjevanja Evangelija to njegova primarna dolžnost. V župniji je glede tega vzorno poskrbljeno.

Da razčistimo izraz »prošnjo po zakramentih.« Zakramentov je sedem: sveti krst, sveta birma, sveto Rešnje Telo, sveta spoved, sveti zakon, sveto mašniško posvečenje in sveto bolniško maziljenje. Verjetno je porok po 75 letu zelo malo, podeljujejo pa se zakramenti svete spovedi, obhajila in bolniškega maziljenja. Nekateri zakramenti se podeljujejo samo enkrat v življenju. Zakramenti so Božji dar človeku, so znamenje Božje ljubezni do nas. In tisti, ki se tega zaveda; ki mu zakramenti dajejo moči v življenju, jih v veri redno prejemajo. Kot so že prvi kristjani rekli: »Ne morem živeti brez teh skrivnosti.«

Primer: V meni poznani župniji v tednu starejših organizirajo srečanje starejših z mašo in bolniškim maziljenjem. Po maši je srečanje starejših s pogostitvijo. Kakšno je vaše mnenje o tem/možnosti?

Kdor se želi srečati v zakramentu z Bogom ni potrebna »veselica«, saj je vsaka sveta maša gostija z najodličnejšim gostom – Jezusom, ki se za nas na oltarju daruje in še več, On sam se daje v hrano večnega življenja.

Župnija se trudi, da bi vsak, ki to želi, našel mesto v njej in v njej našel dom, varnost in duhovno oskrbo.

3. Na katero ciljno skupino se vaša ponudba osredotoča? Kako spodbujate članstvo oziroma uporabo vaših storitev? Kdo so vaši uporabniki?

4. Ali ste opravljali kakšno raziskavo, poizvedbo kaj si npr. stari želijo?

Nobenemu ne obrnem hrbta in vsakemu so vrata župnišča odprta.

5. Kako o svoji ponudbi obveščate uporabnike? Kje starejši lahko najdejo informacije? Na kakšen način stari lahko postanejo vaš uporabniki (članarina, plačljive storitve...)?

Če nekdo hoče zvedeti o dogodkih v Cerkvi je na voljo: internet, verski tisk in radio Ognjišče.

Za vse, kar se tiče župnije, pa je tedensko oznanilo pri sveti maši.

6. Kdo so ljudje, ki delajo s starostniki? (prostovoljci, laiki, strokovnjaki – kateri)

7. Kakšno je vaše mnenje o organiziranju in vodenju različnih dejavnosti za stare nad 75 let v njihovem domačem okolju? (krepitev socialne mreže in medsebojnih odnosov v skupnosti)

Vsak človek posebno starejši je vreden prijazne besede, obiska in časa, ki si ga vzamemo zanj.

V KS ni organiziranih dejavnosti za starejše, kaj menite, da je vzrok, da je temu tako?

Za ta odgovor se obrnite na svetnike KS.

Kako na kakšen način bi lahko spodbudili večjo dejavnost prebivalcev?

Za prebivalce se obrnite na KS.

Kaj menite o vlogi župnika kot povezovalca in pobudnika sodelovanja med vaščani v KS (župniji)?

Za sodelovanje morata biti »dva«.

Kako ste kot duhovnik sprejeti pri starejši generaciji?

Pri vernih ljudeh sem vedno lepo sprejet, ne glede na starost.

Ali se pri svojem delovanju povezujete z drugimi inštitucijami? Npr. svet KS, patronažna služba...

Duhovniki vedno delujemo v dobro ljudem. Mislím, da nas institucije obravnavajo kot drugorazredne ali celo nepotrebne subjekte.

Ali se na vas obračajo farani s prošnjo za pomoč? Npr...

Pomoč je različna. Če mislite finančno, ne.

Ali imate organizirane kakšne skupine? (Npr. molitvena, pevski zbor)

Pastoralno delo, ki ga tesno povezujemo s Cerkvenim letom, zaobjema vse pobožnosti, skupine in dejavnosti.

Kaj pa župnijski svet? (naj bi se sestajal enkrat mesečno in usmerjal življenje župnije, podajal predloge, kaj naj bi se v župniji dogajalo.) Ali predlogi so in kakšni so predlogi?

Župnijski pastoralni svet po zakoniku cerkvenega prava ni obvezen v župnijskem življenju. Župnija potrebuje župnika in odgovorne župljane. Odgovornost pa se začne pri spolnjevanju Božjih zapovedi, rednim nedeljskim bogoslužjem, prejemanju zakramentov in vzornim družinskim življenjem.

V kolikor bi nekdo prišel s predlogom za neko dejavnost, druženje ob ročnih delih? Ali bi ponudili prostor? Kakšno je vaše mnenje o tem?

Dejavnosti, ki nas človeško in versko bogatijo podpiram. Prostor bo vedno odprt za katehezo otrok, mladine in odraslih, kakor tudi za predavanja, obiske misijonarjev, tematskih razstav, itd.

Sama sem prej živela v drugi župniji. Tam je župnik obiskoval župljane po domovih. Ali obiskujete starejše po domovih?

Pridem z veseljem, če sem povabljen.

Ko sem delala intervjuje za diplomsko nalogo, mi je več vaščanov omenilo izlete oziroma romanja, ki jih organizirate. Pohvalili so jih. To je neka dejavnost, ki je organizirana in povezuje sovaščane (župljane).

Romanja so stalnica v življenju Cerkve. Enkrat ali dvakrat na leto to tudi sam organiziram in dobro pripravim. Oznamim pri sveti maši in pisnih oznanilih.

Ali poznate skupine za samopomoč in individualno družabništvo. Kaj menite o organiziranju le te? Ali menite da je tukaj možno organizirati kaj takega?

Ponudbe je danes veliko, odločitev pa je svobodna.

Župnijska Karitas, pri nas nimamo organizirane, zakaj?

Prvič ni ustreznih prostorov, drugič preveliko drobljenje nima pomena. Naj deluje dekanijski Karitas, ki naj upošteva načelo pravičnosti.

To pa ne pomeni, da župnija ni karitativno naravnana. Letno se izvede nabirka za slovensko Karitas, Adventna akcija: Otroci za revne otroke; Trikralska akcija.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Nada Jerala, vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2004/05 kot izredna študentka, izjavljam, da sem diplomsko nalogo z naslovom »Skrb za kakovostno starost v Krajevni skupnosti Mavčiče« napisala samostojno, s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja doc. dr. Sreča Dragoša.

Datum: 24.6.2009